17. a. 5 –
2 o –

Caja
C-34

Las ed. mas antiguas son del 1480.
Bern. de Vitalibus impresor de este libro
comenzó el arte algunos años despues.

B. 30. 934

REGIMEN SA-NITATIS CVM EXPOSITIONE MAGI-STRI ARNALDI DE VILLA NO-VA CATHELLANO NOVI-TER IMPRESSVS.

C. D. 61 (09)
(1)

Del Collegio dela Comp.ª de Jhs de Granada

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

INCIPIT REGIMEN SANITATIS SALERNITA- num excellentiſſimum pro conſeruatione ſanitatis totius humani generis perutiliſſimum: necnō a magiſtro Arnaldo de Villa noua Cathellano omnium medicorū uiuentiū gēma utiliter: ac ſm omnium antiquorꝫ medicorꝫ doctrinam ueraciter expoſitū: nouiter correctum ac emendatum ꝑ egregiſſimos ac medicinę artis peritiſſimos doctores Montiſpeſſulani regentes. Anno. M.cccc.l.xxx. predicto loco actu moram trahentes.

¶ Iſte libellus eſt editus a doctoribus Salernienſibus in quo inſcribunt multa & diuerſa ꝑ conſeruatione ſanitatis humanę. Et edit⁹ eſt iſte liber ad uſum Regis Anglię. Et in textu lecto auctor pōit octo documēta gñalia ꝑ conſeruatione ſanitatis: de qbus poſtea ſpāliter ꝑ ordinē determinabit.

Anglorꝫ regi ſcripſit ſchola tota ſalerni
Si uis icolumē: ſi uis te reddere ſanū
Curas tolle graues iraſci crede ꝓphanū
Parce mero cenato parū: nō ſit tibi uanū
Surgere poſt epulas: ſomnū fuge meridianum
Non mictū retine: nec comprime fortiter ānū.
Hæc bene ſi ſerues: tu longo tēpore uiues.

Primū ergo documentū eſt ꝙ hō: ſanus uolēs uiuere debet ab eo remouere graues curas. Nā curę exſiccant corpa: ex quo triſtificant ſpūs uitales: mō ſpūs triſtes exſiccāt oſſa. Et ſub iſto documento etiā cōprehendi debēt triſticię q̄ ſimiliter corpa exſiccāt & infrigidāt maciē & extenuationē inducūt: cor ſtrigūt: & ſpūm obtenebrant: ingenium ebetāt: & rōnē impediūt: iudiciū obſcurant: & memoriā obtundūt. Verꝫ tñ aliq pingues & carnoſi ſunt ſpūs adeo nobiles & callidos hñtes ꝙ eis interdū bonū eſt triſtari: ut ſpiritus calor ebetet: & corpus aliq̄liter maceret. Secūdū documētū eſt nō iraſci. Primo qa ira ſimiliter corpa exſiccant: cū ipſa ſummę ſingula mēbra ſupcalefaciat. Nimia autē calefactio ſiccitatē inducit: teſte Auic. i. doc. iii. c. i. Secūdo qa ira ꝑꝑ feruorem cordis oēs actus rōnis cōfundit. Aduertēdū tñ eſt ꝙ qdā frigidi ſunt & maleſiciati: qbus interdū iraſci ꝓdeſt in regimine ſanitatis: ut in eis calor excitet. Tertiū eſt parce uti potu uini: nimia. n. repletio uini ſomnolētiam

BIBLIOTECA UNIVERSITA[...] DE

pigritiã debilitatẽ mẽbroꝝ:debilitatẽ ſtomachi:& multa alia his ſimilia inducit:de qbus poſterius magis patebit. Quartũ eſt paꝝ cenare:qꝛ nimia nocturna repletio dolorẽ in uentre inducit:ac inqetudinẽ inſomnietatẽ & anguſtiã ꝑut manifeſta patet expiẽtiã:& īferius magis declarabit. Quintũ eſt ſurgere poſt cibũ ſumptũ:qđ facit ad digeſtionẽ:ꝓpterea ꝙ cibũ ſumptũ facit deſcẽdere ad fundũ ſtomachi in quo uiget uirtus digeſtiua. Sextũ eſt nõ dormire poſt prandiũ:cuius documẽta poſtea tãgunt in textu ibi. Febris pigrities. Septimũ eſt nõ diu retinere urinã. Ex nimia .n. urinę retentione aliqñ ſequit difficultas mingẽdi:aut oĩno ꝓhibitio a mictu:ut teſtat Auic. xix. in trac. ii. c. de difficultate urinę. Similiter ex nimia retentiõe fecali plura ꝑueniũt nocumẽta. Indurant .n. feces in inteſtinis pp cõtinuã ſuctionẽ uenaꝝ miſeraicaꝝ cũ inteſtinis cõtinuatarum oẽm humiditatẽ a fecibus ſugentiũ:& ſic remanẽt ſicce. Difficilis exitus inteſtina oppilans:ad quã oppilationẽ pp uentoſitatẽ:eductionis prohibitionẽ & aliaꝝ ſecum acetuationẽ ſequunt nocumẽta in textu poſterius poſita:ibi Spaſmus &c. Octauũ eſt non fortiter cõprimere anum:ex hoc enim ſequitur tenaſmon ſiue exitus longaonis. Vlterius ſubdit autor qđ omnia iſta debite conſeruans longo tempore ſanus uiuere poterit.

Si tibi deficiant medici:medici tibi fiant.
Hęc tria:mens leta:requies:moderata dieta.

¶ Autor in hoc paſſu tãgit tria remedia generalia ꝑ cõſeruatiõe ſanitatis naturę humane:& ꝑcipue ipſoꝝ nobiliũ. Primũ eſt ꝙ animus hoĩs debet eſſe letus & gaudens:cũ leticia ſiue gaudiũ ętatẽ floridã facit hoiem in iuuẽtute cõſeruat:uirtutẽ cõfortat: uitã ꝓlongat:ingeniũ acuit. & ad ſingulos actus hoiem abiliorẽ reddit. Et debet iſtud gaudiũ in regimine ſanitatis cõueniẽs eſſe tẽpatũ & nõ exceſſiuũ:qa exceſſiuũ ſincopim & mortẽ inducit:& maxime gaudiũ cõpetit his q multũ curãt & ſollicitudinibus deſtruunt. Et põt in ipſis de nouo acqri ꝑ uſum cibi & uini delectabiliũ & dimiſſiõe eoꝝ q̃ triſtitiã inducũt:& inhabitare cũ ſibi dilectis & ſimilibus qbus uirtus cõfortat. teſte. Auic. xi. in. c. de caſu uirtutis ſubito ſic dicẽte. Et ſcias ꝙ uirtus augmentat cibo & uino ſubtili cõueniẽtibus & odoribus bonis: ex tranquilitate & gaudio & dimiſſione eoꝝ q̃ cõtriſtant & rixari faciũt:& renouatione reꝝ amabiliũ:& habitatiõe cũ dilectis. Secũdũ eſt trãqlitas animi. Nobiles .n. pp nimis magnas & diuerſas curas q̃s hñt plꝰ ledunt ceteris paribus q̃ q mediocres ſunt. Inqetatio uero mẽtis ſomnũ maxie impedit q nobilibꝰ ſũme utilis eſt:q cõiter naturę ſiccę ſũt:atq; colericę:

qbus p maxie ſomnus eſt utilis. Tertiũ eſt moderata dieta.i.moderata ſũptio cibi & pot⁹. Nocumẽta uero ſupflui cibi & potus poſtea dicem⁹.

Lumia mane manus ſurgens gelida lauet aqua.
Hac illac modicũ pagat:modicũq; ſua mẽbra
Extendat:crines pectat:dentes fricet:iſta:
Confortant cerebrũ:confortant cetera membra
Lore:cale:ſta:pranſe:uel frigeſce minute.

¶ In hoc textu autor ponit. vi. documẽta qbus cerebrum cõfortatur:& ſimiliter ſingula corporis mẽbra. Primũ eſt: poſtq̃ hõ de mane ſurrexerit debet lauare oculos in aqua frigida: mundari enim debent ut ab eis remoueantur ĩmundicie palpebris adherentes:& circa oculos exiſtentes, ne ab ipſis oculi corrodantur. Et iſtud ſatis innuit Auic. in trac. ca. de rememoratione conſeruationis ſanitatis oculi:& rememoratione eorum quę nocent ipſi:ut dicit. Ex eis autem quę abſtergunt oculum & acuuñt ipſum eſt ſubmergi in aqua clara & aperire oculum in ea. Et idem uult trac. iiii. c. de cura debilitatis uiſus dicens. Et ingredi aquam claram uiri dem & ſubmergi in ea & apire ambos oculos in ea ẜm quantitatem qua poſſibile eſt. Eſt ex eis que ſeruant ſanitatem oculi & confortant ipſum & ꝓprie in iuuentute: Cauſa ãt quare oculi magis debent lauari in aqua frigida quã calida eſt: quia unũquodq; conſeruač ſuo ſimili: ut dicit Auic. in.i.c. Et iõ uult Gal. ĩ ter. canone illo. Calidiora calidioribus indigẽt adiutoriis. frigidiora frigidioribus: ſed ſic eſt. ſi oculi ſunt frigidę naturę: ergo potius debent lauari aqua frigida q̃ calida. Secundum eſt ꝙ homo debet lauare manus: quia ſunt inſtrumenta quibus mundantur organa per que exeunt ſuperfluitates cerebri: ut ſunt aures: oculi: nares. Et ergo ob hoc manus debent eẽ munde. Plus tamen debent lauari in aqua frigida q̃ in calida: quia lotio manuum in aqua calida genera uermes in uentre:& hoc ſpecialiter dũmodo manus in aqua calida lauantur poſt ſumptionem cibi: ut innuit Auic. xvi. in trac. v. c. i. ubi agit de uerminibus in uentre genitis. Et ratio eſt: quia per lotionem manuum in aqua calida poſt ſumptionem cibi trahitur calor naturalis quo completur digeſtio ĩ ſtomacho ad extra: quare imperfecta fit digeſtio: quæ potiſſima cauſa eſt uermium. Tertiũ eſt quod poſtq̃ homo ſurrexerit a ſomno debet paulatim incedere ſiue ſe mouere. Cuius cauſa eſt ut ſuperfluitates primę & ſecundę digeſtionum quæ ſunt feces & urina deſcendant & preparentur faciliori euacuationi. Quartũ eſt quod poſtq̃ homo ſurrexerit a ſomno

debet extẽdere manus & pedes & alia membra. Cuius cauſa eſt: ut trahantur uitales ſpũs ad mẽbra exteriora: & ꝑ hoc ſubtiliantur ſpiritus cerebri. Quintũ eſt ꝙ debet crines pectere. Cuius cauſa eſt: ut aperiantur pori per hoc capitis & exeant uapores cerebri derelicti poſt ſomnum & ſubtilient eius ſpiritus. Vnde uſus pectinis multum confert uiſui & maxime ſenſibus prodeſt. Vnde dicit Auic. iii. in. trac. iiii. c. de cura debilitatis uiſus: Adminiſtratio pectinis ſuper caput iuuatiua eſt & confert ꝓpriẽ ſenſibus. quare oportet ꝙ miniſtretur omni die multotiens: quoniam attrahit uapores ad ſuꝑiora & mouet eos a parte oculi. Sextum eſt ꝙ hõ debet mũdare & fricare dẽtes. Cuius cã eſt: qa ĩmũdicies dẽtiũ eſt cã fetoris anhelitus: ſimiliter a dẽtibus ĩmũdis ſpũs ĩmũdi eleuant ad cerebrũ ipſum ꝑturbãtes. Præterea cõmixtio limoſitatis dentiũ cũ ipſo cibo ad ſtomachũ miſſa eſt cã corruptionis cibi in ſtomacho. Modũ aũt conſeruandi ſanitatẽ dentiũ & bonitatẽ odoris eoꝝ tangit. Auic. vii. in. c. de cõſeruatiõe dẽtiũ ſub his uerbis. Et ex eo q̃ cõſeruant ſanitatẽ dẽtiũ eſt ut colluat os ĩ mẽſe bis cũ uino in quo decocta eſt radix titimalli. Eſt. n. ꝓueniẽs ad ultimũ ĩ faciẽdo bonũ odorẽ: & nõ aduenit faciẽti illud dolor dẽtiũ. Vlterius autor ĩ ultimo uerſu ſubdit aliq̃ p̃cepta gñalia. Primũ eſt ꝙ hõ lotus ſtupha uel balneo debet ſe tenere calidũ: qa tũc pori ſũt apti: & ſic de facili frigus poſſet ſubintrare: & magna nocumẽta corꝑi inferre. Aliud eſt ꝙ poſtq̃ hõ ſũpſerit cibũ debet modicũ ſtare: ut cib⁹ ꝑfecte deſcẽdat ad fundũ ſtomachi ĩ quo cõplet digeſtio: deĩde lente ãbulet & nõ fortiter: ne ꝑꝑ motũ fortẽ calor trahat ad ꝑtes exteriores: & ꝑ hoc impediat cibi digeſtio. Aliud eſt ꝙ hõ frigid⁹ debet cauere ne ſubito ſe calefaciat: ſed paulatim. Mutatiões. n. ſubite naturã ledũt. Oĩa. n. extra naturã moleſta ſunt: ut dicit Gal. in cõmẽto illius canonis ſm multũ & repente.

Sit breuis aut nullus tibi ſomnus meridianus
Febris: pigricies: capitis: dolor atq̧ catarrus
Hæc tibi proueniunt ex ſomno meridiano.

¶ In hoc textu tãgit autor quatuor nocumenta quæ ꝓueniũt ex ſõno facto poſt prandiũ. Quoꝝ primum eſt ꝙ ex ſomno meridiano ſolet ſeq febris qđ aliq putant uerificari de febre ꝓueniẽte ex oppillatiõe cãm iſti⁹ febris reddẽtes: qa tꝑe diei calor & ſpũs mouẽt ad exteriora: & ſic uirtus digeſtiua ĩ die eſt debilis. Digeſtio. n. ꝑfecta eſt qñ calor & ſpũs ad ĩteriora mouẽt: ꝑꝑ quoꝝ motũ calor naturalis ĩcẽdit. Et ſic tp̃s noctis ẽ tp̃s ꝑfectionis digeſtiõis. Indigeſtio. n. & cruditas

humoꝝ eſt cã oppillatiõis: q̃ oppilatio eſt cã febris: ſm Aui. in. IIII. ĩ plu‑rib⁹ paſſibus. Secũdũ nocumẽtũ eſt pigricies: q̃ ex eadẽ cã uidetᷣ oriri. Ex materia. n. ĩdigeſta & groſſa: groſſi eleuãtᷣ ſpũs: q moti ad mẽbra corpis grauedinẽ corpi: inducunt: queãdmodum ſpũs ſubtiles & leues leuitatẽ animi & corpis inducũt. Terriũ eſt dolor capitis: q etiã ex eadẽ cã puenĩ re uidetᷣ. Ex cibo. n. indigeſto in ſtomacho eleuantᷣ groſſi ſpũs cerebrum pturbãtes: q ſpũs ſunt cã diſcoloratiõis ẽt faciei qñ ad cutẽ mouentᷣ: quia ubi eſt materia groſſa. neceſſe eſt qcqd ex tali materia diſſoluitᷣ eſſe groſ‑ſum: ut innuit Gal. in cõmẽto illius amphoriſmi. Et q creſcunt ſic inqui‑ens. Quicqd. n. de qualibet re diſſoluitᷣ: ei uñ diſſoluitᷣ neceſſe eſt ut aſſi‑miletᷣ. Quartũ nocumentũ eſt catarrus: q ſimiliter ex eadẽ cã uᷣ oriri. ſ. ex reumate. Reuma. n. dicitᷣ oĩs fluxus materię de mẽbro ad mẽbrum in quacũq; parte corpis fuerit. ſed ſm ꝙ ad diuerſas ptes corporis fluit: di‑uerſa ſortitᷣ noĩa. Qñ. n. mouetᷣ ad pect⁹ ſiue ad mẽbra ſpũalia uidelicet ad pulmonẽ: dᷣ catarrus. Sed qñ fluit ad fauces ſiue ad colatoriũ palati. dicitᷣ brancus. Et qñ fluit ad nares dᷣ coriza: ut habetᷣ in illis uerſibus.

Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus.
Ad fauces brancus: ad nares dico corizam.

ℭ Præter tñ predictorũ nocumẽtoꝝ cãs narratas alię pñt aſſignari magis efficaces.

Cauſa nanq; primi nocumenti. ſ. febris q̃ aliqñ eſt effimera: aliqñ putri‑da. eſt febris qdẽ effimere retẽtio fuliginũ in ſomno diurno: quarũ reſo‑lutionẽ uigilia facere cõſueuerat. qbus aceruatis & ſpiritibus admixtis ĩ eis accẽditᷣ calor extraneus cauſans febrẽ effimerã. Febris uero putride putrefactio humiditatũ multiplicataꝝ ex ſõno diurno ad cor effumãtiũ. Secũdũ uero nocumentũ. ſ. pigritia cõtingit pp humiditates per ſomnũ diurnũ retentas circa muſculos cordas & iuncturas: qbus torpeſcunt & tarde reduntᷣ ad ſolitos motus. Tertiũ uero nocumentũ ex ſimili cã oritᷣ . ſ. ex humiditatib⁹ & uaporibus p ſomnũ meridianũ retẽtis: q moti uer‑ſus caput & cerebrũ dolorẽ ingerũt. Quartũ uero nocumentũ uidelicet catarrus: quo uniuerſaľr oẽ reuma ſignificatᷣ cõtingit ppea qa uapores & fumi q undiq; p cutẽ hora uigiliaꝝ reſolui ſolẽt ĩ ſomno diurno ad caput tẽdũt: ubi inſpiſſati recidũt interius reumatizãtes. Auic. aũt. in. I. c. fen. III. do. II. c. Ix. alia ſupaddit nocumẽta ſomni diurni quoꝝ primum eſt ge nerare ęgritudines humidas, ut guttas & paraliſes ex retentiõibus hum ditatũ q̃ de die magis reſolui ſolẽt. Secundũ eſt corruptio coloris faciei pp humiditates, aquoſas urinę ſimiles ĩ ſanguine multiplicatas ex ſomno

diurno: reſolui ſolitas tẽpore uigiliarum: q̄ ad faciei cutẽ cũ ſanguĩe expulſe reddũt eã tumidã & declinantẽ ac citrinitatẽ. Tertiũ eſt gñatio ſplenis. i. ſplenetice paſſiõis in diſpoſitis ad eã. Cuius cã eſt retẽtio humoris groſſi melancolici in ſplene ex ſomno diurno. ſicut. n. iuuant uigiliç motũ & liberum trãſitũ huius groſſi humoris p cãnales ſtrictos cũ calore diei uias apiente. ſic ſomnus ĩpedit maxime diurnus. cũ tunc inſtet hora ſm pluri mũ tranſitus melancoliç p cãnales ſuos. & maxime p illũ cãnalẽ: qa ſplen tranſit ad orificiũ ſtomachi gr̃a prouocationis appetitus per quem ſplenis ſupfluitas emundari ſolet. Non. n. conuenit ut de nocte prouocet ſe de die potius appetitũ cibi. Quartũ eſt relaxatio neruorum ſeu remolitio eorum. Cuius cã eſt phibitio reſolutiõis humiditatũ quã facere ſolẽt uigiliç diur nç q̄ interius retente neruos imbibũt. Quintũ eſt debilitatio appetitus. Cuius cã eſt phibitio reſolutionis q̄ eſt prima cã famis: alia cã eſt repletio ſtomachi ex fumis uaporibus & humiditatibus remollientibus & ſaturã tibus orificiũ ſtomachi. Sextũ eſt generatio apoſtematũ. Cuius cã eſt: qa ſupfluitates p ſomnũ diurnũ multiplicate colligunt̃ ſçpe in aliquo mem brorum: & ip̃m intumeſcere faciũt. Et ulterius di. Aui. φ due de potiorib⁹ cauſis pp quas nocet ſomnus diurnus ſunt. pria qdẽ: qa cito ĩterrũpit̃ propterea φ calor diei trahit uerſus exteriora calorẽ corpis. & ecõtra ſõnus ad interiora. Vñ motus prouenit agitatiuus. & iõ cõſulit̃ tũc dormire uolẽ tibus qđ in umbra dormiãt: & ĩ tenebroſo loco. ſcda uero ppea qđ reddit naturã ſtupidã & q̄ſi pterritã retrahẽtẽ ſe ab eo in quo erat. ſ. a digeſtione cibi. Aduertẽdũ tñ eſt qđ licet ſõnus diurnus gñaliter uitupet̃ & nocturnus cõmẽdet̃. ex diurno tñ ille minus uitupat̃: qa mane ẽ uſq; ad tertiã. ſ. ab ortu ſolis uſq; ad tertiã poſt ip̃m. Iuxta illud hypocratis pnoſticorum ſcda dicẽtis. Sõnus ut moris eſt conueniẽs & naturalis ut noctẽ nõ effugiat & diẽ nõ impediat eſt laudabilis. cõtrarius uero eſt ĩprobandus: minus tñ ſi a mane uſq; ad tertiã tenuerit. Quãq̄ tñ ſomnus diurnus & meridianus ĩtãtũ a primis medicinç inuentoribus deteſtet̃. moderno tamẽ tẽpore non oĩs ſomnus diurnus eſt uituperandus: & pprie ſi in eo gnq; cõditiones obſeruant̃. ut uult Bartrucius. Prima eſt ut ſit cõſuetus: ſecũda ut nõ ſit illico ſupra cibũ: tertia ut nõ ſit capite depreſſo: quarta ut nõ ſit lõgus: gnta ut nõ fiat ab eo ſubito ſtupida & repẽtina expgefactio: ſed moroſa.

Quattuor ex uento ueniunt in uentre retento:
Spaſmus: idrops: colica: uertigo q̄ttuor iſta.

¶ In hoc textu autor ponit quattuor nocumenta proueniẽtia ex retẽtiõe uẽtoſitatis in corpe noſtro quorum primũ eſt ſpaſmus cuius cauſa eſt

qa uentoſitas retẽta ſepe capit raptũ adiuncturas:& neruos ipſos replẽs ex quorum repletione ſequitur ipſoꝝ contractio que uocatur ſpaſmus. Et ab Aui.ii.in.ca.de ſpaſmo:ſpaſmus ſic diffinitur. Spaſmus eſt egritudo neruoſa:qua mouentur lacerti ad principia ſua & inobedientes ſunt in dilatiõe eorũ: Et iſte ſpaſmus eſt duplex. Nã quidã eſt ex repletione in quo mẽbrũ abbreuiat̃ & ingroſſat̃ pp rẽ implentẽ:ſicut coriũ aut coriri gia cũ eſt res ĩplẽs abbreuiat̃ & ingroſſat̃. & iſte ſpaſmus fit ſubito: Alius eſt ex inanitiõe in quo cõtrahit̃ lõgitudo & latitudo & minorat̃ mẽbrum ſm lõgũ & latũ:ſicut in pgameno:cũ apponit̃ igni fit cõtractio ſm lõgũ & latũ:& iſte ſpaſmus fit paulatim. Secũdũ nocumentũ eſt ydropiſis: q̃ eſt morbus materialis cauſatus ex re frigida plurima ĩgrediẽte & inflãte mẽbra aut loca partiũ:ĩ q̄bus regimẽ.i.digeſtio ciboꝝ fit & humorũ:ut dicit Batrucius. Ydropiſis.n.non generat̃ niſi cũ ſanguis nõ generat̃:ut dicit Gal.vi.pticula amphoriſmoꝝ in cõmento illius. Emoroides ſanãti antiq̃s. Et ẽ triplex ydropiſis.ſ.ypozacha:aſclites:& tĩpanite:& de tĩpanite intelligit̃ iſtud:ſm nocumẽtũ. Timpãite.n.ut dicit Bartrucius fit a mala cõplexione frigida ſtomachi & epatis ꝓhibẽte cibũ trãſmutare in chilũ & humorẽ benignũ aut ſanguineũ:q̃re cõuertit̃ in rẽ uẽtoſam q̃ dũ nõ expellit̃ p eructuationẽ aut aliũ de oppilatiõe uiaꝝ ꝓhibẽte uel uirtute expulſiua:uel ſequeſtratiua:ſeu ſupfluitatũ debili exiſtẽte colligit̃ iter ciphac & mirach uẽtris & cauſat ydropiſim. Tertiũ nocumẽtũ eſt colica q̃ eſt egritudo multũ doloroſa:facta in inteſtino dicto colon:qđ eſt unũ de inteſtinis groſſis:quẽadmodũ yliaca eſt egritudo doloroſa facta in inteſtino gracili dicto ylion:& fiũt iſte egritudines ſepe ex uẽtoſitate ĩcluſa in dictis ĩteſtinis. Quartũ nocumentũ eſt uertigo & eſt egritudo cũ qua ut̃ hoĩ ꝙ oĩa uoluant̃ ĩ girũ. Cuius egritudinis cã ẽ uẽtoſitas ad cerebrũ mota q̃ pp eius in cerebro motionẽ uertiginẽ facit. Et iſta quattuor nocumenta cũ q̄buſdã aliis pulchre cõmemorat. Auic.xviii.in.c.de rebus q̃ nocẽt colicis dicẽs. Et ſcias ꝙ retẽtio uẽtoſitatis multotiẽs facit accidere colicã: ꝓpterea qđ ſubleuat eã & reprimit ipſam : ita ut aggreget̃ res una & qđ facit accidere debilitatẽ in inteſtinis. Et qñqȝ perducit illud ad ydropiſim. Et quãdoqȝ generat tenebroſitatẽ & uiſus uertiginẽ & epilenſiam. Et quandoqȝ retinetur in iunctura:& facit accidere ſpaſmum.

Ex magna cena ſtomacho fit maxima pena
Vt ſit nocte leuis, ſit tibi cena breuis.

¶ In hoc textu autor ponit unũ documẽtũ ꝓ cõſeruatione ſanitatis dicens: qđ homo in cena debet eẽ ſobrius & ſe nõ multũ cibo replere: qa nimia repletio nocturna ĩducit impedimẽtũ ſomni:tortionẽ uẽtris : ingetudinẽ

corpis puſtulas in facie:grauitatẽ capitis imane.& malitiã oris. Dubiũ iam incidit utrũ maior q̃titas cibi ſit ſumẽda in prãdio q̃ in cena. Pro cu ius deciſiõe aduertẽdũ eſt qđ ſm diuerſitatẽ corpoꝝ:maior aut minor q̃titas cibi ſumẽda eſt in prãdio q̃ in cena:qa corpa aut ſunt in morbum decidẽtia:aut ſub latitudine ſanitatis. Si in morbũ deciderint:aut cũ hu moris uitio aut ſine humoris uitio. Si ſine humoris uitio:ſic eſt magis ce nãdũ. Cuius rõ eſt:qa natura in talibus ſolũ eſt ciboꝝ digeſtioni intẽta: nõ ãt ſupfluitatũ maturationi:carẽt.n.eis qđ ſi cũ humoris uitio patiãt cõueniẽtius ẽ prãdio maiore.unñ Auic.i.iii.in trac.y.c.de cura epilẽſie. Ille cuius cõſuetudo nõ tolerat ut ſemel reficiaꝛ:diuidat cibũ ſuũ q ẽ mi nor refectione ſua in tribus ptibus:& ſumat duas tertias in prãdio & ter tiã in cena poſt exercitiũ ſubtile rõne ſic pſuadeꝛ:qm̃ illo tpe ꝑ quo natu ra debilis iuuaꝛ in digeſtione calore ſolari uiuiſico:& reſoluunꝛ amplius ſupfluitates amplior ſumẽdus eſt:hoc ãt magis fit in prãdio q̃ in cena: ergo &c. Præterea in die calor uitalis adeſt ſolaris & locis digeſtiuus cũ ſit uitę prĩcipiũ:q̃re ad digeſtionẽ diurnalẽ:tũc duplex operabiꝛ calidũ: nocte uero nõ. Et etiã nocte natura magis eſt circa ſuperfluoꝝ digeſtio nẽ in talibus intẽta:nõ eſt ergo impediẽda multa ciboꝝ exhibitiõe. q̃uis .n.calor in pleriſq; fortificeꝛ in nocte ſpirituũ retractione & ſomni redu ctione nõ tñ põt hmõi calor duo:ut alimẽtũ & ſuperfluitates digerere. Cõuenit itaq; in his cenã breuiare. Si uero hmõi corpora ſub latitudine fuerint ſanitatis:aut ſunt ſufficiẽter ſana robuſta ſupfluitatibus ſenſibili bus carentia:cũ oẽs expellãt ſua uia:ut athlete:& hos expedit cena maio rare. Tu qa natura eoꝝ nocte ſolũ ẽ digeſtioni ciboꝝ intẽta:& nõ ſuper fluoꝝ maturatiõi:cũ illis ferre careãt. Tũ qa ſolũ robur corpis intẽdũt: qđ & nocte acquiriꝛ magis cum amplior fiat ſanguificatio diſtributio & ſpirituũ in his gñatio. Sit aũt corpora fuerint a dicto tpamẽto & robore diſtãtia:ſicut ſunt plura uſq; in ęgritudinẽ nũc deueniẽtia:talia aut exer citanꝛ exercitatio forti cõtinuo & uehementi:aut nõ : ſi ſic:ut ſunt uictũ manibus q̃rentes:melius eſt eis prãdiũ ſup cenã maiorare. Cuius cã eſt: qa alimentũ nõ ſolũ expetiꝛ pp nutrire:ſed ꝓpter humectare mẽbra ac irrorare ne areſiãt ex forti motu:& reſiſtaꝛ reſolutioni caloris:ꝓpter qđ oportet plus cibi exhiberi in prãdio:neq; ꝓpter exercitiũ talia corpora ceſſant ab eoꝝ digeſtiõe:cũ ita ſint ɔſueti. Vſus.n.eſt res p̃ter naturam. Eſt & calor uehemẽs ꝓpter exercitiũ potẽs ſup digeſtionẽ in eis : ꝓpter qđ uidemus eos ter in die cũ appetitu comedere & bñdigerere. Si ãt nõ utanꝛ forti & laborioſo exercitio cõtinue ſicut predicti : dupliciter illud euenit:qa aut ſolũ qñq; utunꝛ exercitio forti & laborioſo & nõ continue: aut:ſolũ utunꝛ exercitio debili.cum quo ſtat multiplicatio ſupfluitatũ.ſi utãꝛ exercitio plurimo forti & laborioſo ꝓpter occupatiões neceſſarias

in uita & ad ſalutē:ſicut ciuiles uiri q̄ plures circa bona fortunæ negociā tes ad ſalutē interdū exercitio forti & laborioſo mouent̄:& diu eqtantes uel itinerantes: aut aliud quoddā fortius a cōſueto agentes exercitio: & his utilius eſt cenā ſup prādium amplius augere. Cuius rō eſt: qa ſi tales prādiū augerēt cū ñ ſint cōſueti adeo forti & laborioſo exercitio agitari ut priores ipſorꝫ: iā corrūperet̄ digeſtio: malorꝫ humorꝫ generatiua. Itē pp motū ſupfluū calor horꝫ diſſeminatiōe eſt debilitatus: cuius quidem unitio q̄ magis nocte fit q̄ die potiſſima eſt fortitudinis & digeſtiōis cā: q̄re in cena inſtāte nocte alimētū amplius pōt adminiſtrari. Itē iſti prius nō laborioſo utebant̄ exercitio: & ſic corpus eorū humiditatibus plenū eſt: qbus & paruo cibo ſufficiēter pōt reſiſti reſolutiōi & exſiccatiōi factis p motū in die occurrētē. Si uero paucis debilib⁹ exercitiis & paruis occupatiōibus in uita utant̄: p̄cipiendū ē ipſis melius prādere q̄ cenare. Et declarat̄ ſicut iſtud ni corpibus nūc ęgrotātibus apparuit. Cū. n. hi ſunt debilis digeſtiōis: ut plurimū iuuāt̄ p calorē ſolis & lucē: ualde uiuificos: cōfortant̄. n. inde ſpūs ꝓpter ſuū ſimile. Ipſe. n. eſt lux: aut effigiē habet lucis ſm Aui. Iuuat̄ etiā qa ſupfluitates: tūc melius expellunt̄ poris aptis de die q̄ de nocte. Pręterea nocte nō oportet eos multo cibo ſed pauco repleri: cū natura tūc intēta ē: magis circa digeſtionē humorꝫ crudorū: quos ſomnus habet maxīe digerere ac ad benignū reducere. Licet enī nocte digeſtiua fortificet̄ uirtus: nō tñ adeo ꝙ ualeat cibū & ſupfluitates digerere. Aduertēdū eſt inſup ꝙ in exhibitiōe cibi maioris aut minoris in prādio q̄ in cena maxīe ſeruandus eſt uſus: qa cōſuetudo ē res maxīa in cōſeruatiōe ſanitatis & ęgritudine curāda. Secūdo regiminis acutorꝫ quod oñdit̄ ex eo ꝙ eius mutatio & maxime ſubita uehemēter ē leſiua. Vñ Dama. Mutare ꝯſuetudinē nociuū eſt & moleſtū: & p̄cipue ſenibus. Et iō praue cōſuetudines abolēde ſunt: ſed nō mox: eo q̄d natura nō ſuſtinet repētinas mutatiōes. Et ſicut patet q̄d uniuerſalius maiorādū eſt prandiū ſuper cenā. cū plurime ęgritudines ſunt materiales & plurima corpa lapſa. Si tñ ſolū ſemel in die comedat̄ melius eſt cibū in cena exhibere niſi oculi aut cerebrū patiant̄. tūc. n. melius eſt in prādio exhibere cū nō parꝫ ęgrotantis nocet oculis & cerebro. Vlterius circa textū ē notandū q̄d non ſolū repletio nocturna: ſiue in cena nocet ſtomacho. īmo oīs repletio cibi generat. n. oppilatōes febres: putredines: apoſtemata: & leprā qa eſt cā indigeſtiōis: q̄d aūt oīs repletio nocitiua eſt ſtomacho declarat Aui. xiii. in trac. i. c. de rebus: quarꝫ uſu ledunt̄ ſtomach⁹ & iteſtina dicens. Ex rebus magis inimicis ſtomacho eſt repletio: & pp illud nō auget̄ corpus guloſi: qm̄ cibus eius nō digerit̄: quare nō creſcit ex eo corpus. Ille āt q cibo abſtinet dū tñ remanet aliqd appetit⁹ eius auget̄: qm̄ ſtomachus eius bñ digerit cibū. Et ſic ualde cauēdū ē ne ſtomachus

torqueaꝶ & multū grauet ex cibo:ita ut anhelitus anguſtieꝶ:& pulſus ue lociter:& ſimiliter repletio nauſeatiua & faſtidiū inducēs:multū eſt euitāda:& ſpetialiter ex malis nutriētibus. Nā ſi faſtidiū ſit ex groſſis nutri entibus: ꝑueniunt iuncturarū dolores & renū : & podraga & groſſicies ſplenis & epatis & regulariter ęgritudines flegmatice & melācolice. Et ſi faſtidiū ſit ex nutriētibus ſubtilibus ꝑueniūt febres acute & maligne: & apoſtemata multū acuta : igiꝶ euitāda eſt repletio nauſeatiua:non igiꝶ tm̄ eſt comedēdū:qn ſtomacho maneat aliqs locus uacuus : nec ex toto debet deſideriū ſopiri:ſed retineri debēt aliquę reliqe appetitus:& hoc ſpāliter obſeruādū ē in hn̄tib⁹ appetitū fortē. Sūt.n.aliq quoꝝ appetit⁹ naturalr̄ multū ſopitus eſt:& iſti forte debēt plus comedere q̄ appetūt.

Tu nunq̄ comedas ſtomachū niſi noueris añ.
Purgatum uacuūq cibo quē ſumpſeris ante
Ex deſiderio poteris cognoſcere certo
Hęc tua ſunt ſigna ſubtilis in ore dieta

℄ In hoc textu ponunꝶ aliqua ꝓcepta quę hō ſane cupiens uiuere neceſſario debet obſuare āte ſumptionē cibi. Quoꝝ primum eſt ꝙ hō non debet ſumere cibum niſi nouerit ſtomachū ſuū eſſe purgatū a malis humoribus quod fit ꝑ uomitū expellendo humores putridos & malos in eo exiſtētes:qa ſi ſumereꝶ cibus prædictis malis humoribus in ſtomacho remanētibus ex cōmixtione talium humorū cū cibo:cibus ſumptus corrūpereꝶ. Secūdū pręceptū eſt:ꝙ hō nō debet ſumere cibū de nouo niſi pręſenſerit cibum ſumptū in ſtomacho ſuo fore digeſtū & ab eo auacuatū:qa nihil eſt deterius in humano corꝑe q̄ intromittere ci bū ſuꝑ aliū q non eſt digeſtus:ſed digeri īcipit. Nā ſuꝑaſſumptus cibus prioris digeſtionē īchoatā impedit. Et digeſtio prioris ante cōplebiꝶ q tranſiens ad epar ꝑ uenas miſeraicas ducet ſecū cibū ſuꝑaſſumptū indigeſtū:unde crudi humores in corꝑe multiplicabunꝶ. Vlterius in textu ponunꝶ duo ſigna euacuatiōis ſtomachi a cibo ꝑ̃aſſumpto. Primum eſt deſideriū certū.i.uera fames. Et pro intellectu iſti⁹ ſciēdū eſt ꝙ duplex eſt fames.ſ.uera & mendoſa. Verā Gal. deſcribit.ii. Amphoriſmorū in cōmēto illius canonicis ubi dicit. Indigētia nō oportet laborare. dicēs. Certa fames eſt cū homo cibo indiget:unde īmenſus ſequaꝶ appetitus. Sed mendoſa fames eſt cibi appetitus corꝑe non indigēte. Et ſic ut uera fames fit ex cōſtrictione & corrugatiōe uenaꝝ officii ſtomachi ꝓcedētibus a ſucciōe mēbroꝝ inanitoꝝ cibo indigentiū. ſic mēdoſa fames ſolet ab his fieri q̄ ſtringūt & rugāt orificiū ſtomachi mēbris cibo nō egētib⁹: ut ab actu frigidis ſtipicis aut accetoſis. Et iſtius ſigni & ſecūdi precepti

ꝓcedétis cõmemorat Auic.i.i.doctri.ii.c.de eo qđ comedit ſic ingẽs. Oportet ꝑterea ne aliqs comedat niſi poſt deſideriũ:neq; in hoc tardet cũ deſideriũ ebulierit.i.forte fuerit niſi mẽdoſum fuerit.ut ebrioꝝ deſi deriũ:& hñtiũ faſtidiũ:qm̃ tollerare famẽ ſtomachũ putridis replet hu moribus.Et poſtea eodẽ capitulo dicit:Et neq; ipe neq; oẽs q ſanitatem habere uolunt aliqd comedãt niſi deſideriũ fuerit certũ & ſtomachus & ſupiora inteſtina a prio nutriẽte euacuata fuerint. Quod.n.in corpore exiſtit deterius ẽ ſi nutriẽs ſupnutriẽs qđ nõ eſt digeſtũ mittet. Secũdũ ſignũ qđ ſignificat ſup certo deſiderio ſiue certa fame eſt ſubtilis dieta ꝓ cedens.i.parua adminiſtratio cibi:qñ.n.illã ſequit fames ſignificat eſſe certa & uera.Sciẽdũ eſt inſup ꝙ ĩ una & eadẽ refectiõe peſſimũ eſt ſimul multos & diuerſos cõiũgere cibos:ut carnes & piſces uel pullos & por cũ:& poſtea ꝓlongare tp̃s in comedẽdo:qa primus cibus iã digeri inci pit cũ aduenit ultimus:& ſic ꝑtes cibi diſſimiles fiũt in digerendo:ſic qđ ꝑaſſumpte prius digeſte ſunt q̃ poſtremo ſumpte ſue digeſtionis mediũ attigerit:uñ fit ꝙ q̃dã corrũpũt alias.Et iſtud innuit Aui.in.i.doc.ii.c. de eo qđ comedit dicens.Et nihil qdẽ deterius eſt q̃ diuerſa nutrimẽta ſimul adiũgere:& poſt hoc in comedẽdo tp̃s ꝓlongare:cũ.n.poſtremũ nutriẽs aduenit primũ iã incepit digeri:nutriẽtes ergo ꝑtes in digeren do nõ ſimilant.Sciẽdũ eſt tñ ꝙ ꝓlongatio ĩ comedẽdo moderate facta fere una hora:gr̃a bonę maſtigatiõis & tranſglutitionis eſt laudabilis & plurimũ cõferẽs ad cõſeruationẽ ſanitatis : qa ꝑfecta cibi maſtigatio cũ moroſa tranſglutitione ſiue ingluuie eſt ueluti media digeſtio:ſed mala maſtigatio uel digeſtionẽ cibi impedit uel uehemẽter retardat:ſed ꝓlõ gatio in comedendo cum interlocutionibus & pauſis duabus uel tribus horis eſt plurimum nociua:& ſequunt ex ea nocumenta pręnarrata.

Perſica:poma:pira:lac:caſeus:& caro ſalſa.
Et caro ceruina:leporina:caprina:bouina.
Hæc melancolica ſunt infirmis inimica.

¶ In hoc textu tangunt decem cibi ſiue alimẽta melãcoliã gñatiua aut infirmis inimica.Quorũ primũ eſt comeſtio perſicoꝝ:de qbus Gal.ii.ali.c.xix.dicit ꝙ & horum ſuccus & qđ uelut caro facile corruptibilis eſt:& oĩno qdẽ prauus:quare nõ oportet:ſicut qdẽ eſt poſt aliud alimẽtũ offerre:corrũpunt.n.ſuper natãtia.Meminiſſe ãt oportet huius qđ cõe in oĩbus:q̃cunq; cacochima humida lubrica & facile ſubire potentia:ꝑꝑ hoc oportet ipſa comedere priora aliis:ſic.n.ipſa celeriter ſubeunt:& illis uiã faciũt:ultimo ãt ſum pta ſimul corrũpunt & alia . Et ita patet ꝙ iſtud dictũ debet intelligi de ꝑſicis comeſtis poſt cibũ alium:quia ipſa ſumpta ante cibum bona ſunt

ſtomacho uentrē lenientia atq; appetitū ꝓuocantia. Iuxta illud Auic. ii. cano. c. de pſicis: dicētis, Matura ſunt bona ſtomacho: & in eis eſt uirtus faciēdi appetitum cibi. Et ſubdit Auic. Et oportet qđ ut nō comedanť poſt alium cibū: qm̄ corrūpunť poſt eū: ſed p̄cedant ante cibū. Similiter Serapion in aggre. c. de eis: auctoritate Diaſcoridis ait: matura ex pſicis ſunt bona ſtomacho & molliunt uentrē. Immatura uero ſtringūt: & qñ deſiccanť ſtringunt fortius: & decoctio ſiccorū qñ. ſ. bibiť ꝓhibet fluxū humiditatū ad ſtomachū & uētrē: & qñ trita ſup locū pulueriʒanť unde fluit ſanguis abſcindēt eum. Et licet prænarrata habeāt iuuamēta: qa tñ humorē generāt putrefactibilē: nocitiua ſunt infirmis: & maxime qñ indebite ſumunť. Et ſunt pſica frigida in pr ĩo gradu & humida ĩ ſecundo. Secundū ē pira ſiue comeſtio piroꝝ. Et cā eius eſt: qa pira & generaliter oĩs fructus recēs nō coctus replet ſanguinē aquoſitate buliēte in corpe: & ſic p̄parāt ſanguinē ad putrefactionē: & p cōſequēs nocēt ęgris. Pira ſimiliter ut dicit Auic. ii. cano. c. de eis: a ꝓprietate inducūt colicā: ꝗ̄pa tñ inter cęteros fructus multos ĩpinguāt: ꝓpterea porci ex ipſis piris ĩpinguanť pluſq̄ ab aliqbus aliis fructibus. Et qa pira uentoſitatē generāt: & ſic inducūt colicā. Vſus habet ꝙ pira & alii fructus uētoſitatē faciētia cū carnatiuis. i. uētoſitatē expellētibus comedūt: uel poſſumus obuiare nocumēto ipſoꝝ ſupbibēdo uinum uetus odoriferū: & meliora pira ſunt q̄ magis odorifera ſunt: & magis dulcedinē pticipantia: & ēt meliora ſunt decocta q̄ cruda: & pñt decoq cū aniſo feniculo & zuccaro. Tertiū eſt comeſtio pomoꝝ: de qbus dicit Aui. ii. cano. c. i. ꝙ aſſiduatio comeſtiōis eoꝝ facit euenire dolorē neruoꝝ. Et poma ēt mala hñt ꝓprietatē in generādo uētoſitatē in ſecunda digeſtiōe: q̄re nocēt ęgris: & ēt pp ſimilem cām ill q̄ dicta eſt de piris. Et iſta dicta de piris & pomis maxĩe intelligēda ſunt de ipſis crudis & nō de ipſis coctis. Et nedū iſti fructus ab infirmis ſunt uitādi: ĩmo oēs fructus ĩplentes ſanguinē aquoſitate ebuliēte: ut fructus recētes: quoꝝ ſuccus in humano corpe ebulit ſicut muſtum. & ſuccus fructuū ebuliunt exterius ĩ uaſe: & hoc pp calorē ſolis derelictū in eis cū maturabanť. Iſti. n. fructus pp ebulitionē ſucci eoꝝ preparant ſanguinē ad putrefactionē: licet ꝑ hora q̄ ſumunť iuuamentū p̄ſtent humectatiōis. Et de hac cā Aui. febricitātibus ꝓhibuit fructus maxĩe recētes in. iiii. trac. ii. c. yii. dicēs. Et oēs fructus nocēt febricitāti cū ebulitōe ſua & corruptiōe in ſtomacho. Quartū eſt comeſtio lactis. Cuius cā eſt: qa lac de leui corrumpiť: & in fumū aut acetoſitatē cōuertiť ĩ ſtomacho immundo: ſicut ut plurimū eſt ſtomachus febricitantis febre putrida: & ergo febricitantibus febre putrida nō cōcediť. Et ſimiliter eſt malum habentibus dolorē capitis & ſiticuloſis & pluribus aliis: de qb⁹ loquitur ipocras. y. pticula amphoriſmoꝝ: amphoriſmo illo. Lac dare caput do-

lentibus malum &c. Verũ eſt tñ ꝙ in aliq̃bus paſſionibus cõuenit ſicut in ptiſi & ethica & aliq̃bus aliis ꝑut ẽt dicit Ipocras amphoriſmo iã allegato: & ẽt inferius aliq̃d diceť ibi. Lac ethicis ſanũ &c. Et licet lac in p̃dictis paſſiõibus uitupeť: in ſanis tñ laudabile ẽ: & hoc ſi in ſtomacho & epate bñ digerať: tunc. n. inteſtina lauat ſua aquoſitate: & mundificat butiroſitate ſua: humoribus uenenoſis repugnat: mẽbra humectat: caſeitate ſua uulnera pectoribus iuuat & pulmonis gutturis renũ quoq; ĩteſtinorum & ueſice morſurã acutoꝝ humorũ in inteſtinis mitigat: quia uiſceribus inuiſcať: & humoꝝ ꝓhibet morſum. Præterea cõuenit lac corpibus tẽpatis: quoꝝ ſtomachus mũdus ẽ a colericis & fleumaticis humoribus. In his. n. lac bñ digeſtũ multũ dat nutrimentũ: laudabilẽ ſanguinẽ generat carnẽ augmentat: totũ corpus laudabiliter humectat: exteriora pulchra facit. ut refert yſaac in dietis uniuerſalibus. Et ibi etiam auctoritate Ruffi dicit ꝙ lac bibẽtes ieiunos eſſe oportet & bibat calidũ cũ exeat ubera: neq; aliq̃d comedať quouſq; digerať: & labor & nimi⁹ motus caueatur. Non eſt tñ quieſcendũ oĩno a deambulatiõe ſed deambulandũ eſt ſuauiter quouſq; in ſtomachi fundũ deſcendiſſe ſentiať. In diſtẽpatis uero corpibus lac nõ cõuenit. In calidis. n. corpibus cito mutať in fumoſitatẽ & colerã. In frigidis uero in acetoſitatẽ & putredinẽ. In ſtomacho etiã ĩmundo lac non cõuenit: q̃a in eo corrũpiť. Circa electionẽ ãt lactis ſciendũ eſt ꝙ magis eligendum eſt lac mediocre in uia nutrimẽti & non ſubtiliſſimum ſicut lac cameli aut ẽt aſininũ neq; pinguiſſimũ & groſſiſſimum: ſicut lac uaccarũ & pecudũ. Eligendũ eſt igiť lac capre: nõ. n. habet tm̃ aquoſitatis ſicut lac cameli quod non eſt aptũ ad nutriendũ rõne nimie humiditatis: ſed uẽtris ſubductiuũ: nec habet tm̃ pinguedinis & groſſiciei ſeu caſeitatis & unctuoſitatis ſicut uaccaꝝ & pecudũ quod pp groſſiciem & unctuoſitatẽ eſt uenaꝝ oppilatiuũ: uẽtoſitatũ generatiuũ: & difficilioris digeſtionis quã ſit neceſſariũ in regimine ſanitatis. Eligať igitur lac capre nõ nimis ꝓpinque partui: nec nimis diſtãtis a partu nõ pinguantis: nutrite in bonis paſcuis & in tẽpore quo reperiunť meliora paſcua. Quintũ eſt comeſtio caſei & põt intelligi de omni caſeo maxime tamẽ de ueteri. Cuius rõ eſt: q̃a caſeus recens eſt frigidus & humidus & groſſe ſubſtãtiæ & difficilis digeſtionis & oppilatiuus & lapidis generatiuus & non multũ cõpetit uia cibi in regimine ſanitatis: Et caſeus uetus eſt calidus & ſiccus pp ſal. facit cibũ digeri & difficulter digeriť parum nutrit & male: in ſtomacho nocet: & nimis deſiccat: & minus competit q̃ recens. Et ſi aliquis caſeus eſt medius inter nouũ ueterẽ & uiſcoſum & frangibilem durum & molem: & parum declinans ad aliqualem dulcedinem: non nimis ſalſus: nõ lachrymoſus: cũ inciditur ſaporis delectabilis & boni odoris: cuius in ſtomacho mora nõ diuturna ex bono lacte

cōueniēter fact⁹ ſufficiēter unctuoſus:talis utiq₃ caſeus bonus eſt:& īter alios magis eſt diligēdus:& poſt cibū ſumptus nō multa quātitate:multa uero quātitate ſtipatus in uia cibi uniuerſaliter eſt malus:ſtomachum grauans & inobediēs digeſtioni:& oppillatiuus:& lapidis in renibus:& humoꝝ groſſoꝝ ī corpe & uentoſitatū generatiuus. Solū igiť ille caſeus eſt bonus quē dat auara manus. Sextū eſt caro ſalſa. Caro.n.ſalſa ſiue ſole ſiue fumo exſiccata cuiuſcūq₃ generis aut aīalis fuerīt generata ſanguinē groſſum & melancolicū:& p cōſequēs nocet infirmis:nec eſt cōueniens ſanis. Et iſtud innuit Aui.ii.in doc.ii.c.xy.in fine dicēs. Et exēplum ſpiſſi pauci nutrimēti mali chimi.i.mali humoris eſt caro ſolita. Septimū eſt caro ceruina:q̄ ſimiliter eſt ſanguinē mēlacolicum generās.teſte Raſi.in Almāſore.c.de aīalibus ſilueſtribus & domeſticis. Octauū ē caro leporina q̄ ſimiliter ſanguinis melancolici eſt gn̄atiua. Dicit.n.Raſis de ea loco p̄all. Ipſa.n.plus aliis melancoliȩ gn̄atiua eſt. Et de iſta ēt dicit Iſaac in dietis uniuerſalibus ꝙ nō cōuenit in uia cibi:ſed ſolū in uia medicinȩ. Et ē ſciēdū ꝙ iſta caro leporina & ſimiliter ceruina cū puenerit ad antiqtatē ſimpliciter ſunt euitāde.ſi tn̄ aliquo mō cōueniāt meliores ſūt iſte carnes cū partui ſunt ꝓpinque:ut ſiccitas eoꝝ obtēpeť ab ȩtate:& ēt ſunt euitāde:niſi ſint pīgues:nā ex ea pīguedine obtēpať ſiccitas. Nonū eſt caro caprina. Decimū eſt caro bouina:qa iſte carnes etiā ſunt carnes melācolicȩ. Nā Iſaac in dietis uniuerſalibus de eis dicit. Caro caprina & bouina ſunt peſſima dura in digeſtiōe tarda:& digeſta groſſum generāt ſanguinē & melācolicū. Et Aui.ii.cano.de carne caprina dicit. Caprina uero nō eſt bona multum:& eius humor fortaſſe eſt malus ualde. Et ſub iſtis ēt intellige carnē hircinā & uaccinā q peiores ſunt p̄dictis carnibus .ſ.caprinis:& bouinis. Nā de eis dicit Auic.ii.cano.c.de carne. Et caro uaccina & ceruoꝝ hircoꝝ ſilueſtriū & magnaꝝ auiū facit euenire febres quartanas. Et de carne uaccina adhuc dicit ꝙ caro uaccina plurimi nutrimēti ē groſſa melācolica generās ȩgritudines melācolicas. Et ulteri⁹ dicit qď caro uaccina generat leprā. Et de carne hircina dicit qđ ē mala abſolute. Quia iam textus locutus ē de carnibus uitādis:& maxime aīaliū quadrupedū. Videndū eſt ulterius de carnibus aīaliū quadrupedū. Et qa circa electionē carniū aīaliū quadrupedū cōtrouerſia uř inter auctores medicīȩ. Quidā.n.dicūt carnes porcinas eē meliores ſicut Gal. & qdā alii. Alii uero dicūt quod carnes edinas eſſe meliores:ſicut Raſis Auic.& Auer.licet Auer.y.colliget īponat Aui.qđ dixerit carnes porcinas eſſe meliores:qđ tn̄ nō dicit auctoritate ꝓpria:ſed auctoritate chriſtianoꝝ.alii uero laudāt uitulinis p̄aliis. Secundū ē qđ electio & melioritas carniū aīaliū quadrupedū pōt multipliciter attendi. Primo modo ex ꝑte maioris nutrimēti & irreſolubilioris & carnib⁹ humanis ſimilioris,

Et iſto modo caro porcina cæteris eſt melior. Primo ꝑpter maximā ſi-militudinē quā habet cū carnibus humanis: teſte Gal. iii. alimentoꝝ ubi dicit: porcinę āt carnis ſimilitudinē ad hoīes addiſcere: eſt ex eo ꝙ qdā comederunt humanas carnes ut porcinas nullā ſuſpitionē habētes ſm guſtū ipſaꝝ & odorē. Et Auic. ii. cano. c. de ſanguine ait. Sanguis hoīs & ſanguis porci ſunt ſimiles in oī re: ita ut qdā fuerunt q uēdebāt carnem hoīs ac ſi eſſet caro porci: & occultatū fuerat illud uſq; quo inuēti fuerūt in ea digiti hoīs. Et iſtud idē ſentit ſatis Auerro. v. colliget. c. de carne. Secūdo qa caro porcina ualde nutritiua eſt. Nā dicit Gal. iii. alimētoꝝ. Oīum edibilioꝝ caro porcoꝝ eſt maxime nutritiua: & huius expiētiam euidētiſſimā hn̄t athlete. Et poſtea eodē libro ait: porcoꝝ carne nullum aliud āplioris nutrimēti hēbis ſumere. Tertio qa generat alimētū ſtabi-le fortiter reſiſtēs reſolutiōi. Et iſta fuit mēs Galieni multis paſſibus ubi nō paꝝ ꝑfert porcinas carnes cęteris carnibus. ſ. in octauo de ingenio: ubi dicit. Cęteris carnibus porcina laudabilior eſt ſi porcus mōtana in-coluerit: poſt porcū edus. Et ſimiliter in qnto teraputice ubi dicit. Qua drupedū caro laudabilior eſt porcina in calore & humiditate tempata. eiuſq; cibus plurimos & ſangue ab ea generatus oī melior eſt ſanguine. Et iſtud ueritatē habet de carne porcoꝝ nō antiquoꝝ: qa coꝝ caro indi geſtibilis eſt: nec iuuenū: ſiue lactentiū: qa caro coꝝ humidiſſima eſt: ſed ętate mediocriū: puta unius anni uel duorū tā domeſticorū q̄ ſilueſtriū. Veriſimiliter tn̄ eſtimādū eſt qđ porci ſilueſtres ſunt domeſticis melio-res: qa carnes porcorū domeſticorū ſunt plus debito uiſcoſiores. Et de carnibus porci ſilueſtris ſiue apri di. Aui. ii. ca. c. de carne. Xp̄iani uero dixerunt: & q eos imitanť qđ melior caro ſilueſtris eſt caro porci ſilue-ſtris. nā cū hoc ē leuior carnibus domeſtici porci: eſt fortis nutrimēti & plurimi: & eſt uelocis digeſtions: & eſt melior q̄ eſſe pōt in hyeme. Et ex iſto ulterius ſeqť ꝙ ꝓdicte carnes porcinę multū laudabiles ſunt corpi-bus iuuēibus ſanis & fortibus, laborātibus nō diſpoſitis ad oppilatiōes: & his q impinguari q̄runt: qa talia corpa indigēt plurimo nutrimēto & difficulter reſolubili. Et ergo dicit Ra. in Almā. c. de uirtute carnium. Caro uero groſſa multū laborantibus cōueniēs eſt: ſubtilis uero his qui prædictis ſunt cōtrarii cōuenit. Et idē uult Aui. in. i. c. de regimine eius qđ comediť dicēs. Exercitati præterea & multi laboris magis ſunt tolle-rātes nutriētia groſſa: alio mō pōt attendi melioritas & electio carniū ex pte tempate cōplexiōis earum: facilis digeſtiōis & ſanguinis ex ipſis ge-nerati tēpantiā. ut. ſ. illa caro dicať melior q̄ tēpate eſt cōplexiōis. facilis digeſtiōis ſanguinē generās tpatū ī caliditate & frigiditate ſubtilitate: & groſſitate. Et iſte mō caro edina eſt melior & laudabilior cęteris ut. uult Raſis Auic. & Auer. Nā dicit Raſis in Almā. c. de aīalibus ſilueſtribus

& domeſticis. Edina caro eſt tpata nullã in ſe hñs malitię admixtionem q̃ licet tpatum genere ſanguinem: laborãtibus tñ non cõgruit. cui nulla alia caro pferẽda eſt. Nõ eſt. n. adeo debilis ut ex ea uirtus minuat: neq; eius nutrimentũ adeo multũ eſt & groſſum ut ex eo pueniat repletio. & groſſus generet ſanguis. Sãguis quoq; q ex ea generat inter ſubtilem & groſſum: ac inter calidũ & frigidũ exiſtit. Et iſta caro nõ conuenit multũ laborãtibus. ſed iuuenibus tpatis exercitio mediocri utẽtibus: qa iſta caro generat ſanguinẽ forti exercitio uel laborare faciliter reſolubilẽ: licet non exercitio mediocri. Et ſicut quo ad iſtã intentionẽ caro edina inter carnes domeſticas. Ita caro capreoli inter carnes ſilueſtres eſt melior. Et poſt iſtã carnẽ edinã plurimi medicoꝝ ſicut Ra. & Auer. ponũt carnẽ arietinã. Et dicit Auer. v. colliget. c. de carne: ꝙ eſt hęc opinio maioris ptis medicoꝝ pter gali q abominat carnes arietũ. Et uf ſibi: qa caro uituloꝝ eſt melioris nutrimẽti quã arietina. Et forſan gali hic attẽdit melioritatẽ nutrimẽti ex eo qđ eſt plurimũ nutrire: & nutrimentũ dare magis irreſolubile: qđ magis uf cõuenire carnibus uitulinis quã arietinis: cũ arietine magis humide ſint. Tertio mõ põt attendi melioritas & electio carniũ ex pte minoris uiſcoſitatis & melioris odoris eaꝝ. Et ſic carnes uituline ſunt meliores aliis carnibus. Et iſtud ĩnuit Auer. v. collet. c. de carne dicẽs. Et carnes vituloꝝ ſunt bonę carnes: iõ qa nõ hñt illã uiſcoſitatẽ frigiditatẽ & ſiccitatẽ quã hñt carnes boninę ueteres: & carnes eorũ ſunt magis odorifere aliis carnibus: & q̃tũ eſt in hoc meliores ſunt carnib⁹ edinis: qa in carnibus edinis manifeſtat q̃dã muſcillago. i. uiſcoſitas añq̃ coquant: ſed carnes edinę ſunt meliores uitulinis: qa meliores generãt humores. Et ex iſto patet qũo nõ eſt tãta cõtrouerſia inter auctores medicinę ſup electiõe carniũ q̃ta prima faciet apparet. Notandũ eſt inſup ꝙ carnes aĩaliũ ſiccę cõplexiõis meliores ſũt circa ptũ q̃ diſtantes multũ a ptu: ergo edi & lactentes uituli meliores ſunt hircis & bobus: qa ſiccitas primæ ętatis humiditate corrigit. Sed carnes aĩaliũ cõplexionis humidę ſunt meliores diſtantes a partu. & circa partũ deteriores: quia ſua nimia humiditas pceſſu ætatis exſiccãtis. ſ. iuuẽtutis corrigit aut tollit: & ab humiditate primæ ętatis creſcit. Et iõ iuuenes caſtri arietes. ſ. unius ãni ſunt meliores & minus uiſcoſi lactẽtibus agnis: & porci unius anni uel duorũ meliores lactentib⁹ porcellis. Et ergo bñ dicit Aui. iii. c. de regimine eius qđ comedit. Oportet autem ut cibus ſupple ſanitatis cõſeruatiuus ſit tales q̃les ſunt carnes: & pprie carnes edorũ & uitulorũ lactentium paruorum & agnorũ animalium. tE ex hoc patet ꝙ in temporibus & complexionionis humidis magis competunt carnes declinãtes ad ſiccitatem ut aſſentur. In temporibus ſiccis & complexione & ętate ſiccis magis competunt carnes declinantes ad humiditatem.

¶ In hoc textu ponunt tria alimēta q̄ in modica q̄titate multū nutriūt

Oua recentia: uina rubentia: pinguia iura.
Cum ſimila pura naturę ſunt ualitura.

Quorū primū eſt oua recētia: quia ſunt de his que in modica quātitate multū nutriūt: ut innuit Auic. ii. can. c. de ouis. Et idē uult. iiii. in. c. I. ubi dicit: nutriēs uero paruę q̄titatis: & multi nutrimēti ſunt oua & galloꝝ teſticuli. Et illud idē in multis aliis locis repetit. Circa electionē ouoꝝ ſciendū eſt oua q̄d gallinarū & ꝑdicū & faſeanorū iuuenū & pinguiū ſunt bona in ſanitatis regimine: & aliis ouis ſimpliciter meliora: unde oua puula lōga ſunt bona. uñ filia p̄ſbyteri iubet ꝑ lege teneri. Quod bona ſint oua cādida lōga noua. amplius oua tremula. i. p decoctionē aliq̄liter inſpiſſata: ut ī manu tenētis in cortice ſuo uideant tremere: ſunt meliora duris & ſorbilibus: & ſunt multi nutrimēti: & facilis & bone digeſtiōis: & generāt ſanguinē maxime cordi ꝓportionabilē. unde cōualeſcētibus ſenibus & debilibus maxime cōueniūt: & maxīe uitella. unde Auic. in trac. de uiribus cordis uult ꝙ uitella ouoꝝ aīaliū bonę carnis ſicut gallinaꝝ ꝑdicū & falſeanoꝝ: licet nō ſint medicinę cordi: multū t̄ñ cor cōfortāt. Et poſtea ſubdit q̄d cito ī ſanguinē cōuertunt: & poſt cōuerſionē pauca hñt ſupfluitatē: & generāt ſanguinē ſubtilē & clarū: & ergo maxīe ꝯfortāt cor gn̄ando ſanguinē ei ꝓportionabilē. Et ulterius dicit ꝙ multū ualēt in diſſolutiōe ſubſtātiæ ſpūs & diminutiōe ſanguinis cordis. Sorbilia uero oua facilis ſunt digeſtiōis: & leniūt pulmonē: & pectus: uētrē lubricant: & minus nutriunt q̄ tremula. Dura uero oua p decoctionē facta ad digerendū ſunt difficilia: & nutrimētū exhibēt groſſum: & tarde a ſtomacho deſcēdens: & tarde penetratiuū. Notādū eſt inſup q̄d ex diuerſitate p̄parātiōis: ouoꝝ eē acq̄rit in eis bonitas uel malitia: aut enim ſunt aſſata: aut elixa: aut frixa: aut in iure ſunt cocta. Aſſata elixis groſſiora ſunt: & ad digerendū duriora: q̄a focus ſubſtantialē eorū humiditatē deſiccat. Et fiunt duobus modis: aut. n. cum corticibus inter calidos cineres ponunt: aut in teſtis frāgunt. In teſtis fracta peiora ſunt aliis. Illa āt q̄ cū corticibus īter calidos cineres ponunt duob⁹ fiūt modis: aut īter cineres ponunt tota: aut ſup carbones ꝑtī diſcoopta: q̄ ī cinerib⁹ ponunt tota ſunt peiora: q̄a cū calor foci circuneat: fumoſitates retinet: diſcoopta ſup carbōes poſita fumoſitatē emittūt: & mūda fiūt. Elixa ī aq̄ meliora ſūt q̄ aſſata: q̄a aq̄ humiditas calori foci ī humiditate deſiccāda repugnat. Et fiūt duobus modis: aut. n. cū corticibus elixant: aut īfra aquā frāgunt. Cū corticibus peiora ſunt aliis: q̄a cortices ꝓhibēt diſſolutionē fumoſitatū & groſſiciei. In aqua fracta calor aq̄ tpate penetrat: & groſſiciem ſua ſubtiliat: & aufert

ſibi grauitatẽ ſui odoris.unde hmõi laudabiliora ſunt cęteris oib⁹.frixa
cęteris peiora ſunt:qa peſſimos generant humores:& ſunt in ſtomacho
morãtia fumoſitatẽ & corruptionẽ inducẽtia:& faſtidiũ faciẽtia.In iure
cocta inter aſſata:& ĩ aq̃ fracta ſunt mediocria. Et iſta colligunť ex Iſaac
in dietis uniuerſalibus.Sciẽdũ eſt ẽt ꝙ ouũ diuertificať ſm eius ptes cõ-
ponẽtes. Nã uitellũ in caliditate tpatũ exiſtit:albumẽ uero frigidũ eſt &
uiſcoſum dure digeriť:& ſanguis ẽt ex eo gñatus nou eſt bon⁹. ut habeť
ex Raſi.iii.Almã.ca.de uirtutibus ouoꝝ.Et ſicut oua ꝑdicta.ſ.gallinaꝝ
ꝑdicũ & falſcanorũ ſunt cõueniẽtia in regimine ſanitatis:ita oua anatũ:
anſerũ:ſtructionũ.& ſimiliũ uolatiliũ minus cõueniẽtia ſunt i regimine
ſanitatis:uel ſimpliciter euitãda.Secundũ eſt uinũ rubeũ.Pro quo ſcien
dũ eſt ꝙ uina diuerſificanť in colore.Nã q̃dã ſunt alba:q̃dã rubea clara:
q̃dã citrina:& q̃dã nigra. Vina.n.alba debiliora ſunt cęteris:minus cali
da & minus nutritiua.ueꝝ ſunt minus ledẽtia caput & magis urine ꝓuo
catiua & apitiua.Quod ſunt debiliora cęteris.patet:qa ſm . Gal.ſup.i.
can.iii.ꝑte regiminis acutoꝝ.Debile uinũ eſt qđ minus calefacit & mi-
nus replet caput:cũ ergo uina alba minus calefaciũt & minus replẽt ca-
put cęteris:ut patebit debiliora erunt cęteris. Quod aũt uina alba ſunt
cęteris minus calida:patet ꝑ Gal.i cõ.illius can.iii.parti.regiminis acu
torũ:de uino eteni albo dicẽtẽ.Nõ eſt poſſibile alicui ex uinis albis ut ca
lefaciat calefactiõe uehemẽti.Et poſtea ſubdit. Vinũ aũt albũ eſt mino-
ris calefactiõis oĩbus uinis.Et iſtud eſt uerũ cõparãdo uina eiuſdẽ terri-
torii adinuicẽ:& nõ aliter:qm̃ uina rubea & ruffa gallicana nõ ſũt ita for-
tia:nec ita calida:ſicut ſunt multa uina alba q̃ repiunť in aliis territoriis.
Debet igiť fieri cõparatio inter uina eiuſdẽ maneriei & territorii.Quod
aũt ſint cęteris minus nutritiua patet ꝑ Gal.in cõ.illius amphoriſmi ſe-
cũde ꝑticule amphoriſmoꝝ:facile eſt repleri potu q̃ cibo dicẽtẽ. Vinũ
.n.aquoſum ſubtile atq; albũ uſualiter aq̃ eſt uicinũ & illius uirtuti uici-
nať ad nutriẽdũ.uñ urina ꝓuocať:nec corpus inde nutriť.E ſimiliter in
cõ.illius amphoriſmi eiuſdẽ ꝑticule.Eorũ q nutriunť dicit Gal.uinum
aquoſum nimis dat corpi nutrimẽtũ:cuius liquor ẽ ſicut aq̃ ſubtiliſſima
& color albus.qđ aũt nimis ledũt capit ꝑ Auic.in.i.doc.ii.c.de regimi-
ne aq̃ & uini dicẽtis. Vinũ uero albũ & ſubtile calefactis ẽ meli⁹:nõ.n.ca
pitis efficit dolorẽ:ſed fortaſſe humectabit:& capitis dolorẽ alleuiabit.
Et idẽ etiã uult Gal.in cõ.illius cano.iii.particule regiminis acutorum.
Potus autẽ dulcis:rõ aũt quare minus ledũt caput eſt:qa minus fumoſa
& uaporoſa ſunt cęteris:quod ãt magis ſunt urinę ꝓuocatiua & aptiua:
patet ꝑ Ipo.in cano.illo.iii.parti.regiminis acutorũ de uino etenim al-
bo dicentẽ.Sed trãſitus eius.ſ.uini albi in ueſicã eſt facilior q̃ cuiuſlibet
alterius potus:cũ quo etiã uim apitiuã habere dinoſciť. Et ex hoc textu

ſequit̃ ꝙ iſta uina alba ſubtilia plus cõueniunt q̃ alia uina calefactis : ſiue a natura ſicut coloricis & ſanguineis naturalibꝰ ſiue ab accidẽte: ſicut calefactis ex ira uel mora in ſole. Et ſimiliter magis cõueniũt ſtudẽtibus: q debẽt uti uino nõ turbãte cerebrũ: & ſimiliter ꝯueniũt hñtibus cerebrũ debile: ſiue naturaliter ſiue accidẽtaliter: q̃a hñtes cerebrũ debile ex forti uino faciliter inebriant̃. ut habet Aui. i. i. loco ꝑalle. Et ergo ſi uti uelit uinis fortibꝰ neceſſe eſt ea fortiter limphare. Et ſimiliter cõueniũt hñtibus epat calidũ & ſtomachũ calidũ & habitãtibꝰ in regiõe calida: q̃a calida uina in iſtis facerẽt eſtuationẽ. Vina uero rubea clara ſicut beluacẽſia calidiora ſunt cęteris. ut uult Gal. cõ. illius cano. ſuꝑ Alman. De uino ẽt albo. ubi dicit. Verũtñ cuius calefactio ex uinis eſt uehemẽs : eius color eſt rubeus clarus. Et iſta uina ẽt nutribiliora ſunt cęteris: ut habet Gal. ĩ cõ. illius amphoriſmi ꝑal. Facile eſt repleri. ubi dicit groſſum uero & rubeũ uinũ nutribilius eſt cęteris; implẽs corpa cito obnoxia inanitiõi. Et circa iſtud eſt intelligendũ ꝙ uina rubea dicunt̃ nutribiliora eo ꝙ plus eoꝝ in ſubſtãtia mẽbroꝝ conuertit̃: Vina tñ nigra pñt dici nutribiliora cęteris q̃a cõſtãtius dãt nutrimẽtũ: & tardius a mẽbris reſolubile. Et iſto mõ dicit Gal. ĩ cõ. illius amphoriſmi ꝑalle. Eoꝝ q nutriunt̃ ꝙ uina groſſa & rubea nutribiliora ſunt quã aquoſa minus tñ quã nigra. Et iſto mõ etiã intelligit̃ dictũ Iſaac in dietis ꝑticularibꝰ ubi uult ꝙ uinũ nigrũ plus nutrit q̃ rubeũ. Et iſta uina rubea magis ledũt caput q alba & minꝰ urinę ſunt ꝓuocatiua. & hinc eſt ꝙ iſta uina q fortia ſunt hñtibus debile cerebrũ nõ cõueniunt: ut dictum eſt: ſed bene cõueniunt hñtibus forte cerebrũ: cum forte cerebrũ uapores eleuatos ad ipſum non ſuſcipit. ut dicit Auic. in. i. cap. ꝑalle. & circa iſtud eſt ſciendũ ꝙ ingeniũ hoĩs fortis cerebri magis clarificat̃ & acuit̃ ſi bibat uinũ bonũ quã ſi nõ biberet. ut uult Aui. in. c. i. ꝑalle. & rõ eſt: q̃a ex bono uino pluſq̃ exquocũq; alio potu generant̃ & multiplicant̃ ſpũs ſubtiles clari & puri. & inde eſt qđ theologi cõtẽplati ſoliti circa altiſſima bona uina diligũt. & ſm Aui. ibi. Iſta uina ualent hoĩbus frigide cõplexiõis & fleugmaticis. Talia nãq; uina corrigũt lapſum frigiditatis cõplexionis & apiunt oppilatiões euenire ſolitas frigidis fleugmaticis: & digerũt fleugmata coopantia ad couerſionem eorũ in ſanguinẽ: & digerunt̃ faciliter: & cito penetrãt & prebẽt alimẽtũ mundũ & ſpũs plurimos. Vina uero citrina minoris calefactionis ſunt q̃ rubea clara. ut uult Gal. i. cõ. illius cano. prealle. de uino etenim albo. maioris tamen calefactionis ſunt q̃ alba. & ergo magis ſunt caput ledẽtia quam alba. ut uul Gal. in cõ. illius cano. prealle. Potus autem dulcis. Et iſta uina etiã minus nutritiua ſunt q̃ rubea. magis tñ q̃ alba. Et apud quoſdã iſta uina etiã nocant̃ alba. Et hinc eſt ꝙ aliqui dicunt ꝙ uina alba cito calefaciuut multum. Vina uero nigra ſunt minoris calefactionis q̃

citrina, & ergo etiã minus ledũt caput q̄ citrina. Sed q͞a tardioris deſcẽſus ſunt in uentrẽ: & minus urinę ꝓuocatiua q̄ alba, magis ledunt caput q̄ alba: ut habet Gal. i cõ. illius ca. p̄al. Potus ãt dulcis. Et ſunt iſta uina ẽt plus nutritiua q̄ alba. & citrina min⁹ tamẽ q̄ rubea, ut p̄dictũ eſt. Tertiũ eſt ſorbilia facta eſt iuribus carniũ. & maxie ex brodio pulloꝝ. Talia eni brodia naturę huma nę ſunt amica ex quo facillime i ſanguinẽ ſunt mutabilia: & bonũ ſanguinẽ generãt, & maxie dũ fiũt ex ſimilia. i. ex ſubtiliſſima p͞te farinę: q͞a ſimila & maxime tritici multũ nutritiua eſt: & bonũ nuttimentũ affert, ut hr̃i põt ex Ra. in Almã. Et iſta tria ponit Auic. ii. in doc. ii. ſum. in. c. xy. in fine, ubi dicit. Exemplũ ſubtilis multi nutrimenti boni chimi. i. humoris eſt ouorum uitelli & uinũ & aq̄ carnis. Et ex iſto cõcludit ꝙ iſta tria ſunt de genere naturã humanã maxime confortãtiũ.

¶ In hoc textu tangunt duodeci res corpus humanũ nuuriẽtes ac impinguantes: quarũ prima eſt triticũ. i. panis ex tritico. de quo dicit

Nutrit & impinguat triticũ: lac. caſeus infans
Teſticuli: porcina caro cerebella: medulle
Dulcia uina: cibus guſtus iocundior: oua
Sorbilia: maturę ficus: uuęq; recentes.

Auic. ii. cano. c. de pane. ꝙ impinguat uelociter & maxime de frumẽto nouo. Ra. uero i Almã. de tritico dicit. Triticũ tp͞amẽto uicinũ eſt: licet caliditati parũ attineat. Quod aũt põderoſius & ſolidius iuenit maioris eſt nutrimẽti. Oĩbus quoq; hoĩbus aliis granis ꝑficiens magis ꝓprium inuenit. Sanguis ẽt ex eo generatus omni ſanguine q ex aliis generat granis tempatior eſt. Et ſequẽti. c. dicit. Panis q ex tritico fit pluribus hominũ cõuenientior eſt. Circa electionẽ aũt tritici ſciendũ eſt, qđ electio eius põt ſumi uno mõ ex p͞te ſubſtãtię ipſius. alio mõ ex p͞te p̄paratõis ei⁹. Electionẽ aũt eius ex p͞te ſubſtantię ipſius ponit Aui. ii. can. c. de frumẽto dicens. Melius eſt iſtud quod eſt mediũ inter duriciẽ & raritatem. magnũ. pingue. recens. i. nõ nimis antiquũ. planũ. qđ eſt inter rubedinem & albedinẽ. frumẽtũ uero nigrũ mali eſt nutrimenti. Raſis uero ſupaddit põderoſitatẽ eius ſup electione eius. Circa electionẽ uero eius ex p͞te p̄parationis eius: ſciendum eſt qđ oĩa q̄ ſunt ex farina tritici frixa tarde a ſtomacho deſcẽdũt, generãt groſſos humores: opilãt uias epatis: augmẽtant ſplenẽ: & generant calculũ multũ nutriũt ſi digerant. Triticũ uero elixũ eſt cibus grauis & indigeſtibilis. ſed ſi digerat: fortiter nutrit & roborat uirtutẽ. Sed triticum ſub forma panis bñ fermnetati & aſſati in clibano moderato igne ẽ electus cibus. Et oĩa iſta colligunt ex Gal. i. ali. Secunda res eſt lac: Et põt illud intelligi de lacte ebutirato quod apud

medicos adohohc dr:& apud cões balbuca:balbucā.n.recens ſi come-
dat cū pane recenti:ſiue calido & impoſito maxime impinguat:põt etiā
intelligi de lacte caprino qđ ēt multum nutrit de quo prius latius dictū
eſt ibi:pſica poma pira:tertia res eſt caſeus infans:ſiue recēs:de quo di-
cit Aui.ii.can.c.de caſeo:qđ eſt nutritiuus & impinguatiuus.Et licet ca
ſeus recēs nutriat & impinguet.ī regimine tñ ſanitatis nõ cõuenit: quia
ſequunt ex eo nocumēta prius dicta ibi:pſica poma pira.Quarta res te-
ſticuli:& illud maxime intelligendū eſt de teſticulis galloꝝ impinguato
rum:de qbus Aui.ii.cano.c.de teſticulo dicit:qđ ſunt ualde boni nutri
menti & pulchri:&.iiii.in.c.i.de eis dicit qđ in modica q̄tite multū nu-
triunt.Et põt iſtud ēt intelligi de teſticulis porcoꝝ multū pinguiū nõdū
coeuntiū:ſicut porcoꝝ caro:quæ aliorū aīaliū q̄drupedū melior exiſtit:
& hoc quo ad hoc quod eſt nutrimētū p̄bere malus irreſolubilius corpi
humano ſimilius:ſic ēt & porcorū teſticuli reſpectu teſticulorū aliorum
aīaliū quadrupedū:& eſt hoc diligēter notādū qđ teſticuli aīaliū proue
ctorū in qbus eſt iā fermētatū ſemē & generatū nõ ſunt boni nutrimēti:
ſed teſticuli aīalium iuuenū adhuc nõ coire potentiū qbus adhuc nõ eſt
ſperma fermentatū:ſunt ſatis laudabilis nutrimēti ſi bñ digerant: & de
iſtis ēt intelligit dictū prius.Quinta eſt caro porcina:de cuius electione
& effectu ſatis ample dictum eſt prius.ibi pſica:poma:pira.Sexta eſt co
meſtio cerebrorū:p quo ſciendū eſt ꝙ cerebrū eſt ſtomacho malū nau-
ſeatiuū deiectiuū appetitus:& groſſi humoris gñatiuū:uerū ē tñ ꝙ ſi bñ
digerat alimētum dat corpori notabile:ſed nullo modo comedi debet
poſt alios cibos:bonū autem ē ꝙ cū origano uel calamento uel cum ali-
quibus obtemꝑantibus eius uiſcoſitatē & frigiditatē in qbus ſit uirtus in
ciſiua & calefactiua paret.Et cauendū eſt qđ ſi comedatur qđ primitus
aſſetur ſup carbones:& eſt aduertendū qđ nõ confert illis qbus frigide
ſolent aduenire ęgritudines : ſed bene hñtibus cõplexionē calidam : ut
uult Raſis in Almā.& de uirtutibus membrorū aīaliū.Et breuiter parū
cõuenit in regimine ſanitatis:ſed aliqñ bñ conuenit uia medicinę, ſicut
cerebrū capreolorū cõueniens eſt cõtra uenena:& cõtra morſum uene-
noſorū:& cerebrū leporis cõtra tremorē:& ſm quoſdam.cerebrū pul-
lorum & caponū ad memoriā & ſubtiliationem ingenii cõferunt.Circa
electionē tamē cereborū ſciendū eſt ꝙ meliora eorum ſunt cerebra uo-
latilium.& ꝓprie mõtanoꝝ:& ex cerebris quadrupedū cerebrū arietis
deinde uituli.ut uult Aui.ii.cano.c.de cerebro.Septima eſt medullę q̄
multi ſunt nutrimenti ſi bene digerantur.prout dicit Aui.ii.cano.c.de
medulla.& etiā facile in ſanguinem cõuertit.hoc tamē malū faciunt qđ
deiiciunt appetitū atq; nauſeā inducunt.Et ergo Aui.docet eas come-
dere cū pipibus.Et ēt aliq eas p̄parant cū citoniis & paſtillis:ut faciunt

ſecardi. Et p electiõe earũ dicit Aui. ꝙ cõueniẽtior eſt medulla uituloꝝ & cerui deinde thauri: & poſtea caprarũ. deĩde ouĩũ. Et ſm aliquos medullę thaurorũ iuuenũ & pinguiũ multum conueniẽtes ſunt. Octaua eſt dulcia uina de quibus poſterius diceť ibi: ſunt nutritiua. Nona eſt cibus guſtu iocũdior: qa talis maxime nutrit: Iuxta illud Ipoc. ii. pte amphoriſ morũ dicẽtis. Parũ deterior cibus & potus delectabilior qdẽ melioribꝰ magis delectabilis eſt appetendus. Et Gal. in cõ. illius ait. Omnis. n. cibus ſapidus in quo qſq̃ delectať. cũ accipiť aſtomacho complexus retineť: & cũ magna delectatione digeriť plus q̃ qlibet alius q fit abominabilis: fugit unde uomitus faſtidiũ inflatio rugitus generãs. Et hinc eſt ꝙ aliq melius ualẽt cũ malo cibo q̃ cũ bono: qa maiorẽ delectationẽ hñt in malo. Decima eſt oua ſorbilia q̃ in modica q̃titate ẽt multũ nutriũt. de qbus ẽt dictũ eſt ſupra ibi. Oua recẽtia. Vndecima eſt ficus maturę que pp ſuã dulcedinẽ multũ nutriunt & inpĩguãt. Circa iſtud ſciendũ eſt qđ licet nutrimentũ fic nõ exiſtat in robore nutrimẽti carnis: & granorũ. eſt tñ uehemẽtioris roboris q̃ nutrimẽtũ oĩm fructuũ: ut uult Aui. ii. ca. c. de ficubus. Et ibidẽ etiã dicit qđ ficus eſt nutribilior cęteris fructibus. Et idẽ uult Aui. in. i. c. de regimine eius qđ comediť dicens qđ inter fructus fructus magis nutritiui & ſimiliores & ppinquiores carnibus in nutriẽdo ſunt ficus & uuę ualde maturę & dactili. Circa electionẽ uero eaꝝ ſciendũ eſt qđ ſm Aui. ii. can. c. i. de ficubus. Melior eſt alba qa lenior. deinde rubea ſiue citrina & deĩde nigra. Et q̃ uehemẽter matura ẽ melior eſt & pxima ad hoc ut noceat. Itẽ humide & recentes ficus magis & uelocius nutritiue ſunt q̃ ſicce & citius tranſeũt de ſtomacho ad epar: & magis humectãt epar & magis lenificãt q̃ ſicce: ſicce uero ſunt minus inflatiue & magis ſtomacho cõueniẽtes q̃ humide de ſiccis dicit Aui. loco palle. Sicca qdẽ in ſuis opatiõibus eſt laudabilis. uerũ ſanguis ex ea generatus nõ eſt bonus: & pp hoc facit pediculos: uerũ ſi ſit cũ nuce tunc eius chimus. i. humor ſit bonus: & poſt nucẽ cũ amigdala. Et poſtea dicit qđ adminiſtratio ſicce cũ ieiuniũ adeſt. eſt mirabilis iuuamenti in apiendo uias cibi. & pprie cũ nuce & amigdala. cũ tamẽ eius nutrimẽtũ cũ nuce ſit plus quã cũ amigdala. Et cõueniũt utreq ficus in hoc qđ in ipĩs eſt inflatio & lenificatio & expulſio ſupfluitatũ ad cutẽ & puocatio ſudoris & remotio aſpitatis gutturis: & mundificatio & lenitio pectoris pulmonis & canne eius aptio oppilationum epatis renũ & ſplenis. Duodecima res eſt uua recens. i. uua dulcis & bene matura. Pro quo ſciendũ eſt qđ uua eſt triplex. Nã q̃dã eſt ĩmatura & acceerba: & fit ex ea agreſta. & iſta ſtringit uentrẽ & coleram rubeam repremit atq ſanguinem. & multũ ualet influxu uentris colerico: alia eſt matura uiridis & recẽs: ex qua fit uinũ. Et iſta ſpãliter qñ eſt alba: & ſine nucleis & cortice uentrẽ laxat: & cęteris

fructibus

fructibus plurimi & melioris nutrimenti exiſtit ſicut & ficus: minoris tñ nutrimēti eſt q̄ ficus, ut habet Auic. ii. can. c. de uua. Verū eſt tamen qđ uētoſitatē generat & iflatiōes uētris dolorē. Et ſi remanſerit p duos dies uel tres poſt collectionē ſuſpēſa donec cortex detumeſcat melius nutrit & minus laxat: nec tantum inflat. Et hñtes ſtomachū plenum cibo & im mundū malis humoribus nullo mō comedāt uuas & ſpāliter recētes: & ſine arillis: uelociter. n. in ſtomacho imūdo corrūpunť: & in ſtomacho pleno cibis: quia nimis cito digerunť: & nō poterunt exire de ſtomacho poſt earū digeſtionē pp cibū nōdum digeſtū: q̄re tūc in ſtomacho cor rumpunť: & alium cibū corrūpunt. Et ſimiliter etiā intelligendū eſt de aliis fructibus laxatiuis: & ſi aliquis uelit ſumare uuā uiridē & recentem bonum ē qđ primitus infundať in aqua feruēti p horā & deinde ponať in aquā frigidā: & poſt ſumať. Ra. uero i Almā. de uua recēti: & ſpāliter dulci. dicit qđ cito corpus ipinguat: & augmētat erectionē uirgę. & ulte rius dicit qđ illa uua quæ eſt ſubtilioris corii. i. corticis citius deſcēdit a ſtomacho: illa uero quæ groſſioris tardius. Alia eſt uua ſicca: quæ paſſu la uocať: & iſta licet ponať & numeratur inter ęqualia: parum tamen cal liditati attinet: & bene nutrit ſm Ra. lo. p̄all. & confortat ſtomachum & epar ſm Auic. loco p̄alle. & opilationes remouet. Et dr̄ qđ epar impin guatur ex eis: & maxime ſi mundenť ab arillis. Et ſic text. prædictus pōt intelligi de una matura recenti: & de uua ſicca quæ paſſula dicitur.

Vina probanť odore: ſapore: nitore: colore:
Si bona vina cupis: hæc quinq; p̄bantur in illis
Fortia: formoſa: fragrantia: frigida friſca.

¶ In hoc textu ponūť quattuor generalia quibus uina probantur. Primū eſt odor: uinū. n. boni odo ris ſiue redolens multiplicatiuū eſt ſpirituum ſubtilium. Et ſm Cōſtā. y. theoricę bñ nutrit: & bonū ſanguinē gñat: uinū uero fetidum abomina bile ē naturę humanę ſpūs groſſos melācolicos generās: & ſm Cōſtā. y. theoricę malū ſanguinē & capitis dolorē ex malo fumo caput aſcēdere gñat: Gal. uero. iii. regiminis acutoꝝ cō. i. loquēs de diuerſitate uinorū ex odore dicit quod ex uino boni odoris ē melioris chimi. i. humoris. & ſm illud eſt multitudo quę implet ex eo caput: ꝙ eſt: qa eſt ſubtilius & ca lidus. Quod autē ex eis eſt mali odoris ſm malitiā chimi generati ab eo erit paucitas leſionis eius i capite: qđ eſt: qa eſt frigidius & groſſius: Illud aūt cui penitus nō eſt odor nō facit oīno aliqd accidere in capite: qa eſt uehementer groſſum. Secundū eſt ſapor. ſicut. n. cibus ſapidior melius nutrit: & melius a ſtomacho amplectiť. ut dictū eſt in ſnīa p̄cedenti: ita & uinū. Circa iſtud tñ ſciēdum eſt ꝙ uina in ſapore diuerſificanť: q̄dā. n.

ſunt dulcia:aliis nutribiliora groſſum ſanguinẽ faciẽtia:& uentrẽ hume ctantia ad digerendũ dura & ſitim gñatiua. Alia ſunt põtica ſiue ſtiptica ſtomachũ cõfortãtia:uentrẽ cõſtipãtia:pectori & ſuę ptinẽtię.ſ.pulmoni & cãne eius nociua.inteſtinis cõgrua:ad digerẽdũ dura:alia ſunt acerba q̃ ſunt diuterica.i.urinę puocatiua:groſſos humores nõ generantia: ſed diſſoluentia:alia amara minus calida ut habet Conſtan.y.theoricę. Tertiũ eſt nitor ſiue reſplẽdẽtia q̃ indicat ſup ſubtilitate uini:& ſic ex cõſequenti ſup ſubtilitatẽ ſpirituũ ex ipſo generatoꝝ. Quartũ eſt color. Ex pte.n.coloris uina diuerſificant in nutritiõe. Vina.n.rubicũdiora cęteris paribus magis nutribilia ſunt albis:& iõ plus cõueniũt macris quam alba.alba tñ plus cõueniunt pinguibus. Et de iſta diuerſitate uini:ex colore dictũ eſt prius ibi. O ia recentia. Deinde ĩ textu ponunt qnq; ſpãlia qbus pbat bonitas uini. Primũ tangit cũ dr. Fortia. Fortitudo eni uini cognoſcit ex effectu. Vinũ.n.forte eſt qd calefacit corpus uehementer replens caput ſm .Gal.cõ.i.iii.pti.regiminis acutoꝝ. Iſtud.n.uinũ maxime ſpirituũ eſt multiplicatiuũ & multũ nutritiuum. Caueant tñ ab illo niſi ſit limphatum q ſunt debilis cerebri:qa magna effumatio ab ipſo ad cerebrũ ipm puenire:& ipm lederet. Secundum tangit cũ dr formoſa. Vinũ.n.formoſum:ſiue pulchrũ:qa cũ maiori appetitu ſumit meliꝰ digerit & meliꝰ nutrit. Tertiũ tangit cũ dr fragrãtia. Vinũ.n.fragrãs ſiue bene redolẽs maxime cõfortatiuũ eſt:& ſpirituũ ſubtilium generatiuũ. ut dictũ eſt. Quartũ tãgit cũ dr frigida. Nã uinũ debet eſſe frigidũ quo ad tactum.non aũt quo ad effectũ. Viaũ.n.calefactum cum ſit rarius & ſubtilius citius inebriat:neruos debilitat.& caput ledit niſi ĩ modica q̃titate ſumptũ fuerit. Quintũ tãgit cum dicit friſca. Vinũ.n.bonũ debet eẽ friſcũ:ſiue leue.qd ſpumãdo ſonũ facit & habet ſpumã tenuẽ de facili labilẽ:& in medio exiſtente:ſiue qñ in eo mouent athomi. Vinũ.n.non iſtius diſpoſitionis pendulũ dici debet:& maxime ſi non ſonat uel corpa athomalia nõ habeat:uel debet dici debile uel limphatum ſi ſpumã hẽat cum magnis ampullis:uel ad latus ciphi ſpuma diu maneat.

Sunt nutritiua plus dulcia candida vina.

¶ In hoc textu ponit unũ documẽtũ de uinis. Et eſt q uina cãdida & dulcia ceteris pibus uel nutriũt reliqs uinis. Et iſtud uoluit Cõſtã.loco preal.& idẽ uult Aui.in.i.c.de regimine aq̃ & uini ubi dicit. Vinũ quoq; groſſum qd eſt dulce.eſt melius illi q uult eſſe pinguis. Et rõ eſt qa uina dulcia uehemẽter a mẽbris attrahunt pp eoꝝ dulcedinẽ:cui natura congaudet.nã dicit Aui.ii.cano.trac.i.c.iii.opatiões ãt dulcis ſunt digeſtio & lenificatio & multiplicatio nutrimenti:& natura diligit ipm.& uirtus

attractiua attrahit ipm. Et licet iſte textus uerificeť de omni uino dulci: eligibile eſt tñ uinū moderate dulcedinis. & nō dulce in ſummo: ſicut ui nū qď uulgo muſcadellū ſiue muſcadetū dr: qa tale corrūpit ſanguinē. Cuius rō eſt: qa natura rapit auide tale uinū a ſtomacho ad epar prius q̄ digerať qď in eo eſt utile chilificatiōi & anq̄ matureť eius ſupfluitas: pp delectatione eius: maximā i cōnaturalitate dulciū: & ſic replet ſanguinē aquoſitate idigeſta: ex q̄ reddiť apt⁹ ebulitiōi & putrefactiōi. Et iſtud ēt intelligēdū eſt de aliis cibis dulcibus in ſūmo: Pro maiori noticia ſciēdū eſt q̄ ex uſu uini dulcis alioꝝ nutriētiū dulciū tria timenť nocuméta: & maxime his q ad ea ꝓni ſunt. Primū eſt faſtidiū ꝓpterea q̄ dulcia ſuis ca liditate: & humiditate leniūt & applanāt orificiū ſtomachi īducētia illic diſpoſitioné cōtrariá inanitiōi & corrugatiōi q̄ ſunt cá famis. Secūdū eſt uelocitas inflāmatiōis eoꝝ: & cōuerſiōis in colerā. nā res dulces cōuenié tiſſime ſunt in gnatione colere. Et pp hoc mel plus oībus rebus generat colerā: qm̄ ipm eſt dulcius oībus rebus: & poſt ipm uinū dulce: ut habet Gal. in cō. illius can. iii. parti. regiminis acutoꝝ. Mentē leuius ꝑcutit. Et hinc eſt q̄ inducit ſitim: nec cōuenit febricitātibus: nec etiā colericis. ut ibidē dicit Gal. Tertiū eſt opilatio epatis & ſplenis: qa dulcia trahunť ab eis cū fece ꝓpter magnā delectationē q̄ habet eis: & maxime epar anteq̄ digerať: q̄re illic leuiter inducūt opilatiōes: cooperante ad hoc ſubſtātia groſſa: in q̄ fundať ſapor dulcis ſm Aui. ii. can. trac. i. c. iii. Et hinc eſt q̄ uinū dulce minus eſt urinę ꝓuocatiuū q̄ alia uina. Et cōtra iſta tria nocu mēta ſūme ualēt acetoſa: qa appetitū ſua acetoſitate ꝓuocāt: & ſua frigi ditate inflāmationē ꝓhibēt: & ſubtilitate ſuæ ſubſtātię opilatiōes apiūt. Notādum inſup q̄ licet uina dulcia & alia nutriētia dulcia opilēt epar & ſplenē: deopilāt tñ ipm pulmonē. Et rō q̄re ñ opilāt pulmonē ſicut epar & ſplenē eſt: qa a dulcibus in trāſitu ſuo per meri nil niſi ſubtile ad ipſum reſudat: & ſanguis genitus ex rebus dulcibus ad pulmonē uenit iam pu rificatus in epate prius: & corde ſubtiliatus. Et iſtud uult Gal. i co. illius cano. iii. parti. regiminis acutorum: dulcis potus. Itē uina dulcia minus inebriāt ſm Ipo. iii. par. regiminis acutorum: cānone illo mentē leuius percutit q̄ reliqua fortiora uina: ex predictis concludi poteſt q̄ ſi bibať uinum ratione nutritionis corporis reſtaurationis & impinguationis. ſicut contingit in his qui macri ſunt: ſiue naturaliter: ſiue accidētaliter: tunc uina dulcia & groſſa ſufficienter colorata. Talia. n. uina ſunt ſuffici enter nutritiua: & deperditi reſtauratiua: & corporum impinguatiua: unde conuenientiora ſunt ad īpinguandum corpora macra. Et per op poſitū ſi intendamus nō nutritionē: nec deperditoꝝ reſtaurationē: nec impinguationē. ut contingit in his q̄ ſunt multū carnoſi & pingues: tūc competunt uina ſubtilia non dulcia: ſed ſapore amicabili: odorifera: ad

albedinẽ declinantia ſufficienter fortia eligẽda ſunt. Si uero deẽ uinum ad ſitis extinctionẽ: tũc uinũ albũ ſubtile debile eſt eligibilius. tale. n. uinũ magis humectat: & infrigidat: & ꝑ ꝯñs melius extinguit ſitĩ: & q̃to ſitis eſt maior: tanto tale uinũ eſt cõueniẽtius. Si uero uinũ deẽ ad ſpirituũ cõfortationẽ: & reparationẽ: & uirtutis cõfortationẽ: tunc debet dari uinũ ſubtile: odoriferũ: ſaporis delectabilis: mediocris coloris: ſufficiẽtis fortitudinis: & tale uinũ debet ſumi cũ pauco cibo: & debet eſſe depuratum ab utraq; ſuꝑfluitate. & debet ſumi pauca q̃titate. Si uero intendamus pectoris & pulmonis mundificationẽ & uentris laxationẽ: tũc uina mediocris ſubſtantiæ ſapore dulcia ſunt magis eligibilia.

Si vinum rubeum nimium q̃nq; bibatur.
Venter ſtipatur: uox limpida turbificatur.

℃ In hoc paſſu ponunẽ duo nocumenta nimiæ potatiõis uini rubei. Primũ eſt ꝙ nimia bibitio uini rubei cõſtipat uentrẽ. i. duros facit receſſus ſeu difficulter hñt egeſtionẽ. Cuius cã ẽm aliquos eſt: quia tale uinum rubeum plus cęteris paribus eſt calefactiuũ: & magis nutritiuũ. Inquãtũ. n. eius plus eſt calidũ magis exſiccat: & inquantũ magis nutritiuũ auidius a natura retineẽ. Põt tñ textus intelligi de nimia potatiõe uini rubei ſtiptici: aut pontici: ex q̃ ſtipticaẽ & cõſtipaẽ uẽter ꝑꝑ ſtipticitatẽ & põticitatem uini. Circa iſtud tñ ſciendũ eſt ꝙ ſi exhibeaẽ uinũ ad ſtomachi: & uiſcerũ cõtẽtiue fortificationẽ eligem⁹ uina groſſa põtica uel ſtiptica rubea uel uel nigra: ſicut cõtingit in hñtibus fluxũ uentris ꝑꝑ debilitate cõtentiue ſtomachi: & iſtud uult. Ipo. iii. parti. regiminis acutorũ. can. illo palme⁹ q̃dem & niger: & ſimiliter Gal. in cõ. illius. Sed ſi intẽdamus cõfortationẽ digeſtioni cõpetunt uina ſubtilia uel mediocria in ſubſtãtia & colore boni odoris: & cõuenientis ſaporis: & ſufficiẽtis uigoris aliqualis ſtipticitatis. Secũdũ eſt exaſpatio gutturis: ſiue raucedo quã inducunt aliq̃ uina intenſe rubedinis ꝑꝑ eorũ ſiccitatẽ & terreſtreitatẽ. Et iſtud nocumentũ etiã cõtingit ex uinis rubei patrię brabãtię ꝑꝑ eoꝝ ſtipticitatem & terreſtreitatẽ: & maxĩe q̃ñ muſta ſunt uina ꝑdicta iſtud nocumẽtũ ẽm contingit: nõ tñ primũ: q̃a muſtũ magnę rubedinis ſolet inducere uẽtris fluxũ ꝑꝑ feces ſuas terreſtres cũ eo mixtas q̃ ſui mordicatiõe mordicãt inteſtina: ex q̃ mordicatiõe fluxus uẽtris cauſaẽ: & tale uinũ nõ debet bibi muſtũ. i. q̃diu fuerit turbidũ: & bulliẽs. q̃a ex quo ipm eſt mordicãs ꝑꝑ ſuas feces terreſtres: ab eo ẽt eleuaẽ fum⁹ mordicãs: q̃ ad cerebrũ ueniẽs ſui mordicitate mordicat oculos: atq; rubificat. Et iſtud ẽt ĩtelligẽdũ eſt de iſtis muſtis patrię brabantię ſiue rubeis: ſiue albis ꝑꝑ eoꝝ terreſtreitatẽ. Cã aũt q̃re iſte fumus eſt mordificatiuus eſt: q̃a uinum a quo diſſoluiẽ eſt

mordificatiuū.Iā ut dicit Gal.i.pti.ampho.in cō.illius ampho.& q creſcunt:qcqd a q̄libet re diſſoluiť ei:unde diſſoluiť neceſſe eſt ut aſſimileť.

Allea:nux:ruta:pira:raphanus:& tiriaca.
Hæc ſunt antidotū cōtra mortale uenenum

℄ In hoc textu ponunť ſex medicinę ualētes contra uenenū. Pria eſt alleum qđ maxime ualet cōtra nocumenta ꝓuenire ſolentia ex mala aqua: & maxime ualet cōtra potū male aq̄:de quo dicit Serap.in Aggre.c.de eo ꝙ qn̄ ſumiť alleū:& poſt bibiť aq̄ corrupta nō nocet aq̄ illa potanti:& idē innuit Auic.ii.can.c.de eo:& in.i.c.de cōſeruatione iter agētis a nocumēto diuerſaꝝ aquaꝝ.Et iſtud idē ēt opať cepe:ut uult Aui.ii.can.c.de eo:& ſic pōt cōprehēdi ſub alleo:de eo ēt dicit Aui.ī.i.loco p̄al.ꝙ cepe ē ut tiriaca malaꝝ aquaꝝ:& maxīe cū aceto:qa cepe ē ſubtiliatiuū inciſiuū abſterſiuū cū ſtipticitate & apit fortiter.ut uult Aui.ii.ca.c.de eo.Et eſt calidū in tertio:q̄re calefacit malas aq̄s ꝓhibēs ne ſua frigiditate ſtomacho noceāt:& ſubtiliat groſſas faciens eas cito penetrare.Et acetū huic ꝑmixtū uigorat uirtutē eiuſ ī ſubtiliatiōe & penetratiōe aq̄rū & ꝓhibet a ſiti quā inducere ſolet cepe comeſtū.Et eadē rōne uerificať de alleo. Et ergo ēt dicit Aui.in.i primo loco p̄alle.ꝙ allea comedencia ſunt aquas groſſas & turbidas:qa ſubtiliāt eas cito deſcēdere faciūt & ꝓhibēt ne ſtomacho noceāt & inteſtinis:& ne uenas opilent.alleū p̄terea comeſtū ante iter & poſt hoc:ex melioribus rebus eſt:& cōuenientioribus illis q ueniunt ab aere frigido uel q uadūt ad eū:ut innuit Aui.in.i.c.de regēdo iter agētē in frigore & cōgelatū.Et ex iſto ſequiť ꝙ alleū multū ualet iter agentib⁹. & ꝑ diuerſas terras eūtibus potibus utentibus:iuxta illud metricū:allea q mane ieiuno ſumpſerit ore:Hunc ignotaꝝ non ledit potus aquarum: Nec diuerſorū mutatio facta locoꝝ. Valet p̄terea alleū ad pūcturā uermiū uenenoſoꝝ & morſum ſerpētū qn̄ bibiť cū uino:qđ Auic.ii.can.c. de eo ſe dicit fuiſſe exptū:& cōfert etiā morſui canis rabioſi:& quādo fit emplaſtrū ex alleo & foliis ficus & cimino ſup morſum migalis confert. ut ibidē dicit Aui.Cepe uero ſm Aui.ii.ca.c.de eo:cōfert ēt morſui canis rabioſi cū liniť ſup ip̄m aq̄ eius:aut emplaſtrať ex eo cū ſale & ruta:& cepe qđ comediť expellit nocumētū uētoſitatis uenenoſoꝝ: Et dixerūt q̄dā qđ ipſum generat in ſtomacho humorē humidū plurimū frāgentē nocumētū uenenoſoꝝ:notādū ē circa iſtud qđ alleū & cepe. & ſimiliter etiā porrū uia cibi nō cōpetūt tpatis corpibus:nec calidis:& ſpāliter cruda:parū.n.nutriunt:& male nutriunt:generāt ſanguinē acutū & pungitiuum:groſſos humores tn̄ ſubtiliāt:& uiſcoſos īcidūt:& poſt q̄ decocta ſunt:ꝑdūt pungitiuitatē:& adhuc remanet uirtus īciſiua & ſubtiliatiua:

unde magis cocta cõperunt q̃ cruda, Porri, n, ſunt calidi & ſicci: & dant corpi alimentũ illaudabile & oculis nocẽt: & generãt ſanguinẽ nigrum melancolicũ: & ſomnia terribilia: & neruos ledunt rõne pungitiuitatis eoꝝ: nocẽt dẽtibus & gingiuis: & nullus colericus: nec melancolicus eis utat̃: & ſpãliter crudis, Cepe calide ſunt: & hñt humiditatẽ ſupfluã terreſtrẽ cũ humiditate aquoſa ſubtili indigeſta: Si comedant̃ cruda generãt in ſtomacho malos humores & putrefactibiles & corruptibiles: & inducũt ſomnia mala & terribilia & dolorẽ capitis: & nimius uſus eaꝝ diſponit hoĩem ad memoriã depdendã: & pturbat intellectũ: & pducit ad demẽtiã, ſed ſi comedant̃ cocte cũ aq̃ laudabiliũ carniũ laudabiliter iuuãt digeſtionẽ: & minuunt̃ eaꝝ nocumẽta: & tpant cibaria frigida cũ qbus decoquunt̃: ſed melius eſt eis nõ uti. Allea calida ſunt & declinãt ad aliqualẽ humiditatẽ, ſed minus q̃ cepe: ualent cõtra uentoſitatẽ: & ualẽt in tuſſi: & bene ſcreare faciunt: ſed nocẽt uiſui & dolorẽ capitis inducũt: & ſunt tiriaca ruſticoꝝ: Et ſic p̃dicta ſolũ cõueniunt his q fleumaticum aut groſſum uiſcoſum humorẽ habuerĩt, Colerici uero a p̃dictis abſtineãt. Secũda eſt nux de qua dicit Auic. ii. can. c. de ea ꝙ ipſa cũ ficubus & ruta eſt medicina oĩbus uenenis: & ex ea cũ cepe & ſale fit emplaſtrũ ſup morſum canis rabioſi, Et iſtud maxime ĩtelligitur de nuce ſicca ante cibum ſumpta modo p̃dicto, Et circa iſtud ulterius ſciendum eſt ꝙ nuces ſiccę peiores ſunt recentibus & humidis: quia ſiccę magis unctuoſę ſunt: ratione cuius in coleram conuertunt̃: & inducunt capitis dolorẽ: & oculos turbant. & uertiginem generãt: & ſpecialiter ſumpte poſt cibũ & linguæ paraliſim inducunt uomitũ ꝓuocãt: & ueſicas in ore faciunt, Et habẽtes ſtomachum colericum maxime debẽt euitare nuces ſiccas: & q̃to antiquiores tanto peiores ſunt, Recentes aũt minus male ſunt: qa non ſunt tante unctuoſitatis: & ideo nõ generant dolorẽ capitis: aut uertiginẽ: & ſimilia ſicut ſiccę: & rõne humiditatis lubrificãtis laxãt uentrem: & ſi aliquantulũ torreant̃: & comedant̃ poſt cibũ: cõprimunt cibũ ſumptum. Et ſic patet ꝙ nuces recẽtes ſunt magis ↄueniẽtes corpib⁹ ſanis q̃ ſiccę. Tertia eſt ruta de qua dicit Auice. ii. cano. c. de ea qua reſiſtit uenenis: & poſtea ſubiungit. Et que ſibi timet ne in potu ſumat uenenum & pungi a uenenoſis bibat de ſemine eius põdus dragme unius cum foliis ſuis cũ uino: & ꝓprie ſi bibit̃ cum nuce & bolo omnibus cõtritis & commixtis. Et dicit Ariſt. in lib. de aĩalibus ꝙ cum muſtela uult pugnare cum ſerpẽte: ſiue cũ bufone: ipſa comedit rutã: ut interficiat: eum: qa odor rute eſt inimicus ueneno: unde comeſtio rute cum ficubus & amigdalis dulcibus in mane perſeruat a ueneno. Notandũ circa iſtud qđ duplex eſt ruta quedam domeſtica & alia ſilueſtris, Domeſtica melior ſilueſtri eſt: qa ſilueſtris & maxĩe ſicca, calida & ſicca eſt ĩ quarto gradu, quare plurimũ

ſumere de ea eſt pniciofum. Domeſtica uero humida: calida & ſicca eſt in ſecūdo gradu. Sicca uero in tertio:& eſt inciſiua:reſolutiua:carminatiua uentoſitum:& iſtud maxime conuenit ſiccę. Nam dicit Serap.c.de ea.qđ eſt de rebus magis cōferentibus inflationibus.i.uentoſitatibus: ſed in humida eſt inflatio. Item ruta uehementer acuit uiſum:& proprie ſuccus eius cū ſucco feniculi:& melle collirio facto ex ea aut comeſta.ut dicit Aui.ii.can.c.de ea. Quia tñ in ſucco rute q̄dā eſt bauracitas nocēs oculo:iō ruta pōt applicari oculo uētilando:ita qđ ſolū uapor ſiue ſumalis euaporatio eius:& nō ſubſtātia ruta ad ſubſtātię oculi ptīgat. Quarta eſt pira de qbus di.Aui.ii.can.c.de eis.qđ ſunt cura fungoꝝ mortificātium. Et qñ quoquunť iſti fungi cū piris minorať nocumētū ipſorum. Vel p̄t iſte tex.uerificari de piris aromaticis q̄ ſui aromaticitate ſpūs cōfortarent:& ſic nocumētum ueneni repellerēt. Quinta eſt raphanus de quo dicit Auic.ii.can.c.de eo.qđ cōfert morſui uipe:& cū uino morſui cornute etiā:Et ſemen eius confert uenenis & uermibus uenenoſis. Et ſi ponať fructus eius ſup ſcorpionē moriť:& aq̄ eius eſt expta in hoc:& eſt fortior. Et ſi momorderit aliquē ſcorpio q raphanū comederit nō nocebit ei. Et ſi cōfert etiā p̄uocatiōi q̄ fit a fungis mortiferis. Vel pōt dici qđ raphanus ualet cōtra uenenū:qa ꝓuocatiuus eſt uomitus:& ſic p uomitum ſtomachus purgať a malis humoribus ſi q in eo ſint. Et circa iſtud ſciēdū eſt de raphano & radice q̄ ſunt ꝓpinq̄ in cōplexiōe qđ nocēt corporibus coleticis:generāt.n.ſanguinē acutū & pungitiuū. Et raphanus eſt malus ſtomacho faciēs eructuare:& gñat humorē groſſum:& ſi digeſtiua ſit debilia generat humorē crudū: habet tñ uirtutē ſubtiliatiuam:& inciſiuā:qdā aūt comedunt radicē & raphanū poſt alios cibos ad confortandū digeſtionē.de quo admirať Gal. Vnde uerū eſt qđ expientia docet. Et dicunt ſapiētes medici qđ ſi comedanť poſt alium cibū iuuāt ad digeſtionē: & deſcenſum eius:& uentrē laxāt. Sed ſi comedātur ante alium cibū impelluť ad ſupiora:& uomitū inducunt. Bonū eſt autē qđ comedantur cum aceto & ſale poſt alios cibos & in modica quantitate. Veꝝ eſt tñ qđ oculis nocēt & capiti. Ra.uero in Almā.di.qđ raphanus longā faciēdo morā in ſtomacho incidit fleuma. Cuius folia cibū digerūt:& appetitiuā adiuuant qñ paꝝ ſumiť de eis. Sexta eſt tiriaca que a toto gñe ualet cōtra uenenū.& iō ualet tā rōnabilibus q̄ brutis cōtra uenenū tā frigidum q̄ calidū. Et ſub tiriaca pōt cōprehēdi metridatū qđ ſiſe operať. De teriaca.n.di.Aui.vi.in tra.iii.c.i. Scias qđ canon maximus in curatione ueneni eſt cōfortatio caloris innati:& exercitatio ipſum expellēdū ſicut facit tiriaca. De tiriaca uero & metridato ſi'r di.Aui.vi.in tra.i.c.đ medicinis cōib⁊ ad uenena ſūt mediciæ q̄ cōtrarię ſūt ueneno: q̄re nō pmittūt ipm puenire ad cor:& ſunt ſicut tiriaca & metridatum.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

Aer ſit mundus habitabilis ac luminoſus
Nec ſit infectus nec olens fetore cloace.

¶ In hoc textu notant̄ quattuor documēta circa electionē aeris habitabilis. Quorum͂ primū eſt qd hō debet eligere aerē mūdū.i.nō infectū uaporib⁹ qa aer imundus alterat cor ſm complexionē illius qd ſibi cōmiſcet̄: innuit Haly.in tegni in cō.illius can.Oia hoc.n.&c.Secundum eſt q̄ hō debet eligere aerē luminoſum.n.turbidus inducit in corpe triſtitiā & p̄gritiē: qa aer turbatus cōmiſcet humores:& turbidus ad cor puenit: quare ex ipſo & humoribus groſſi & turbidi generant̄ ſpūs aīam triſtificātes & pigritiē inducentes.Nihil eſt ergo qd magis iocundū facit hoīem atq̄ minus grauē quā in claro aere ambulare uel mane ſurgere.Tertiū eſt q̄ hō debet uitare aerē infectū:cuiuſmodi ē aer in quo fiūt ſtrages, cōiter.n. in locis in qbus p̄ceſſit maxima hominū interfectio ſequit̄ peſtis:& in locis uicinis aer.n.infectus qn̄ inſpirat inficit ſpūs in noſtro corpe.Quartum eſt q̄ hō debet uitare fetorem cloace.Et p hoc innuunt̄ infectiones particulares aeris.Cuiuſmodi eſt infectio aeris latrinarū uel foucarum cogne uel locorum͂ in qbus proiiciunt̄ cadauera mortua & oſſa mortuorum͂: & aeris uicini aq̄ in qua putreſcit linū uel canapus:aer.n.taliter infectus inficit ſpūs noſtri corpis & maxime cerebro nocet. Et hinc eſt qd dicit Auic.ii.in doc.ii.c.ii.Et aer qdē dum eſt tpatus & clarus:neq̄ ſubſtātia extranea cōplexiōi ſpūs cōtraria ei admiſcet̄ eſt ſanitatē efficiēs:& ip̄am cōſeruans:& cū mutat̄ cōtrariū ſuę opationis opat̄.Et pro maiori declaratione p̄dictorū ſciendū eſt qd aer neceſſarius eſt in regimine ſanitatis dupliciter.Primo qdē pp refrigerationē cordis.Secundo pp expulſionem fumoſarū ſupfluitatū tribulātiū ſpiritū & calorē innatum:ſicut.n. in exterioribus nos uidemus qd ignis ſine euentatiōe aeris ſuffocatur & extinguit̄:ſic ēt imaginari debemus quod ſpūs & calor innatus indigēt aere ipſum nutriente conſeruante & obtempante.Obtempatio igit̄ caloris inati fit p aeris attractionē:& eius deputatio fit p aeris expulſionē: primū qdē fit p motum attractionis:& ſecundū per motū expulſionis:ſi igit̄ aer attractus ſit fetidus & īpurus corrupit̄ calor & ſpūs innatus:aer igit̄ debet eſſe bonę ſubſtantię cui non admiſcet̄ aliqd ex uaporibus:nec fumoſitate extranea:non.n.debet eſſe aer turbidus:nec nebuloſus:nec malis uaporibus admixtus:hic.n.aer humoris cōturbat:& animū contriſtat ut dictū eſt.Et debet eſſe diſcooptus cęlo: & non inter parietes & tecta cōſtrictus:& ut ſit ad unū dicere:maxime euitādus eſt aer incluſus & non euentatus.Verū eſt tamē quod tpe epidimie in quo accidit aeris putrefactio cōis:eligendus eſt aer incluſus.Vnde tpibus illis bonum eſt manere

manere in domibus:& tenere feneſtras clauſulas ne aer putrefactus in-grediat:ſed alius aer diſcooptus melior exiſtit. Euitãdus eſt ꝑterea in regimine ſanitatis:aer cui miſcent uapores lacuũ & ꝓfunditatum aquam putridã cõtinentium:& olerũ taliũ qualia ſunt caules & eruca & ſimilia: & arborũ uiſcoſitatũ malaꝝ:quales ſunt ficus & nuces. Amplius eligendus ẽ aer in quo ſufflant uẽti ex terra alta uel eq̃li. Et multũ ẽt ſollicitare debemus qđ aer nõ excedat in aliq̃ qualitatũ primaꝝ.ſ.caliditate:frigiditate:humiditate:& ſiccitate. Quod ſi forſitan cõtigerit.obtempeꝛ per artẽ.quantũ poſſibile eſt. Et iſta colliguntur ab Aui.ii.i.doc.ii.c.diuerſis.

Si tibi ſerotina:noceat potatio uini
Hora matutina rebibas:& erit medicina.

℄ In hoc textu ponit unum documẽtũ & eſt qđ ſi qs male ualuerit ex ſumptione uini de nocte:ſiue tẽpore ſerotino:talis in craſtino debet iterato ſumere uinũ. Vnde potatio uini nocturna põt inducere ebrietatẽ:ſiue ſitim matutinã:uel põt inducere ſuper calefactionẽ corpis:ſi uero inducat ſuper calefactionẽ corporis:tũc maximus error eſt de mane iterũ ſumere uinũ:qa eſt addere ignẽ igni:ſi uero hõ incurrat ebrietatẽ cũ aliquali nauſea:tunc de mane bonũ eſt ſumere uinũ:qa ex ſumptiõe uini de facili tũc ꝓuocat uomitus:ex quo ſequit mũdificatio ſtomachi:q̃ mundificatiõe facta:de facili ceſſat nocumẽtum ebrietatis & nauſea. Et ꝓpter hoc conſulit Ipo.ſemel in menſe inebriari.ut ex ebrietate ꝓuocet uomitus:q eſt maxime ꝓſeruatiuus ab ęgritudinibus cronicis.i.longis & malis : ſi etiã ex potatiõe uini nocturna ledat aliqs:& hoc ꝓpter incõſuetudinẽ potãdi uinum:tuuc de mane põt cõcedi uinum ut aſſueſcat:& ſic minus ledit a ſumptione uini. A cõſueto.n.minor fit leſio.ut uult Ipo.ii. Amphoriſmoꝝ:ibi. Ex multo tpe conſueta &c. Si uero ex potatione uini nocturna ſequatur ſitis matutina illa eſt mẽdoſa que curatur potione uini : magis tñ ſedatur potatiõe aque. Et qa iam dictũ eſt de leſione & ſumptiõe uini. Sciendũ eſt qđ hõ debilis cerebri & ẽt cuiuſcũq; alterius cõditiõis ſummopere cauere debet a frequenti ebrietate. Frequẽs ebrietas ſm Auic. in.i.c.de regimine aq̃:& uini inducit ſex incõmoda ĩ corpore humano: quoꝝ. Primũ eſt corruptio cõplexionis epatis:qa uinũ ſupflue bibitum ad epar ueniẽs:uel ſuperflue reſoluit calorẽ ipſius : unde amittit uirtutẽ ſanguificã:& loco ſanguis generat aquoſitates efficientes ydropiſim uel Incẽdit epar & humores eius:unde generat lepra uel mania. Secũdum eſt corruptio cõplexionis cerebri ꝓpter aſſiduã eleuationẽ fumoꝝ uini ad ipſum diſponentiũ calidum cerebrum manię & freneſi:& frigidum epilenſię litargiæ appoplexiæ & ſubeth. Tertium eſt debilitas neruorũ:

uidemus enim bibulos inebriari ſolitos tremere caput & membra:non ſolum in ſenio:ſed etiam in ſenectute & iuuentute quandoq;. Quartum eſt ęgritudines neruorum ſicut ſpaſmus & paraliſis:quia uinū ſuperflue acceptum ſępe in ſtomacho acetum efficitur quod ualde nocet neruis. Sępe quoq; conuertit ex defectu digeſtionis in aquoſitates indigeſtas q̄ neruos remolliūt. Et ſępe ducit humores groſſos ad neruos:quibus diſtenduntur uel contrahuntur. Quintum eſt appoplexia ꝓpter humiditates cerebri multiplicatas a uino:ita ut totaliter opilent uias ſpirituum animaliū a cerebro in mēbra. Sextū eſt mors ſubitanea dum.ſ.ſtertēdo & dormiendo uiæ anhelitus multitudine uini uel humiditatū ex eo generataq; clauduntur:& ebris ſuffocatur. Et licet uinum īmoderate ſumptum predicta inducat nocumenta:moderate tamen ſumptum multa inducit iuuamenta. Tāgit.n. Auic.c.ꝑal.quinq; eius iuuamenta. Primū eſt qđ eſt bonus cibi penetrator in toto corpore.i.facilē efficit penetrationem cibi:cui īmiſcetur ad oīa mēbra ſui caloris ſubtilitate & cōuenientia in proprietate occulta. Secundum eſt qđ incidit in fleuma & hoc ſuis calore & ſubtilitate ſubſtantię:reſoluit ipſum coaptando expulſioni uias apiendo:& naturā confortando ad expulſionē. Tertium eſt qđ incidit colerā rubeā in urina & aliis euacuatiōibus:ut ſudore egeſtione:& reſolutione inſenſibili. Et iſtud intelligendum eſt de uino ſubtili ſubrubeo uel albo:quod uel debile ſit ex natura ſui uel fortiter limphatū. Alioqn multiplicaret coleram p conuerſionem ipſius in eam:& ſupercalefactionem epatis ab eo. Quartū eſt q̄d facit melancoliā:quę groſſa eſt:& tardi motus faciliter labi p cannales proprios ab epate ad ſplenē: & a ſplene ad os ſtomachi:& tandem a corpore cum fecibus ixire:& flectit ſeu reprimit nocumentum melancolię ꝓpter contrarietatem in complexiōe & modo ſubſtantiæ & in effectibus. Nam melancolia triſtitiam puſillanimitatem & auaritiam parit. Vinū uero gaudium:audaciā:magnanimitatē & liberalitatē. Quintum eſt qđ reſoluit oēs modos ſeu ſpeties latitudinis:niſi multa qualitas extranea fuerit eis ſociata:qa uinū reſolutos ſpiritus abunde reparat:uirtutē confortat:humiditates relictas in muſculis:neruis:cordis:& iuncturis tollit:aut minuit. Et ſi fuerit opus humectatione ut in laſſitudine arefactiua uinum uelociter humectat dummodo limphetur. Pręter hec aūt iuuamenta plurima alia inducit. Omnium enim uelociter & ſubito nutrientium eſt uinum calorem & ſpiritū naturalem confortat:& totum corpus calefacit:ingenium clarificat:irā compeſcit:triſtitiam remouet:libidinem incitat:& ſuper omnes potus. ſemicrudos humores digerit. Et ut ſit ad unum dicere. Vinum reddit hominē uirilem & ſm animam & ſm corpus:unde cęteris paribus non bibentes uinum ſunt effeminati reſpectu bibentium uinum.

¶ Hic ponitur unum documentũ de uino: & eſt qđ uinũ melius meliores

Gignit & humores: melius uinum meliores.
Si fuerit nigrũ: corpus reddet tibi pigrum
Vinum ſit clarumq́ʒ uetus ſubtile maturum
Ac bene limphatũ ſaliẽs moderamine ſumptũ

gñat humores & cauſa ẽ. quia q̃to maſſa humoꝝ eſt melior: tanto humores ex ea geniti meliores eẽ debent. Deinde ſubditur qđ uinũ nigrũ inducit pigritiã ĩ corpe. Et cã eſt: qa uinũ nigrũ groſſius & terreſtri⁹ eſt. reliqs ergo ſpũs ab eo geniti groſſi ſunt. Iuxta aliã auctoritatem Gal. prius al. Quicqd de aliq̃ re diſſoluit: ei unde diſſoluit neceſſe eſt. ut aſſimilet: ſpũs ãt groſſi faciũt corpus graue ſiue pigrũ. Deĩde ponunt. vii. documẽta circa electionẽ uini. Primũ eſt qđ debet eligi uinũ clarũ: tale .n. qa ſubtile ẽ ſpũs ſubtiles & claros gñat. Secũdũ eſt qđ debet eẽ uetus ideſt non nouũ: nouũ. n. uinũ ſiue muſtũ cęteris pibus facilius inebriat: fluxũ uẽtris ꝓuocat: atq́ʒ colicã ĩducit & cętera accidẽtia: poſteri⁹ dicẽda ibi. Impedit urinã: nec eſt intelligendũ qđ uinum oĩno debet eſſe uetus: tale. n. ſm Aui. in. i. c. de regimine aquę & uini: eſt q̃ſi medicina: & non ſicut potus. i. magis ineſt ei uirtus alternatiua corporis ad caliditatem & ſiccitatẽ q̃ uirtus alterabilitatis a corpore ꝑ opus nutritionis & eſt pauci nutrimenti: quia eſt ſpoliatum a fece: & a uiriditate quam prehabuit & pene ignem factum: ꝓpter quod ĩ Aggre. ſcribit. c. de uitæ: auctoritate Gal. qđ eſt calidũ & ſiccum in tertio gradu. Tertiũ eſt quod uinũ debet eſſe ſubtile. Subtile. n. uinũ multos ſpũs procreat: atq́ʒ ſubtiles: groſſum autem groſſos. Quartum eſt qđ uinũ debet eſſe maturũ & non ſtipticũ. Vinum. n. ſtipticum abſcindit omnes ſpecies euacuationis: ut uult Gal. in cõ. illius cano. iii. particu. regiminis acutorum. Sciendum etiam &c. Et ergo nocet corpibus indigẽtibus euacuatiõe ꝑ urinã: & oĩbus membris ſupioribus: ut ibidẽ ẽt dicit Gal. Veꝝ eſt tñ ꝙ uinũ ſtipticũ conueniens eſt infirmitatibus accidẽtibus in inteſtinis: ut ibidẽ di. Gal. & etiam ſuperius dictum eſt: remouet tñ ſtipticitas a uino ꝑ multã cõmixtionem aque: ut ibidẽ etiã uult Gal. Quintũ eſt ꝙ uinũ debet eſſe limphatũ: qa ꝑ hoc remittit uinũ a ſua fumoſitate: & ſic minus inebriat. Et iſtud eſt ueꝝ de uino ſubtili. Vinum tñ groſſum ſi limphet citius inebriat: quia ꝑ hoc ſubtiliat: & magis fumoſum efficitur. Et de iſto uino intellexit Auic. qñ di. in. c. de regimine aque & uini ꝙ uinum limphatum citius inebriat q̃ uinum puꝝ. Sextum eſt ꝙ uinũ debet eſſe ſaliẽs cũ ꝓpinat: & eſt de cõditionibus boni uini prius dictis. Septimũ eſt ſumptũ ex cõditiõe bibentis & non uini: & eſt qđ uinũ debet tempate ſumi: qa tpate ſumptum acuit

ingeniũ:& inducit iuuamenta prius narrata. Ex predictis oĩbus cõcludi põt ꝙ uinum eligibilius & melius in ſanitatis regimine eſt uinum mediũ ſeu equale inter uetuſtatem & nouitatẽ:& eſt clarum ad rubedinem trahens bonũ hñs odorẽ:& equalis ſaporis qđ nec acre:nec acutũ:nec dulce fit:qđ non fumoſum nec groſſum nec ualde ſubtile:ſed ad ſubtilitatẽ declinãs:qđ etiã inter fortitudinẽ & debilitatẽ obtinet mediocritatẽ:qđ etiã nõ creuit in ſaxoſis & lapidoſis mõtibus:nec in terra ſimpliciter plana & arabili:ſed in terra mõtuoſa uerſus meridiẽ diſcoopta:& in regiõe non nimis calida:nec nimis frigida. Et iſta ꝑtim colligunt̃ ex Aui. in primo loco ꝑal. Circa regimen uini quo ad ętates notãdę ſunt tres regulę: quas ponit Auic. in. i. loco ꝑal. Prima eſt quod dare uinũ pueris in potu eſt ſicut ignẽ addere igni in lignis debilibus:eo ꝙ pueri uehemẽter rari ſunt:& de facili inflãmabiles ꝓpter abundantiã ſui caloris innati:& ſunt debilium neruorũ:& debilis cerebri:quare ledit eos multipliciter uinũ: & inflãmatione facili:& percuſſione cerebri & neruoꝝ ſua penetratione facillima:& fumatione copioſa. Cum igit̃ pueris uinũ in potu datoꝛ calor eius inflãmabilis calori pueri inflãmabili addit̃ in corpore pueri:qđ eſt paucę reſiſtentię:ſicut debile lignũ uel arundo ſicca uel ſtipula arida ante faciem ignis. Secũda regula eſt ꝙ ſeni ſꝑ põt dari uinũ in potu q̃tũ tollerare põt ſine nocumento.ſ. q̃tum appetit appetitu naturali & regulato. Sicut. n. ueteres ocreę aridę & rugatę renouant̃ oleo:leniunt̃ & applanãt̃:ſic corda ſenũ potu uini electi:ſicut uini beluacẽſis. Senes. n. frigidi ſunt & a uino calefiunt:& habent ſpũm triſtẽ:& abundant in melancoliis:ſed uinum exhilarat eos & melancolias reprimit:cõiter male dormiunt. uinum uerum prouocat in eis ſomnũ. Ad opilationes ꝓni ſunt: quas uinum apit:eas ꝓhibet. Et ſic ſicut uinũ eſt pueris cõtrariiſſimũ:ita ſenibus utiliſſimũ. Tertiũ eſt uinũ tpatę dandũ eſt iuuenibus. tpate qdẽ ſm mẽſurã q̃titatiuã & decentẽ limphationẽ. Licet. n. iuuenes ſint calidi ſicut pueri. tñ hñt mẽbra ſolidiora. neruos & cerebrũ fortes:quibus potenter reſiſtũt nocumentis potus uini. Cõſequenter ẽt dicit ex potu uini ſobriæ ſumpti iuuamenta plurima:uidelicet eductionẽ colerę. corꝑale robur. & ingenii acumẽ. abundantiã ſpirituum ſubtiliũ & paruoꝝ.

Non ſit acetoſa ceruiſia ſed bene clara.
De ualidis cocta granis ſatis ac ueterata

℃ In hoc textu ponuntur quinq; circa electionem ceruiſiæ. Quorũ primũ ẽ ꝙ debet eligi ceruiſia non acetoſa:q̃a acetoſa nocet ſtomacho. Acetum. n. nocet neruis ſm Aui. in pluribus paſſibus. Iam ſtomachus eſt membrũ ualde neruoſum. & hoc quo ad eius orificiũ. Secundũ eſt ꝙ ceruiſia debet eſſe

clara:qa turbida opilat:atq; calculoſis nocet nimiū,impinguat ac infla⸗tionem inducit:atq; breuitatē anhelitus:& eſt multoꝝ fleumatum generatiua,Tertiū eſt ꝙ debet eligi ceruiſia de bonis granis nō corruptis.ſ. de optimo ordeo:tritico:ſiue auena:qa q̄to grana ſunt meliora:melior ex eis generaƭ humor.Quartū eſt ꝙ ceruiſia debet eſſe bene cocta: quia melius digeritur & amicabilius a natura recipitur:& nocumēta quę prouenlunt ex bibitione eius melius tolerantur.Ceruiſia.n.non bene cocta uentoſitates in uentre inducit tortionem inflationē atq; colicā.Quintū eſt ꝙ ceruiſia debet eſſe antiqua:& a fecibus mundata non nimiū recēs. Recens.n.ceruiſia inducit eadem nocumenta que ceruiſia non bene cocta:& cum hoc de ſe facillime inducit ſtranguiriam.

De qua potetur ſtomachus non inde grauetur.

¶ Hic poniƭ unū documētum circa uſum ceruiſię. & eſt ꝙ utēs ceruiſia debet ea uti tpate ſic ꝙ non graueƭ ſtomachus uel inducaƭ ebrietas. Ebrietas.n.q̄ ex ceruiſia ꝓuenit deterior eſt ea q̄ ex uino eſt & magis durās cū de ceruiſia fumi & uapores eleuati ad caput ſunt groſſi:quare mi⸗nus reſolubiles ſunt:quā q ex uino eleuanƭ.Et eſt hoc ſciendū ꝙ in prin⸗cipio prādii uel cene cęteris paribus utilius eſt īcipe ſuū potū a ceruiſia quā a uino.Cuius cā eſt:qa in principio menſe corpus eſt famelicū:& ſic ſtomachus ante principiū ſumptionis cibi famelicus erat:& ſic traxit ſuꝑfluitates a mēbris.Si ergo uinū in principio mēſe dareƭ:ex quo natura maxime trahit uinū:qa de ſe maxime nutritiuum ille ſuꝑfluitates.ſ.a ſtomacho tracte ſimul cū uino ad ptes corpis traherenƭ: ſed natura nō ita auide trahit ceruiſiā.Sil'r ceruiſia lauat humores adherentes orificio ſtomachi.Et ꝑꝑ illā cām medici cōſulunt qđ in maxima fame debeat prius ꝓuocari uomitus q̄ cibus ſumaƭ:ut ille ſuꝑfluitates a ſtomacho fameli⸗co tracte euacuenƭ ne cōmiſceanƭ cū chilo.Sil'r timēs ſitim ex nimia po⸗tatione uini debet bibere ceruiſiam.Ipſa.n.ſitim mendoſam reprimit.

Temporibus ueris:modicum prādere iuberis.
Sed calor ęſtatis dapibus nocet īmoderatis
Autūni fructus:caueas ne ſint tibi luctus
De menſa ſume:quantum uis tempore brume

¶ In hoc paſſu determinatur de q̄titate cibi ſumēdi ſ'm diuerſitatē tēporū quattuor anni:q̄ ſunt Ver: ęſtas: autunnus: & hyems:& dicit tex.Prio qđ tpe ueri debemus modicū prandere.i.paucū ſumere cibū. Et idē uult Auic.ii.c.do.ii.c.vi.de regimine tpoꝝ cū rectificatiōe aeris.

Et rõ huius eſt:ut ibidẽ ẽt uult Aui.qa tpe hyemis pp geloſitatẽ exercitii prauitatẽ:& reſolutiõis ꝓhibitionẽ multiplicanť humores crudi:& maxie fleumatici:q pp ꝓportionabilitatẽ tpis:tũc maxie gñanť:& iſti in iterioribus corpis coadunanť:pp frigus circũſtãs. Ver aũt ſupueniẽs iſtos humores crudos in iterioribus coadunatos eliquat:& facit eos currere p totũ corpus:q̃re natura tũc multũ occupať circa digeſtionẽ eoꝝ. Si ergo tpe ueris dareť magna q̃titas cibi natura a digeſtiõe talium humorũ fleumaticoꝝ ipediret & diuerteret:qa p iſtos humores & magnã q̃titatẽ ciboꝝ nimiũ grauareť:& ſic tales humores i corpe manerẽt idigeſti: & currentes ad aliqd mẽbrũ illic ęgritudinẽ inducerẽt. Et ergo ſũmope cauere debemus a magna q̃titate ciboꝝ i uere:qa diminutio ciboꝝ tali tpe eſt unũ de maxime ꝑſeruãtibus ab ęgritudinibus ueris, ut uult Aui. in.i.loco ꝑal. Et iſtud qď dictũ eſt maxie ueritatẽ habet de medio & fine ueris:& nõ de initio eius:quia initiũ eius hyemi aſſimilať:q̃re tũc hõ põt nutriri ſicut in hyeme. Et iſtud ẽt intelligendũ eſt qñ uer inuenit corpus repletũ humoribus fleumaticis crudis. Si.n.uer inueniat corpus tpatũ in humoribus:cibus in eo dãdus eſt ẜm mẽſurã caloris inati & reſolutionẽ q̃ fit a corpe:qa tũc ablata eſt cã:quare diminuereť cibus. Et iſtud uoluit ipo.i.ampho. dũ dixit: Vẽtres hyeme & uere calidiſſimi ſunt natura & ſomni lõgiſſimi. In his igiť tpibus oblatiões plures dãde ſunt: etenim innatus calor eſt multus:nutrimẽto igiť indiget ampliori. Secũdo dicit ꝙ nimia ſumptio cibi nocet in ęſtate. Cuius cã eſt:qa tunc tpis digeſtiua uirtus eſt debilis cum ſpũs & calor innatus q ſunt inſtrm̃ uirtutũ multũ ſunt debiles:& paꝝ reſoluti ꝓpter calorẽ extrinſecũ uehementẽ trahẽtẽ eos ad exteriora:& ergo multus cibus nõ poſſet digeri. Et circa iſtud ſciendũ eſt qđ ꝓpter uehemẽtiã reſolutiõis humiditatũ tã ſubſtãtialiũ q̃ nutrimẽtaliũ corpis in ęſtiuo tpe groſſior & maior cibus exhibẽdus eſſet ſi uirtus ſufficeret ad digerẽdũ talẽ & tm̃ ſed qa nõ ſufficit una uice multũ digerere cibũ paꝝ ſępe & ſępe de eo dãdũ eſt:iuxta illud Gal.i.ampho. cõ.illius can. Et qbus ſemel aut bis dicẽtis. In ęſtate cibus multotiẽs erit dãdus:& paꝝ multotiẽs:qa idiget pp ſępiſſimã diſſolutionẽ:paꝝ ꝓpter uirtutis defectionẽ. Et licet in ęſtate paꝝ de cibo ſit dãdum. multũ tñ de potu põt dari cũ tũc reſolutio maxima fiat:& deſiccatio corpis:& eleuatio caloris ſup humidũ:& plus ſitiat hõ q̃ alio tpe. Verũ eſt tñ qď potus uini & ꝑcipue uinoſi puri minuẽdus eſt:qa tale uinũ eſt faciliter inflãmabile & calorẽ tã acutũ ęſtu uiolẽto excãdeſcere facit:& ergo ſi bibať uinũ miſcenda eſt multa aq̃:& dimittať uinũ uetus & forte. Tertio dicit qđ in autũno debemus cauere a fructibus ſaltem illius tpis ut uuis:pſicis:ficubus:& ſimilibus:uel ſaltẽ nõ multũ de eis comedere:qa tales fructus generant ſanguinẽ diſpoſitũ ad putrefactionẽ pp ebullitione q̃ in corpe &

humoribus faciũt:& maxime ſi fuerint in ſtomacho imũdo uel cacochi mico corpe recepti:q̃le corpus ĩ autũno ſępius occurrit. Et ſic male tũc accidũt ęgritudies.ſ. uariole morbili & peſtilẽtes. Pro maiori tñ noticia regimis cibi & potus tpe autũni:ſciẽdũ eſt qđ tpe autunni debet euitari fames ſitis & repletio multi cibi in una hora:ut uult Ra. ĩ Almã.c.de re gimine corpis ſm tpa. Vinũ p̃terea qđ bibit tpe autũni uehementer eſt limphãdũ ut corpus humectet:& calorẽ reprimat:ſed nõ ſupflue debet limphari in tantũ q̃tũ in ęſtate:neq͂ ſupflue debet tũc bibi:qa tũc natu ra debilitata nõ ſufficeret ipm regere:& digerere:& nimis limphatũ ca lorẽ obtũderet:& multiplicaret uẽtoſitates:qbus colica generari poſſet. Quarto dicit q͂ tpe hyemali debemus ſumere cibũ tm̃ q̃tũ uolumus.i. plus quã cęteris tpis. Et idẽ uult Aui.in.i.loco p̃al.& Gal.in com. illius amphoriſ.i.parti.amphoriſ. Et qbus ſemel aut bis.ubi dicit. In hyeme multus cibus & paulatim eſt dãdus. Et rõ huius ẽ:qa calor noſtri corpis in hyeme eſt fortiſſim⁹.tũ qa unitus:tũ qa fortificatus p antiphariſteſim .i.iuxta poſitionẽ ſui cõtrarii:uidelicet frigiditatis aeris noſtra corpa cir cũdãtis. Et iſtud uerũ eſt in corpibus robuſtis & carnoſis: & non in raris & debilibus:qa in talibus corpibus frigus intenſum hyemis nõ cõfortat calorẽ:ſed magis debilitat. Et iſtud inuit Ipo.i.ampho.dicens. Vẽtres hyeme & uere calidiſſimi ſunt natura:& ſomni lõgiſſimi. In his ergo tpi bus oblatiões plures dãde ſunt:qa calor eſt multus:nutrimẽto igit am pliori indiget. Ex iſto etiã ſequit q͂ nutrimẽta groſſiora & durioris dige ſtiõis cõueniunt hyeme q̃ aliis tpibus:qa calor eſt fortior. Vinũ aũt quo utendũ eſt hoc tpe debet eſſe roſeũ nõ albũ cũ aqua pauca. Notandum hic q͂ licet cõſideratione habita ad fortitudinẽ caloris & digeſtiue uirtu tis in hyeme groſſiores & denſiores cibi cõueniant: qa tñ corpa tũc diſ poſita ſunt ad opilationes & repletiones ex fleumate plurimo:nec ab eis reſolutio multa fit a cõtinente:tutius eſt uti:tunc medioc ribus cibis iter ſolidum & rarum:groſſum:& ſubtile:ſicut carnibus edi:uituli:& muto nis:luciis:parciis:& cancris:& utẽtibus groſſioribus cibis:ut boue:por co:ceruo:conchis:oſtreis:carpis:& ſimilibus: expedit unica comeſtiõe in die contineantur uel utant ſępe rebus diureticis & aperitiuis:ut petro ſilino:naſturcio:apio:& ſimilibus:& forti utantur exercitio.

Adde roſę florem minuit potenter amorem
Saluia cum ruta faciunt tibi pocula tuta

¶ In hoc paſſu ponuntur duo re media corrigẽtia potũ malũ. Quo rum primum eſt ſaluia:cuius folia ĩpoſita potui corrigũt malitiam potus ſua pprietate: & etiam in ſe hñt uirtutẽ confortãdi neruos & cerebrũ:qbus confortatis

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

melius reſiſtunt malis fumis recipiendis q̄ ꝓueniunt ex malo potu. Secū dum eſt ruta: cuius ēt folia integra abſq; coꝝ alia cōtritione debēt potui imponi: qa ſua caliditate & ꝓprietate corrigūt malitiam potus. Et de ruta qūo ualet contra uenenū prius dictum eſt ibi. Allea nux ruta. Poſtea ſubdit textus quod iſtis duobus ꝑdictis poteſt addi flos roſę. Et hoc maxime debet intelligi de roſa rubea que ſua aromaticitate exiſtēte in eius ſuperficie: & ſimiliter ſua ſtipticitate corrigit malitiam potus.

Nauſea non poterit: quemq̄ uexare marina
Antea cum uino mixtam ſi ſumpſerit illam

℄ In hoc textu ponit̃ unū remediū cōtra nauſeā ſiue uomitū ꝓueniēs ex trāſfretātibus nō conſuetis dicēs: qđ ille q̄ debet trāſfretari anq̄ nauē intret debet aliq̄bus diebus miſcere aquā marinā ſuo uino. Et iſtud eſt remediū ꝓ diuitibus qđ ſi pauꝑ fuerit debet potare aquā marinā: ut facilius nauſeam euitet. Et cā huius: q̄a aqua maris ſalſedinē habet & ſic ſua ſalſedine & ſtipticitate q̄ conſeq̄t ſalſedinē orificiū claudit: & ꝑ hoc uomitus impedit̃. Et circa iſtud eſt notādū qđ ſicut uult Aui. iii. in. c. de regimine iter agētis in mari: uiator in mari non debet multū conari: retinere: uel cōpeſcere a principio nauſeā: uel uomitū: ſed dimittat̃ uomitus ipſius cōtinuari: donec ꝑ ipm̄ fuerit bene purgatus: hoc. n. ꝑſeruat a multis ęgreditudinibus: & nedū ꝑſeruat: imo ēt curat: uel alleuiat graues: & magnas ęgritudines: ut leprā: ydropiſim: appoplexiā: & frigiditatē ſtomachi: & eius inflationē ꝑut uult Aui. iii. in doc. ii. c. ii. ſi tñ ſi uomitus uiatoris in mari ſupfluxerit ſic qđ uehemēter debilitet ipm̄ reſtringēdus eſt comeſtione fructuum ſtipticoꝝ & acetoſoꝝ: ſicut ſunt citonia maciana acetoſa. Vel poma de capenduto & mala granata acetoſa: q̄bus orificiū ſtomachi cō fortatum depellit humores inferius. Et ſtomachus etiam cōfortatus ab his humores repellit effluentes ad eum exagitatione ab undis. Vel pōt ſemen apii torrefactum bibi cum uino uel abſinthiū poteſt comedi aut bibi. Et ſimiliter panis aſſatus & infuſus in uino bene redolēte comeſtus ualet ad idem. Et ulꝛ ualet nutritio uiatoris in mari ex cibis acetoſis confortantibus os ſtomachi: & ꝓhibentibus uapores & fumos aſcēdere ad caput: ſicut ſunt lentes cocte in aceto uel in ſucco uuę acerbę.

Saluia ſal uinum: piper allea petroſilinum.
Ex his fit ſalſa niſi ſit commixtio ſalſę

℄ In hoc textu. ponit̃ modus faciendi ſalſamētū eōe ſi in menſa deficiāt ſalſamenta ſpetialia. Et pro illo ponunt̃ quinq; ex quibus poteſt fieri ſalſamentum.

Primum eſt

Primũ eſt ſaluia: qua fit cõdimentũ in aſſatiõe auce ſiue decoctione: uni-
uerſaliter .n. auce aſſate ſiue porcelli ſaluia implent: ut humiditates ſup-
flue: ſiue uiſcoſitates extrahant: & odor ſaluię aucis uel porcellis imma-
neat: Poſt aſſationẽ tñ ſalua elici debet & ñ comedi. Similiter ex ſaluia fit
cõdimẽtũ comeſtibile a ruſticis uel cõibus in comeſtiõe auce: terunt enĩ
alleũ cũ uino & ſaluia ad auferendũ aliqd ſaporis allii. Secundũ eſt ſulcũ
& eſt ſalſamẽtũ diuitũ ſiue nobiliũ. Ipſi .n. deficiente ſinapio uel ueriuto
ponũt in ſalſerio uinũ cui modicũ ſalis admiſcẽt. Tertiũ eſt piper: & eſt
ſalſamentũ ruſticoꝝ: cõmiſcent .n. piper cũ fabis & piſis. Similiter ẽt ex
pane aſſo ceruiſia uel uino: & cũ pipere fit ſalſamentũ nigrũ ad modum
pultis qđ piper dr: & hoc ſupeffundũt carnibus: aut piſcibus. Quartum
eſt alleũ: ex quo ẽt fit ſalſamẽtũ ruſticoꝝ: miſcẽt .n. cũ molli caſeo & lacte
terẽdo alleũ: & ſic cõedũt cũ cibo: ſiue aſſo: ſiue elixo: ſiue ſalſo: ſiue dul-
ci: & cũ ouis duris. Quintũ ẽ petroſilinũ: ex cui⁹ foliis cõtuſis cũ ueriuto
uel albo uino fit uiridis ſalſa cũ aſſis comeſtis. Et circa iſtud ẽ notandũ ꝙ
ſalſamẽta ſiue ſalſę diuerſificant primo ſm tpa. Tẽporibus .n. calidis de
clinant ſalſę ad frigus uel paucam caliditatẽ. Tpibus uero frigidis e con
uerſo. Materia igit ſalſaꝝ in ęſtate ſit ueriutũ uel agreſta de ſumitatibus
uitis uel acetũ: ſucus limonũ uel citranguloꝝ granatoꝝ cũ zuccara & aq̃
roſaꝝ. Et interdũ iu ſalſis q̃ fiunt in ęſtate põt addi aliquantulũ ſerpilli &
petroſilini ad obtẽperandũ frigiditatẽ ṗdictoꝝ. Materia uero ſalſarũ cõ
petentiũ tẽporibus frigidis ſunt ſinapiũ: eruca: zinziber: piper: cinamo
mũ: gareofili: allea: ſaluia: menta: ſerpilũ: & petroſilinũ: uinũ: aq̃: carniũ:
acetũ nõ forte: ſed ꝓpinquũ naturę uini: & in tpibus mediocribus ſunt
mediocris caliditatis & frigiditatis. Secũdo diuerſificãt rõne cibariorũ
ꝑ qbus fiũt: nã alia & alia cibaria indigẽt aliis: & aliis ſalſis ſicut ſciũt dño
rũ coci: mutonũ .n. & ſimiliter uituloꝝ caprioloꝝ ſalſa cõueniẽs eſt ſalſa
uiridis. In ęſtate qdẽ ex aceto & agreſta cũ paucis ſpeciebus: & ſine alleis
cũ petroſilino: zinzibere albo: & agreſta: & pane aſſo infuſo in aceto uel
agreſta: in gyeme fit eadẽ ſalſa cũ pluribus ſpẽbus: & pauco alleo: & opti
mo uino: & pauca agreſta: uel põt ſufficere ſinapiũ: & eruca. ſalſa autẽ ꝑ
carnibus bouinis elixis eſt pip bullitũ: qđ fit ex pipere: & pane aſſo: & aq̃
carniũ: & pauca agreſta: & iſta eadem ſalſa eſt ſatis conueniens carnibus
porcinis in hyeme. Poſſunt ẽt carnes porcinę comedi in ęſtate cũ aceto
& petroſilino in principio refectiõis. Si aũt prędicte carnes paſtillant: &
ſpãliter bouinę & porcinę: in hyeme qdẽ apponat cepe albũ cũ puluere
ſpẽrum dulci in parua q̃titate: in ęſtate uero ſine cepis: & cũ ueriuto: uel
poſſunt apponi cepe parue: & in pauca q̃titate. Si autẽ paſtillatura ſit ex
carnibus ſubtilioribus nõ apponat cepe: ſed in ęſtate lac amigdalarũ cũ
ueriuto & pauco puluere ſpecierum dulcium: & in fine põt apponi ouũ

cõquaſſatũ cum agreſta: ſed in hyeme loco agreſte ponit̃ uinum & plus de ſpẽbus. Aſſature aũt cuniculoꝝ & pulloꝝ iuuenũ cõueniẽs eſt ſalſa in qua eſt cinamomum & mica panis cũ agreſta qdẽ in ęſtate: & cũ uino in hyeme. Aſſature ẽt porci ſalſa cõueniẽs eſt liquor deſcẽdẽs cõquaſſatus cũ optimo uino: & cepis ĩ hyeme: & in ęſtate uiridis ſalſa ſupius noĩata. Aſſature aũt faſianoꝝ & colũbaꝝ & turturũ nulla alia ſalſa indigent niſi ſale. Caponũ aũt & gallinaꝝ elixatoriũ cõueniẽs ſalſa eſt aq̃ decoctionis coꝝ cum aliquãtulo pulueris ſpeicieꝝ dulcium: & ꝓcipue ſi in ꝑdicta decoctione addat̃ ſaluia: yſopus: petroſilinum: & hoc in hyeme: & in ęſtate ſufficit ſola aq̃ cum aliquãtulo ſicci ſummitatũ uitis. Sed ꝑ ſalſa caponũ & gallinaꝝ pinguiũ paſtillãdoꝝ nihil penitus eſt apponẽdum niſi aliquãtulum pulueris ſpecierũ & in fine agreſta ſupradicta in ęſtate optimum uinum in hyeme. Piſces uero quãto ſunt groſſioris carnis & difficilioris digeſtionis & maioris ſuperfluitatis & humidioris naturę: tãto indigẽt ſalſis calidioribus & acutioribus: & hoc etiã uerum eſt in carnibus.

Si forte uis ſanus ablue ſępe manus.
Lotio poſt menſam tibi confert munera bina
Mundificat palmas & lumina reddit acuta

℄ In hoc textu ponunt̃ duę commoditates ꝑuenientes ex lotiõe manuũ poſt cibũ ſumptũ. Pria eſt: quia per hoc palmę manus mundant̃. Secunda eſt: quia reddit lumina acuta. i. prodeſt oculis & hoc maxime per accidẽs: qa manus ſunt inſtrumenta mundãdi oculos: quare multũ cõfert eas eſſe mundas. Et de iſtis cõmoditatibus dictum eſt etiam prius ibi. Lumina mane manus.

Panis non calidus nec ſit nimis inueteratus
Sed fermentatus oculatus ſit bene coctus
Modice ſalitus frugibus ualidis ſit electus
Non comedas cruſtã colerã: quia gignit aduſtã
Panis ſalſatus fermentatus bene coctus
Purus ſit ſanus: quæ non ita ſit tibi uanus

℄ In hoc textu ponunt̃ duo uitãda circa lectionẽ panis. Primũ eſt caliditas. Nõ. n. debet panis comedi calidus. Panis. n. calidus eſt humanæ naturæ nociuus. Iuxta illud Aui. il. ca. c. de pane: dicẽtis. Nõ comedat̃ calidus ſicut eſt. Panis. n. calidus nõ eſt apud naturã receptabilis & acceptio eius q eſt de furno & reliquoꝝ ſibi ſimiliũ eſt mala. Et rõ eſt: qa talis panis multũ opilat. Et poſtea iteꝝ dicit Aui. Panis calidus ſitim facit ſua caliditate & natat pp ſuã humiditatẽ uaporoſã: & eſt uelocis: digeſtiõis & tarde diſcẽſiõis. Et q̃uis

iſte panis calidus nō conueniat in regimine ſanitatis quo ad eſum: odor
tñ panis calidi multū cōfert: reſuſcitat.n.ſincopizātē: & poſſibile eſt ali-
quos hoīes uiuere ex odore pāis calidi. Secūdū eſt ꝙ nō debemus come
dere panē diupiſtū ſiue muſcidū: qa talis panis nō eſt cōueniens ꝑ nutri
mēto naturę humanę: exſiccat.n.corpꝰ ac humores melācolicos gñat:
& ex iſto relinquit̃ ꝙ panis nō debet eſſe calidus: nec uetuſtate induratꝰ:
ſed priori die coctus: poſtea ī textu ponunt̃ qnqꝫ cōditiōes panis electi.
Quarꝫ pria eſt ꝙ pāis debet eſſe fermētatꝰ bñ. Et iſtud uult Gal.i.alimē
.c.ii.dicēs. Optimi āt panū ꝑ digeſtōe ſūt q maxīe fermētati & q aſſatio
nē habuerūt a cōmēſurato igne in clibano. Et iterꝫ eo.c.dicit: q uero pe
nitus īfermētatus eſt: nulli utilis eſt. Et ſm Aui.ii.can.c.de pane. Panis
hñs parꝫ fermēti plurimi ē nutrimēti: ſed eius nutrimētū opilat niſi illos
q ſunt plurimi exercitii. Secūda ē qđ panis debet eē oculatꝰ.i.poroſus:
& ꝑ hoc denotat qđ uiſcoſitas eius ē ablata. Verꝫ eſt tñ qđ iſte panis ſm
Aui.loco ꝑal. uelocis ē penetratiōis & minoris nutrimēti & deterioris:
ſicut eſt panis opirus q eſt plurimi furfuris. Tertia eſt qđ pāis debet eſſe
bñ coctus: qa panis male coctus male digeſtiōis eſt: & ſtomacho graue-
dinē affert. Et Aui.ii.can.loco ꝑal.dicit. Et ille q nō bñ decoqt̃ eſt pluri
mi nutrimēti.ſed ēt nutrimentū opilat niſi illos q ſunt plurimi exercitii.
Et panis de patella eſt huius gñis: eius nāqꝫ ps interior raro decoqt̃ bñ.
Quarta eſt qđ panis debet eē tpate ſalitus. Nimiū.n.dulcis opilat & ni
miū ſalſus exſiccat: moderate tñ ſalſus optimū nutrimētū ꝑbet: dū tñ ce
tere cōditiōes aſſint. Quinta eſt: qđ ſit factus ex optimis granis uideli-
cet ex optimo tritico & ſana meſſe collecto. Deīde ſubdit tex. quod nos
debemus cauere ab eſu cruſte panis: qa illa generat colerā aduſtā ſiue hu
morē melancolicū: ex quo.n.ipſa aduſta & ſicca & humor ab ea genitus
aduſtus erit & ſiccus & ꝑpterea nobiles qa natura colerici ſunt deponet̃
faciunt ſupiorē cruſtā panis: ac inferiorē: quos imitant̃ ꝑlati & delitioſi.
Eligat̃ igit̃ mica panis q̄ eſt melioris maioris & uelocioris nutrimenti q̄
cruſta. Verꝫ eſt tñ ꝙ aliqñ ꝯuenit ſanis hñtibus ſtomachū humidū & uo
lētibus demacerari: & in fine comeſtiōis plus cōpetit. Iuuat.n.cibi deſcē
ſum: & cōfortat orificiū ſtomachi. Poſtea in duobus ultimis uerſibus in
nuit̃: qđ panis bonꝰ debet habere iſtas qnqꝫ cōditiōes.ſ.ꝙ ſit ſalitus: fer-
mētatus: bñ coctus: purus.i.de mundis granis & ſanus.i.de granis ſana
meſſe collectis. Et iſtas cōditiones partim īnuit Auic.loco preal.dicens
Oportet ut ſit panis mundus ſalitus maſſam hñs cōfectā fermētatus co
ctus bene: & una nocte ꝑmanēs. Et circa iſtud eſt ſciendū ꝙ ſi quęratur
nutritio maior & prior mundificet̃ panis a furfure: & ſi uelimus uentris
ſubductionem aliqualem dimittamus aliquam partem furfuris: furfur
enim parum nutrit; & uentrem ſubducit & farina econuerſo.

¶ In hoc textu cōparat autor carnē porcinā carni ouinę dicens ꝙ caro porcia ſine uino min⁹ſana eſt oui na:tū ſi caro por cina ſumaꝶ cū ui no ipſa ē optimū

Eſt caro porcina:ſine uino peior ouina.
Si tribus uina:tunc eſt cibus medicina.

nutrimētū & medicinā ꝑbēs:qa multū humectat:& hoc intelligendū eſt maxime de porcellis aſſis ſiue de apris optie ꝑparatis. Et circa iſtud eſt ſciēdū ꝙ carnes porcinę:qbus ruſtici & cōes utunꝶ qñ uidelicet ſūt ſalſę: uel ſole:uel fumo exſiccate:nullo mō ſaniores ſunt carnibus ouinis:cęte ris paribus:ſiue cū uino: ſiue ſine uino ſumanꝶ. Sed iſtud dictū ueritatē habet đ carnibus porcelloꝝ aſſatoꝝ:uel de carnib⁹aprimis mō ꝑdicto.

¶ In hoc textu cōparanꝶ omaſa porcorū omaſis reliquorū bruto

Ilia porcoꝝ bona ſunt:mala ſunt reliquoꝝ.

rum:& dicit tex. ꝙ omaſa porcoꝝ.i.inteſtina ꝑualent quo ad eſum inte ſtinis aliorū brutorū. Cuius rō pōt eſſe iſta:qa pauca īteſtina comedim⁹: niſi illa q̄ replenꝶ ſanguīe uel q̄ aīaliū multū ſunt pīguiū cuiuſmodi ſunt porci. Nā ſolus ſanguis porci ꝑpter ſuā cōplexionē & ſimilitudinē cōple xionis cū natura humana eſt ſanguis quo omaſa ſiue inteſtina implenꝶ. Et ſimiliter porci facilius impinguantur q̄ aliquod aliorum brutorum: ideo magis ſumimus inteſtina porci q̄ aliorum brurorum.

¶ Hic ponūꝶ.v. nocumēta ꝑueni entia ex potatiōe noui uini uel mu ſti. Primum ē ꝙ

Impedit urinam muſtū ſoluit cito uentrem
Epatis emfraxim:ſplenis generat lapidemq́

muſtū impedit urinā:& hoc pōt intelligi dupliciter. Primo qa muſtum groſſum ꝑpter ſuā groſſitudinem ex fece admixta opilat ip̄m epar ſiue ip̄os renes ſic ꝙ urina de facili nō pōt hr̄e ſuū curſum. Secundo impedit urinā quo ad debitū mō ſicut facit muſtū renēſe aliquod:& q̄dā alia uina ſubtilia:ſimiliter eſt qa aliqđ muſtū renēſe cuius feces ſunt mordicātes: & dū ip̄m uenit in ueſicā ille ꝑtes terreſtres nitroſe mordicāt ueſicā & co gunt urinare ſine ordine debito & mō cōſueto. Secundū eſt ꝙ ſoluit uen trē. Et rō eſt:qa abſtergit uiſcera nitroſitate ſiue ſalſedine ſuę fecis:& ſti mulat ea ad expulſionē. Primo ꝑꝑ mordicationē fecis. Secūdo ꝑꝑ mul titudinē uētoſitatis q̄ inducit tale uinū ſiue muſtū. Tertio lubricādo cito inferius ꝑ uiā indigeſtibilitatis & grauaminis ſtomachi: q̄re ſtomachus ſe relaxat. & portas nariū cōpreſſas apit. Tertiū eſt ꝙ muſtū nocet bonę

cõplexioni epatis:qa opilat ip̄m ꝓpter īmixtionē plurimā ſuę fecis:& pducit ad diſſenteriā epaticā pp inflationē eius q̄ debilitat epar. Et iſtud uult Aui.iii.in.c.de regimine aq̄ & uini.Et ſic ēt inducit catheciam:ſiue malā diſpoſitionē coloris & malas īducit ęgritudines epatis.ſ.diuerſas & ſpēs ydropiſis.Quartū eſt ꝙ muſtū nocet ſpleni & diſpoſitiōi eius:pp eādē cām q̄ dicta eſt de epate:qa opilat ſplenē:& ſic inducit duritiē eius. Quintū eſt ꝙ muſtū generat lapidē & maxime illū q in renibus eſt:q rubeus eſt:de facili frāgibilis cā opilatiōis quā facit & groſſitudine ſuæ ſubſtantiæ.Et iſtud uerū eſt de muſto uinoꝝ multū dulciū nō hn̄tes feces nitroſas & mordicātes.Muſtum enim habens feces nitioſas & mordicantes magis īpedit lapidē:qa multū facit urinare ſicut muſtū aliqđ renēſe facit appere arenulas in urina ſiue grauelā:qa facit multū urinare.Multa.n.urina ſua lotione abſtergit arenulas adherētes q̄ cum ea expellunt.

Potus aquę ſumptus fit edenti ualde nociuus
Infrigidat:ſtomachūq; cibū nitit fore crudū.

¶Hic ponuntur duo nocumenta ꝯuenientia ex potu aq̄:& hoc quo ad edētē. Primū eſt qđ potus aq̄ nocet ſtomacho edētis. Cuius rō eſt:qa ip̄m infrigidat & relaxat & maxime deiicit appetitū cibi.Secundū eſt qđ potus aq̄ cum ſumit cibus īpedit digeſtionē cū cibū ſūptū incrudet.Et iſtud uult Aui.in.i.c.de regimine eius qđ comedit:dicēs.Neq; poſt ip̄m.ſ.cibū multa bibēda eſt aq̄ q̄ inter ip̄m.ſ.cibū & corpus ſtomachi ſepationē faciat:& ip̄m natare faciat.Et.c.de regimine aq̄ & uini dicit.Et cū natura indigerēdo nutriēs ſtudeat ſacietate aq̄ iam p̄cedēte ſufficiēter.i.ſi p̄ceſſerit ſacietas aq̄ ſufficiens ad bonā cibi pmixtionē:aq̄ uehemēter eſt īpediens ſupple digeſtionē inchoatā.Et idē uult Aui.ii.ca.tra.i.c.iiii.dicēs.Eſt ēt uitandus potus aq̄ in menſa niſi rōne adherentię & tarditatis diſcenſus bucelle.Nō eſt.n.ſumēda aq̄ cū cibo.Et Auer.in cō.ait.Cā qdem huius eſt qm̄ cū ſumit aq̄ ſuper cibū priuſq̄ ſtomachus calefacerit ip̄m infrigidat & incrudat.Eſt etiā cā quare ſupnatet cibus ſūptus in ſtomacho:q̄re etiā nō adhereat:& uniat eidē ꝙ cōterat ip̄m ſicut exigit.Actio naq; ſtomachi ſuper ſumptū cibū fit cōterēdo & coquēdo ſimul. Vnde ſicut cū infundit ſimul & in magna q̄titate aq̄ iu olla ꝓpter qđ tardat cibi decoctio in eadē:ſic ēt cōtingit idē ipſi ſtomacho.Et iſtud maxīe uerificat de potu multę aq̄.Modica.n.q̄titas aq̄ frigidę ſugēdo ſumpta pōt concedi añ deſcenſum cibi:ut p eā cōpleat cibi diſcēſus ad īferiora:& hoc ſi ſitis infeſtauerit:& bibere coegerit.Nā modica q̄titas aq̄ frigide p̄dicto mō ſūpta ſtomachū alleuiat & colligit.alleuiat qdē a ſiti.alleuiat ēt coopando ad deſcēſum cibi.Colligit āt ſua frigiditate coadunās ptes ſtomachi.

Et iſtud colligiť ab Aui.locis p̃al. Notãdũ ꝙ q̃uis in ſitis extinctiõe aq̃ ſit cõueniẽtior potus q̃ uinũ tamẽ oĩbus cõſideratis uinũ eſt potus cõueniẽ tior in regimine ſanitatis q̃ aqua.nã dato ꝙ in ſitis repreſſiõe q̃ eſt appe titus frigidi & humidi:aqua uniuerſaliter melior ſit:qa frigida & humi da:naturaliter tñ in cibi ꝑmixtiõe & eiuſdẽ delatiõe ſiue miſſiõe ad ptes corpis extremas uinũ p̃ualet aq̃.nã uinũ rõne ſuę ſubtilitatis in ſubſtãtia & actione ſubtilius ꝑmiſceť:& ſpãliter:qa natura magis in eo delectať:iõ citi⁹ attrahit ipm:& aliis cibis ꝑmiſcet:& ſpãliter:qa hęc mixtio fit ꝑ uiã cuiuſdã ebulitiõis:q̃ uinũ magis iuuat rõne uirtualis caliditatis : & aq̃ im pedit rõne frigiditatis. Et ſic patet ꝙ uinũ p̃ualet aq̃ ĩ ciboꝝ ꝑmixtionẽ. Et ſimiliter p̃ualet in eorũdẽ delatõe.nã uinũ eſt optimus penetrator:ꝙ ei debeť rõne ſubtilitatis ſuę ſubſtãtiæ:& rõne caliditatis uirtualis:ſubti lia.n.& calida multũ ſunt penetratiua:& ꝑ cõſequẽs uinũ eſt magis dela tiuũ q̃ aqua:in aqua nihil eſt uirtualiter calidũ:nec ſubſtantię aereitatis: nec igneitatis.unde aq̃ mora trãſeundo ĩpedit oẽm curſum.amplius aq̃ ex alio nõ eſt potus:ita cõueniẽs ſicut uinũ:qa aqua ĩpedit alimẽtũ nutri re eo qđ nõ nutrit:q̃re illud utiq; minus nutrit.uñ quãto cibus eſt magis aquaticus tanto eſt minus nutritiuus.bonũ eſt igiť qđ uinũ ꝑmiſceat cũ cibo qđ ſolũ non ĩpedit nutritionẽ:ĩmo multũ iuuat : qa uinũ eſt maxĩe nutritiuũ:& maxĩe reſtauratiuũ & uelociſſime nutrit : ut prius dictũ eſt. Notandũ inſuꝑ qđ nõ ſolũ nociuus eſt potus aq̃ edẽti ſiue ſumẽti cibũ: immo ĩ pluribus aliis caſibus nociuus eſt.quos narrat Aui.in.i.c.de re gimine aq̃ & uini. Primo.n.ĩcõueniẽs eſt in hoĩe ieiuno.tũc.n.bibere pe netrat aqua bibita nullo retinaculo ĩpedita uſq; ad intima mẽbroꝝ prin cipaliũ mortificãs ſuũ calorẽ ĩnatũ. Et iſtud eſt ueꝝ de hoĩe uere ieiuno. Ebrio.n.q̃nq; ꝓficit neq; lediť ipſe ſi ieiunus bibat aq̃:qa ieiunus ebrius nõ eſt oĩno ieiunus nec eſt in ſtomacho uacuus:ſed adhuc habet reliq̃as aliquas heſternę crapulę:quaꝝ nitroſitas aqua mitigať & ſtomachus ab his ꝑ aq̃ abluiť:& repreſſis uaporibus & fumis p̃parať ſtomachus ad re ceptionẽ noui nutriẽtis. Secũdo incoueniens eſt in hoĩe exercitato forti exercitio:& ſilr ſtatim poſt coitũ.nã tũc pori corpis ſunt multũ apti:q̃re penetrat aqua in ꝓfunda mẽbrorũ mordificans calorẽ innatũ:qui poſt coitũ etiã debilitatus eſt. Tertio incoueniens eſt poſt balneationẽ maxĩe cum ſit hęc balneatio uentre uacuo.tunc.n.uię ſunt uehementer apte: quare ledẽs penetrat aque ut dictũ eſt. De iſto potu aq̃ dicit Aui.in.iiii. ſum.ii.c.ulti. Ex potu illius in ieiunio:& poſt balneũ:& poſt coitũ timeť corruptio complexionis & ydropiſis. Quarto incoueniens eſt bibere aq̃ frigidã cauſa obediendi ſiti nocturnę mẽdoſę : que accidit incrapulatis & ebriis.nam ꝑ potũ aque frigidę ꝓhibenť reſolutio & digeſtio humo ris ſalſi uel fortis uini:uel alterius acuti faciẽtis ſitim:& ſic cito poſt potũ

reuertiẽ ſitis:ita fortis ut ante. Sed ſi uehemens affuerit ſitis nimiũ uexãs & inquietans: nec ſufficiat aeris inſpirati frigiditas: nec ablutio oris cũ aqua frigida: bibat ſitibũdus aquam frigidã cum uaſe ſtricti orifici: ſiue gracilis roſtri: quatenus aqua prolixius detur ſup orificium ſtomachi ut fortius ſitim mitiget: & de ea minus ſumatur ne digerendorũ digeſtionem penitus impediat. Quinto generaliter malum eſt ſanis bibere multam aquã frigidã: qa extinguit calorem ĩnatum: & pectus offendit & ſtomachi appetitum deiicit: & mẽbris oĩbus neruoſis obeſt. Verũ eſt tamẽ ꝙ aqua tpate frigida aliquãdo p accidens appetitũ excitat: & ſtomachũ fortem efficit coadunando ipſum & ſtringendo uillos eius.

Sunt nutritiue multũ: carnes uituline.

¶ In hoc paſſu autor laudat carnes uitulinas dicẽs quod carnes uituline multũ ſunt nutritiue. Et iſtud ĩnuit Aui. in. i. c. de regimine eius qđ comediẽ, ubi uult qđ cibus ſanitatis cõſeruatiuus debet eſſe tales qͣles ſunt carnes: qa ſunt ſimilis nature prius apte fieri ſanguis: & maxime carnes edorum & uituloꝝ paruoꝝ lanctantium & agnorum annalium. Et iſtas carnes uitulinas ſũme laudat Gal. iii. alimen. ubi uult qđ carnes uituli lactantis ſex ebdomadarum uel octo aſtate ſaniores ſunt multo nimis: facilis enim digeſtionis & multum nutritiue ſunt. Et de iſtis carnibus uitulinis etiam prius dictum eſt.

Sũt bõa gallina & capo turtur ſturna colũba
Quiſtula uel merula phaſianus ethigoneta.
Perdix frigellus orix tremulus amarellus

¶ In hoc paſſu ponuntur carnes eligibiliores pro nutrimentum nature humane animaliũ uolatiliũ: & enumerantur. xiiii. Aues quarum carnes bonæ ſunt pro nutrimento hominis. Pria auis eſt gallina: cuius eſus ſiue comeſtio nature humanæ conueniens eſt. Haly. enim. Auenzoar: Auer. & Me. ut dicit Conſi. præ ceteris laudant pullorum carnes & maxime que nondum peperit & galli qui nondum calcauit. Sunt enim facilis conuerſionis in ſanguinem: & ſuperfluitatum paucarum: proprietatem mirabilem habentes in temperando complexionem & humores: cuius brodium optima leproſis eſt medecina. Et de carne gallinarum dicit Auic. ii. can. c. de gallinis & gallo: quod caro gallinarũ que ſunt pulle intellectu augmenrum efficit: clarificat uocem & augmentat ſperma. Et melior gallina ſecundũ eum ibi eſt: que nondum parit oua. Secunda auis eſt capo ſiue gallus caſtratus: cuius carnes ponit Cõſi. differẽtia. lxviii. inter laudibiliores carnes.

Et carnes iſtas & ſimiliter priores digerit ſtomach⁹ a ꝓprietate. Tertia auis eſt turtur q̄ eſt boni nutrimēti:& bonū generās humorē:cui⁹ carne Aui.ii.can.c.de carne:ſumme laudat dicēs. Volucris qde caro melior nō eſt q̄ alduragi.i.turturus & gallinaꝝ & ſubtilior eaꝝ & nō ſunt cū nutrimēto carniū alcubegi.i.ꝑdicū &c. Quarta auis ſm aliquos ē ſturn⁹: & iſta auis debet comedi in iuuētute:& eſt auis nota teutonice eynſpree. ſm alios ē ſtrarna : quā Ra.iii.Almā.p̄cęteris uolatilibus laudat dicēs: ſtarne caro oī carne auiū leuior inuenit atq̧ his q ſubtili uolunt cuſtodiri regimine cōueniētior. Et pōt p ſtarnā intelligi auis magna uelut anſer griſea cinerea:cuius caro laudabilis eſt maxime cū iuuenis fuerit:& iſto mō intelligit Ali.p̄ferēs iſtā carnē aliis. Vel pōt p ſtarnā intelligi maneries perdicis paruę q̄ Moyſes uř intelligere iudeis īgens:ſimiliter ſtarne nō uident ꝓ dño nr̄o:qa uentrē conſtringunt. Et iſtā ꝓprietatē alii attribuunt perdicibus:carnes.n.ipſarum uentrē conſtringunt teſte. Ra.iii. Almā. Quinta auis eſt columba:q̄ eſt auis nota:cuius caro eſt colerica. Et de columbis dicit Ra. loco p̄al. Colūbe uehemētis ſunt caliditatis q̄ ſanguinē inflāmatū generāt:& cito febricitare faciūt. Et ergo aptius colūbe comedi debēt in paſtillis cū uuis acerbis q̄ aſſari. Per uuas.n.acerbas auferť caliditas q̄ ſanguini inducūt. Et electiores colūbe ꝓ eſu ſunt colūbe iuuenes uolare potētes:qa tales ſunt leuioris digeſtiōis & melioris humoris. Pulli.n.nō uolare potētes caliditatē & humiditatē hn̄t ſuperfluas:q̄re groſſos generant humores ut uult Aui.ii.can.c.de columbis. Antiq̄ uero columbe & eaꝝ caro ꝓpter caliditatē nimiā & ſiccitatē & digeſtiōis difficultatē ſūt euitāde. Et ſimiliter ēt turtures antiq̄. Sexta auis eſt qſtula q̄ ab aliqbus noiať coturnix:qa qſtula ē nomē onomatopeiō.ſ. fictū a ſuo ſono. Et caro iſta ſm aliquos eſt ſubtilis ſubſtātię:bonū gn̄ans humorē & multū cōpetit ſanis cōualeſcētibus. Secundū yſaac tn̄ coturnices cęteris uolatilibus ſunt peiores nec nutrimēto:nec digeſtiōi laudabiles:qa ex comeſtiōe carnis eaꝝ timeť ſpaſmus & tethanus: put ēt uult Auic.ii.can.c.de eis.ſubiungens rōne.ſ.qa in ſubſtātia carnium earum eſt uirtus faciēdi hmōi accidētia narrata & ſic n̄ ꝓueniūt illa accidētia ex eo ſolo:qa coturnices comedunt elleboꝝ. Et hinc eſt quod gallici comedunt coturnices cum molli & pingui caſeo:& īde faciunt paſtilla. Pōt tn̄ per corturnicē intelligi alia auis a p̄dicta perdice maior.eiuſdē fere coloris cum rubeis pedibus & roſtro ſaporis delectabilis.dicta coturnis ytalica lingua. Et iſto mō Ra.iii.Alman.accipit coturnicē qn̄ p̄fert carnes eius poſt carnes ſtarne alioꝝ uolatilium carnibus. Septima auis eſt merula:q̄ eſt eiuſdē q̄titatis cum ſturno:ſed eſt ad nigredinē tendēs:& hn̄s roſtrū ſubrubeū & ſi ř debet comedi iuuenis. Octaua auis eſt phaſianus .i.gallus ſilueſtris : q̄ ab oibus medicis enumerať inter aues laudabilis. carnis.

carnis. Caro.n.talis auis naturę humanę eſt cōueniētiſſima.& eſt cibus principū & magnatū. Cōſiliator.n.loco p̄al.dicit.ſilueſtriū uero laudabiliores ſunt phaſiani ad ſanitatē & ad robur. Et fortaſſis etiā uniuerſal'r domeſtici cū gallinis ꝓpinquiſſimi & eiuſdē fere ſpeciei: ſintq́ illis ſicciorís aeris & alimēti ac exercitii amplioris. Nona auis eſt ethigoneta: q̄ eſt auis parua ad modū ꝑdicis: ſed lōgū roſtrū hn̄s: cuius caro eſt optima. Decima eſt ꝑdix cuius caro ſm Aui.ii.can.c.de cubegi eſt de ſubtilioribus carnibus impinguās: qa multū nutrit: cor abſtergēs ydropiſi & ſtomacho cōferens: & augmentū in coitu faciens: uerꝫ eſt tamē qđ ſtringit uentrē. Et iſtā carnē Gal.iii.ali.c.x. Et octauo de ingenio.c.ii.p̄fert oīb⁹ aliis uolatiliū carnibus. Et dr̄ de iſta carne qđ ſi aſſidue comedat̃ maxīe cōfert memorię. Vndecima eſt frigellus & eſt auis comedens racemos: uelociter uolans: ſimilis ſturno: ſed melioris nutrimenti quā ſturnus: & multe tales inueniunt̃ ubi ſunt uineę: & inebriant̃ ex eſu racemoꝝ: & melior eſt caro earū circa feſtū oīum ſanctorū. Duodecima eſt orix. Et eſt ſm aliquos gallina ſilueſtris ſiue gallina phaſiani. Vel ſm alios ē gallina aquatica.i.natans in aqua: & ſiue ſit fęmina phaſiani ſiue gallina aq̄tica: eius caro eſt boni nutrimēti. Decimatertia eſt tremulus & ē auis cōiter ſtans ꝓpe mare minor q̄ gallina: ſed eſt auis fuſca alte clamās: & uelociſſime uolat: & qn̄ ambulat ſup terrā cauda eius ſp tremit: & iō dr̄ tremulus: & habet ſup caput eius lōgas plumas. Et nō ē parua auis: longā hn̄s caudam: q̄ a medicis uocat̃ cauda tremula. Vltima auis eſt amarellus: & etiā eſt auis ſimiliter exiſtēs in aqs: ſimilis anete: ſed ea minor. Et generaliter loquēdo inter aues comeſtibiles plus laudant̃ ille q̄ uolatu uelociores ſunt. Et ſicut carnes p̄dictarū auiū ſunt laudabilis nutrimenti: & facilis digeſtiōis: ita ēt repiunt̃ carnes aliquarū auiū illaudabilis nutrimēti: difficilis digeſtiōis: & inequalis cōplexiōis. ſicut ſunt carnes anſeꝝ & pauonū & malardoꝝ: & uniuerſaliter auiū habentiū collū lōgū & roſtrū lōgū degentiū in aqs: & carnes paſſeꝝ q̄ ſunt calidiſſime: & a tꝑamēto longiſſime: & multū excitantes coitū. Circa electionē uero carnis uolatiliū ſciendū eſt: qđ ſm diuerſas laudabilioris nutrimenti ꝓprietates ac eius qđ nutrit̃ ſanitatis uel roboris intentionē: carnes laudant̃ uarie. Vnde Gal. reſpiciens facilē alterationē & ſubtilitatē in carnibus ꝑdicum p̄fert eaſdem. Ra. uero cū yſaac reſpiciēs ſubtilitatē ſtarne ac leuitatē ip̄am cęteris p̄tulit. Iſaac etiā ſm diuerſas intētiōes carnes uolatiliū laudauit diuerſas. Aui. uero laudauit carnes turturū p̄ceteris: uel qa reſpexit ad ꝓprietatē qua roborant & cōfortāt intellectū: uel qa in terris eius eſt ip̄aꝝ tanta bonitas q̄ nō eſt in aliis terris: ſciendū eſt inſup qđ carnes uolatiliū plus conueniunt quā carnes quadrupedū his q relicto exercitio corꝑali uocāt cōſiliis ſtudiis & cōtēplatiōibus: qa digerunt̃ facilius aliis: iuxta m

Illud Gal.iii.aſimen.Digeſtibilior eſt tamen hęc caro uolatilium anima lium & max me perdicium:& generant ſanguinem clarum:mundum: ſpumoſum:mentis exercitiis & eleuationi intellectis aptum.

¶Hic ponūt.ii. accidētia ex quo rum noticia attē dit electio piſciū. Vnde piſces aut

Si piſces molles ſunt:magno corpore tolle
Si piſci duri:parui ſunt plus ualituri

ſunt duri aut molles.ſi molles ſūt tūc ſeniores ſunt eligibiliores. Cuius cā eſt iſta qa mollicies ꝓuēit ex humiditate q̄ in iuuene piſces īdigeſta ē: & ī ſene plus digeſta:& ſic in iuuētute tales piſces ſunt gñatiui fleumatū: ſed ſenes min⁹:& ſic patet ꝙ anguilla ſenior ſanior ē iuuene:ſm quoſdā. Si uero tales piſces ſunt duri:tūc iuuenes ſūt ſaniores.i.digeſtibiliores: cuiuſmodi ſunt lucii & parce:duricies.n.inquātū huius reſiſtit digeſtio ni:& iſtā ſniam ponit Aui.ii.can.c.de piſcibus dicens.Et eligitur quidē ex piſcibus duram carnem habentibus ille qui eſt minor : & ex habenti bus mollem carnem ille qui eſt maior ad terminum aliquem.

¶Hic tangūt.x. piſces eligibiles pro nutrimento naturæ humane: quoꝝ.Primus eſt

Lucius & parca ſaxaulis & albica tenca.
Sornus plagicia cum carpagalbio truca.

lucius : q ē piſcis notus.& dr eē tyrānus piſciū:qa nō ſolū deuorat piſces alterius ſpeciei:ſed ēt eiuſdē ſpeciei cū eo:unde uerſus. Lucius eſt piſcis rex & tyrānus aquaꝝ.A quo nō differt lucius iſte parū.Eſt ēt piſcis dure carnis & natatu uelox.Secūdus ē parca:a parco parcis:ere:dicta p con trariū:qa nulli piſci parcit : īmo irata uulnerat alios piſces ſuis ſquamis quas habet ſupra dorſum:nec eam audet euadere lucius:īmo ut narrat. Albertus de naturis aīaliū:ē naturalis amicitia parce & lucii⁹. Lucius.n. leſus ab alio difficulter ſanat:ſed leſus q̄rit parcā q uidēs eū leſum tangit & lenit uulnus lucii:ſic lucius ſanat:& eſt parca ſimiliter piſcis dure car nis notus:teutonice eynbaers.Terti⁹ piſcis ē ſaxaulis uel ſaxaulus piſcis marinus:apud gallicos dictus ſola.Alii dicūt qđ eſt piſcis teutonice eyn tunghe:& eſt piſcis multū ſanus inter piſces marinos.Quartus eſt albi ca:teutonice & uitine:& eſt piſcis marinus:Quintus eſt tenea q̄ ē dulcis piſcis aque notus ; pellē hñs lubricā atq; uiſcoſam ad nigredinē tendēs: ſed eius caro eſt dura.unde ab iſtis tribus piſcibus qui ſunt lucius parea & tenca:poſt eorum coctionē auferꝑ pellis.Et dicit iſte piſcis:teutonice eyntinche.Sextus eſt ſornus: & eſt piſcis minimus marinus albus ad q̄ti tatē medię partis medii digiti quo ad longitudinē:q comedit cū capite

& ſpinis:& dr̃ teutonice eyngaetnaert. Septimus eſt plagicia:& ē piſcis marinus notus, latus hñs in una pte ſuę pellis maculas rubeas: & pellis eſt tota alba curuũ os hñs, teutonice eynblatyſſcol. Octauus eſt carpa q̃ eſt piſcis dulcis aq̃ notus, multũ tñ de ſe eſt uiſcoſus, ſed a magnatib⁹ de coquit̃ in uino, & ſic ab eo tollit̃ eius uiſcoſitas, Nonus galbio:& ē piſcis marinus notus a quibuſdã dictus rogetus: teutonice eyntotbarth: & eſt piſcis dure carnis & ſanus. Alii textus hñt gouio:& eſt piſcis paruus dulcis aque ad longitudinē unius digiti longi:& eſt rotũdus & ſuauiſſimus: gallice gouion. Vltimus eſt truta q̃ eſt in carne ſimilis ſalmoni: nec tñ eſt ſalmo & eſt lõgus & non groſſus. Et capit̃ in magnis fluuiis:& permittit ſe fricare in aqua:& ſic capit̃:& ex eo fiunt paſtilla cũ ſpẽbus: & eſt piſcis ualde p̃cioſus: gallice trutes. Circa electionē uero piſciũ ſciendũ eſt prio ꝙ piſces reſpectu carniũ: cęteris pibus minoris ſunt nutrimẽti:& facilis digeſtiõis:& nutrimẽtũ eoꝝ eſt pluriũ ſupfluitatũ:& fleumaticũ & frigidũ & humidũ:& minus manſiuũ:& ſunt ad digerendũ duri:& longã faciunt morã in ſtomacho. Et qa in eoꝝ digeſtiõe laborat ſtomachus:& interdũ corrũpunt̃ in ſtomacho:& q̃litatē quandã ſuſcipiũt putredinalē: ſitim generãt. Et ut ſit ad unũ dicere: carniũ laudabiliũ nutrimentũ melius eſt nutrimẽto piſciũ. Secũdo ſciendũ eſt ꝙ piſces marini ſunt meliores in regimine ſanitatis cęteris paribus: piſcibus aq̃ dulcis: eoꝝ. n. nutrimentũ eſt minus ſupfluũ & naturę carniũ magis ꝑpinquũ. Sed qa cęteris paribus: piſces marini ſunt durioris carnis piſcibus aq̃ dulcis: ideo ſunt difficilioris digeſtiõis & reſolutõis:& pluris nutrimenti & purioris. Verũ eſt tamē ꝙ in ęgris magis cõferunt piſces aq̃ dulcis: pp debilitatē digeſtiue eoꝝ. Tertio ſciendũ eſt ꝙ in piſcibus tã marinis quã aq̃ dulcis eligēdi ſunt: quoꝝ caro eſt alba nõ uiſcoſa: ſed fragilis: nõ multũ groſſa: ſed ſubtilis: nõ grauis odoris: ſed ſuauis: nec cito putrefactiõis: ſed ſufficientis durationis: nõ mali coloris ſed boni & quoꝝ habitatio non eſt in lacubus ſtagnis: nec in locis ſordidis: nec in aquis habẽtibus malas herbas. Et eligendi ſunt non ualde iuuenes: nec ualde magni:& qui ſunt uelocis motus & pauce uiſcoſitatis. Et ſi ſint piſces marini eligendi ſunt q capti fuerunt in fluminibus multũ diſtantibus a mari:& hoc cęteris conditionibus bonis ſuppoſitis. Item ſuppoſitis p̃dictis cõditionibus q̃to piſces ſunt ſquamoſiores: tanto ſunt meliores. Et ſimiliter intelligit̃ de ſpinis: quia ſpinę multę & ſquame ſeruãt puritatem ſubſtantię piſcis. Item inter piſces marinos meliores & puriores ſunt qui capti & nutriti ſunt in mari ꝓfundiori:& magis agitato: ad q̄d eſt curſus plurium fluuiorum. Et ergo capti in mari ſeptemtrionali quod magis eſt agitatum: & magis tempeſtuoſum & uelocioris fluxus & ĩfluxus meliores ſunt captis in mari mortuo uel meridionali. Et ſimiliter ĩtelligẽdũ eſt de piſcibus dul

cis aq̄.nã ceteris paribus q̄to aq̄ eſt ꝓfundior & mobilior tãto piſcis ĩ ea nutritus eſt melior. Et de his ſufficienter eligi põt q piſces ſunt uitupabi les:& q laudabiles ſunt. piſces.n.beſtiales ſicut porcus canis marinus: delphin:morona nõ multũ cõpetunt in ſanitatis regimine. Sunt.n.diffi cilis digeſtiõis:& groſſi humoris:& multe ſupfluitatis : nec in carnibus p̄dictoꝝ piſciũ apparent cõditiones ſupius numerate:puta:albedo ſub tilitas &c. Et ſi hos piſces & cõſimiles comedi cõtingat nõ ſtatim ſunt co quẽdi & comedẽdi poſtq̄ capti ſunt:ſed obſeruãdi ſunt per aliquos dies quouſqꝫ eoꝝ carnes molleſcãt & tremiſcãt ſine ſubſtãtie corruptione. Et etiã p̄dicti piſces meliores ſunt ſemiſalſi q̄ recentes aut pfecte ſalſi. Inter alios aũt piſces marinos cõſideratis cõditionibus ſupradictis laudabilio res uident rogetus & gornatus ſiue gornus. Nã eoꝝ caro & ſubſtãtia eſt puriſſima. Et poſt hoc plagicia & ſola, ſed horũ caro eſt magis uiſcoſa & nimis frãgibilis & minus alba & magis groſſa & minus ſubtilis:nec hoꝝ ſapor aut odor eſt ita delectabilis:& forte piſcis merlẽgendus eſt lauda bilior poſt rogetũ. Nõ eſt.n.tante groſſiciei & uiſcoſitatis ſicut plagitia & ſola:& eius ſubſtãtia eſt ſatis frãgibilis:ſed cõſideratis ſapore & odore cũ colore & ſubſtãtie puritate & mollitate deficit in bonitate a rogeto & gornato:& ſimiliter intelligat̃ de allece. Et morua iuuenis ſatis appro pinguat p̄dictis in bonitate ↄſideratis p̄dictis cõditiõib⁹:eſt tñ groſſior & uiſcoſior p̄dictis piſcibus, ſalmones aũt & turboti & maquerelli mul tũ deficiunt in bonitate. ſunt.n.multũ groſſiores & uiſcoſiores & ad di gerẽdũ difficiliores & magis ſupfluitate pleni. unde cõpetũt niſi exerci tãtibus fortibus iuuenibus cum qbuſdã ſalſis eoꝝ uiſcoſitati groſſiciei & frigiditati repugnãtib⁹. Inter piſces aũt dulcis aq̄ cõſideratis p̄dictis cõ ditõibus:parca & lucius mediocris:primũ gradũ bonitatis obtinẽt ſup poſito ꝙ ſint pingues:deinde uendoſia:& deinde lopia:& q̄uis carpa ſit ſquamoſior p̄dictis tñ nõ habet carnẽ adeo albã & frãgibilẽ & ſubtilẽ ſi cut lucius & parca:& ſepius repit̃ in ſtagnis:& uniuerſaliter ceteris pari bus meliores ſunt piſces dulcis aque q capiunt̃ in aqua petroſa currẽte uerſus ſeptẽtrionẽ ꝓfunda:multe agitatõis:ad quã nõ cõfluũt ſordicies ciuitatũ:in qua ẽt nõ ſunt herbe male. Cãcri aũt fluuiales & marini mul ti ſunt nutrimẽti:& nõ facile ĩ ſtomacho corrũpunt̃ : uerũ ſunt difficilis digeſtiõis. Sciendũ eſt inſup q̄d piſces recẽtes corpus humectãt:& lac & ſperma multiplicãt & multũ cõpetunt colericis:& non ſunt comedendi piſces poſt forte exercitiũ uel fortẽ laborẽ:qa tunc de facili in ſtomacho corrumpunt̃:& caueant ab uſu piſciũ habẽtes ſtomachũ debilẽ uel ma lis humorib⁹ plenũ. Amplius ſciẽdũ q̄d piſces groſſi ſemiſalſi meliores ſunt q̄ recẽtes piſces:& ſaliti multi t̃pis nõ ſunt boni. Itẽ nõ ſunt comedẽ di piſces & carnes ſimul:nec piſces & lacticinia:nec ſũt comedẽdi piſces

poſt alios cibos. Itē piſces laudabiles paꝝ ſaliti: & in pauca q̄titate ſumpti reuocāt appetitū: & ipm corroborāt ſi qs habuerit appetitū ad eos.

Vocibus anguillę praue ſunt ſi comedant.
Qui phyſicam non ignorant hęc teſtificant.
Caſeus anguilla nimis obſunt ſi comedantur
Ni tu ſępe bibas & rebibendo bibas

¶ Hic autor ſubdit qđ anguilla ē piſcis inſanus maxime nocēs uocibus: & hoc pbat ſermone medicorū & naturalem phiam ſtudētiū: & rō eſt: qa anguilla eſt piſcis limoſus: uiſcoſus: & maxime oppilatiuus: & multū deficit a ꝯditionibus boni piſcis prius narratis in pte p̄cedēti. & qđ dictū eſt de anguilla ēt intelligendū eſt de lāpreda: licet lamprede pue laudibiliores ſunt anguillis: & minus piculoſe cū nō ſint tante uiſcoſitatis & groſſiciei ſicut anguillę: ut patet ad ſenſum. Vñ ſalua reuerētia utētiū iſti piſces ſunt ualde piculoſi q̄uis ori ſunt ſaporoſi. Hoꝝ. n. piſciū in aq̄ ſimilis & gñationi ſerpentū in terra: unde multū dubitādū eſt: qđ nō ſint uenenoſi: uñ eoꝝ capita & cauda in qbus uenenū cōſueuit eſſe: & ſimiliter interior ſpina: nullo mō ſunt edēda. bonū eſt ēt pp eaꝝ uiſcoſitatē qđ ſubmergant in uino optimo uiue & dimittant ibi quouſqȝ mortue ſint: & deinde p̄parent cū galentina optimaꝝ ſpēꝝ ſm qđ coci magnorū dñoꝝ facere cōſueuerūt. bonū eſt tñ qđ ebuliant primo duabus ebulitionibus in uino & aq̄: & illa abiecta decoquant ad pfectionē: & fiat galentina uel paſtillatura: uel aſſaturata cū ſalſamēto appropiato: uidelicet cū ſalſa uiridi cum fortibus ſpēbus: & uino in hyeme: & cū debilibus ſpeciebus: & agreſta: & aceto ī ęſtate. Cōmodoſius tñ eſt manerię hmōi piſciū dimittere. Deinde ſubdit tex. qđ caſeus & anguilla multū nocent ſi comedant: & iſtud intelligendū eſt: ſi in magna q̄ꝫitate ſumant: quorū cauſę dictę ſunt de caſeo ibi. Perſica poma: & de anguilla nunc dicta eſt cauſa poſtea dicit text. quod ſi iſta ſumant cū frequēti potatiōe uini malitia eoꝝ corrigit. Et iſtud nō debet intelligi de uino ſubtili & penetratiuo: nec de uino quod dat uia potus cōductiui qa tale non debet dari ſup cibū generatiuū mali humoris quādo comedit: nec ante ipm: nec poſt q̄ fuerit digeſtus: ut uult Aui. in. i. c. de regimine aque & uini: qa tale uinū magnum nocumentū induceret. penetrare. n. faceret humorē malū: ex hoc cibo genitū uſqȝ ad extrema corpis q forte non ſufficeret penetrare ſine uini auxilio & cōductu: ſed ītelligēdū eſt iſtud de uino forti nō multū penetratiuo: ſępe & ī pua q̄titate dato gra pmixtōis ciboꝝ. Tale. n. corrigit malitiā ciboꝝ: ꝯfortat digeſtionē: & digerit fleumaticos humores & frigidos: q̄re iuuat ad digeſtionē caſei & anguillę: q̄ male digeſtiōis ſunt.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA

¶ Hic autor tangit duo documenta: quorũ primũ eſt: q̄d comedens in prandio uel cena debet uiciſſim comedere & bibere multiplicãdo uices bibitiõis: ſed

Inter prandendũ ſit ſępe parũq; bibendum
Si ſumas ouum: molle ſit atq; nouum.

ꝑ qualibet uice parũ potus ſumere: & facere nõ debet quẽadmodũ bruta: q̃ totũ cibũ capiunt: & poſtea bibũt: q̄a ſi potus melius cibo ꝑmiſcet̃: & cibus exinde reddit̃ remollitus: & digeſtionis capacior. Et circa iſtud ſciendũ quod triplex eſt potus .ſ. ꝑmixtiuus: delatiuus: & ſitis ſedatiuus. Iſtud aũt q̄d dictũ eſt: intelligendũ eſt de potu ꝑmixtiõe ciborũ: iſte .n. potus debet uiciſſim recipi cum cibo: & ſaluo meliori iudicio nõ debet iſte pot⁹ differri uſq; ad finẽ comeſtiõis: nec debet expectari ſitis. Et iſte potus maxīe cõpetit: qñ ſumunt̃ cibaria actualiter ſicca uel uirtualiter: ſicut patet in laborãtibus comedẽtibus panẽ ſiccũ. Sed potus ſitis ſedatiuus regulariter & in hoĩbus bene diſpoſitis debet differri uſq; ad finẽ comeſtiõis: tũc .n. eſt uera ſitis ꝑp eſtuationẽ cibi calidi & ſicci. Nõ enim multũ rõnabile eſt ꝙ ſimul urgeat ſitis & fames: q̄a ſunt appetitus cõtrariorũ. Et debet iſte potus dari ẜm plus & minus ẜm ꝙ maior uel minor eſt ſitis. Potus uero delatiuus maxīe cõpetit cõpleta prima digeſtiõe regulariter: & paꝝ ante horã ſuſcipiẽdi aliũ cibũ ſequẽtẽ. Et talis potus ſpecialiter cõpetit: quãdo cibaria primitus ſumpta fuerint groſſa in ſubſtãtia: nec debet expectari ſitis ad talẽ potũ ſuſcipiẽdũ. nã talis potus ꝑ̄parat ſtomachũ ad ſuſcipiendũ cibũ ſequẽtẽ: & iuuat trãſitũ cibi ad epar a ſtomacho: nec debet talis potus eẽ magnę q̄titatis: ut cito poſſit digeri. Ante .n. eius digeſtionẽ nõ trãſit ad epar. Et iſtud ueꝝ eſt niſi talis potus delatiuus fuerit aq̃: in qua nõ oportet expectare digeſtionẽ ante penetrationẽ eius ad epar. Regulariter aũt potus cõueniẽs delatiuus: aut ẽt permixtiuus nõ debet eſſe aq̃: ſed uinum uel aliq̄d ꝓportionabile uino. puta ceruiſia uel ceraſiaꝝ uel pomeriũ uel mellicratũ uel aliq̄d ſiĺr q̄bus oĩb⁹ uinũ eſt melius. Sciendũ ſecũdo ꝙ q̄to cibus eſt groſſior & ſiccior & frigidior: tãto potus ꝑmixtus & delatiuus debet eẽ maior: & ecõuerſo q̄to cibus eſt calidior ſubtilior & humidior: tanto potus delatiuus & ꝑmixtiuus debet eſſe minor: Et quãto cibus eſt groſſior & frigidior & digeſtiõi inobediẽtior: tãto uinũ ꝑmixtiuũ uel delatiuũ debet eſſe ſubtilius & fortius. Et q̄to cibus eſt ſubtilior calidior & digeſtibilior: potus debet eſſe debilior: uel uinum debilius. Vnde fortius uinum bibendum eſt tam cũ carnibus bouinis q̄ pullinis: & fortius bibendum eſt cum piſcibus q̄ carnibus regulariter. Secundum documentum eſt ꝙ ſumens ouum debet ipſum ſumere quando eſt molle & nouum: cuius cauſa dicta eſt ſupra.

¶Hic ponit unũ notabile documentũ de piſcis:& eſt ꝙ piſa aliquo mō laudãt: & aliquo mō uituperant. Laudant eni qñ comedunt ablatis corticibus. Vitupant uero quã

Piſam laudare decreuimus ac reprobare
Pellibus ablatis eſt bona piſa ſatis
Eſt inflatiua cum pellibus atq; nociua.

do comedunt cũ corticibus & pellibus:qa tũc ſunt inflatiua. Et ergo nõ eſt artificiale ea comedere ſimul cũ cortice:qa medullaꝝ & corticũ natu rę diſcordãt. Alteꝝ.n.laborat ut ſoluat & exar:alteꝝ obuiat ut ↄſtrĩgat: ut dicit Iſaac in dietis uñibus:q̃re in corpe fit motus agitatiuus inducẽs torturã & ĩflationẽ. Et iſtud nedũ ueritatẽ hẽt de piſcis:ueꝝ ẽt de oĩbus leguminib⁊:ſicut fabis:faceolis:lẽtulis & ſiĩib⁊. Et ſpãĩr de hñtib⁊ multũ corticẽ ſicut ſabe & cicera nigra. Cortex ẽt ĩ oĩbus ẽ peioris nutrimẽti q̃ medulla. Et circa iſtud eſt ſciẽdũ ꝙ eſt una maneries piſoꝝ alboꝝ rotũ dorũ hñtiũ corticẽ exteriorẽ ualde paucũ & ſubtilẽ: & iſta piſa ſecurius pñt comedi cũ cortice q̃ alia:q̃uis meli⁊ ſit ꝙ depurẽt a cortice. Et qa di ctũ pcedẽs ueritatẽ habet de oĩb⁊ leguminib⁊. Sciendũ eſt qđ legumina recẽtia minus habẽt de cortice:& in eis minor diuerſitas eſt ĩter corticẽ & medullã:& facilius digerunt. Et iõ dicũt aliq qđ magis cõpetũt corpi bus ſanis:ſed nõ eſt ita qa legumina recẽtia ſunt plurimaꝝ ſupfluitatũ & corruptibilioris ſubſtãtię:q̃re min⁊ cõueniũt corpib⁊ ſanis. Et iõ ꝑ ue ritate tenẽdũ eſt qđ legumia ſicca depilata a cortice exteriori ſunt ſanio ra q̃ recẽtia nõ depilata:ſed uiridia ſũt ſaniora ſiccis ñ depilatis. Sciẽdũ ulteri⁊ qđ qa oĩm leguminũ ſubſtãtia eſt ĩflatiua & difficilis digeſtiõis:& eoꝝ nutrimẽtũ malũ non cõpetit in regimine ſanitatis: ſed brodiũ ſiue decoctio ipoꝝ conueniẽs eſt:qa eorũ decoctio uẽtris eſt ſubductiua.i.la xatiua:urinæ ꝓuocatiua:& uenarũ deopilatiua:unde ſatis conuenit tpi bus ĩ qbus hoĩes utunt cibis groſſis & opilatiuus:puta tpe ieiuniorum. In iſto.n.brodio ſiue in iſta decoctione cõueniẽter facta non ſunt nocu menta q̃ ſunt in ſubſtantia:unde in ea non eſt inflatio: nec difficultas nu tritionis & digeſtionis:nec malitia nutrimẽti. Fit aũt iſta decoctio ꝑ iſtũ modum. In ſero enim ponunt cicera uel piſa in aqua feruenti:& in eadẽ longo tpe manibus confricant. Deinde pdicta aqua tota nocte temperetur:& in eadẽ ſequenti nocte buliant duabus uel tribus bulitionibus: & poſtea colet & colat a reſeruetur:& appropinquante hora refectionis preparetur cum cinamomo & croco:& aliquantulum uinum addatur: & deinde unico feruore bulliat & ſpumetur in principio refectionis. Et brodium ſeu purẽta cicerum & piſorum rotundoꝝ alborum eſt melius & conuenientius:& naturę amicabilius:& ſimiliter eorum ſubſtantia.

¶ Hic ponunt quędã documenta circa electionẽ lactis. Primũ eſt ꝙ lac caprinũ eſt ſanũ ethicis. i. cõſumptis & maceratis uel habẽtibns febrẽ ethicam. Et iſtud uult Aui. ii. cano. ca. de lacte dicens. Lac caprinũ & lac aſininũ ſunt bona ethice. Et idẽ uult. iiii. trac. in. c. de rememoratiõe medicinarum humectantiũ ethicos. Et rõ etiã eſt: qa lac caprinũ eſt tpatũ ſm Aui. ii. cano. c. de lacte. & etiã multi nutrimẽti: ut uult hic tex. Et poſt iſtud lac ualet camelinũ. Iſtud. n. ſubtilẽ eſt multæ aquoſitatis & humiditatis: q̃re põt humectare eos: uerũ eſt tñ ꝙ iſtud lac pp ſuã nimiã humiditatẽ parum nutrit: q̃re minus eis cõuenit q̃ caprinũ: iſtud tñ lac camelarum & maxime nouiter fetarum confert ydropiſi ualde & patiẽbus dolorem in epate: & renouat epar ſm Aui. ii. can. c. de lacte. Secundũ documentũ eſt ꝙ lac aſininũ plus cęteris lactibus ethicis cõuenit. Et iſtud uerũ eſt cõparãdo lac aſininũ ad lac aliorum brutorũ: qa lac aſine declinat ad frigiditatẽ & humiditatẽ: & eſt ſubtilius: & citius penetrãs: & tardius coagulabile q̃ lac aliorum brutorũ ſm Gal. yii. de igenio. c. yii. & iſtđ idẽ uult Auic. ĩ q̃rto loco p̃al. dicẽs. Et nõ eſt lac poſt lac mulieris: ſicut lac aſine: Et prius dicit. Et pprie lac aſine eradicat ethicam ſi fuerit ei eradicatio. Cõparãdo tñ lac aſine ad lac mulieris minus cõuenit. Lac. n. mulieris ſugẽdo ſumptũ cõueniẽtius eſt oĩbus: ut uult Aui. ĩ. iiii. loco p̃al. Et rõ eſt: qa lac humanũ ſiue muliebre ſubtilius eſt frigidius & humidius: & naturæ humanæ magis ſimile: uelocius penetrãs: citius digeſtũ & magis nutriens. Et debet iſtud lac dari ethicis q̃tũ poſſibile eſt mulieri magis prope lectũ ĩfirmi: & ei ptinus ſine mora adminiſtrari ne ab aere corrũpat. Et circa iſtud ſciendũ eſt ꝙ non ſp cõuenit ethicis lac mulieris aut aſine: immo in aliqbus caſibus lac acetoſum ſiue ebutiratũ eſt utilius ethicis q̃ lac mulieris aut aſine. Quorũ primus eſt qñ cũ ethica eſt ſolutio uẽtris. Secũdus eſt quãdo eſt ſuſpitio de coagulatiõe lactis in ſtomacho uel de ardore uehemẽtis febris: uel qa ſtomachus de ſe eſt colericus: ut lac ĩ colerã cõuertat. Tertius eſt qñ cũ ethica cõpilat putrida: p̃cipue qñ in interioribus nõ fuerint multe opilatiões. Nã lac acetoſum reſtringit uẽtrẽ: & nõ faciliter colerizat: qa priuatũ eſt butiroſitate: p quã faciliter lac inflãmat: nec in putrida febre: qa cito putreſcit pp eandẽ cãm. Quartus ẽ ſi ſtomachus fuerit ſordibus: tũc. n. lac in eo facile corrũpit. Quintus ſi ethicus abominetur lac dulce & integrũ: & nõ acetoſum ſiue ebutiratũ.

Lac ethicis ſanũ caprinum poſt camelinum.
Ac nutritiuum plus omnibus eſt aſininum.
Plus nutritiuum uaccinum ſic & ouinum
Si febriat caput & doleat non eſt bene ſanum

Tertium

Tertiũ documentũ eſt ꝙ lac uaccinũ & ouinũ ſunt magis nutritiua: quia pinguiora & groſſiora ſunt aliis: ut dicit Aui.ii.can.ca.de lacte. Et ibidẽ de lacte uaccino dicit lac oĩs aĩalis: cuius ꝑgnatio ꝓlixior eſt ꝑgnatione mulieris ẽ malũ: q̃ pp ꝓportiõabile eſt illud qd̃ ꝓximũ eſt ſicut uaccinũ. Ra.uero in Alman.c.de lacte dicit. Vaccinum.n.lac omni lacte cuiuſq; animalis alterius groſſius iudicatur: qd̃ etiam omnibus ſui corporibus pinguedinem adipiſci uolentibus cõuenientius exiſtit. Quartum documentum eſt ꝙ lac nocet habẽti febrem & dolorem capitis. Cuius cauſa dicta eſt ſupra ibi. Perſica poma pira.

¶ Hic autor põit ꝓprietates butiri.q̃s ipm̃ iducit ĩn corpe humão.

Lenit & humectat ſoluit ſine febre butirum

Pría eſt ꝙ butirũ lenit uẽtrẽ ſiue mollificat atq; lubrificat: hãc ꝓprietatẽ facit ſua unctuoſitate. Secũda ꝓprietas eſt ꝙ butirũ eſt humectatiuum: qa ex melioribus ptibus lactis cõpoſitũ eſt: & ita ſibi cõuenit humectare ſicut & ipſi lacti a quo extrahiť. Tertia eſt ꝙ ſoluit uẽtrẽ.i.eſt ꝓuocatiuũ ſeceſſus: & hoc lac facit: qa lubricitatẽ inducit inteſtinis. Et iſtas ꝓprietates eius ẽt ponit Auic.ii.can.c.de butiro. Et inducit butirũ iſtas tres ꝓprietates in corpe nõ febricitatẽ. Nociuũ tñ eſt corpi febricitãti: qa butirũ ſola unctuoſitate de facili inflãmať: & ĩ febricitãte calorẽ augmẽtat. Circa iſtud ſciẽdũ eſt qd̃ licet butiꝝ inducat ꝑdictas ꝓprietates rõne tñ ſuę nimię hũiditatis & unctuoſitatis nõ ↄpetit uia cibi ſpãl'r ĩ q̃titate notabili. Primo.n.ſiquis eo utať in q̃titate notabili abominationem iducit & facit cibum ſupernatare in orificio ſtomachi: & uentrem plus debito laxat: & uomitum inducit. Nullo ergo modo butirum eſt comedẽdum u'a cibi in q̃titate notabili: & ſpecialiter nõ comedatur poſt alios cibos: ſed ad cõdimentum cibarioꝝ ſatis conuenit.

¶ Hic ponũtur q̃tuor ꝓprietates ſeri.i.aque lactis. Quaꝝ pría

Incidit atq; lauat penetrat mundat quoq; ſerũ.

eſt qd̃ ſerum eſt inciſiuum ſiue ſubtiliatiuũ. Secũda eſt qd̃ eſt lauatiuum ideſt abſterſiuum. Tertia eſt ꝙ eſt penetratiuum: & iſta ſequitur ex pria. Quarta eſt quod ſerum eſt mundificatiuum ideſt ſolutiuum ſiue purgatiuum. Et tres iſtarum proprietatum narrat Aui.ii.cano.ca.de lacte dicens: quod aqua eius ſcilicet lactis eſt ſubtiliatiua lauatiua & ſolutiua: & in ipſa non eſt mordicatio. Ra.uero in Alman.dicit quod ſerum colerã rubeã expellit: ſcabiei quoq; atq; puſtulis: necnõ eis puſtulis quæ in facie naſcunť, hyctericię ẽt; atq; ei cui fortis uini potus nocuit: auxiliũ prębet.

¶ In hoc tex. autor duo facit. Primo ponit. iiii. ꝓprietates caſei. Quaꝝ

Caſeus eſt frigidus ſtipās groſſus quoqꝫ durus
Caſeus & panis bonus eſt cibus hic bene ſanis
Si non ſunt ſani: tunc hunc non iungito pani.

pria eſt qđ caſeus eſt frigidus ideſt frigidę naturę & iſtud intelligēdū ē de caſeo recēti: qui eſt frigidus & humidus: & nō de ueteri q eſt calidus & ſiccus, ut uult Aui. ii. cano. c. de caſeo. uel pōt intelligi de caſeo q fit ex ſola coagulatōe lactis abſqꝫ alicui⁹ alteri⁹ rei cōmixtiōe. Repit. ṅ. caſeus calidę naturę calefaciēs ſtomachū ac linguā mordicās ex cōmixtiōe reꝝ ſibi admixtaꝝ: ſicut eſt aliqs caſeus uiridis q ſi ī magna q̄titate ſumat̄ multū calefacit corpus. Secūda ꝓprietas eſt qđ caſeus eſt ſtipās. i. cōſtipatiuus ſiue durū uētrē efficiēs. Et iſtud maxīe hēt ueritatē de ueteri & multū coagulū hn̄te. Tertia eſt qđ caſeus eſt groſſus. i. groſſi humoris gn̄atiuus: qđ ueritatē hēt de oī caſeo: qa oīs caſeus ex groſſiori & terreſtriori pte lactis ſit. Quarta eſt qđ caſeus ē durus. i. duriciē uētris efficiēs. Et iſta pōt eſſe eadē cū ſecūda. Deinde dicit tex. quod caſeus q̄uis ſolus ſumptus ſit inſanus: ex quo male digeſtionis eſt: ut ꝑdictū eſt: tn̄ ſi in modica q̄titate miſceat̄ pani: cū ipſo pane digeſtibilis fit. alias non: & iſtud ueritatē habet in corpore ſano. in ęgro autē non. Et de caſeo prius dictum eſt ibi. Nutrit & impinguat.

Ignari medici me dicunt eſſe nociuum
Sed tamen ignorant: cur nocumenta feram
Languenti ſtomacho caſeus addit opem.
Si poſt ſumatur terminat ille dapes
Qui phyſicā nō ignorāt hęc teſtificant̄

¶ In hoc paſſu autor fingit pſonā loquētē in ſpē caſei cōtradicentes uſum caſei eē īſanū. Et dicit loquēs in pſonā caſei. Ignari medici. i. medicinā ignorātes dicūt me caſeū eſſe nociuū: ſupple ul'r ignorāt cām: cur naturę humanę nocere dicor. Et poſt hoc tangit autor duas utilitates ſumptionis caſei. Pria utilitas eſt qđ caſeus cōfert ęgrotāti ſtomacho. Et circa iſtud eſt notādū qđ oīs caſeus cōfert opē oī ſtomacho lāguētiū: ſed ī certis caſibus oīs caſeus nocet. ſ. ſtomacho rare texture: & oī ſtomacho debilitato ex longa ęgritudine: ſed caſeus recēs & nocuus non multę uiſcoſitatis opē cōfert ſtomacho calido: qa teſte Ra. i. Almā. aduſtionē & caliditatē eius reprimit: & ſtomacho ēt ſicco ꝯfert pp eius hūiditatē. Et talib⁹ ſtomachis multū nocet caſeus āntiqu⁹ ſiue multū acutus uel multū coagulū hn̄s. Sed ſtomacho hn̄ti multa fleumata eius pelliculis adherētiā multū

cōfert caſeus antiquus uel multū coaguli habēs: qa talis ſui acuitate flem ma incidit & abſtergit, Sed tali ſtomacho maxime nocet caſeus recens & mollis. Et ſic patet qđ in aliquo caſu caſeus ſp nocet: & in aliquo non: & qđ aliqñ caſeus recens ꝓdeſt & aliqñ uetus. Secunda utilitas eſt quod caſeus ſumptus poſt cibū terminat ip̄m: qa facit cibū deſcendere ad illū locū in quo uiget digeſtio. ſ. ad fundū ſtomachi. Et iſtud totum ſciunt: qui ueram ſniam medicinę habēt. Et de caſeo acuto dicit Ra. in Almā. Verūtamē cū poſt comeſtionē parua ex eo guſtatur q̄titas os ſtomachi corroborat: ſacietatem quoq; nimiam atq; faſtidium quę ex dulcibus & unctuoſis nutrientibus in ore ſtomachi proueniunt aufert.

Inter prandendum ſit ſępe parumq; bibēdum
Vt minus ęgrotes nō inter fercula potes

℄ Hic ponit. ii. documēta. quoꝝ primū eſt qđ prā dēdo. i. comedē do aliqs debet ui ciſſim poſt ſumptū paꝝ & ſępe bibere: ita qđ nō debet prio totū cibum ſumere: & poſtea potū. Et iſtū uerſū primū aliq nō habēt: qa reuera idē uerſus in forma prius expoſitis eſt. ſecūdū documētū eſt qđ inter duas comeſtiōis ſicut inter prandiū & cenā debemus ꝓ poſſe potū euitare: & hoc ſi cibus ſumptus in ſtomacho nondū fuerit digeſtus: niſi magna ne ceſſitas aſſit: qa talis potus ſumptus īpedit & interrūpit digeſtionē cibi prio ſumpti: cibū facit indigeſtū de ſtomacho deſcēdere: atq; appetitū deiicit circa cibū in cena ſumēdū & corpus grauat: & ad diſpoſitionē in q̄ hō neq; ſanus neq; eger eſt inclinat: ſiue ad diſpōnē pręueniētē febrē.

Vt uites penam de potibus incipe cenam

℄ Hic autor inuit qđ cenā debet īcipi a potu. Et aliq exponunt metrū iſtud. Si tuuis uitare penā. i. īfirmitatē pri⁹ potes in pricipio cene anq̄ comedas: ſed iſta expoſitio nō ualet: qa ſm medicos regularius ē a cibo cenā īcipe q̄ a potu. Et q̄uis iſte liber directus ſit anglicis: ip̄i tñ hāc ſnīam nō obſeruāt: qa regulariter q̄cūq; hora diei potū ſumūt ꝑponunt morſum panis: iō aliter pōt exponi uerſus iſte accipiēdo potū ꝓ cibo liq do & facile digeſtibili: ſicut accepit. Ipoc. potū. ii. pti. āpho. ibi facile eſt repleri potu q̄ cibo ita qđ ſenſus iſtius uerſus ſit qđ melius ē cenā īcipe a potu. i. cibo liqdo: & facile digeſtibili. Cuius rō ē: qa ſi cibus liqdus & facile digeſtibilis poſt ſumat cū in nocte ſupueniēte fortificet calor digeſti uus cibus liqdus & facile digeſtibilis lōgo tpe erit digeſtus ante groſſum & difficulter digeſtibilē: & cū non poterit habere exitū pp cibū groſſum nōdū digeſtū nimis aduret: uel ſi exeat groſſum ſecū rapiet cibū nondū

digeſtum plene. Melius eſt ergo ut iſte cibus liqdus & facile digeſtibilis prius ſumat: ut tempore quo digeſtus ſit exitū habeat nullo repugnāte.

Singula poſt oua: pocula ſume noua
Poſt piſces nux ſit: poſt carnes caſeus aſſit
Vnica nux ꝓdeſt: nocet altera: tertia mors eſt

¶ Hic autor ponit aliqua documenta. Primum eſt poſt ſumptionē cuiuſlibet oui recentis ſuppe & mollis debemus ſumere potū: maxime hauſtū uini: cuius cā pōt eſſe: qa ouū recens & molle eſt optimi nutrimēti & facilis digeſtiōis: & eſt de his q̄ in modica q̄titate multū nutriūt: & p̄cipue eius uitellus: ut dictū prius ibi. oua recētia: ſic ergo uinū qđ ē amicū naturę facit qđ ouū auidius ad mēbra trahit & ad eius penetrationē iuuat: & cā alia ēt pōt eſſe: qa ouum tarde p mery deſcēdit: potus ergo uel uinū iuuat eius deſcēſum. Secūdū documētū eſt poſt comeſtionē piſciū debem⁹ ſumere nuces loco caſei: qa nux ſua ſiccitate īpedit gñationē fleumatis qđ gñari ſolet ex piſcib⁹: & hinc eſt qđ in q̄drageſima ultimo dant nuces. Tertiū documentū eſt qđ poſt comeſtionē carniū debemus ſumere caſeū & nō nuces: qa nuces nimiū exſiccarēt & caſeus nō: ſed facit cibū deſcēdere ad fūdū ſtomachi quo uiget digeſtio: & iſtud ē uerꝫ de caſeo mediocri īter ueterē & nouū. Deinde ſubdit text. in ultimo uerſu qđ unica nux. ſ. nux muſcata ꝓdeſt naturę humanę & ꝓficua eſt: qa bonū odorē oris efficit: uiſum cōfortat: & ſimil'r epar: ſplenē & ſtomachū: & maxime os eius: ſm Auic. ii. can. c. de nuce muſcata: ſed altera. ſ. nux auellana uel cōis nocet. Auellana qdē q̄m inſtātiua eſt & gñatiua uētoſitatū in uentre inferiori: & facit zoda: & tarde digeſtiōis: & excitat uomitū: ut habet Aui. ii. ca. c. de ea. nux uero cōis: qa ēt facit zoda & difficilis ē digeſtiōis & mala ſtomacho: & hoc calido pp eius caliditatē. ſed tertia nux. ſ. nux baliſte eſt mors. i. mortē inferēs: qa p baliſtā hoīes interficiunt. Vel pōt iſtud intelligi de nuce mechel q̄ ſm Aui. ii. cano. eſt uenenū ſtupefactiuū: quare mortifera eſt.

Adde potū piro: nux eſt medicina ueneno
Fert pira noſtra pirus: ſine uino ſunt pira uirus
Si pira ſunt uirus: ſit maledicta pirus.
Si coq̄s antidotū pira ſunt: ſed cruda uenenum
Cruda grauāt ſtōachū releuat pira cocta graua
Poſt pira da potū: poſt pomū uade ſecatū. (tū.

¶ In hoc primo uerſu autor dat unū documētum dicēs qđ nos debem⁹ poſt eſum piroꝝ ſumere potū. ſ. uinū cuius cā ſufficienter dicta eſt prius: quia pira ſunt gñatiua uētoſitatis & de ꝓprietate colicā inducētia & ſanguinē

aquoſitate replētia:& ergo cū eis debet potari uinū : & maxime forte & calidū qđ eſt uētoſitatū carminatiuū & aquoſitatū cōſumptiuū : q̄s indu cūt pira. Secūdo dicit tex. qđ nux eſt medicina ueneno.i.remediū cōtra uenenū:ut prius dictū eſt ibi. Alea nux ruta. Deinde in ſecūdo & tertio uerſibus īnuit qđ pira ſumpta ſine uino ſunt uenena.i.naturę recētia pp cām dictā in prio uerſu. Verū eſt tñ qđ pira nō ſunt uirus.i.uenenū ſimpliciter:qa ſi ſic comeſtio eoꝝ mortē īduceret:& pirus ea portās eēt maledicta. Deīde in q̄rto uerſu autor īnuit qđ pira cruda ſunt uenenū.i.nocumētū inferētia:qa faciūt ebulitiōe humoꝝ:colicā fleumata & ſcabiē: ſi tñ ipa coquanť ſunt antidotū.i.medicina mō quo dictū eſt ſupra cum uino:& maxime ēt poſt alios cibos ſumpta:qa ſic iuuāt ad expulſionem fecum. Deinde in qnto uerſu dicit qđ pira cruda grauant ſtomachū:qa ipm īpediūt a digeſtione & inflatiua ſunt:ſed pira cocta releuant ſtomachū grauatū:& diſponūt ipm ad ſuā naturalitatē. Et in ultimo uerſu ſubdit duo. Primū ē qđ nos debemus poſt pirū ſumere potū pp cām prius dictā. Secundū eſt quod poſt eſum pomi debemus ire fecatum:ideſt ad ſeceſſum:& ſm Aui.ii.can.c.de pomis:poma dulcia & acetoſa quando in ſtomacho inueniunt humorē groſſum ; quādoq̧ deponunt ipſum in egeſtione. Ratio tamen textus poteſt eſſe:quia poma multum inflatiua ſunt uentoſitatem generantia:quæ in ſeceſſu emittetur.

Ceraſa ſi comendas tibi cōfert grādia dona
Expurgant ſtomachū:nucleus tibi tollit lapidem
Et de carne ſua ſanguis eritq̧ bonus

¶ Hic ponūtur tria commoda ex eſu ceraſoꝝ puenietia. Primū eſt qđ ceraſa expurgāt ſtomachū : & iſtud ſm quoſdā ueꝝ eſt qñ ſimul cū eis nuclei terunť:qa ſimul hñt quandā uim abſterſiuā ac mūdificatiuā. Secūdū eſt quod nucleus ceraſoꝝ.i. arillus habet uirtutē frāgēdi lapidē renū uel ueſice ſi ſuccus ſumať uel ex eo fiat lac. Tertiū eſt qđ caro ceraſoꝝ eſt gñatiua optimi ſanguinis & cōfortās ac impinguās:& iſtud expimētū cōprobanť:qa uidemus paſſeres q ſunt aues multū comedētes ceraſa qđ tpe ceraſoꝝ hñt epata multum maiora q̄ alio tpe:ſignū igiť eſt:qđ magnificāt epar & cōfortāt circa illđ eſt notandū qđ duplicia ſunt ceraſa.ſ.groſſa & parua. Groſſa aūt adhuc duplicia.ſ.dulcia & pōtica. Oīa dulcia & parua ſunt inſana de facili corruptibilia ac in corpibus faciētia uermes:groſſa pōtica dicuntur cina:& illa ſunt adhuc duplicia:q̄dā ſunt rubea & mollis carnis:& talia debēt recētia comedi & in principio menſe : & hñt uim abſterſiuā ſtomachi atq̧ appetitū incitādi:alia ſunt cina nigra & groſſa ſatis durę carnis : & inter cętera maxime pontica:& iſta debent comedi in fine prandii ſiue cenę

cuius cauſa eſt: qa iſta ſua ponticitate qñ in fine menſe ſumunt claudunt orificium ſtomachi: quo clauſo digeſtio melior ac uelocior fit.

Infrigidant laxant multũ ꝓſunt tibi pruna.

℃ Hic ponũtur duę utilitates ꝓuenientes ex eſu prunoꝝ. Prima ē ꝙ pruna infrigidãt corpus: & iõ portegalẽſes in calida regiõe exiſtentes in decoctiõe ſuarũ carniũ ſemꝑ cõmiſcẽt pruna: & maxime damaſcena. Secunda eſt ꝙ pruna laxãt uentrẽ: & hoc eſt ꝑꝑ eoꝝ humiditatẽ & uiſcoſitatẽ ẜm Gal. ii. alimẽ. Et iſtud eſt ueꝝ de prunis maturis. In crudis. n. que non ſunt matura eſt ſtipticitas: & eoꝝ nutrimẽtũ eſt paucũ. ut dicit. Aui. ii. can. c. de eis. Et iſta ſecũda utilitas licet ẽt multũ cõueniat prunis damaſcenis ſicut eſt prima: maxima tñ cõuenit prunis armenis. i. deportatis ex terra armenia: qa meliora ſunt oĩbus: & uehemẽtius ſoluẽtia ẜm Aui. loco p̃al. Et ꝓ maiori declaratiõe iſtaꝝ utilitatũ: ſciendũ eſt qͩ pruna matura ſunt uſu & nõ ĩmatura: pruna aũt magis naturę ꝯueniẽtia ſũt illa q̃ ſunt figurę ob lõge hñtia carnẽ paucã & durã aliqualẽ ſiccitatẽ declinãtia & corticẽ exteriorẽ tenuẽ: & debẽt eẽ ĩ ſapore nõ uere dulcedis: ſed debet eſſe eoꝝ dulcedo attinẽs alicui acredini: & hmõi ſũt pruna damaſcena: talia. n. pruna infrigidãt ut dictũ eſt: ſunt aũt multę al'ę maneries prunoꝝ quoꝝ uſus nõ eſt approbãdus: ſunt ẽt q̃dã prunela ſilueſtria parua q̃ creſcunt in ſiluis: & nõ ſunt laxatiua: ſed uẽtris reſtrictiua: & ex is aq̃ quæ uẽtris reſtrictionẽ facit: debẽt ãt pruna q̃ ſumunt ꝑꝑ uẽtris laxationẽ primo poni in aq̃ frigida: tũc. n. ꝑfectius infrigidãt & humectãt: & colerã q̃ inueniũt lubricãdo ſoluũt: & ſic ſtomachus melius diſponit ad cibũ recipiẽdũ: & eſt diligẽter notãdũ q̃ pruna humida recẽtia ſũt magis alteratiua q̃uis ſint peioris nutrimẽti & pluriũ ſuꝑfluitatũ: ſed pruna ſicca magis confortant: & melius nutrimẽtũ dant corpi: & ſicut dictum eſt de prunis: ſic ſuo mõ intelligat de ceraſis: ueꝝ tñ eſt q̃ ceraſorũ humiditas eſt ſubtilior: & minus uiſcoſa: unde minus nutriunt quã pruna.

Perſica: cum muſto uobis datur ordine iuſto
Sumere ſic eſt mos nucibus ſociando racemos
Paſſula non ſpleni: tuſſi ualet eſt bona reni

℃ In hoc paſſu tria ponũt documenta. Primũ eſt ꝙ muſtũ eſt bibẽdũ cũ ꝑſicis: uel ꝑſica comedẽda ſunt cũ muſto. Cauſa prime ꝑtis eſt: qa muſtũ eſt calefactiuũ & ebulitionẽ faciẽs in corꝑe nr̃o hãc aũt ebulitionẽ & calefactionẽ ꝓhibent perſica ſua frigiditate. Cauſa ſecũde partis eſt: qa perſica ſunt multum frgida & corpus multũ infrigidãtia: ergo ſuꝑ oĩa debet bibi illud uinũ quod plus

calefacit. Illud aūt eſt muſtū qđ ſcit explētia: & de ordine comedēdi perſica multis & aliis dictū eſt prius ibi. Perſica poma pira. Secundū documentū eſt qđ racemi debēt comedi qñ comedunt nuces & maxie antiq & ſicce: recentes. n. nuces ſane ſunt p ſe ſed antiq̄ ſicce nimiū exſiccāt: & ppter eoꝝ unctuoſitatē de facili inflāmationē i corpe inducūt: q̄re cum eis comedi debēt racemi q reſiſtūt iflāmatiōi & exſiccatiōi cū humectēt: & de nucibus ample dictū eſt ibi. Allea nux ruta. Tetiū documētū eſt qđ paſſula. i. uua paſſa nocet ſpleni: qa inducit opilationē eius: ſed uua paſſa utilis eſt renibus: qa ex quo ipſa eſt urinę puocatiua: ipſa eſt lauatiua renum: ex multa. n. aquoſitate ad renes ducta ipſi renes mūdificant: & de uuis paſſis ſiue paſſulis ēt dictum eſt ſupra ibi. Nutrit & impinguat.

Scrofa tumor glādēs ficus cataplaſmate cedit
Iunge papauer ei confracta foris tenet oſſa.

¶ Hic ponūtur duæ utilitates puenientes ex emplaſtratiōe ficuū. Prima eſt q ficus decocte in aliquo liquore: uidelicet in aqua: & tunc ſuppoſite cum humiditate curant iſtas tres ęgritudines ſcilicet ſcrofulas glādes & tumores: per ſcrofulas intelliguntur inflationes ſub mento circa collum: & dicit ſcrofula a ſcroffa: quod idem ē quod ſus ſiue porca: uel qa iſta ęgritudo multum accidit porcis ppter guloſitatē eoꝝ: uel qa eius figura ſm plurimū aſſimilat porcis, ut uult Aui. in. iiii. trac. ii. c. de ſcrofulis: p glandē uero intelliguntur apoſtemata quæ cōiter ſolent accidere ſub aſcellis: & in inguinibus. & per tumorē poſſunt intelligi inflationes in q̄libet parte corporis. Vnde p iſtis apoſtematibus curādis: & maxime maturandis debet decoq ficus in aqua: & ipſi aquæ debet cōmiſceri modicū aceti: ut acetū iuuet penetrationem uirtutis ficus: & decoctione facta debēt teri in mortario: & deinde miſceri cum modica aqua cum qua bulite ſunt. Vnde cataplaſma proprie eſt medicina facta ex aliqua re & ſucco eius: iuxta illud metrum tunc cathaplaſma facis cum ſucum pomis & herbā. Secunda utilitas eſt qđ ficus cum papauere cathaplaſmate retinent oſſa fracta: & debent decoqui inſimul cū aqua abſq appoſitione aceti: & debēt ſimul teri: & addi eis aq̄ decoctiōis eaꝝ: & tūc ſupponi: & cā iſtius pt eſſe: qa papauer eſt ſtupefactiuū: & p illud tollit dolor q accidere ſolet in fractione oſſium: & puocat ſomnū: ficus ſimiliter facit moueri humiditate ad exteriora: qbus humiditatibus ad oſſa moris: oſſa pñt retinere ad naſcentiam nunquam tamen uere continuari. Aliqui tamen text. habēt loco tenet trahit: & tunc ſenſus eſt melior. Vnde papauer eſt triplex. ſ. albū nigrū & rubeū: rubeū aūt eſt ſilueſtre & uenenoſum & creſcit in bladis & iuuenes ſolent terre flores & facere incauſtum ex ipſis floribus.

ECA UNIVERSITARI

¶ Hic ponunt due opatiões ficuũ. Prima eſt ꝙ ex comeſtiõe ficuũ ſeqt multitudo pediculoꝝ in corpib⁹ humanis: & iſtud maxie ueritatem

Pediculos uenerẽq; facit ſed cuilibet obſtat.

habet de ficubus ſiccis: ut dicit Aui. ii. can. c. de ficubus. Et cã ſm eũ ibi eſt: pp maliciã & corruptionẽ humoris gñati ex eis: & alia cã ẽt põt eẽ: qa ficus ꝓuocãt multũ ſudorẽ: ex quo ſequit gñatio pediculoꝝ. Secunda opatio ẽ ꝙ ficus incitãt appetitũ coeũdi: qa gñant uẽtoſitatẽ q̃ iuuat ad erectionẽ uirgę: & ſilr ſunt multaꝝ ſupfluitatũ & ſperma augmentãtes.

¶ Hic ponũtur duæ utilitates eſculorũ. Primum eſt ꝙ multiplicãt mictũ ſiue urinã:

Multiplicãt mictũ uẽtrẽ dant eſcula ſtrictũ
Eſcula dura bona ſed mollia ſunt meliora

cuius cã põt eſſe: qa indurãt feces: & ſic aquoſitas fecũ ẽ cã multitudinis urinę. Vel põt ſumi cã ſimilis illi q̃ ſumit ex illo amphoriſmo, Vrina nocturna multum facta: modicũ ſeceſſum ſignificat ecõuerſo: qui multas habuit cameras nocturnas de mane habet paucã urinã: cuius cã eſt: qa ſi multa fiat digeſtio multũ de humiditate q̃ trãſire deberet ad ueſicam ſimul cũ ea exit: & ſi urina fiat multa: multũ de humiditatibus q̃ trãſire deberẽt cũ egeſtiõe: & eã magnificare cũ urina euacuant. Secũda utilitas ẽ ꝙ eſcula cõſtipant uentrẽ: & iſtud accidit pp eoꝝ põticitatẽ & ſtipticitatẽ: ex quo infert textus ꝙ eſcula dura ſunt bona: & hoc qa cõſtringũt uentrẽ: & ergo ꝓ ſunt uẽtri nimiũ laxato: ſed mollia eſcula ſunt meliora duris: qa nutriũt & minus uẽtrẽ cõſtipãt. Et circa iſtud eſt ſciẽdũ qđ eſcula minus cõpetunt nutrimẽto: quã poma: pira: pſica: ficus: & ſimilia: quod ſatis oſtendit auſteritas ſaporis eoꝝ & duricies ſubſtãtię eoꝝ poſt q̃ in arbore maturata ſũt: & ergo ex his parũ debet comedi: & magis recipi debent uia medicinę quã cibi: & quia uirtus eoꝝ eſt ſtiptica ualde ſatis competunt in fluxu uentris: & quia eſcula in arbore non molleſcunt mollicię ſufficientem ad eſum: ideo antequam comedantur remolliãtur: & tunc ſunt magis delectabilia guſtui & minus ſtiptica.

¶ Hi ponũt tres proprietates muſti: quarũ. Prima eſt qđ muſtum ꝓ

Prouocat urinã muſtum cito ſoluit & inflat.

uocat urinã cuius cauſa eſt: qa in muſto ſunt ptes terreſtres nitroſe mordicãtes ueſicã cum ad eam ueniunt: & ꝓpter earũ mordicationẽ ueſica citius nitit eas expellere: & ipſum muſtũ: & iſta ꝓprietates intelligenda

de muſtis

de muſtis hñtibus feces mordicãtes ſicut muſta pluria renẽſia: qa muſta hñtia feces groſſas ñ mordicãtes ſed magis opilãtes ĩpediũt urinã ſicut prius dictũ eſt ibi ĩpedit urinã. Secunda eſt ꝙ muſtũ cito ſoluit uel laxat uentrẽ ꝑpter eandẽ cãm dictã in prima ꝑprietate. Tertia eſt ꝙ eſt infla tiuum ꝑpter ebulitionẽ ꝗ facit in corpe ex qua ꝓueniunt uentoſitates. Et cauſę iſtaꝝ duarum ꝑprietatũ dictę ſunt prius ibi: impedit urinam.

Groſſos humores nutrit ceruiſia: uires.
Prẹſtat: & augmẽtat carnẽ: generatq; cruorẽ
Prouocat urinã: uentrem quoq; mollit & inflat
Infrigidat modicum: ſed plus deſiccat acetum
Infrigidat: macerat: melã. dat ſperma minorat
Siccos infeſtat neruos & impinguia ſiccat

¶ In hoc textu autor duo facit. Primo põit octo ꝑprietates ceruiſię quaꝝ. Pria eſt qđ ceruiſia facit in corpe noſtro groſſos hũores: & iſtud maxĩe hẽt ueritatẽ reſpectu uini: & diuerſificaᷓ ceruiſia in generãdo groſſos humores ex pte ſuorum cõponentiũ: nã ceruiſia ex groſſiori ſubſtãtia groſſiores humores gñat. & ex minus groſſa minus groſſos. Secũda eſt ꝙ ceruiſia augmẽtat uires: & iſtud eſt intelligẽdũ de ceruiſia ex optimis granis cõpoſita: ꝗ plurime decoctiõis eſt: cuiuſmodi eſt ceruiſia oſtiẽſis: iſta. n. multũ nutritiua eſt: & ergo uires augmẽtat. Tertia eſt ꝙ augmẽtat carnẽ: & iſtud ꝓuenit pp multã eius nutritionẽ: Quarta eſt qđ multiplicat ſanguinẽ eadẽ de cã: & iſte tres ultime ꝑprietates hñt ueritatẽ de ceruiſia antiqua multũ decocta: & de optimis granis cõpoſita. Quinta eſt ꝙ ꝓuocat urinã. Sexta eſt ꝙ laxat uẽtrẽ: & iſte duę ꝑprietates maxĩe hñt ueritatẽ de ceruiſia clara multũ luculẽta. i. in ꝗ plurimũ lupuli ĩponiᷓ: cuiuſmodi eſt ceruiſia ham burgẽſis: ꝗ ꝓuocat urinã & laxat ꝑpter lupulũ: ipſa tñ nõ ualet debilia ce rebra habẽtibus: qa tales de facili inebriaᷓ ꝑpter multitudem lupuli. Septima eſt qđ inflat uẽtrẽ: & iſtud habet ueritatẽ de ceruiſia modica de coctiõe cocta: cuiuſmodi eſt coyta holandię ꝗ maxime inflat & opilat: & ꝑpterea plurimũ ĩpinguat. Octaua eſt qđ ceruiſia modicũ infrigidat: cuiuſmodi eſt ceruiſia holãdię brabãcię hãnonię & flandrię: & illa ꝗ cõis hõ utiᷓ: & iſta ꝑprietas maxime ueritatẽ hẽt reſpectu uini. Et circa iſtud eſt ſciendũ qđ ceruiſia põt fieri ex auena & ordeo & ex frumẽto. & ſm ꝙ fit ex alio & alio grano eſt alterius & alterius cõplexiõis: ꝗ. n. fit ex ordeo plus attinet frigiditati: qa ordeũ ẽ frigidũ. Quę ẽ fit ex ordeo & auena minus opilat & minus generat uẽtoſitates & minus nutrit: & ꝗ fit ex frumẽto plus attinet caliditati & magis nutrit: & magis opilat: & ꝗto ceruiſia eſt groſſior: tãto eſt deterior: & ꝗto ſubtilior: tãto melior. Et ulterius

eſt ſciendum ꝙ peſſima ceruiſia eſt que fit ex rebus inebriantibus: puta ex grano quod nominatur lolium: & qa iſta maxime dolorē capitis gñat & neruos ledit: deinde ponit textus qnqꝫ proprietates aceti. Quaꝝ pría eſt ꝙ acetum exſiccat: dicit. n. Aui. de eo. ii. cano. ꝙ eſt fortis exſiccationis: & propterea medici ꝑcipiunt tpe peſtis uti aceto cū cibo & ſimiliter cum potu: dicit. n. Aui. in. i. c. viii. doc. v. aceto preterea in cibo & potu uti in peſtilentia eſt nocumenti ipſius ſecuratio. Secunda eſt ꝙ acetū infrigidat proprietate q̄ in eo eſt. Tertia eſt ꝙ macerat. i. facit hominē macrū: & ratio eſt: qa exſiccat. Et iſtud maxime uerum eſt de aceto in ieiuno ſtomacho ſumpto. ut uult Aui. in. I. doc. iiii. c. y. de extenuatione craſſi. Veꝝ eſt tamē ꝙ aſſiduus uſus aceti: maxime in ieiuno multa inducit incōmoda: uiſum debilitat: pectus offendit: tuſſim cōmouet: ſtomachū & epar ledit: neruos & iuncturas uehemēter opprimit: has arteticis doloribus: tremoribus: & paralixibus uexās. Quarta eſt ꝙ acetū gñat melancoliā eo qđ humores infrigidat & exſiccat. Quinta eſt ꝙ acetū minorat ſperma: ꝓpterea qa exſiccat: infrigidat: & macerat: & iſtas proprietates aceti ponit Raſis in Almā. dicēs. acetū frigidū eſt & ſiccū: & qđ maciem efficit: & uires deſtruit: ſperma quoqꝫ minuit: & coleram corroborat nigrā: rubeā uero colerā & ſanguinē debilitat: ciboſqꝫ qbus admiſcet̃ ſubtiliat. Deinde in ultimo uerſu autor ſubdit tria. Primū eſt ꝙ acetū nocet macris: & rō eſt: qa acetū exſiccat: & ſic addit in macredine. Simile. n. additū ſuo ſimili facit ip̄m furere: & ēt oīs cōplexio lapſa ꝑ cōtrariū medicat̃: & ꝑ ſimile deteriorat̃. Secundū eſt ꝙ acetum nocet neruis. ut dicit Auic. ii. cano. ca. de eo. Tertium eſt qđ acetum macerat: ut dictum eſt.

Rapa iuuat ſtomachū: nouit ꝓducere uentū
Prouocat urinā: faciet quoqꝫ dente ruinā
Si male cocta dat̃ hinc torſo tūc generatur

¶ In hoc paſſu ponuntur primo tres utilitates rape temperate cocte: & unum eius nocumētū. Pría utilitas eſt quod rapa iuuat ſtomachum: qa bene digeritur a ſtomacho: nec ip̄e ea grauat̃. Secunda eſt qđ rapa eſt prouocatiua uēti: quod patet experimento. Tertia eſt qđ rapa eſt ꝓuocatiua urinę: ꝑter tñ iſtas ꝓprietates uult Auer. qđ magnā habet ꝓprietatē ī cōfortādo uiſū: nocumētū uero rapaꝝ eſt qđ aſſiduatio rapaꝝ nocet dētibus. In ultimo āt uerſu ſubdit̃ qđ rapa male cocta tortiōes facit in corpe: qa multiplicat uentoſitates: iuxta illud uentū ſępe rapis ſi tu uis uiuere rapis. & eſt ſciendū quod caude rapaꝝ fortiter uentrē laxant: pro maiori noticia ſciendū eſt quod rape inter radices magis cōueniūt ad corpis nutritionē: quod ſatis oſtēdit̃ ex amicabilitate ſui ſaporis: hec. n. cōplexio ē omnibus edulis quod

amara & pungitiua minus alimentũ dant corpi & dulcia magis: qa ergo rape radicibus aliis ſunt dulciores & minus pungitiue: magis cõpetunt uia cibi: ſed generant ſanguinẽ groſſum & melancolicum ſi digeſtiua ſit debilis: & bonum ẽ qd depurentur a prima aqua: & nullo modo debẽt comedi crude & incitant ad coitum: & uias mundificant urinales.

Egeritur tarde cor: digeritur quoq; durę
Similiter ſtomachus melior ſit in extremitates
Reddit lingua bonũ nutrimẽtũ medicinę
Digeritur facile pulmo cito labitur ipſe
Eſt melius cerebrum galinaꝝ reliquoꝝ

¶ In iſto paſſu notatur quinq;. Primũ eſt qd cor aĩaliũ comeſtum tarde digerit: & rõ ęſt: quia caro cordis ẽ caro melancolica q̃ difficulter digerit: & tarde deſcendit: & non eſt caro bona ſecundum Aui.ii.can.c.de carne: & nõ multum nutrit.ut dicit Raſis in.Alman. Secundum eſt qd ſtomachus ſimiliter eſt male digeſtionis & tarde deſcenſionis cuius ratio eſt: quia ſtomachus eſt membrum neruoſum cartilaginoſum: quare difficile digeritur: & ergo etiã non generat bonum ſanguinem: deinde ſubdit tex. qd ſtomachus in eius extremitatibus.ſ.quo ad eius fundum: & orificiũ melius digerit: cuius rõ eſt: qa in illis partibus magis carnoſus eſt & magis pinguis. Tertium eſt qd lingua eſt boni nutrimẽti: & hoc quo ad eius radicem, ut uult Aui.ii.can.c.de carne: & rõ eſt: quia eſt facilis digeſtionis & carnoſa: & inter reliquas linguas porcelli: que ablata eius pelle equiparat carni apri: ut ſciunt ſcindentes ante principes. Lingua tñ bouis nõ eſt multũ ſana pp eius nimiã humiditatẽ: leccatores tñ linguis uti uolẽtes añ eaꝝ aſſationẽ imponũt gariofilos: qbus humiditas linguarũ minuit: & ſic aptiores ſunt eſui. Quartũ eſt qd pulmo facile digeritur & facile egerit: & iſtud eſt ꝑpter eius raritatẽ & moliciẽ. Verũ eſt tamẽ qd eius nutrimentũ nõ eſt cõueniẽs nature humanę: qa paruũ eſt: & fleumaticum, ut dicit Aui.ii.cano.c.de eo. Et circa iſtud eſt ſciendũ qd pulmo arietis quãuis non ſit bonus cibus, eſt tamẽ bona medicina: qa ſanat excoriationẽ calcanei ex calciamẽto: ſi ponat ſuper ipſam calidus, ut dicit Aui.loco preal. Quintum eſt qd cerebrum gallinę inter oĩa cerebra eſt melius: de quo dicit Aui.ii.can.qd prohibet fluxum ſanguinis narium: debet tamen cũ ſale aut cũ ſpẽbus comedi: quia de ſe uomitum ꝓuocat. Et circa iſtud ſciendum eſt qd de cerebro pulloꝝ dicunt medici qd augmẽtat memoriã: cerebra uero porcoꝝ naturę non ſunt cõuenientia: ſed cerebrum ouis leporis uel cuniculi cum ſale uel ſpeciebus comedi põt: & de cerebro amplius dictum eſt ibi, Nutrit & impinguat.

¶ Hic ponitꝰ unū documētū: & eſt qđ ſemē feniculi: qđ dicitꝰ maratrū: expellit uentoſitates aut eas diſſoluit; Et rō eſt: qa ē calidū & ſiccū & carminatiuū. Et circa iſtud eſt ſciendū qđ a cōibus q̄ttuor tangunꝰ utilitates ꝓueniētes ex eſu maratri ſiue ſeminis feniculi. Prima eſt qđ cōfert febribus: Secūda eſt ꝙ pellit uenenū. Tertia eſt ꝙ mūdificat ſtomachū. Quarta eſt qđ acuit uiſum. Et de iſto ſolent dari iſti uerſus cōes. Bis duo dāt maratrū febres fugat atq; uenenū. Et purgāt ſtomachi lumē quoq; reddit acutū. Et iſtas q̄ttuor utilitates tangit ēt Aui. ii. can. loquēs de feniculo. Et circa quartā utilitatē nota ꝙ Aui. loco ꝑal. de ſemine feniculi dicit. Democritus exiſtimauit qđ uenenoſi uermes paſcūt feniculi recētis ſemen ut eoꝝ uiſus confortetꝰ: ut uipere & ſerpētes fricāt oculos ſuos cū egrediunꝰ de cauernis ſuis poſt hyemē ſuper ip̄m ut illuminētꝰ oculi eorū. Sciendū ulterius ꝙ feniculus tarde digeritꝰ: male nutrit: & paꝝ: & ergo non cōpetit uia ſibi: ſed magis uia medicinę: nō igitꝰ utendū eſt eo in regimine ſanitatis: niſi ad correctionē malicię quorūdā aliorū ciboꝝ: ſicut interdum cum lactuca comedimus petroſilinū ad reſiſtendum frigiditati & humiditati lactucę: ſic etiam cum cucurbitis pōt decoqui feniculus: & ſimiliter cum rapis ad corrigendum malitiam earum.

Semen feniculi fugat & ſpiracula culi

¶ Hic ponūtur duę utilitates aniſi: quarū. Prima ē ꝙ aniſum cōfortat uiſum. Secunda eſt quod aniſum cōfortat ſtomachū: cuius cauſa eſt: qa aniſum mundat ſtomachū a fleumatibus: & ip̄m calefacit: & ꝓpterea ēt cōfert uiſui: qa nihil ē qđ uiſui magis noceat q̄ īmundicia ſtomachi: qa a ſtomacho im̄mūdo eleuanꝰ fumi īmundi q oculis nocent ꝑturbādo ſpūs uiſiuos: & iſta duo iuuamenta facit aniſū dulce. Et pręter iſtas utilitates Aui. ii. cano. c. de aniſo. plures alias utilitates aniſi ponit. Vult. n. ibi. ꝙ aniſum eſt aperitiuū: dolorū ſedatiuū: eſt uentoſitatū reſolutiuū: ſedatiuū ſitis: cāne ex humiditatibꝰ ſalſis apiriuū: & opilationū epatis & ſplēis gn̄ataꝝ ex humiditatibꝰ: & ſi r renū ueſice: & matricis: prouocatiuū urinæ & mēſtruoꝝ: & mūdat matricē a fluxu humiditatū albaꝝ & ē motiuū coitus.

Emendat uiſum ſtomachum cōfortat aniſum
Copia dulcoris aniſi ſit melioris.

¶ Hic ponitur unum iuuamētū ſpodii: & ē quod ſpodium ſumptū ſanat fluxū ſanguinis: cuius cauſa pōt eſſe: qa ſpodium

Si cruor emanat ſpodium ſumptū cito ſanat

habet uirtutẽ ꝓpriã cõfortãdi epar: & ſic fortificato epate qđ eſt fons & origo ſanguinis: ſanguis ab eo melius retinet: & dicit Aui. ii. cano. c. de ſpodio: qđ ſpodiũ eſt radices cãnaꝝ aduſte. Dicit. n. quo ipſe adurũtur pp fricationẽ ſuaꝝ extremitatũ cũ uẽtus eas perflat. Simon tñ ianuenſis dicit qđ ſpodiũ eſt res cuius origo nos latet: res tñ aduſta uidet & diuiſiões cãnaꝝ aduſtarũ: & nedũ ſpodium cõfert in nimio fluxu ſanguinis: immo ẽt in nimio fluxu uẽtris & uomitu, ut dicit Ra. i Almã. & cõfert ẽt in febribus acutis: ꝯfortat cor & tremori eius: & ſincopi facte ex effuſiõe colere ad ſtomachũ auxiliat, ut uult Aui. loco p̃al. Et eſt ſciẽdũ circa p̃di cta qđ ſicut ſpodiũ habet reſpectũ ad epar & ꝓprietatẽ cõfortandi ipm: ita ſunt alique medicinę q̃ habẽt ſimilẽ aſpectũ & ſimilẽ proprietatẽ con fortandi aliq̃ alia mẽbra ſpãlia: ſicut macis cor: muſcus cerebrũ ligritia pulmonẽ: capperes ſplenẽ: & galãga ſtomachũ: ut patet in his uerſibus.

Gaudet epar ſpodio: mace cor cerebrum quoq; muſco.
Pulmo liquiritia: ſplẽ. cap. ſtomachuſq; galanga.

Vas cõdimenti prępóni debet edẽti
Sal uirus refugat: & non ſapidumq; ſaporat.
Nam ſapit eſca male quæ datur abſq; ſale
Vrunt per ſalſa uiſum: ſpermaq; minorant
Et generat ſcabiem pruritum ſiue uigorem

¶ In hoc textu tria fiunt. Primo ponit unũ documẽtum generale qđ obſerua apud oẽs: & eſt qđ uas cõdimẽti. i. ſalis qđ cõi nomine ſalinũ dicit dẽt preponi in menſa ipi edenti iuxta illud communẽ metrum. Sal primo poni debet primoq; reponi. Omnis menſa male ponitur abſq; ſale. Secũdo tangunt duo iuuamẽta ſalis. Primum eſt quod ſal reſiſtit ueneno: cuius duplex põt eſſe cauſa. Vna eſt: qa ſal exſiccatiuũ eſt: & ſic ſua ſiccitate exſiccat humiditates ex qbus p̃t ſeq corruptio. Alia cã eſt: qa ſal exſiccat & cõprimit humiditates a corpe extrahẽdo. Et ſic claudit poros: & p cõſequẽs ꝓhibet penetrationẽ ueneni q̃ fieri deberet p poros. Secundũ iuuamẽtũ ſalis eſt qđ ſal inducit ſaporẽ in cibariis: nã cõiter uidemus ad ſenſum qđ nulla cibaria ſapiũt ſine cõmixtione ſalis: ut dicit tertius uerſus. Tertio ponunt. iiii. nocumẽta ſalis ſiue cibarioꝝ ualde ſalſoꝝ. Primum eſt qđ cibaria ualde ſalſa urunt uiſum. i. depdunt uiſum uel nocẽt uiſui: cuius cã põt eſſe duplex. Primus eſt: qa res nimiũ ſalſe inducũt nimiam ſiccitatẽ: q̃ eſt cõtraria oculis: q ſunt inſtrumẽta uiſus: cũ oculi ſint de natura aq̃: ut dicit in de ſenſum & ſenſato. Secunda cã eſt: qa cibaria multũ ſalſa ſunt prurituia & mordicatiua mõ ut ſupius dictũ eſt a cibariis mordicatiuis i ſtomacho exiſtẽtibus eleuant fumi mordicatiui: q ſui mordi-

catiōe oculis nocent:ac ipſos multū rubrificāt. Et ergo uidemus qđ bu⸗
liētes ſal rubeos cōiter hn̄t oculos. Secūdū nocumētū ē qđ cibaria mul⸗
tū ſalſa minorāt ſpma:& rō eſt:qa cibaria multū ſalſa multū exſiccāt oēs
humiditates corpis q̄re ēt ſpma exſiccat̃ & ſic minorat̃. Tertiū nocumē
tū ē qđ generāt ſcabiē. Cuius rō eſt:qa ſal generat humorē acutū mordi
catiuū aduſtū q etiā eſt cā ſcabiei. Quartū nocumētū qđ augēt pruritū.
Et rō eſt:qa generāt humorē mordicatiuū & prurītiuū: & iſta quattuor
nocumenta cōmemorat Raſis in Almā. de ſale dicens:eorū ꝑterea ſan⸗
guinē q multā ex eo ſumpſerint quantitatē adurit:uiſum quoq; debilitat
atq; minuit ſperma & generat prurītū & ſcabiē: & preter iſta nocumēta
per ſalſa.i. multū ſalſa inducunt ſerpigines & impetigines:morpheam:
leprā:indiſpoſitis:& uias urinę excoriant cū diu cōtinuantur. Moderate
tamen ſalſa faſtidium auferunt appetitum excitant atq; acuunt.

Hic feruore uigēt tres:ſalſus:amarus:acutus
Alget acetoſus ſic ſtipans ponticus atq;.
Vnctus & inſipidus dulcis dāt tēpamentū.

¶ In hoc textu ponunt̃ qualita⸗
tes cuiuſlibet ſa⸗
poris. Et primo
dicit̃ qđ iſti tres
ſapores. ſ. ſalſus:
amarus:& acutus calefaciūt corpus ſumētis ipſos. Secūdo dr̃ ꝙ iſti tres
ſapores. ſ. acetoſus:ſtipticus:& pōticus infrigidāt. Tertio dr̃ ꝙ iſti tres
ſapores. ſ. unctuoſus:inſipidus:& dulcis ſunt tpati:nec inducūt in corpe
caliditatē aut frigiditatē:& ꝑ intellectu āpliori:ſciēdū eſt qđ ſm̄ Aui. ii.
cano. trac. i. c. iii. octo ſunt ueri ſapores q ſequunt̃ inſipidū:& ſunt dulce
do:amaritudo:acuitas:ſalſedo:acetoſitas:ponticitas:ſtipticitas: & un⸗
ctuoſitas:enumerādo tn̄ inſipiditatē ꝑ ſapore ſicut textus facit hoc: tūc
ſūt nouē ſapores:& capit̃ hic ſapor ꝑ oī eo qđ guſtu iudicat̃:& īter iſtos
ſapores tres ſunt calidi:ut dicit hic tex. ſ. ſalſus:amarus:& acutus: & ſm̄
Aui. lo. ꝑal. Acutū eſt calidus:deinde amaꝝ:& deinde ſalſum:qm̄ acutū
eſt fortius ad reſoluēdū:incidēdū:& abſtergēdū q̄ amaꝝ:& inde ſalſum
eſt ſicut amarū:cōfractū cū humiditate frigida. Et tres de iſtis ſaporibꝰ
ſunt frigidi. ſ. acetoſus ſtipās. i. ſtipticus & pōticus. Pōticus tn̄ ceteris fri
gidior:deinde ſtipticus:& poſtea acetoſus:& pp iſtud in oībus fructibꝰ
q dulceſcūt:prius eſt pōticitas uehemētis infrigidatōis:deinde poſtq̄ ꝑ
calorē ſolis digeſtiuū aliquo mō digeſtū ſunt fructus apparet ī eis ſtipti
citas:& deinde declināt acetoſitatē ſicut agreſta:& poſtea dulceſcunt:&
licet acetoſum ſit minꝰ frigidū q̄ ſtipticū:tn̄ pp ſui ſubtilitatē & penetra
tionē:in pluribus eſt maioris infrigidatiōis. Et ſm̄ Aui. loco ꝑal. Pōticū
& ſtipticū ſunt in ſapore ꝓpinq̄:ſed ſtipticū nō contrahit linguā niſi quo
ad ſupficiē apparētē:ſed pōticū cōtrahit & exaſperat ꝙ appet ī lingua. ſ.

ſupficiē:& occultū.ſ.interiora eius:& tres de iſtis ſaporibus ſunt tpati.i.
nō excedētis caliditatis uel frigiditatis:ſicut dulcis:unctuoſus:& īſipid⁹
Licet.n.dulce ſit calidū:tñ in eo non apparet fortitudo caliditatis:ſicut
dicit Ra.in Almā.Et eſt ſciendum ulterius quod unicuiq; ſapore pprie
debenť opatiões:ut uult Aui.& Ra.locis pal.Operatiões.n.dulcis ſm
Aui.ſunt digeſtio & lenificatio & multiplicatio nutrimēti:& natura dili
git ipm:& uirtus attractiua attrahiť ipm.Et ſm Raſi.dulce eſt gñatiuū
multe colere rubeę & opilationū ī epate & ſplene & flegmonis pcipue ſi
pdicta mēbra ad hoc fuerint apparata:& uentris fluxus ex ipſo ſequiť &
mollificat ſtomachū:& cōfert pectori & pulmoni:corpus impinguat &
augmentū ſpmatis tribuit.Opatiões uero amari ſm Aui.ſunt abſterſio
& exaſpatio.Et ſm Ra.amarū calefacit & deſiccat fortiter:cito ſangui-
nē ad aduſtionē & maliciā pducit:colerā quoq; rubeā & ſanguinē augmē-
tat.Opatio uero pontici ſm Aui.eſt cōtractio ſi pōticitas ſit debilis: aut
expreſſio ſi ſit fortis:& ſm Raſis pōticū corpus īfrigidat & deſiccat car-
nis & ſanguinis minorationē facit:ſi multotiens aliqs eo utať:ſtomachū
quoq; cōfortat & frequenter uentrē cōſtringit:& ſanguinē gñat melan-
colicū.Opationes uero ſtiptici ſm Aui.ſunt cōtractio:inſpiſſatio:indu-
ratio:& retentio.Et ſm Ra.opationes eius ſunt ſicut pontici:licet debi
liores:qa ipſe uideť cōprehēdere ſtipticū ſub pōtico:quia de ſtiptico ni
hil dicit expreſſe.Opatiões uero unctuoſitatis ſm Auic.ſunt lenificatio
lubrificatio & coctio.i.digeſtio parua.Et ſm Ra.unctuoſum ſtomachū
mollificat:& uētris facit fluxū:& ſacietatē añq̄ hō ſibi q̄titatē ſibi neceſſa
riā aſſumat adducit:& calefacit:maxime tñ febricitātes & habētes epar
& ſtomachum calidū.Corpus etiā humectat & lenit:fleuma uero auget:
& cognitionē ebetē reddit:& auget ſomnū.Opationes uero acuti ſunt
reſolutio inciſio & putrefactio ſm Aui & ſm ablutio Raſis.Acutum ca
lorem auget:& corpus cito īflāmat & ſanguinē adurit:& ipſum prius in
coleram rubeam mutat:& poſtea in nigram.Opationes ſalſi ſm Auic.
ſunt abſterſio exſiccatio & prohibitio putrefactionis:& ſm Raſis dicte
ſūnt in textus īmediate pcedenti.Opationes uero acetoſe ſunt ſm Aui.
infrigidatio & inciſio: Et ſm Ra.acetoſum colerā rubeā & ſanguinem
reprimit & uentrem ſtringit:ſi ſtomachus & inteſtina mūda fuerint.Si
autem fleumatis in eis fuerit multitudo uentris facit fluxum & corpus
infrigidat:uirtutem quoq; digeſtiuā debilitat & pprie in epate.Neruis
uero & neruoſis mēbris nocumentum affert & corpus deſiccat:uirtutē
autē appetitiuā excitat.De opationibus uero inſipidi dicit Ra.qđ aliqđ
eſt inſipidum qđ magis nutrit.ſ.qđ equalitati magis uicinū eſt:aliud eſt
qđ temperate calefacit:& aliud quod tpate īfrigidat:& ſi cum ipſo fue-
rit multa humiditas humectabit:ſi uero ſiccum fuerit deſiccabit.

¶ Hic ponunt.iiii.iuuamenta uipe.Primũ eſt qđ uipa mundat dentes.

Bis duo uipa facit:mũdat dẽtes:dat acutũ
Viſum:ꝙ minus eſt iplet:minuit ꝙ ab ũdat

Cuius cã eſt:quia pp panẽ diutius inhęrentẽ dentibus q̃ uinũ ſolũ ſine pane:limoſitas illa dẽtibus adhęrẽs a qua dẽtes luridi dicũt:a uino meli⁹ cõſumit & abſtergit.Secũdũ ẽ ꝙ acuit uiſũ:qa ꝓhibet malos fumos ad cerebꝝ aſcẽdere q offuſcarẽt:ſpũs uiſiuos p eoꝝ imixtionẽ:& iſtđ facit ex eo:qa digerit materias malas i ſtomacho exñtes.Tertiũ eſt ꝙ min⁹ digeſtũ facit digeri:qa facit clauſionẽ orificii ſtomachi:& ꝯfortat digeſtionẽ.Quartũ ẽ qđ ſupflue digeſtũ ad mediũ reducit:& totũ iſtud maxie ueritatẽ hẽt de uipa panis cũ uino:dũmõ pãis prio aſſat⁹ ſit:aut ſupra prunas exſiccat⁹.

Omnibus aſſuetam iubeo ſeruare dietam.
Approbo ſic eſſe:niſi ſit mutare neceſſe.
Eſt ypocras teſtis:qm̃ ſequit̃ mala peſtis
Fortior eſt metha medicinę certa dieta.
Quã ſi nõ curas:fatue regis & male curas

¶ Hic ponũtur aliqua documenta:quoꝝ.Primũ eſt qđ oĩbus bonũ eſt ſuare dietã cõſuetã:& per dietã intelligitur adminiſtratio cibi & potus:& rõ huius documẽti eſt:qa trãſgreſſio a cõſuetudine nocet nocumento magno:cõſuetudo.n.eſt altera natura:ſicut igit̃ naturã cuſtodire oportet:ſic & cõſuetudinẽ:& ſpãliter ſi cõſuetudo fuerit laudabilis.Et ſicut oportet ſeruare cõſuetã adminiſtrationẽ cibi & potus:ita ẽt oportet ſuare cõſuetudinẽ in aliis rebus non naturalibus ꝓpter eandẽ orõnẽ.Vñ ſi aliqs fuerit conſuetus multũ laborare:& uelit hãc cõſuetudinẽ omittere:& in ocio uiuere:uel multo minus laborare:uel aliã ſpẽm laboris aſſumere:& aliud tp̃s uel aliũ modũ ꝓculdubio multũ ex hoc debilitat.Et ſil'r intelligit̃ in cibis & potib⁹ ſomno & uigiliis & euacuatiõibus & aĩę accidẽtib⁹. In oĩbus.n.multũ obſeruãda eſt ꝯſuetudo ſi ſit laudabilis uel paꝝ laudabilis uel idifferẽs in bonitate & malitia reſpectu huius ad qđ debet fieri ꝑmutatio.Et circa iſtud ſciendũ eſt qđ aſſueti exercitare uel laborare quibuſdã laboribus cõſuetis:dato ꝙ tales ſint debiles uel ſenes minus ledũtur:& fortius laborant q̃ ſi eſſent iuuenes inconſueti.Et iſtud uult ypo.ii.ampho.dicẽs.Aſſueti aſſuetos ferre labores:& ſi fuerint imbecilles aut ſenes incõſuetis fortibus & iuuenibus facilius ferũt.Et rõ eſt:qa iſti hñt maiorẽ inclinationem & cõſuetudinẽ ad iſtos labores:nam conſuetudo prius habita leuior eſt:ut dicit̃ in cõmẽto ꝑdicti ampho.Et iſta eſt cauſa quare uidemus

quare uidemus hoīes debiles : ut ſenes q ex conſuetudīn ealiq̄n exercent opus mechanicum facere aliqua q̄ facere nō poſſent eius fortiores & iuniores : aut minus ab eis leduntᷣ : ſicut uidemus molitorē debilē facilius ſaccū eleuare q̄ eo fortiorē : & fabꝝ antiquū minus ledi malleatione q̄ iuuenē fortē nō conſuetū. Secūdū documētū eſt q̄d mala peſtis.i.magnū nocumentū ſequitᷣ ex ꝑmutatiōe diete conſuete. ut uult Ipo. Niſi fuerit neceſſe eā ꝑmutare. Eſt aūt neceſſariū eā ꝑmutare. Primo qñ eſt illaudabilis : ſic quod ex ea ꝑueniretᷣ ad peſſimas ęgritudines : ſicut conſuetudo comedendi malos cibos in fine ex neceſſitate ꝑducētes ad malas ęgritudines. Talē.n.ↄſuetudinē & ſimiles neceſſe eſt corrigere & ꝑmutare uel totaliter uel ſaltē infra terminos latitudinis eaꝝ : ſed hoc debet fieri paulatim : & ſm̄ quēdā ordinē : nam oīs ſubita mutatio uehemēter nocet : & ſpecialiter a cōſueto ad incōſuetū. Secūdo neceſſe eſt eā ꝑmutare : ut aliqs minus ledatᷣ ex incōſueta ſi poſtea ad eā ſe trāſtulerit : ſi.n.qs ad oēm dietā ſe aſſueſcat : minus ab oī ledetᷣ cū ſe ad eā trāſtulerit. Et iſtud etiam intelligēdū eſt in aliis rebus nō naturalibus. Et iſtud eſt q̄d dicit Ipo.ii. ampho. Ex multo tp̄e cōſueta : & ſi fuerint deteriora : inconſuetis minus moleſtare cōſueuerunt : oportet igitᷣ ad nō cōſueta tranſmutare. Et circa iſtud eſt ſciendū quod qſq; debet ſibi cauere ne unius rei q̄tūcunq; bona ſit ſibi cōſuetudinē faciat q̄ ip̄m ſeruare ſit neceſſariū. Verbigratia : ſi qs uno cibo conſueto ſemper utatᷣ : uel aliquo potu : uel totaliter ab eis abſtineat : uel dormire uel moueri uel coire totaliter aſſueſcat : ad hoc grauiter aſtringitᷣ : maximū.n.incurret nocumentū ſi interdū ab eiſdē oportet abſtinere : ſic igitur quodlibet corpus ſe diſponere debet ut calorē & frigidus pati poſſit : & ad motiōes : & ad qualibet nutiētia aptus reddatᷣ : & ut ſomni & uigiliaꝝ horas : māſiōes : & domos lectos : & indumēta ſine leſiōe permutare poſſit. Quod q̄dē poterit fieri ſi ↄſuetudo nō obſeruetᷣ ad unguē : ſed interdū ad incōſueta trāſeamus. Oportet igitᷣ ad incōſueta aliq̄n permutare : & iſtud uult Raſis.iiii. Almā.c.de cōſeruatiōe conſuetudinū. Tertiū documentū eſt ꝙ fortior & potior metha in medicādo ęgrū eſt adminiſtrare dietā certā : q̄ ſi medicus nō curauerit : & aliam indebitā adminiſtrauerit fatue regit ęgrū & male eū curat. Et circa iſt̄d eſt ſciēdū ꝙ triplex eſt dieta.ſ.groſſa : q̄ eſt q̄ſi dieta ſanoꝝ : & tenuiſſima : q̄ eſt nihil dare uel q̄ſi : & media : q̄ abſolute tenuis dr̄ : & iſta diuiditᷣ in dietam tenuē declinantē ad latus groſſe : ſicut aq̄ carnis oua ſorbilia : & pulli parui : & declinantē ad tenuiſſimā : ſicut aq̄ ordei : mellicratū : & uinū granatoꝝ : & mediam quę certa noīatᷣ : ut ptiſana nō colata : & extremitates pulloꝝ : & iſta dieta certa ī pluribus cōuenit ęgritudibus : nō tñ ī oībus : nō.n.cōuenit in ęgritudibus longis : q̄a in talibus oportet uirtutē lōgo tp̄e eſſe anteq̄ ꝑueniat ad uictoriā : & uirt⁹ cū dieta certo tp̄e nō poſſet ꝑ

k

durare ſine magna debilitate: oportet ergo ĩ tali ęgritudine cibũ ĩgroſ-ſare: ſilr nõ cõuenit in acutiſſimis ęgritudinib⁹.ſ.in illis q̃ terminanť in q̃rto die uel añ: qa in talibus ↄuenit dieta tenuiſſima, ut uult Ipo.i.ápho. Ibi ad ultimas ęgritudines ultimę curatiões ad perfectioñe ſũt potẽtes.

Quale qd & qñ: q̃tũ quotiẽs ubi dando
Iſta notare cibo debet medicus dientando

¶ In iſto tex. po-nũť ſex a medico cõſiderãda in ad-miſtratiõe diete. Primũ ẽ quale.i. cuius qualitates debet eſſe cibus: qa in ęgritudine calida debemus ęgrũ dietare frigido cibo: & in frigida calido: in humida ſicco: in ſicca hũido. Verũtamen qa naturalis cõplexio dieta ſibi ſimiliter cõſeruari debet: ut uult Gal. ĩ tegni.ibi: calidiora calidioribus ĩdigẽt adiutoriis: frigidiora frigidioribus &c. Secundũ eſt qd.i. cuius ſubſtantię debet eſſe cibus: qa athlete & ruſtici fortibus exercitiis ſuppoſiti debent dietari cibo groſſo: qa in eis uis digeſtiua eſt fortis: & ſic nõ debẽt ut cibis ſubtilibus: ut pul-lis: caponibus: carnibus uitulinis ſeu edinis: qa iſte carnes in eis adure-renť: aut nimis cito digererenť: q̃re neceſſe eẽt eis ſępe comedere: nobi-les uero & in ocio⁹ uiuẽtes debẽt uti dieta ſubtilis ſubſtãtię: qa ĩ eis uirtus digeſtiua eſt debilis: non potẽs in groſſos cibos: cuiuſmodi ſunt carnes porcinę ſalſę & bouinę: piſces ſole exſiccati: ſilr in ęgris: ęgrotãtes ęgri-tudinibus acutis debent uti ſubtiliori dieta q̃ ęgrotantes ęgritudinibus cronicis.i. lõgis ſicut quartanis. Tertiũ eſt qñ.i. quo tẽpore dieta debet dari: qa in ſanis maxime debet attendi cõſuetudo. Vnde in eſtate hoíes ſurgẽtes & ↄſueti bis ſolũ in die comedere: debẽt comedere hora.x. uel modicũ ante: & nõ expectare mediũ diei ꝑpter nimiũ diei calorẽ: ſilr de bẽt cenare hora.vi. uel modicũ poſt: in hyeme uero debẽt prãdere ho-ra.xi. uel.xii. ꝑpter lõgitudinẽ ſomni: & deinde cenare hora.vii. uel mo dicũ poſt: & maxime ſeruãda eſt cõſuetudo: in ęgris uero ẽt cõſiderãdũ eſt tp̃s: qa in febribus: in paroxiſmo: uel ſtatim ante paroxiſmũ: uel ſta-tim poſt: nõ eſt danda dieta: qa ſi ſtatĩ ante paroxiſmũ: uel in paroxiſmo deť: natura diuertiť a digeſtione materię febris: per hoc qđ debet dige ſtiõi cibi eẽ intẽta: & nõ debet dari ſtatĩ poſt paroxiſmũ: qa uirtus adhuc multũ debilitata eſt ex paroxiſmo ĩmediate p̃cedẽti: debet igiť dari die-ta ante paroxiſmũ tãto tẽpore ꝙ poſſit digeri ante aduentũ paroxiſmi: uel dẽt dari aliquo tp̃e poſt paroxiſmũ: & hoc ẽ uerũ niſi timeať magna debilitas uirtutis: tũc.n. dãdus eſt cibus quocũq; tẽpore: accidẽtib⁹.n. uirtutẽ diſſoluẽtib⁹ cibus illico dãdus eſt. ut uult Gal. ĩ cõ. illius ãpho.i. parti. cõtẽplari aũt oportet. Quartũ eſt q̃tũ.i. q̃titas cibi ſumendi: qa ut dictũ eſt prius: q̃titas cibi ęſtate comedẽdi ꝑ q̃libet uice debet eſſe pau-

ca:qa calor naturalis tūc debilis eſt ꝑpter nimias reſolutiões: in hyeme uero cibus una uice ſumēdus debet eſſe multus: qa uirtus digeſtiua tūc fortis eſt cū calor naturalis ſi unitus ꝑpter frigidus circūſtans ut dictū eſt prius ibi. Tpibus ueris. Quintū eſt quotiēs.i.quotiēs in die ſit cibus dandus:qa in eſtate debet ſæpius dari q̄ in hyeme:autūno uel uere licet modicum ꝓ qualibet uice:ut ēt prius dictū eſt. ſimiliter uirtute digeſtiua exiſtente debili ſępe & modicum de cibo eſt dandū:uirtute uero exiſtente forti poteſt multū dari & paucis uicibus. Sextum eſt ubi.i.in quo loco:quia cibus non eſt ſumēdus in loco frigido multum: nec multum calido:ſed magis in loco temperato.

Ius caulis ſoluit:cuius ſubſtātia ſtringit
Vtraq; quādo dat̃ uenter laxare paratur

℗ In hoc textu autor dici tria. Primū eſt qđ ius caulis.i.aq̄ & maxime primę ebulitionis caulium ſi buliant̃:ſoluit uentrē:cuius cā eſt:qa in foliis & ptibus exterioribus caulium eſt uirtus q̄dā nitroſa abſterſiua debiliter inhęrēs: & facile ſeparabilis ꝑ modicā decoctionē ſiue ebulitionē q̄ ſparſa ꝑ aquā ipſam laxatiuam reddit:& hinc ēt eſt ꝙ prima aqua decoctiōis caulium magis laxat q̄ ſecūda:qa iſta uirtus nitroſa abſterſiua ꝑ primā decoctionē plurimū ſepat̃. Secundū ꝙ dicit eſt: ꝙ ſubſtātia caulium:& hoc poſt decoctionem eorū ſtringit uentrē:& cauſa eſt:qa omnis uirtus q̄ laxaret ꝑ decoctionē ab ea ablata eſt: & manet ſubſtantia terrea ſicca q̄ uentrē ſtringit. Tertiū quod dicit eſt:ꝙ utraq; ſimul ſumpta.ſ.aqua decoctionis cauliū & ſubſtantia eoꝝ laxant uentrē:& rō eſt:qa uirtus abſterſiua & nitroſa in aqua manet.gratia cuius totū laxat. ꝓ maiori notitia ſciendū eſt primo:ꝙ caules generant humorē melancolicū & ſomnia mala:mali ſunt ſtomacho:parū nutriūt:uiſum obtenebrāt:ſomnū inducunt menſtrua:& urinā ꝓuocant.ut ptim Auic.ii.cano.& ptim a Ra.iii. Alman. colligit̃. Secundo ſciēdū ꝙ comextio caulis ſiue decoctiōis ſiue ſeminis eius prohibet & retardat ebrietatē:ut uidet̃ innuere Ariſt.iii.pti. ꝓbleuma.q̄rens:pp qđ caulis ſoluit crapulā. Et idem uolunt Ra.& Aui.locis preal. Cuius cā poteſt eſſe iſta ſ̃m aliquos:qa pp comeſtionē caulis eleuātur fumi ualde groſſi ingroſſantes fumoſitates uini:q̄ ingroſſate impediuntur penetrare ad cerebrū pp eoꝝ groſſitudinē. Philo.uero ꝓbleumate prędicto aliā dat cām iſtā.ſ.qa quod trahit humidū uinoſum ad ſe ac a corpore repellit & corpus infrigat:curat crapulā: ſed caulis eſt hmōi: ergo curat crapulam. Quod autem caulis ſit huiuſmodi probat:quia ꝑ ſuccū caulis q eſt diureticus trahunt̃ humiditates uinoſe idigeſte a toto corpe:& in ueſicā deferunt:& per ſubſtantiam eius frigidam ſtipticam

UNIVERSITA ... GRAN...

& terream in ſtomacho relictam non potentem penetrare infrigidat totum corpus. Et per conſequens curat crapulam hoc modo: quoniã ſuperfluitates ſubtiles que non poterant deorſum tendere propter caliditatem uini mouentem eas ad ſuperiora: ut ad cerebrum ferunt repreſſe deorſum & uirtute ſucci trahuntur ad ueſicã. Eſt enim diureticus & menſtruorum prouocatiuus: ut dictum eſt.

DE MALVA.

Dixerũt maluã ueteres qa mollati aluũ
Maluę radices raſe dedere feces.
Vuluã mouerũt & fluxũt ſępe dederũt.

¶ Hic ponũtur .iii. proprietates ſiue effectus maluę: quorum. Primus eſt ꝙ malua mollificat uẽtrẽ: quia eſt unum de remollitiuis. Sunt enim quattuor remollitiua. ſ. malua: biſmalua: brãca urſina: & mercurialis: ex quibus communiter fit cliſtere lenitiuũ & mollificatiuum quod ualet ad fecum induratarum ductiõem. Et eſt duplex malua: quedam enim eſt habens ſanguineos flores & alia habens albos flores. Et in iſta eſt maior proprietas mollificandi q̃ in prima. Secũdus effectus eſt quod radices maluę abraſę educunt feces: & hoc eſt quando ex ipſis fiunt ſuppoſitoria ſicut ſolent fieri de radice mercurialis. Tetius effectus maluę eſt quod facit fluxum menſtrui in mulieribus: & hoc eſt propter nimam eius humectationem & lubrificationem: qua uene matricis facilius a ſanguine acuto funduntur. Et dicit platearius quod certo experimento menſtrua prouocat.

DE MENTA.

Mentitur menta ſi ſit depellere lenta
Ventris lũbricos ſtomachi uermeſqꝫ nociuos

¶ Hic autor ponit unũ documẽtum de menta dicens: quod mẽta non debet denominari hoc nomine menta ſi non habeat uim ſtatim auferendi uermes uẽtris & ſtomachi. Menta enim magnę & fortis eſt aromaticitatis & magnę amaritudinis: & ideo quemadmodum abſinthiũ uermes interficit ſic & menta. Et debet dari decoctio eius ſicut & abſinthii & non ſubina. Aduertẽdum tamen quia multum calida eſt & ſicca ſanguinem adurẽs non competit uia cibi in regimine ſanitatis: bene tamẽ conuenit uia medicinę: quia ſtomachum confortat & ipſum calefacit & ſedat ſingultũ & digerit. & prohibet uomitum fleumaticũ & ſanguineũ: & ad coitũ incitat ꝓpter inflationẽ q̃ eſt in ipſa & humiditatẽ ortolanã: & ꝓhibet ſputũ ſanguis: & confert ad morſum canis rabioſi: & eſt ꝓpria ad illud: & ſi fruſtra ipſius i lacte dimittunt nõ caſeat: ut colligit ex Aui. ii. ca. c. de mẽta.

In hoc textu autor principaliter tria facit. Prío innuit magnā utilitatē ſaluię querēs per modū dubii. cur hō moriat: i cui⁹ orto creſcit ſaluia; Ad hoc reſpōdet in ſecūdo uerſu ſic: ꝙ nulla eſt medicina creſcens in ortis que ꝓhibeat mortē q̄uis in ortis bene creſcat medicina

DE SALVIA.

Cur morítur homo: cuí ſaluía creſcít ín orto
Contra uím mortís non eſt medicamē ín ortís
Saluía cōfortat neruos manuumq; tremorem
Tollít: & eíus ope febrís acuta fugít
Saluía caſtoreū lauendula premula ueris
Naſtur: athanaſia ſanant paralítica membra
Saluía ſaluatríx naturę conſilíatríx

ꝓhibēs putrefactionē corporis & humiditatē naturalem defendens ne cito diſſoluat. Et iſtud innuit Aui. in. i. c. ſingulari dicēs: & ars qdē ſanitatē cuſtodiens nō eſt ars q̄ a morte ſecuros nos faciat: neq; corpus ab extrinſecis nocumētis muniat: neq; unūquodq; corpus ad ultimā uitę longitudinē pducat q̄ eſt ꝺm hoīem abſolute: ſed de duabus rebus ſecuritatem prebet putrefactionis penitus ꝓhibitiōe & defenſiōe humiditatis: ne cito diſſoluat. Secūdo ponit tres effectus ſaluię: quoꝝ. Primus eſt qꝺ ſaluia cōfortat neruos: qa exſiccat humiditates: qbus impediunt & relaxant nerui. Secūdus eſt ꝙ remouet tremorē manuū: cuius cā eſt: qa confortat neruos ut dictū eſt. Iā omne cōfortās neruoꝝ tremorē remouet: cū tremor cauſet ex debilitate neruoꝝ & ꝓpterea ſenes aliq & uetule ſpecialiter imponūt potui: ſiue cibo eoꝝ folia ſaluię. Tertius eſt ꝙ remouet febrē acutā. i. impedit eā ne cōtingat: cuius cā pōt eē: qa exſiccādo humores ipedit eorū putrefactionē: ad q̄ poſſet ſeq febris acuta. Et ꝑ maiori noticia ſciendū eſt ꝙ ſaluia eſt calida: & ſicca: & iō nō multū cōpetit per ſe uia cibi: qa tñ ipſa ſaluia multū cōfortat: neruos hoīes i ſanitate multū utunt ſaluia dupliciter. Prío qdē cōponēdo ex ea uinū ſaluiatū quo uino hoīes in latitudine ſanitatis utunt: ſpecialiter in principio menſe: & cōpetit hmōi uinū paraliticis & epilēticis moderate ſumptū & precedenti purgatiōe antecedētis medicinę. Secūdo utunt ſaluia in ſalſis: nā excitat appetitū: & ſpecial'r cū ſtomachus fuerit repletus malis humoribus crudis & indigeſtis: & eſt duplex ſauia. ſ. domeſtica: & habet lata & folia magna. Alia ē q̄ uulgariter nobilis dicit: & habet minora & ſtrictiora folia: & apud medicos dicit lilifagus. Tertio enumerat autor ſex res medicinales ualentes in curatiōe paliſis: & dicit ꝙ ſaluia caſtoreū lauēdula premula uelis naſturciū & athanaſia curant & ſanat mēbra palitica. i. paliſi tacta ſiue debilitata. De ſaluia aūt cauſa patet ex dictis: qa ut dictum eſt:

ſaluia cōfortat neruos:q ī paliſi debilitati ſūt:& ēt qa ſaluia calida ē:& ſic ca cōſumit materiā fleūaticā ībibitā neruis ex q̄ fit paliſis. De caſtore pa-tet:qa caſtoreū eſt maxīe cōfortatiuū calefactiuū & exſiccatiuū neruoꝝ: dicit.n. Aui.ii.can.c.de eo q̄d ſubtilius & fortius oī ꝙ calefacit & exſic cat:& poſtea dicit ꝙ cōfert neruis & calefacit & ꝯfert tremori & ſpaſmo humido & ſtupori & paliſi:& poſtea adhuc ſubdit q̄d nō eſt aliqd magis iuuatiuū uentoſitatū aure q̄ ipm cū ex caſtorio accipiť q̄tū eſt lens una & diſſoluiť in oleo nardino & diſtillať in eā:plures alios effect⁹ habet caſto-reū:quos Aui.narrat lo.ꝑal. Et ē caſtoreū teſticulus cuiuſdā aīalis mari-ni:ꝙ dr̄ caſtor:& oleū d̄ caſtore ēt multū ualet ī paliſi:ſicut caſtoreū poſt euacuationē materię:qa tūc illā materiā q̄ reſidua eſt cōſumit:& neruos cōfortat:de lauēdula ēt patet:qa ſua aromaticitate ꝯfortat neruos & ca-lefactiōe cōſumit materiā paliſis de ꝑmula ueris:ēt patet qa ſua aromati citate & calefactione cōfortat neruos:& dr̄ ꝑmula ueris:qa ē de primis aromaticis in uere creſcētib⁹:de naſturcio:patet:qa naſturciū eſt calidū & ſiccū ſubtiliatiuū & īciſiuū & reſolutiuū:q̄re aufert materiā paliſis:& di cit Aui.ii.ca.c.d̄ eo ꝙ ꝯfert oī mollificatōi neruoꝝ:qa calefacit & educit fleumata:& mūdificat neruos a fleumate:& iō cōſulūt medici ut naſtur-ciū ī q̄drageſima edať:ꝑpea qa cibi q̄drageſimales ſūt fleumatici:& ē na ſturciū herba cōis creſcēs in locis frigidiſſimis.ſ.ī locis petroſis & aquo ſis ubi ſunt multi fōtes:de athanaſia uero q̄ alio noīe dr̄ tanacetū:teuto nice tēte ul' reynuaē:patet qa iſta herba hēt uirtutē purgādi fleūate & ſua caliditate exſiccat neruos:& hēt uirtutē purgādi uermes & materiā ex q̄ gn̄anť:& iō gallici cōiter ī dieb⁹ paſchalib⁹ utunť athanaſia frixa cū ouis ad purgādū fleūata ex piſcib⁹ ī q̄drageſima gn̄ata ex qb⁹ facile gn̄anť uer mes īdiſpoſitis:& ī fine tex.autor ſubdit ꝙ ſaluia dr̄ q̄ſi ſaluatrix naturę:

DE RVTA.

Nobilis eſt ruta:quia lumina reddit acuta
Auxilio rute uir quippe uidebis acutę.
Ruta uiris coitū minuit mulieribus auget
Ruta facit caſtū:dat lumen:& ingerit aſtū.
Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta.

¶Hic pōit autor q̄ttuor effect⁹ ru-te. Prius eſt quod acuit uiſum & ꝓ-prie ſucc⁹ eius:ut dicit Aui.ii.ca.c. de ea:& pri⁹ dictū eſt ibi Allea ı nux ruta. Secunda eſt ꝙ ruta minuit deſideriū coeūdi uiris ſed in mulieribus auget:cuius cau ſa pōt eſſe iſta:qa ruta ſua caliditate & exſiccatiōe ſpma in uiris minorat: q̄d ſubtile ē & aereū:ſed in mulieribus ſubtiliat & calefacit:qa ī eis ſpma eſt aquoſū & frigidū:& ergo eas magis ad coitū incitat ꝑp ſubtiliationē & caliditatē ſpermatis ex ruta. Tertius effectus eius eſt ꝙ ruta facit aſtu-

ciam.i.facilē apprehenſionē & inuētionē alicuius medii in cā ſubtili: qa pp calefactionē & exſiccationē ſubtiliat ſpiritus: & ſic ingeniū clarificat. Quartus effectus eſt qđ decoctio rute effugat pulices: & hoc ſi ex ea irroretur domus: qa interficit eas ſm quod cōiter dicunt medici & ſm Aui. in.iiii.trac.iii.c.de effugatiōe pulicū: quādo aſpgit domus cum infuſione colognatide ſaliunt pulices & fugiūt: & ſimiliter ex decoctiōe rubi. Et poſtea ſubdit Aui. & dixerunt qdā qñ ponit ſanguis hirci in fouea in domo aggregat pulices apud eum: deīde moriunt: & ſimiliter aggregant ſuper lignū linitū ex adipe ericii: & fugiunt ex odore caulis & foliorum oleandri. Et ſm aliquos nihil magis deiectiuum eſt pulicum q̄ res fortis odoris: & ergo ruta ualet/menta: mētaſtrum: lupulus: & ſuper oīa feces uel urina eq̄. Itē dom⁹ irrorata ex decoctiōe ſemīs: rape occidit pulices. Et ſi fumigent domus ex cornu taurino fugient pulices. Pro captiōe tñ eap nihil melius eſt q̄ īpoſitio pauci bōbicis ī lecto: qa in illo aggregāt.

DE CEPIS.

De cepis medici non conſentire uidentur.
Colericis non eſſe bonas dicit Galienus
Fleumaticis ṽo multū docet eſſe ſalubres
Preſertim ſtomacho pulchrumq; creare colorē
Contritis cepis loca denudata capillis
Sepe fricans poteris capitis reparare decorē

¶ Hic loquitur autor de cepis: & dicit.y. Primū eſt ꝙ medici diſſentiunt naturæ ceparū que aliq̄b⁹ uidet ꝙ cepæ bōe ſunt fleumaticis. Aliqui uero quod eis non ualent: ſicut forſan. Ra. uult: quia dicit eas.iii. Almā. generare humores ſupfluos in ſtomacho & fleumaticos. Secundū eſt qđ Gal. dicit: Cepas multum obeſſe colericis: cuius cauſa eſt: qa ut dicit Aui.ii.cano.c.de Cepe. Cepe eſt calidū in tertio. & ergo nocet calidis: ut ſunt colerici. Tertiū eſt quod cepe multū ualent fleumaticis: qa ſunt calide inciſiue ſubtiliatiue abſterſiue & aperitiue: quare fleumaticos humores & uiſcoſos in fleumaticis multiplicatos digerunt: incidunt ſubtiliant & abſtergunt. Quartum eſt quod cepe ualent ſtomacho: qa mundificant ipm a fleumatibus & ipſum calefaciunt. Et ergo dicit Auic. loco pal. qđ iſtud quod ex cepe comedit pp ſuā caliditatē confortat ſtomachum debilē: & pp iſtud etiā decorāt colorem faciei: qa nō eſt poſſibile colorē faciei eſſe uiuidum ſtomacho exiſtēte multū fleumatico aut repleto malis humorib⁹ crudis & fleumaticis. Quintum eſt quod loca depilata.i.loca pilis priuata: pilos ſiue crines recuperant ſi conterant cepe cocte. & ex eis fricent loca depilata. Et iſtud uerum eſt quādo depilatio accidit ꝑpter opilationem porop & corru

ptionē materię ſub cute:qa cepe aperiunt poros:& reſoluūt materiam. malā q̄ ſub cute eſt:& bonā ad locū attrahunt. Et ergo fricatio cū cepis ualet ad alopiciā multū.ut uult Aui.ii.can.c.alle.& yii.iiii.c.de cura alo picię.Et pp iſtud infert tex.ꝙ capitis decor poterit reparari p iſtā frica tionē cū cepis:qa capitis decor pili ſunt:ꝓ maiori noticia effectuū cepa rū:ſciēdū eſt ꝙ cepe excitāt coitū:appetitū ꝓuocāt:faciē ruficāt:cū mel le uerrucas eradicant:ſitim faciūt:intellectui nocēt:qa humorē malum groſſum generāt:ſaliuā multiplicāt:& ſuccus eaꝝ cōfert aq̄ deſcēdēti in oculum:& abſtergit uiſum:ſicut colligiť ex Aui.ii.cano.c.alle. Sciendū ulterius ꝙ cepe trite cum melle & aceto conferunt morſui canis cabidi: & ergo quidam ſuperaddunt textui præcedenti iſtos duos uerſus.

Appoſitas perhibent morſus curare caninos:
Si trite cum melle prius fuerint & aceto.

Et de iſto etiam prius dictum eſt ibi. Allea nux ruta.

DE SINAPIS

Eſt modicū granū ſiccū calidūq; ſinapis
Dat lacrimas purgatq; caput:tollitq; uenenū

¶ Hic autor duo facit. Prio ponit cōplexionē ipſius grani ſinapis di cēs:q̄d granum ſi napis eſt modicū granū calidū & ſiccū:q̄d ueꝝ eſt:quia eſt calidū & ſiccū uſq; ad quartū gradū ſm Aui.ii.cano.c.de ſinapi. Secūdo ponit tres ꝓ prietates ſiue effectus grani ſinapis.Primus effectus eſt ꝙ commouet la chrymas:cuius cā eſt:qa ſua caliditate nimia ſubtiliat:& diſſoluit humi ditates cerebri:ex qbus tūc pp eaꝝ fluxū proueniūt lachryme.Secūdus effectus ſeminis ſinapis eſt ꝙ expurgat caput.i.cerebrū mundificādo & abſtergendo humiditates fleumaticas a capite:expurgat etiā caput nari bus impoſitū ꝓuocādo ſternutationē ſua mordicatiōe:& iō imponiť na ribus appopleticoꝝ: p ſternutatiōem aūt expelluntť nocumēta cerebri: & ſimiliter ſemen ſinapis ſua caliditate ſubtiliat fleumata:& diſſoluit illa q̄ opilant meatus cerebri:ex quoꝝ opilatiōe ſeqť appoplexia:& ſic relin qtur ꝙ ſemen ſinapis eſt ualde inciſiuū fleumatis & conſumptiuū & mū dificatiuū. Tertius effectus eſt ꝙ tollit uenenum:& iſtud cōcordat cū di cto Aui.loco ꝑal.ſ.quod fugiunt ex fumo eius uermes uenenoſi.

DE VIOLE.

Crapula diſcutitur capitis dolor atq; grauedo
Purpureā dicunt uiolam curare caducos.

¶ Hic ponūtur tres ꝓprietates ſi ue effectus uiolæ: Prius effectus e[illegible] ꝙ uiola hēt ꝓprie tatē ſedādi ebrietatē:cuius cā pōt eē:qa uiola odorē hēt tpatū atq; ſuauē: & talis maxime eſt cōfortatiuus cerebri:forte.n.cerebrū non patiť cito ebrietatem:

ebrietatē:ſed debile:& etiā uiola eſt frigida:quare cerebrū infrigidat:& ſic ineptificat ipm ad recipiendū fumū calidū. Secūdus effectus eius eſt: ꝙ uiola eſt ſedatiua doloris capitis atq; grauedinis:& iſtud ē uerū de dolore capitis ex calida cauſa. ut uult Aui. ii. can. c. de uiola. & ſilr Raſi. iii. Almā & Me. Et rō eſt: quia uiola eſt frigida: & ſic repugnat cauſę calidę. Tertius eſt ꝙ uiola dr̄ curare caducos: inde eſt epilēticos:& dr̄ notāter ī tex. dicūt: qa cōes auctores non attribuūt iſtū effectū uiolę. & ergo ſi iſte effectus ɔueniat uiolę: cā eius pōt eſſe: qa pp aromaticitatē uiolę cerebrū cōfortat: quo exſte forti a modicis nocumētis ñ ledit. & p ɔñs ēt nō icurrit epilēſiā: q̄ dr̄ pua appoplexia ex opilatiōe neruoꝝ ſēſatiuoꝝ ɔſtrigēs.

DE VRTICA

Egris dat ſomnū. uomitū quoq; tollit ad uſum
Compeſſit tuſſim ueterē: colicisq; medetur
Pellit pulmonis frigus uentrisq; tumorem
Omnibus & morbis ſubueniet articulorum

¶ Hic ponunt ſepte effect⁹ urticę: quoꝝ. Primus eſt ꝙ urtica dat egris ſomnū. qa eſt ſubtiliatiua & īciſiua & abſterſiua fleumatis & groſſorū humorū naturā grauātiū & ſomniū īpediētiū. Secūdus effectus eius eſt: ꝙ tollit uomitū & uſus uomitus:& rō eſt. qa uomitus & nauſea multū accidūt ex humore uiſcoſo: cuius urtica eſt inciſiua. Tertius eſt ꝙ urtica ſedat tuſſim antiq̄ & maxime mel in quo tpata fuerit ſemina urtice: qa urtica de pectore fleuma expellit uiſcoſum: ſm Ra. iii. Alman. & ſimiliter eius ſemina cū maxīe ſint īciſiua abſterſiua & ſubtiliatiua:& dicit Aui. ii. ca. c. de urtica. qđ cū bibit cū aq̄ ordei mūdificat pect⁹:& qñ decoquūt folia eius ī aqua ordei educit humores groſſos q ſunt in pectore: ſed eius ſemen eſt fortius. Quartus eſt ꝙ cōuenit colicis. i. colicā patiētib⁹: quia urtica eſt inciſiua ſubtiliatiua reſolutiua & abſterſiua humiditatis fleumatice aut uētoſitatis groſſe: ex qbus ꝓuenit colica plurimum:& eſt colica ęgritudo doloroſa in īteſtino dicto colō: ſicut illiaca ęgritudo doloroſa in inteſtino dicto yliō. Quītus eſt qđ urtica pellit frigus pulmoni:& hoc pp ſua caliditatē. Sextus eſt qđ urtica eſt ſedatiua tumoris uētris: qa reſolutiua eſt uētoſitatis: ex qua ut plurimū fit tumor uētris. Septimus eſt qđ urtica ſubuenit doloribus arculorū. i. iuncturaꝝ: ſicut artetice ſciatice & podagre. Et hoc uerū eſt qñ ꝓueniūt a materia frigida fleūatica groſſa: cuius cā eſt: qa urtica eſt calefactiua inciſiua ſubtiliatiua materię fleumaticę groſſę:& pp iſtos effectus ſm Aui. ii. can. c. de urtica excitat coitum ꝓprie ſemē eius cū uino:& apit orificiū matricis:& ſoluēdo educit fleuma & humorē crudū ſua abſterſione:& nō cū uirtute ſolutiua q̄ ſit in ipa. Ne tñ aliqs in gutture ex urtica aut eius ſemine ledat: bonū eſt qđ poſt

eius ſumptionem bibatur aliquid de oleo roſaceo: & eſt urtica calida in principio tertii gradus: & ſicca in ſecundo: ſm Aui. loco p̄al.

DE ISOPO.

Iſopus eſt herba purgans a pectore fleuma
Ad pulmonis opus cum melle coquat̄ yſopus
Vultibus eximium fertur reparare colorem

¶Hic ponuntur effect⁹ yſopi: quorū. Primus eſt qđ yſop⁹ purgat fleuma a pectore: cuius cā eſt: qa yſopus eſt herba calida & ſicca ī tertio: multū abſterſiua diſſolutiua & cōſumptiua humiditatis fleumatice & habet reſpectū ſingularē ſuper ptes pectoris: & p̄terea yſopus ꝓpriiſſime dr̄ purgare fleuma a pectore. Scđs effectus ē qđ etiā uidelicet ad purgādū pulmonē a fleñate: eadē de cā. Et ꝓprie ſi coquat̄ cū melle: qa mel etiā abſterſiuū & abſterſiōe mellis augmentat̄ abſterſio yſopi. Et iſtud idē uult Aui. ii. cano. c. de yſopo. dicēs ꝙ yſopus ꝯfert pectori & pulmoni patiētibus adiſnia in tuſſi antiqua: & eius decoctio cum ficubus & melle ſimiliter. Tertius effectus eſt ꝙ facit bonū colorē faciei: & iſtud ēt uult Aui. loco p̄al. dicens qđ eius potus efficit colorē bonum. Et ꝓpter iſtos effectus ſoluendo educit fleuma & uermes. ut uult Auic. ibidem: & ſm Platearium uinum decoctionis eius matricem mūdificat a ſupfluis humoribus & abſtergit.

DE CERIFOLIO.

Suppoſitū cancris tritum cum melle medetur
Cum uino potum poterit ſeparare dolorem.
Sępe ſolet uomitū: uentremq̧ tenere ſolutum

¶Hic ponuntur tres effectus cerifolii. Primus eſt ꝙ cerifoliū tritū cū melle & ſuppoſitū cancro curat ipm: & iſtud idē dicit Pla. c. de cerifolio: & eſt cancer apoſtema melancolicum corrodēs partes corporis tam carnoſas quā neruoſas: & dicit̄ cancer: qa ꝓcedere uidetur ut cācri. Secūdus effectus eſt qđ cerifoliū bibitū cū uino abſcindit dolorē uentris: cuius cauſa eſt: qa uentris inflationem de groſſa uentoſitate ex qua ꝓuenit: dolorē mitigat: cū ſtomachi uentoſitatē: & oium uiſcerum ſoluit: & opilationem apit: & ad hoc etiam coadiuuat uinum. Tertius effectus eſt quod cerifoliū cedat uomitū & fluxum uētris: cuius cauſa eſt: quia cū cerifoliū calidū eſt in tertio gradu & ſiccum in ſecūdo materiam illam digerit & exſiccat: ex qua prouenit uomitus: & iſtud maxime uerū eſt: quādo uomitus aut ſolutio uentris ꝓueniūt a materia frigida fleumatica: & preter iſtos effectus prouocat urinam & menſtrua: & ſoluit dolorem lateris: renum: & ueſicę: & precipue datū cū mellicrato.

¶ Hic ponunt duo effect⁹ enule cāpane: quoꝝ. Prim⁹ ē ꝙ enula cāpana cōfortat ꝑcordia.i.orificiū ſtōachi: qđ ꝓprie ꝑcordiū dr̄ ſiue mēbra ſpālia.i.mēbra āhelit⁹ q̄ uicina ſūt cordi: & ſpāl'r radix ei⁹.

Enula campana reddit ꝑcordia ſana
Cū ſucco rute ſi ſuccus ſumitur huius
Affirmāt ruptis nil eſſe ſalubrius iſtis.

Quod aūt cōfortet orificiū ſtomachi patet: qa cū radix enule ſi odorifera ꝯfortat mēbra neruoſa: orificiū āt ſtomachi mēbrū neruoſū eſt. Q đ aūt confortet mēbra ſpūalia patet: qa uinū factū ex enula ꝙ uocat̄ uinū enulatū mūdificat pectus & pulmonē. ut uult Aui.ii.can.c.de enula. & enula etiā ꝼm ip̄m ibidē deglutita cū melle adiuuat ad expuēdū: & eſt ex eis q̄ letificāt & cōfortāt cor. Sđus effectus eſt qđ ſuccus enule cū ſucco rute maxīe ualet ruptis.i.patiēbus rupturā ſiue deſcēſū inteſtinoꝝ ad burſā teſticuloꝝ: & hoc maxīe qñ ruptura ē ꝑ uētoſitatē: qa illa diſſoluūt ſuccus rute & enule: & ꝑter iſtos effect⁹ enula bōa ē ſtōacho malis hūorib⁹ repleto: & apit opilatiōes epatis & ſplēis. ut uult Ra.iii. Almā. & ꝯfert oīb⁹ leſiōib⁹ & doloribus frigidis & cōmotiōib⁹ uētoſitatū & īflatōis: ꝼm Aui.lo.ꝑal.

¶ Hic ponunt duo effectus pulegii: quoꝝ. Primus ē qđ pulegiū & prīcipal'r aq̄ eius ſūpta cū uino purgat colerā nigrā.

Cū uino colerā nigrā potata repellit
Sic dicūt ueterę ſūptū curare podagrā

Scđus ē qđ pulegiū habet ꝓprietatē curādi podagrā ueterē: ex quo habet ꝓprietatē liq̄faciendi & diſſoluēdi fleuma: ex quo podagra ſepi⁹ gñari ſolet. Et circa iſtud ē notādū ꝙ ut dicit Plat. pulegiū ē calidū & ſiccū ī tertio gradu: ſubtilē hȝ ſubſtātiā: uirtutē hȝ cōfortatiuā ex aromaticitate: apitiuā ex ſubſtātia & q̄litatē: attractiuā ex ignea ſubſtātia uel natura cōſūptiuā ex calore & ſiccitate: & ſolū uinū decoctōis eius ualet cōtra dolorē ſtomachi: & īteſtioꝝ ex frigiditate uel uētoſitate.

Hic ponūt tres effect⁹ naſturcii: quoꝝ. Prius ē ꝙ naſturciū hēt ꝓprietatē retinēdi crines defluētes & hoc ſi caput ungat̄ cū ſucco eius: uel ſi aq̄ ul' ſucc⁹ ei⁹ bibat̄:

Illius ſucco crines retinere fluentes.
Allitus aſſeritur: dentiſq; curare dolorem
Et ſquamas ſucc⁹ ſanat cū melle ꝑunct⁹

& hūc effectuū tāgit Aui.ii.ca.c. de naſturcio dicēs. retīet capillos capitis cadētes bibitū & linitū. Scđus ei⁹ effect⁹ eſt ꝙ curat dolorē dētiū: & hoc maxīe ex cā frigida: qa naſturciū ē īciſiuū reſolutiuū & calefactiuū: ut patuit pri⁹ ibi. Cur morit̄ hō. Terti⁹ effect⁹ eius ꝙ ſucc⁹ eius habet ꝓprietatē curaudi ſq̄mas pelli adherētes: qñ ſumit̄ cū melle. & ex eo linit̄ loc⁹: & cā ē: qa tales ſquame gñant̄ ex fleūate ſalſo. Naſturciū aūt

ut ṕdictū eſt:oē fleuma purgat:& ergo p intus ſumptū ꝓhibet cauſam ſquamarū:& ab exterius linitū ſua abſterſiōe eas abſtergit:& maxime cū melle:qa hoc etiā abſterſiuū eſt:& ſic iuuat abſterſionē naſturcii:& ṕter iſtos effectus naſturciū exſiccat putredinē uacuitatis uētris:mundificat pulmonē:& confert aſmati:& in medicinis aſmatis ponit̃ pp illud quod eſt in ipſo de inciſiōe,& ſubtiliatiōe:caleſacit ſtomachū & epar:& confert groſſiciei ſplenis:& ꝓprie quando ex eo fit emplaſtrum cū melle:& facit euomere colerā:& educit eam ſolutiōe:augmentū efficit in coitu:& ſoluēdo educit uermes:& prouocat mēſtrua,ut uult Aui.ii.can.loco ṕalle.

DE CELIDONIA.

Cecatis pullis hac lumina mater yrundo
Plinius ut ſcribit:quāuis ſint eruta reddit.

¶ Hic ponit̃ unū notabile de celidonia:& ē quod qn̄ pulli yrūdinis excecati fuerint: tūc mater affert celidoniā & cū ea fricat oculos pulli excecati:& ſic uiſus reſtituit̃:& p hoc dat īnuere autor qđ celidonia maxīe cōfortat uiſum:& iſtud ēt manifeſte patet:qa in medicinis ualētibus cōtra debilitatē uiſus cōiter ponit̃:& eſt celidonia herba nota glaucū hñs ſuccū:cā aūt q̄re ipſi yrundini data eſt uirtus cognoſcēdi celidoniā pluſq̄ aliis auibus pōt eſſe iſta:qa pulli yrūdinis ſępius cecitatē patiunt̃ q̄ pulli aliaꝝ auiū:qa feces yrūdinū hñt uim exſiccatiuā oculoꝝ:& ſępius patiunt̃ a fecibus matrū: & eſt ſciēdū ꝙ ſ̄m Platea.celidonia eſt calida & ſicca ī tertio gradu.Et ex q̄litatibus ſuis & ſubſtantia habet uirtutē diſſoluēdi cōſumēdi & attrahēdi.Et radices eius trite & in uino decocte ualent ad purgandū caput:& uuluam ab humore frigido & humido:ſi patiēs fumū per eos recipiat: & poſtea uinum gargarizet.

DE SALICE.

Auribus infuſus uermes ſuccus necat eius
Cortex uerucas in aceto cocta reſoluit
Pomoꝝ ſuccus flos partus deſtruit eius.

¶ Hic autor tria dicit de ſalice.Primū eſt ſuccus ſalicis auri infuſus interficit uermes auris:& iſtud pōt cōuenire pp ſtipticitatē & exſiccationē eius.Et eſt hoc ſciēdū qđ ſ̄m Aui.ii.can.c.de ſalice: nō eſt aliud magis utiliſſimū q̄ ſuccus foliorū eius in cura ſaniei q̄ currit ex aure.Secundū eſt qđ cortex ſalicis.i.extrema ps eius in aceto decocta reſoluit uerrucas.Aui.uero lo.ṕal.dicit qđ eius cinis eradicat uerrucas linitus cū aceto.Et iſtud eſt pp uehemētē exſiccationē cineris eius:p deletiōe tñ uerrucaꝝ non eſt aliqd magis abſcindēs uerrucas quā fricatio portulacę ſup uerrucas:& facit hoc portulaca ſui ꝓprietate & non quali

tate ſm Aui.ii.cano.ca.de portulaca. Tertium eſt qđ flos ſalicis & ſuccus pomoꝝ.i.fructuum eius nocent ꝑtui:quia ꝓpter ſtipticitatem & exſiccationem eorum reddunt partum defficilem.

DE CROCO.

Confortare crocus dicatur letificando.
Membraq; defecta confortat epar reparando

¶ Hic ponuntur aliqua iuuamēta croci:quoꝝ. Primū eſt ꝙ crocus cōfortat corpus humanū letificādo. Et circa iſtud eſt ſciēdū ꝙ crocus tātā ꝓprietatē habet letificādi ꝙ datus ī maiori q̄titate q̄ debeat interficit letificādo ſiue ridēdo. Vnde di. Aui.ii.cano.c.de croco. Tres aurei de ipſo interficiūt letificādo:& eſt aureū pōdus dragma unius & ſemis. Secūdū eſt ꝙ crocus confortat mēbra defecta & principaliter cor. Confortat etiā ſtomachum pp ſuam ſtipticitatē & caliditatē:& eādem cām etiā reparat epar: & maxime pp ſtipticitatē:q̄ nō ꝑmittit diſſolui epar:nimius tū uſus eius inducit nauſeā & delicit appetitū : & iſtud inuit Aui.lo.p̄al.dicēs:ip̄e facit nauſeā & delicit appetitū:ꝓpterea qđ appoſitus eſt accetoſitati q̄ eſt in ſtomacho ex qua eſt appetitus : & p̄ter iſtos effectus eſt faciēs ſomnū & obtenebrās ſenſus:& cū bibit in uino:inebriat:abſtergit uiſum & phibet fluxū ad ipſum:facit anhelitum facilem:& cōfortat inſtrumenta anhelitus:excitat coitum:& ꝓuocat urinam:ut uult Aui.lo.p̄al.

DE PORRO

Reddit fecundas ꝑmanſum ſ ępe puellas
Iſto ſtillantē poteris retinere cruorem

¶ Hic ponuntur duo iuuamēta porri. Primum eſt qđ porrū ꝑmāſum.i. ꝑ comeſtionē ei⁹: reddit puellas ſępe fecundas. Cuius rō pōt eſſe:qa ſm Aui.ii.cano.c.de porro:cōfert coartatiōi matricis:& duriciei q̄ eſt in ipſa:q̄ pñt eē īpedimenta cōceptōis. Scđm ē ꝙ porrū abſcidit fluxū ſanguis nariū. idē uult Aui.lo.p̄al.& plures alii effectus eius dicti ſunt prius ibi. Allea nux ruta.

DE PIPERE.

Quod piper eſt nigrū nō eſt diſſoluere pigrum
Fleumata purgabit digeſtiuamq; iuuabit.
Leuco piper ſtomacho prodeſt tuſſiq; dolori
Vtile perueniet motum febriſq; rigorem

¶ Hic ponuntur multa iuuamenta piperis:& primo tria piperis nigri: quoꝝ. Primū eſt qđ piper nigrum nō eſt pigrum in diſſoluendo ideſt reſoluendo ꝓpter fortē eius caliditatē & ſiccitatē:eſt.n.calidū & ſiccum in quarto. Secūdū eſt qđ purgat fleumata:qa attrahit ex interiori corpe

fleuma:& ipſum cõſumit, Similiter fleuma in pectore & ſtomacho inui ſcatũ remouet:ipm calefaciẽdo ſubtiliãdo & diſſoluẽdo, Tertiũ eſt ꝙ eſt iuuamẽtũ digeſtiue,& iſtud patet p Aui,ii,cano,c,de pipe:dicẽtẽ quod pip eſt digeſtiuũ faciẽs appetitũ:& iſtud maxĩe intelligẽdũ eſt de pipere longo:ꝙ eſt magis cõueniẽs digeſtiõi crudoꝝ humorũ quã albũ uel nigrũ,ut teſtat Gal,iiii,de regimine ſanitatis,c,vii,Secundo ponit quinqꝫ iuuamẽta leuco pipis,i,piperis albi quoꝝ,Primũ eſt ꝙ piper albũ cõfortat ſtomachũ,& iſtud patet p Gal,loco pal,dicentẽ:ꝙ eſt cõfortãs ſtomachũ ſup alia duo pipera,& idẽ uult Aui,ii,can,c,de pipere dicẽs:& albũ magis cõueniẽs eſt ſtomacho & uehemẽtius cõfortat,Secundũ eſt quod piper cõfert tuſſi maxime ex materia frigida fleumatica:qa illã calefacit diſſoluit & incidit,& iſtud uult Aui,loco pal,dicẽs , ꝙ qñ adminiſtratur piper in electuariis eſt cõueniẽs tuſſi & doloribus pectoris', Tertium eſt piper albũ cõuenit dolori:& põt iſtud intelligi de doloribus pectoris ſicut ex Aui,allegatũ eſt uel de dolore uentoſo:tali,n,cõuenit oẽ piper qa omne piper uentoſitate carminatiuũ eſt uentoſitatũ:& ſic educit uentoſitates ,Aui,uero lo,pal,dicit pip albũ & ſimiliter lõgũ cõuenire in dolore uẽtris pungitiuo ſi bibat cũ melle:& foliis lauri recẽtibus,Quartũ eſt ꝙ utiliter põt preuenire motũ febris,i,acceſſionẽ ſiue paroxiſmũ febris & hoc febris frigide:qa ĩ tali pip aliquo mõ materiã calefacit & digerit, Quintũ eſt piper album ualet in rigore febriũ:cuius cauſa eſt : qa piper ſua caliditate cõfortat neruos & materiã ſparſam ſuper eos conſumit,& Auic,dicit qđ fricando fit inunctio ex ipſo cum unguento & confert rigori:& iſta iuuamẽta qnqꝫ etiã pñt cõuenire aliis generibus pipeꝝ:ut ex Aui,loco pal,patet,& pter iſtos effectus piper calefacit neruos:& lacertos adeo qđ ĩ hoc nõ eſt aliud ei par : mũdificat pulmonẽ:puocat urinã paucum de ipſo:ſed multũ de ipſo ſoluit uentrẽ,ut colligit ex Aui,loco pall,Et circa iſtud ſciendũ eſt qđ triplex eſt piper,ſ,pip album:qđ dicit leucopip : pip longũ qđ dicit macro,& piper nigrum ꝙ dr melano pip, albũ dr ꝙ eſt uiride multũ humidũ:& qñ illud eſt deſiccatũ aliquantulũ: ita ꝙ appet q̃dã diſcõtinuatio inter eius ptes:nõ tñ ſit pfecte maturatũ: dicit pip longũ:ſed quãdo eſt pfecte maturatũ : tunc dicit pip nigrum.

Et mox poſt eſcã dormire nimiſqꝫ moueri.
Iſta grauare ſolent auditus ebrietaſqꝫ

¶ Hic tangũtur tria grauedinem auditus ĩducẽtia. Primũ eſt immediatus ſõnus poſt cibũ ſumptum & hoc uſqꝫ ad repletionẽ:cuius cauſa poteſt eſſe iſta:quia ſomnus ĩmediate poſt cibũ ſumptũ facit indigeſtionẽ ciborũ : cibi autẽ indigeſti groſſos ac indigeſtos fumos pcreant:qa ſua groſſiciei meatus

auditus opilant:& etiā ſpiritus auditionis ingroſſant & pturbant. Secūn dū eſt nimius cōmotus poſt cibū ſumptū:qa talis etiā impedit digeſtionem & clauſionem debitam orificii ſtomachi. Aliqui tamen textus loco nimis habent minus:& tunc ſenſus eſt qđ nullus motus poſt cibum ſumptum etiam grauat auditū:Cuius ratio eſt:quia tūc orificium ſtomachi non ita facile clauditur:ſicut per paucā deambulationē:qua cibi deſcendunt ad fundum ſtomachi:iam ſtomacho nō exiſtente clauſo fumi multi aſcendunt ad caput grauantes auditum. Tertium eſt ebrietas:quia ex ebrietate procreantur fumi multi:& uapores qui aſcendunt ad caput:& ad organum auditus:ſpiritum eius perturbantes & auditum grauātes: & non ſolum ebrietas inducit:nocumētū auditui:ſed etiam uiſui: & omnibus ſenſibus ppter eādē cauſam:ut etiam prius dictum eſt Auic. uero .iiii. in. c. ii. de cōſeruatione ſanitatis auris etiam dat tria nocentia auribus:& dicit. & ex eis quidem quæ nocent auri & reliquis ſenſibus ſunt faſtidium & repletio & proprie ſomnus ſuper repletionem. Et eſt ſciendū qđ aliqui textus adhuc habent iſtū uerſum continentē adhuc alia inducentia grauedinem auditus:& eſt iſte:Balnea ſol uomitus affert repletio clamor: quia iſta inducunt etiam grauedinem auditus : maxime tamen tīnitum:quia dicit Aui. iiii. in. c. de cura tīnitus oportet ut oēs iſte uitēt ſolem & balneum laborioſum & uomitum & clamorem & repletionē.

Metus:longa fames:uomitus:pcuſio:caſus
Ebrietas:frigus tinnitum cauſat in aure.

¶ Hic tangut ſeptem inducentia tinnitum in aure .i. ſonū quem hō uī audiī exteri⁹.

Quorum primū eſt metus:& ſm alios motus:cauſa eſt de metu:q in metu ſpiritus & humores mouent ad interiora. ſ. uerſus cor ſubito : ex quo motu facile motus generat uentoſitas: quę penetrādo ad organū auditus tīnitum cauſat. De motu etiā patet:q ex motu corporali etiā cōmouent humores & ſpūs ex qua cōmotiōe ēt generat uētoſitas facile q ueniens ad aures tīnitū cauſat:qa tīnitus cauſat pp aliquā cōmotionē uaporis aut uētoſitatis circa organū auditus cōmouentiū aerē cōnaturalem in organo auditus exiſtentē. Secundū eſt longa fames:& rōne ſubiungit Auic. iiii. in. c. ix. dicēs. & illud eſt pp agitationē cadentē in humoribus ſparſis in corpe qeſcētibus in ipſo:& cū nō inuenit natura cibū aliquē cōuertit ad eos :& reſoluit ipſos & mouet eos. Tertium eſt uomitus: quia ī uomitu qui eſt motus laborioſus mouent maxime humores ad caput: in ſignū cuius oculos & faciē uidemus fieri rubeos:& uiſus fieri nocumētum : & ſic etiam facile mouentur in uomitu uapores & uentoſitates ad organum auditus. Quartum eſt percuſio ſpere in capite & maxime in

aure:cuius cauſa eſt:q͞a ex tali etiā accidit uehemēs cōmotio aeris connaturalis in organo auditus exiſtētis:q͞a natura aliquo mēbro leſo imediate mittit ad ip̄m ſpūm & ſanguinē q̄ ſunt inſtrumēta naturę:ex q̄bus tūc accidit in aure cōmotio. Quintū eſt caſus:& maxīe ſupra caput:pp eādē cām q̄ dicta eſt de pcuſſiōe:& ēt ex caſu quocūq; uehemēs fit commotio humoꝝ in corpe. Sextū eſt ebrietas:cuius cauſa eſt:q͞a ī ebrietate caput repleť fumis & uaporibus:ex q̄bus ad organū auditus uehentibus facile cōmoueť aer cōnaturalis in organo auditus exiſtēs. Septimū eſt frigus: ex forti.n.frigore debilitať organū:q̄re ex leui cauſa facile patiť uel contingit tīnitus ex forti frigore:q͞a forte frigus cauſat uētoſitates. Et nō ſolum ex iſtis cauſis cōtingit tīnitus auriū:īmo ex pluribus aliis ſicut ex uētoſitate in capite gn̄ata & in ipſo mota:aut ex ſonitu ſaniei q̄ gn̄ať fortaſſe:in ipſa:& ex feruore puris in ptibus eius:aut ex motu uētoſitatis accidentis multotiēs in meatibus eius:ſicut fit in febribus:aut ex repletione ſupflua in corpe & pprie in capite:aut ex materia uiſcoſa reſoluta in paucam uentoſitatē:aut ex medicinis:quaꝝ pprietas eſt ut retineāt humores & uentoſitates in tpibus cerebri:ut colligitur ab Aui. loco pal.

¶ Hic ponūť. xxi. res nociue oculis.

Balnea uina uenus uentus piper allea fumus
Porri cum cepis lens fletus faba ſinapis
Sol coitus ignis labor ictus acumina puluis
Iſta nocēt oculis ſed uigilare magis.

Prima eſt balneū ſiue humidū ſiue ſiccū quod ſtupha dicitur. Primo q͞a calefacit eos calefactōe multa:& ſic ledit eorū cōplexionē cū naturaliter ſint frigidi de natura aq̄. Secundo q͞a exſiccat & reſoluit humiditates ſubtiles oculoꝝ:q̄bus ſp̄ūs uiſiui qui ſunt ignei hn̄t refocillari & tpari. Et pp iſtud plures reperiunť ceci ſupra renū.in q̄bus cōitas utiť ſtuphis & balneis:quēadmodū etiā plures repe riunť leproſi in holandia q̄ in aliqua alia regione:pp indebitū regimen. Secūda res eſt uinū:& hoc īmoderate ſumptū:ale.n.debilitat oculos & uiſum:q͞a caput replet fumis & uaporibus:& ergo etiā hebetat omnes ſenſus. Tertia res eſt uenus.i.nimius uſus coitus:q ab oīb⁹ medicis ferť debilitare multū uiſum. Et Ariſt.iiii.pbleu.parti.iii.aſſignat cām iſtam dicens.q͞a.ſ.p coitū auferť qđ oportunū eſt oculis. Oportet.n.humidū aqueū ſubtile eis ineſſe:in quo uiſibiles ſpiritus fulcianť:nā oculus naturaliter eſt talis.ſ.humidus. Vnde de ſenſu & ſenſato:&.v.de gene.aīali. diciť:oculū eſſe de natura aquę:ſed euulſis humidis & euacuatis puenit ſupiora deſiccari:pp q͞p oculi a ſui recedūt natura q̄ hūiditate uigebāt:& merito oculi uigent humiditate:q͞a p ſp̄ūs igneos:q̄ ſunt in multo motu

euaneſcerent

euaneſcerent niſi humido ſuſtentarent: & ex iſto manifeſtũ eſt: ꝙ coitus exſiccat partes ſupiores ſubtrahẽdo humidũ a qđ ſequit leſio acuitatis uiſus: Quarta res eſt uentus: & maxime meridionalis: de quo dicit Ipo. .iii. ampho. ampho. illo: auſtrini flatus: quod eſt caliginoſus. i. caliginẽ & obſcuritatẽ in oculis inducens: qđ prouenit: qa talis uentus capat replet humiditatibus hebetantibus ſenſus & ſpũs obfuſcantibus. Quinta res eſt piper: qđ prouenit pp ſui acuitatẽ q̃ generat fumos oculos mordicãtes. Sexta eſt allea q̃ etiã nocẽt uiſui pp eoꝝ acuitatẽ & uaporiſitatẽ: ut etiã prius dictũ eſt ibi. Allea nux ruta. Septima eſt fumus q etiã nocet oculis ꝑpter ſui mordicationẽ & exſiccationẽ. Octaua eſt porri: qa ex eſu ipſorũ generant fumi groſſi melãcolici: quibus uiſus obumbratur: ut ẽt prius dictũ eſt ibi. Allea nux ruta. Nona eſt cepe: quarũ comeſti nocet oculis ꝑpter earũ acuitatẽ. Decima eſt lens: de quo dicit Auic. ii. can. c. de lente: quod illius q plurimũ eius comeſtione utit uiſus obtenebratur propter uehementiã exſiccatiõis eius. Vndecima res eſt fletus nimius q debilitat oculos ex eo quod inducit debilitatem retentiue oculorum. Duodecima & faba: cuius uſus generat fumũ groſſum melancolicũ obtenebrãtẽ ſpiritus uiſiuos ſicut porrũ: & ergo etiã comeſtio fabaꝝ inducit ſomnia terribilia. Decimatertia eſt ſinapis: cuius uſus inducit debilitatem uiſus ꝑpter eius acuitatẽ. Decimaquarta ẽ aſpicere ſolẽ: & hoc eſt ꝑpter eius uehementẽ nitorẽ & ſplẽdorẽ quibus deſtruit uiſus: ut patet ad expientiã: & hoc iõ: qa uehemẽs ſenſibile non ꝑportionatũ ſenſui: ſicut radii ſolares corrũpunt ſenſum. Decimaqnta eſt coitus: & maxime poſt nimiam repletionẽ: uel magis poſt nimiã uacuitatẽ & inanitionem: & de iſta dictum eſt. Decimaſexta eſt ignis: cuius inſpectus cauſat ſiccitatẽ uehemẽtẽ in oculis: & ſic ledit uiſum: & etiã ledit ꝑpter claritatẽ eius: & ergo cõiter uidemus fabros: & illos q cõtinue corã igne opant rubeos aut debiles habere oculos. Decimaſeptima nimius labor: quia talis etiã uehemẽter exſiccat. Decimaoctaua eſt percuſſio cõtra oculos que ledit oculos & uiſum: qa facit ſanguinẽ fluere ſpũm uiſiuum perturbãtem: & aliquando apoſtema generantẽ. Decimanona eſt nimius uſus reꝝ acutarũ: uidelicet uti diuerſis ſalſamẽtis acutis: & hoc ꝑpter acuitatũ fumorũ ex ipſis generatoꝝ. Viceſima eſt puluis: ſiue ambulare in locis puluerulentis in quibus de facili puluis ad oculos peruenit: & uiſum obfuſcat: Vigeſimaprima: & inter cęteras magis ledẽs oculos & uiſum: eſt nimiũ uigilare. qa uigilię nimię nimiã ſiccitatem in oculis inducũt. Et in gñali oĩs repletio nocet oculis: ſilr oẽ qđ exſiccat naturã: & oẽ qđ turbat ſanguinẽ ex rebus ſalſis acutis & aliis: & oĩs ebrietas. Vomitus uero confert ei inq̃tum purgat ſtomachũ: & nocet ei ĩq̃tũ mouet materias cerebri ex pellẽdo eas ad ip̃m. Et ergo ſi fuerit uomitus neceſſariꝰ debet fieri poſt

cibũ cũ facilitate. Et ſimiliter ſomnus ſupfluus nocet uiſui:& ſomnus ſtatim poſt repletionem:& multitudo fleubotomię:& ꝓprie cum uentoſis cõtinuis,& iſtud colligiť ex Aui.in.iii.trac.iiii.c.de rememoratiõe reꝝ uiſui nocentiũ:ubi etiã Auic.plures ex cauſis in tex.narratis exprimit.

Feniculis uerbena roſa celidonia ruta
Ex iſtis fit aqua quę lumina reddit acuta.

℄ Hic tãguntᷣ.v. res medicinales: quarũ aqua ↄfert uiſui. Pria eſt feniculis: cuiꝰ ſuccus in oculo poſitus acuit uiſũ ſm Ra.iii.Almã. Scda eſt uerbena:cuius aq̃ a cõibus medicis poniť in receptis ponẽtibus cõtra debilitatẽ uiſus. Tertia eſt roſa:cuius aqua cõfortãdo ſpũm aialẽ põt confortare uiſum. Quarta eſt celidonia:& eſt herba hñs ſuccũ citrinũ:& dř celidonia quaſi celicadona donãs. Quinta eſt ruta:& eſt herba cõis:& aquę iſtarũ duarũ herbaꝝ ſimiliter ualẽt:ut ex cõibus autoribus medicinę patet:& de pluribus iſtarum herbarum prius in diuerſis paſſibus dictum eſt amplius.

Sic dentes ſerua porrorum collige grana.
Ne careas iure cum iuſquiamo ſimul ure.
Sicq; ꝑ embotũ fumum cape dente remotum

℄ Hic ponũtur aliquę medicinę ualentes ad dolorẽ dentiũ:& dicit tex. quod ſemina porroꝝ & iuſgamus ſimul uſta ualẽt ĩ dolore dẽtiũ:& dñt ſic admiſtrari:ſuccus iuſgami cũ ſeminibus porroꝝ debet ſimul cõburi:& fumus iſtoꝝ ꝑ embotũ recipi in illa pte in q̃ eſt dolor dẽtis:Iuſqamo.n.eſt uirtus ſtupefaciẽdi:& ſic ex ſtupore dolor nõ pcipiť:& in fumo ſemis porris eſt uirtus ĩterficiẽdi & eiiciẽdi uermes q aliqñ in cõcauitatibus dentiũ exiſtẽtes intollerabilẽ faciũt dolorẽ:& iſtud dicit Aui.ii.can.c.de porro:& eſt porrũ herba nota:& iuſgamus eſt herba ſtupefactiua hñs longa folia pinguia & fetida.

Nux oleum frigus capitis anguillaq; potus.
Ac pomũ crudũ faciunt hominẽ fore raucum

℄ Hic ponũtur .vi. cauſę raucedinis uocis:quarũ. Prima ẽ nux .i. cõeſtio nucũ: qa nuces multũ exſiccãt:& ergo uocẽ exaſpãt & faciũt eã ſimilẽ uocibus gruũ. Scda ẽ oleũ:cuius uſus p̃t ĩducere raucedinẽ:qa ptes eius aliq̃ uiſcoſe adhęrẽt ipſi cãne pulmonis faciẽtes raucedinẽ: ſcđo põt inducere raucedinẽ ĩ corpibus colericis:qa oleũ in talibꝰ cito ĩflãmať:& ſic ĩducit ex tali calefactõe exaſpationẽ & raucedinẽ:pria tñ cã uř melior. Tertia ẽ frigus capitis:cuiꝰ cã eſt:qa ex frigore capitis fit ↄpreſſio cerebri:ex cuiꝰ

cōpreſſiōe fluxū:hūores deorſū uerſus guttur & cānā pulmonis īducētes raucedinē pp nimiā humectationē cāne. Quarta eſt āguilla ſiue cōeſtio anguillę:qa ex eſu eius fleumata uiſcoſa multiplicantᷣ q̄ ueniētia ad cānā pulmōis illic adhęret īducētes raucedinē. Quīta ē pot⁹ nimius:& maxīe qñ itur dormitū:cuius cā ē:qa ex tali cāna pulmōis ēt multū humectatᷣ: iā uehemēs humectatio cāne pulmonis potiſſima ē cā raucedinis uocis ſm oēs medicos. Sexta eſt pomū crudū: qa inquātū crudū multiplicat fleumata:& ſi ſit cū hoc īmaturū ſtipticū ſiue ponticū guttur exaſperat.

Ieíuna uígíla caleas dape ualde labora
Inſpíra calídū modícū bíbe comprime flatum
Hęc bene tu ſerua ſi uís depellere reuma.
Sí fluat ad pectus dícatur reuma catarrus
Ad fauces brancus ad nares eſto coríſa

℄ Hic tangunᷣ ſeptē qbus curatᷣ reuma. Primum eſt abſtinētia ſiue ieiuniū:qa p hoc materia reūatis diminuitᷣ:qa abſtinētia exſiccat: & materia meli⁹ maturatᷣ & cōſumitᷣ: qa natura nō hñs materiā cibalē inq̄ agat agit in materiā reumatis & cōſumit eā & caput minus repletᷣ: & ergo dicit Auic. y. in trac. i. c. xiii. & oportet qdē ne patiēs catarrū & coriſā repleat uētrē cibis: q̄re repleatᷣ caput eius. Scdm eſt uigilia:qa illa ēt eſt exſiccatiua cerebri & ꝓhibitiua aſcēſus multoꝝ uaporū ad caput. Tertiū eſt cibi calidi q etiā iuuāt ī reumate cū eſt ex materia frigida:qa p illos ēt tūc digeritᷣ materia frigida. Quartū ē multū laborare:qa p hoc ēt cōſumitᷣ materia reumatis:qa labor multus exſiccat ſupfluitates corpis:& loco iſtius dictiōis ualde:qdā tex. hñt ueſte:& tūc ſenſus eſt ꝙ ī cura reumatis ēt ualet calere ueſtibus:& hoc ēt ueꝝ ē maxīe:tū qñ materia reumatis ē frigida. Quītū eſt īſpiratio aeris calidi:& hoc maxīe ī catarro ex materia frigida:qa per aerē inſpiratū calidū tūc calefacit materia & maturatᷣ. Sextū eſt modicū bibere & pati ſitim:qa p hoc ēt materia reumatis ꝯſumitᷣ cū ſitis ſiue modica bibitio exſiccet:& ēt p modicā bibitionē nō repletᷣ ſicut p multū potū. Septimū eſt cōprimere flatū. i. retinere anhelitū:iſtud. n. ualde bonū eſt in catarro maxīe a cā frigida:qa p iſtā retētionē anhelitus calefaciūt pectoralia:& ſic melius digeritᷣ materia frigida fleumatica faciēs catarrū:& plurima iſtorū & alia tāgit Aui. lo. ꝑal. dicēs ꝙ oportet ut aſſiduet calefactionē capitis & elōgationē eius a frigore:& minuat ipm a ſeptentriōe:& ꝓprie poſt auſtrū:auſter. n. replet & rarificat & ſeptētrio cōſtringit & exprimit & minorat potū aq̄ cōgelate:neq; dormiat ī die & ſitiat & famē patiatᷣ & uigilet q̄tū pōt:qm̄ ſunt initiū curę. Raſis uero. ix. Almā. uult ꝙ patiens reuma debet cauere ne iaceat ſupinus,& ratio eſt:ne per

BIBLIOTECA UNIVERSITAR

illū decubitū materia fluat ad ptē poſteriorē:& cū ps poſterior nō habet manifeſtos meatus p quos materia fluat timeať ne fluat ad neruos & faciat ſpaſmū uel paraliſim:& ſimiliter debet abſtiere oīno a uino:qa uinū eſt uaporoſū:& cū multū calidū ſit diſſoluit materiā & auget reuma:& ſimiliter nō debet ſtare ad ſolē aut ad ignē:qa ſol aut ignis diſſoluēdo materiā augēt reuma:deīde tex.in duobus ultimis uerſibus ponit dr̃iā īter iſta tria noīa.ſ.catarrus:brācus:& corriza.& ſtat dr̃ia in hoc ꝙ eſt fluere materiā ad aliā ptē:uñ reuma ē nomē cōe ad oēm fluxū materię de uno mēbro ad aliud.Et ergo dr̃ reuma q̄ſi ruēs materia:in cōi tñ uſu capitur ſolū p noīe cōi ad oēm fluxū materię a capite:& continet ſub ſe iſtas tres ſpēs.ſ.catarrū:brācū:& corrizā:uñ ſi illa materia fluat ad pect⁹ uľ mēbra uicina dr̃ catarr⁹;ſi uero ad fauces brāc⁹:ſed ſi fluat ad nares dr̃ coriza.

Auripigmentum ſulphur miſcere memento
His decet apponi calcem commiſce ſaponi
Quattuor hęc miſce commixtis quattuor iſtis
Fiſtula curatur quater ex his ſi tepleatur

¶ In hoc tex.ponit autor medicinā curatiuā fiſtulę dicēs ꝙ emplaſtrū factū ex auripigmēto : ſulphure calce & ſapone ſimul mixtis curat fiſtulā:cuius cā eſt:qa in iſtis eſt uirtus exſiccatiua & mundificatiua q̄ intentiōes neceſſario reqrunť in curatiōe fiſtulę.de auripigmento dicit Platea.ꝙ eſt calidū & ſiccū in quarto gradu diſſoluit attrahit cōſumit & mundificat:& ſulphur & ſapo ſm eum etiam calida ſunt & ſicca:ſulphur tamē uehemētius:qa eſt calidū & ſiccū in quarto gradu.Sapo.uero non de calce dicit Aui.qđ calx albuta eſt exſiccatiua ſine mordicatiōe & conſolidat.Notandū circa iſtud qđ fiſtula eſt uulnus aſſidue & piodice fluēs .i.ſm diuerſa tēpora uel ſm diuerſas lunatiōes : auripigmentū uero eſt illud quo utunť ſculptores:quo faciunt adherere es ſiue metallū lapidibus.ſapo uero.i.ſmigma eſt illa pinguedo alba ſiue nigra qua mulieres lauant & mundant ueſtes:alia uocabula nota ſunt.

Oſſibus ex denis,bis centeniſq; nouenis
Conſtat hō denis:bis dentibus ex duodenis.
Ex tricentenis,decies ſex quinqueq; uenis.

¶ In hoc textu autor pōit numerum oſſium dentium & uenarum humāi corpis & dicit.Primo qđ hō conſtat ex ducentis & nouēdecim oſſibus:ſm tñ ſolēnes medicinę doctores.ut Ipoc. Gal,Raſis:Auer.& Aui.Oſſa hoīs ſunt ducēta.xlviii.licet in particulari

enumeratiõe oſſium diſcõueniãt:& iſtud uult ille cõis uerſus. Oſſa ducẽtena ſunt atq; q̃ter duodena. Secundo dicit ꝙ hõ debet habere triginta duos dentes. & iſtud intelligendũ eſt cõiter:& ut plurimũ in hominibus ꝑfectis:aliqñ. n. cõtingit aliquos hoies nõ hr̃e dẽtes q̃ttuor extremos q ſunt poſt molares:& in talibus dẽtes ſunt xxviii. tm̃:& aliq carent his dẽtibus ultimis in pueritia tm̃:alii in pueritia & in iuuentute: ita ꝙ non eis naſcũt donec ſint ſenes:alii tota uita. Circa iſtud ſciẽdũ eſt ꝙ ſm Aui. in .i. doc. v. ſum. c. de anathomia dentiũ. Inter oẽs dentes duo uocanť duales:& ſunt duo dentes anteriores:& duo q̃drupli iuncti dualibus a dextris & ſiniſtris:& tam duales q̃ quadrupli ſunt duo in ſuperiori mandibula:& duo in inferiori:& ſunt omnes ordinati ad incidendũ: & ideo a quibuſdã inciſores uocanť:& ſpetialiter duales:& poſt iſtos dentes ſunt duo dentes q uocanť canini ſupius: & duo inferius ĩmediate coniuncti quadruplis:& officium eoꝝ eſt frangere dura:& poſt illos ſunt quattuor dentes molares a dextris & a ſiniſtris q̃ttuor tam in ſupiori q̃ in iferiori mandibula:& poſt iſtos in aliq̃bus eſt dens unus ſenſus tã a dextris quã a ſiniſtris & tam in inferiori q̃ ſupiori mãdibula:in aliq̃bus uero non: & ſunt iſtis dentes molares & dẽtes ſenſu oẽs ordinati ad molendũ:& ſumma totius numeri dentiũ eſt. xxxii. uel. xxviii. in non habentibus dentes ſenſus. ſ. q̃ttuor duales:quattuor quadrupli:& quattuor canini. xvi. molares:& quattuor dentes ſenſus. Tertio dicit quod homo habet tricẽtas & ſeptuagintaq̃nq; uenas ut poſſet patere enumeranti eas.

Quattuor humores in humano corpe cõſtant
Sanguis cum colera fleuma melancolia
Terra melã. aque fleg. & aer ſanguis col. ignis

¶ In hoc textu enumerat. Prĩo autor humores q ſunt neceſſarii ad cõſtõnẽ humani corpis:& dicit ꝙ quattuor ſunt humores in humano corpore ſcilicet ſanguis:fleuma:colera. & melãcolia. Secũdo oſtẽdit naturã & cõplexionẽ cuiuſq; humoris ꝑ hoc quod cõpat unumquẽq; uni elemẽtoꝝ & uult qđ melancolia eſt frigida & ſicca:& ſic cõpať terrę q̃ ſimilis nature eſt. fleuma eſt frigidũ & humidũ:& ſic cõpať aque:ſanguis eſt calidus & humidus:& ſic cõpať aeri. ſed colera ẽ calida & ſicca:& ſic comparatur igni. & iſte ſenſus etiam patet in his uerſibus. Humidus eſt ſanguis:calet:eſt uis aeris illi. Alget:humet. fleuma:illi uis ſit aquoſa. Sicca calet colera:ſic igni ſit ſimilata. Melancolia friget ſicca q̃ſi terra. Et ꝑ maiori intellectu ſciendũ eſt qđ ſm Aui. in. i. doc. iiii. c. i. quattuor ſunt humores in corpe hominis. ſ. ſanguis:fleuma:colera:& melancolia:ut dictum eſt. Inter quos ſanguis eſt melior. Primo quia eſt

materia ſpirituũ:in qbus uita conſiſtit:& oĩs opatio uegetatiua uitalis &
aĩalis.Secũdo qa cõformis eſt cũ principiis uitę.Eſt.n.calidus & humi-
dus tp̃ate.Tertio qa plus nutrit & reſtaurat dep̃ditũ cęteris humoribꝰ.
Et ut ad unũ ſit dicere:eſt theſaurus naturę:ex cuiꝰ p̃ditiõe ſeq̃t mors ſta
tim:deĩde ſeq̃t flegma in bonitate.Primo qa aptũ eſt ut tp̃e neceſſitatis
fiat ſanguis:& iõ nõ habet ꝓpriũ receptaculũ:ſed ĩcedit cum ſanguine.
Secũdo qa uicinus eſt radicali humido:ꝙ eſt uelut baſis uitę.Deĩde ſeq̃t
colera:qa p̃ticipat cũ naturali calore q̃diu mẽſurã ſeruat:deĩde eſt melã
colia uelut fex & ſordicies elõgata a prĩcipiis uitę:inimica leticię:& libe-
ralitati & cõnata ſenio & morti.Secũdo ſciẽdũ ꝑ diuiſiõe & diffinitione
humoꝝ ꝙ ſanguinis duę ſunt ſpẽs.ſ.naturalis & innaturalis : naturalis ẽ
cuius color ẽ rubeus.ſ.uenalis rubeus obſcurus:& arterialis rubeus cla-
rus malo carẽs odore:& ẽ ualde dulcis:& hoc p̃ reſpectũ ad alios humo
res.Innaturalis eſt duplex.Nã qdã eſt ĩnaturalis:q̃litate.ſ.q eſt mutatus
a cõplexiõe bona in ſe ſine alterius humoris cõmixtiõe:alius eſt ĩnatura-
lis pp̃ humorẽ malũ ei admixtũ peccãtẽ q̃litate ſubſtãtia uel q̃titate uel in
ꝓportiõe alterius ad alterũ:& iſte eſt duplex . Nã qdã eſt nõ naturalis ex
p̃mixtiõe mali humoris q ab extra ſibi ſup̃uenit alius eſt non naturalis ex
p̃mixtiõe mali humoris gñati in ipſomet ſanguine:qñ ps ſangius putre-
facta eſt:ſicut & eius ſubtile cõuerſum eſt in colerã:& groſſum in melan-
coliã:uel illa colera:uel illa melãcolia:uel utraq̧ mãſit in illo ſanguine:&
iſte ſanguis nõ naturalis ex admixtiõe mali humoris multipliciter diuer
ſificat̃ a naturali.Primo in ſubſtãtia:qa groſſior & turbidior eſt cum ſibi
miſcet̃ melãcolia:uel ſubtilior cũ ſibi miſcet̃ colera citrina ul' aquoſitas.
Secũdo in colore:qa eſt declinas ad albedinẽ ex p̃te flegmatis uel ad ni-
gredinẽ ex p̃te melancolię.Tertio in odore:qa fetidior eſt ex admixtiõe
putridorũ humorũ uel oĩno odore caret ex admixtiõe crudoꝝ.Quarto
in ſapore:qa uergit ad amaritudinẽ ex admixtiõe colerę:uel ad acetoſi-
tatẽ ex p̃te melãcolię:uel ad ĩſipiditatẽ ex p̃te flegmatis.Flegmatis uero
naturalis etiã duę ſunt ſpẽs.ſ.naturale & innaturale:naturale ẽ quod eſt
aptũ:ut in aliquo tp̃e fiat ſanguis:qm̃ eſt ſanguis non bene coctus.Et eſt
qdã modus dulcis flegmaticis ꝙ nõ ualde exiſtit frigidũ:ĩmo corp̃is cõ
paratõe eſt frigiditatis pauce:ſanguinis uero cõparatiõe & colerę rubeę
eſt frigidũ:& eſt naturaliter albũ:& dicit̃ iſtud flegma dulce extenſo hoc
nomine dulce ad oẽs ſapores delectãtes guſtũ:qa alio mõ flegma natura
le nõ eſt dulce:cũ ſit inſipidũ aquoſum & ſapori aquę multũ ꝓpinquũ:&
nõ fecit natura iſti flegmati ꝓpriũ receptaculũ ſicut colerę & melãcolię
fecit:ſed fecit ipſum tranſire cũ ſanguine ut tp̃e neceſſitatis uertat̃ in ſan
guinem:qa habet ſimilitudinẽ ꝓpinquã ſanguini:& iſtius flegmatis duę
ſunt neceſſitates:& una utilitas.Prĩa utilitas eſt:ut ſit iuxta mẽbra adhoc

ut operenť in eo eoꝝ uirtutes & coquant & digerant & nutriant ex eo cũ mẽbra amiſerint nutrimẽtũ ꝙ cõſueuit uenire ad ipſa: quod eſt ſanguis bonus ꝑꝑ retentionẽ materię ſanguinis: que qdẽ retentio a ſtomacho & epate fit ꝑꝑ aliquas cauſas accidẽtales. Secũda neceſſitas eſt: ut miſceať cũ ſanguine & reddat ipſum aptũ ad nutriendũ mẽbra flegmaticarũ cõplexionũ ſicut cerebrũ & nuchã: in quoꝝ ſanguine ea nutrituro notabilẽ flegmatis partem eſſe oportet. utilitas uero eius eſt: ut humectet iunctu ras & mẽbra q̃ multũ mouenť ne diſiccenť ꝓpter calorem q prouenit ex motu & cõfricatiõe. flegma uero ĩnaturale poteſt diuidi: primo ex parte ſubſtantię. Et ſic quoddã eſt muſcillaginoſum: & eſt flegma: ſ̃m ſenſum diuerſum in ſubtilitate & groſſicię in ſuis ꝑtib us: & dr̃ muſcillaginoſum ꝓpter ſiĺitudinẽ q̃ habet cũ muſcillaginibus extractis a ſeminibus: aliud eſt flegma groſſum: ꝙ appet equale in ſubſtãtia. i. in ſubtilitate & groſſicie: ſ̃m iudiciũ ſenſus: ſed ſ̃m ueritatẽ diuerſum eſt in ſuis partibus: & dicitur flegma crudũ: & iſtud multiplicať in ſtomacho & in inteſtinis: & ꝓpter ipſius expulſionẽ a ſtomacho p̃cepit Ipocras fieri uomitũ in menſe bis: & ad eius expulſionem ab inteſtinis ſtatuit natura colerã defluere a ciſtia fellis ad inteſtinum ieiunum. & conſequẽter ad alia inferiora: quatenus abſtergeret illud flegma ab orificiis inteſtinorũ: & faceret ipſum deſcendere cum fecibus: multiplicať etiã interdũ in uenis ſpetialiter in ſenibus ꝓ̄pter diminutionẽ digeſtiõis: & illic morã trahẽs paulatim augetur & ingroſſať: & cũ ab eo tandẽ graueť natura: & nõ poſſit ip̃m p uenas expulſionis ordinarias expellere faciens de poſſibilibus qđ melius eſt elongat ipſum a corde & aliis membris intrinſecis: & mittit ad extrema & ſpetialiter ad tibias: qa ſua grauedine naturaliter tẽdit ad ĩferiora: & iſta eſt cauſa: q̃re tibie ſenũ inflanť inflatione relinquente foueam poſt impreſſionẽ digiti ſpetialiter circa noctẽ: & ĩ pinguibus & ſolitis nutriri humidis: aliud eſt fleuma ualde ſubtile: & eſt fleuma aquoſum ſimile aq̃ aliqualiter inſpiſſate: & ſępe inueniť in ſaliuis & ſputis male digerentiũ & nimis bibẽtiũ & a cerebro ad nares diſtillare ſolet in principio corizarũ: & cũ p decoctionẽ ingroſſať cõuertiť in fleuma groſſum aut muſcillaginoſum: aliud ẽ flegma ualde groſſum album uocatũ gipſeum: & eſt flegma: cuius ſubtile fuit reſolutũ ꝓpter nimiã morã eius in iuncturis: & groſſum remanſit quaſi lapidificatũ: Et iſtud flegma facit podagrã noſam fere ĩſanabilem. Aliud eſt flegma uitreum & eſt flegma ſpiſſum: groſſum ſimile uitro liquefacto in colore: uiſcoſitate & põdere. Secũdo diuidiť flegma ĩnaturale ex ꝑte ſaporis: nam quoddã eſt flegma dulce ꝙ fit ex admixtione ſanguinis cũ flegmate. & ſub iſto etiã contineť flegma unctuoſum ꝙ fit ex admixtione unctuoſitatis ſanguinis: ſicut quoddam flegma uitreum. Aliud eſt flegma ſalſum factum ex admixtione colerę.

Et iſtud eſt magis mordax ſiccius & lenius ceteris ſpēbus fleumatis : ꝑꝑ colerā q̄ ſuſcipit in ſe q̄ ſicca exiſtit lenis & acuta. & hoc fleuma ſepe repit in fleumaticoꝝ ſtomachis potantiū ſepe uina fortia & utentium ſalſis & acutis:& adherēs ſtomacho cauſat īterdū ſitim clamoroſā:& diu currēs ꝑ inteſtina qn̄q; excoriat ea:& inducit diſſenteriā:& in ano frequēter inducit fortē tenaſmonē: Aliud eſt fleuma acetoſum qđ fit qn̄q; ꝑꝑ melancoliā acetoſam ſibi admixtā:& qn̄q; fit ꝑꝑ ebulitionē q̄ accidit fleumaticis:ſicut accidit ſuccis dulcibus fructuum:qđ primo ebuliunt:& poſtea aceſcunt:& iſtud flegma ſepius apparet in ſtomacho male digerentium q̄ in aliis partibus. Nā ad os ſtomachi naturaliter ꝓfluit melancolia ad deſideriū ſuſcitandū:q̄ deorſum cadēs qn̄q; fleumati mixta reddit ip̄m acetoſum:& hoc cognoſcit ꝑ ructus acidos:& interdū fleuma tale generat in ſtomacho ꝑ uiā ebulitiōis a debili calore ex chilo:aliud eſt fleuma ponticū:qđ qn̄q; cauſat ꝑꝑ admixtionē melancolie pōtice:& iſtud raro reperit ꝑꝑ raritatē melācolie pontice:qn̄ uero cauſat ꝑꝑ uehementē infrigidationē eius q̄ humiditas eius congelat & aliqualiter ad terreſtreitatē alterat:& non ſupuenit ei calor debilis q faciēdo ip̄m ebulire cōuertat ſpūm in acetoſitatē:neq; color fortis q digerat ip̄m & conuertat ip̄m in ſanguinē:colere uero ſpēs ſimiliter due ſunt.ſ.naturalis & īnaturalis. Colera naturalis eſt ſpuma ſanguinis:cuius color eſt rubeus clarus.i.citrinus in ultimo gradu citrinitatis:ſicut capilli ſafrani : & eſt leuis acuta & quāto magis fuerit calida erit maioris rubedinis. Et iſta colera poſtq̄ generata eſt in epate diuidit in duas ptes:quoꝝ una tranſit cū ſanguine ad uenas:& alia pars tranſmitit ad burſam fellis. Pars aūt illa colere que tranſit cū ſanguine penetrat cum eo cauſa neceſſitatis & cauſa utilitatis. Neceſſitas eſt ut miſceat cū ſanguinē ad nutriendum mēbra colerica:& utilitas eſt ut ſubtiliet ſanguinē et faciat ip̄m penetrare in uenis. Pars āt illa q̄ tranſit in burſam fellis tranſit illic etiā ꝑꝑ neceſſitatē et utilitatē:neceſſitas eſt duplex:q̄dā eſt neceſſitas corpis totius.ſ.mūdare ip̄m a ſupfluitatibus colericis:alia eſt reſpectu burſe fellis:et eſt nutrire ip̄am. Vtilitas etiā duplex eſt:una eſt abluere inteſtina a fecibus et fleumate uiſcoſo adherentes eis:altera eſt pungere inteſtina et muſculos ani ut ſentiāt qđ eſt eis nociuū et emitāt egeſtionē:et huius rei ſignū ē qđ colica ſepe accidit ꝑꝑ opilationē factā in foramine qđ ꝓcedit a burſa fellis uſq; ad inteſtina:colera uero īnaturalis duplex eſt:nam una eſt īnaturalis ꝓpter cām extrinſecā q̄ ei admiſcet. Alia eſt īnaturalis ꝓpter cām in ſe:qa ſubſtantia eius nō eſt naturalis:colera īnaturalis ꝓpter cām extrinſecā:alia eſt ſcita ē famoſa:et ē illa cui fleuma admiſcetur:et dicitur famoſa ſiue etiā nota:quia ſepiſſime uenerari ſolet. Et ex hac colera ſepe fit tertiana nota:alia eſt que eſt minoris fame:et eſt illa cui melancolia eſt admixta.

colera

colera uero famoſa uel eſt citrina:& generaẗ ex admixtionem fleumatis ſubtilis cũ colera naturali : uel eſt uitellina ſimilis uitellis ouoꝝ : & gñaẗ ex admixtiõe fleumatis groſſi cũ colera naturali. colera uero minoris famę fit duobus modis. unus eſt qñ colera in ſe aduriẗ:& fit cinis a quo nõ ſeparaẗ pars ſubtilis colerę:ſed cũ eo miſceẗ : & hæc colera ẽ peior:alius eſt melãcolia colerę de foris adueniẽs cũ ea miſceaẗ:& hæc colera eſt melior alia:& eſt eius color rubeus:ſed nõ clarus nec floridus:imo ẽ magis ſimilis ſanguini uenali:colerę uero in naturalis in ꝓpria ſubſtãtia ſine alterius humoris cõmixtione:alia eſt q̃ ſępius gñaẗ in epate:ꝑ hoc qđ ſubtile ꝙ eſt in ſanguine aduriẗ & trãſit in colerã:& groſſum in melancoliã: alia eſt q̃ in ſtõacho magis gñaẗ ex cibis malis nõ digeſtis ſed corruptis: uel generaẗ in uenis ex humoribus aliis:& iſtius colerę duę ſunt ſpẽs : nã q̃dã eſt praſſina ſimilis colori praſſi nigri q̃ generaẗ ex uitellina qñ aduritur:nã aduſtio facit in colera uitellina nigrediñe qua cõmixta cũ citrinitate generaẗ color uiridis:alia ẽ eruginoſa ſimilis in colore eruginieris: & generaẗ ex praſſina qñ praſſina tm̃ aduriẗ : donec ſicceẗ eius humiditas:& icipiat redire ad albedinẽ ꝑꝑ ſuã ſiccitatẽ:& iſte duę ultimę colerę male ſunt & uenenoſę:eruginoſa tamẽ maior eſt. Melancolię uero ſpẽs ſimiliter duę ſunt. ſ. naturalis & inaturalis:naturalis eſt fex bonis ſanguis & turbulẽtia & ſuꝑfluitas:cuius ſapor eſt medius inter dulcedinẽ & põticitatẽ:& iſta melãcolia cũ generata eſt in epate partiẗ in duas ꝑtes: quaꝝ una penetrat cũ ſanguine & manat cũ eo ad uenas:alia trãſmittiẗ ad ſplenem:prima ꝑs penetrat cũ ſanguine ꝑꝑ neceſſitatẽ & utilitatẽ:neceſſitas eſt ut miſceaẗ cũ ſãguine ad nutriẽdũ mẽbra melãcolica frigida & ſicca ſicut oſſa. Vtilitas eſt ut fluxibilitatẽ ſanguinis nimiã coerceat:& uigore corpulentiã eius cõdenſet:donec fiat pars ſolida mẽbroꝝ duorũ quę debet nutrire:alia pars q̃ ſanguis nõ indiget uadit ad ſplenẽ ꝓpter neceſſitate & utilitatẽ:neceſſitas eſt duplex:una ẽ ẜm totum corpus. ſ. ipſum a ſuꝑfluitate melancolica mũdare:alia eſt ẜm ſplenẽ. ſ. ipſum nutrire:utilitas uero ꝓcedit ex ea ꝓpter hoc ꝙ ipſa profluit ad orificiũ ſtomachi ex primẽdo humiditates quas illic iuenit:ſicut mulier mulgendo exprimit digeſtis lac ab uberibus uaccę. Et hæc utilitas ẽ duobus modis : uno mõ ipſa multa cõſtringit & inſpiſſat & cõfortat orificiũ ſtomachi. Secundo qa facit in ore ſtomachi cõmotionẽ ꝓpter acredinẽ eius & exſiccat famẽ & facit deſideriũ. Melancolia uero inaturalis eſt ſicut res aduſta uel cinis reſpectu aliorũ humorũ:& eius q̃ttuor ſunt ſpẽs famoſę:licet plures ſint nõ famoſę. Prima eſt q̃ eſt cinis colerę:& eſt illud ꝙ aduriẗ de colera : & hoc ſpẽs eſt amara. Secũda eſt q̃ eſt cinis fleumatis:& illud ꝙ fuit aduſtũ ex fleumate:& ſi fleuma ꝙ aduſtũ eſt fuerit ualde ſubtile & aquoſum:tũc melancolia ex eo genita erit ſalſa in ſapore. Si aũt fuerit flegma groſſum

ꝙ aduritꝭ:tunc cinis eius aut melancolia ex eo generata tēdit ad accetoſitatē aut ponticitatē. Tertia eſt q̄ eſt cinis ſanguinis:& illud q̄d aduſtū eſt ex ſanguine:& hęc melācolia ē ſalſa paꝝ trahēs ad dulcedinē. Quarta eſt q̄ eſt cinis melancolię naturalis.& ſi melācolia naturalis ex q̄ fit fuerit ſubtilis:tūc eſt multū acetoſa:& cū effunditꝭ ſuꝑ terrā ebulit:& eius odor eſt aeris:& ab eo fugiūt muſce & aīalia. Si uero talis melācolia naturalis ex q̄ fit fuerit groſſa:erit minoris acetoſitatis cum pauca ponticitate.

Natura pingues iſti ſunt atq̧ iocantes
Semꝑ rumores cupiunt audire frequentes
Hos uenus & bachus delectant fercula riſus
Et facit hos hilares & dulcia uerba loquentes
Oībus hii ſtudiis habiles ſunt & magis apti
Qualibet ex cā nec hos leuiter mouet ira
Largus amans hilaris ridens rubeiq̧ coloris
Cātās carnoſus ſatis audax atq̧ benignus

¶ Hic pōit autor ſigna ꝑ q̄ cognoſcere poſſum⁹ hominem ſanguineę cōplexiōis: quoꝝ. Primum eſt ꝙ ſanguineus eſt naturaliter pinguis & nō debemus ītelligere ꝙ ſāguineus ſit pinguis pinguedine ꝓprie accepta: quia tale ſignificat ſꝑ frigiditatē cōplexiōis.ut uult Aui.ii.ī doc.iii.c.iii.ſed ē pīguis pinguedie extēſa ad multā carnoſitatē:q̄a ē multū carnoſus. Vult.n.Aui.lo.p̄al. ꝙ multitudo carnis rubeę cū decēti firmitate & nō laxitate ei⁹ ſignificat cōplexionē calidā & humidā q̄lis eſt ſanguinea. Et ratio eſt:quia multitudo carnis rubeę atteſtatur ſuper fortitudine uirtutis aſſimilatiue & multitudine ſanguinis quę uigent & inualeſcunt calido & humido:teſte Gal. .ii.complexionum dicēte: multitudo autem carnis multitudine ſanguinis generatur. Calidum uero perfecte digerens & aſſimilans carnis ſoliditatem operatꝭ.dicit etiā Aui.loco p̄al.ꝙ omne corpus carnoſum ſine multitudine pinguedinis & adipis eſt ſanguineum. Et idem uult Gal.ii. tegni.ca.illo. Humida uero & calida craſſis. Secundū eſt q̄ꝺ eſt iocoſus. .ſ.proferēs uerba alios ad riſum prouocantia uel letus:& hoc eſt ꝓpter benignitatatē humoris ſanguiniei prouocātis hoīem ad lętitiā & iocūditatē ꝑꝑ ſpūs claros & perfectos ex ſanguine gn̄atos. Tertiū eſt q̄d libēter audit fabulatiōes iocoſas:eadem de cauſa. Quartū eſt q̄d inclinatus eſt ad luxuriam ꝑꝑ caliditatem & humiditatem prouocātiū ad coitum. Quintum eſt quod talis libenter bonum uinum potat. Sextum eſt q̄ꝺ libenter comedit bona cibaria:quoꝝ cauſa poteſt eſſe:quia talis appetit ſimiliora complexiōis eius quę ſunt bona uina & bona cibaria. Septimū eſt quod talis de facili ridet:cuius cā eſt:quia ſanguis ꝓuocat ad riſum.

Octauum eſt quod talis hylaris ideſt hylarem faciem amabilem & iocū-
dam habens propter uiuacitatem coloris & formoſitatem complexiōis
ex complexione ſanguinis. Nonum eſt quod talis profert dulcia uerba
propter amicabilitatem naturę ſanguinis. Decimum eſt qđ talis ē aptus
omnibus artibus.i.de facili poteſt addiſcere quālibet artem propter ui
uacitatē & perſpicacitatem ingenii eius. Vndecimū eſt qđ talis nō facile
iraſcitur: & iſtud prouenit propter humiditatē ebetantē feruorē colerę
ꝓuocātis ad irā. Deīde tex. in duobus ultimis uerſibus repetit aliq̄ ſigna
dicta & aliq̄ addit. Primū eſt ꝙ ſanguineus eſt largus nō auarus: ſed libe
ralis. Scđm eſt qđ talis eſt amās ſiue amoroſus. Tertiū eſt qđ talis eſt hy
laris.i.hñs uultū iocundū. Quartū eſt qđ talis quaſi ſp uř ridere: quorū
oīum cā eſt benignitas ſanguīs ad iſta prouocātis. Quintū eſt qđ talis eſt
rubei coloris. uult.n. Aui.lo.pal. qđ color cutis rubeus ſignificat multi-
tudinē ſanguīs: & debet iſtud intelligi de colore rubeo cū quodā ſplen-
dore & nō de rubeo fuſco q̄lis repiri ſolet in uultibus hoꝝ qui libenter &
abunde bibunt fortia uina & utunť ſalſis & ſpēbus acutis: qa talis ſignifi-
cat leprā futurā. Sextū eſt qđ talis libēter cantat uel audit cantare ꝓpter
letū eius animū. Septimū eſt quod talis eſt carnoſus pp cām prius dictā.
Octauū eſt qđ talis eſt ſatis audax propter caliditatē ſanguis q̄ eſt cā au-
dacię. Nonū eſt qđ talis eſt benignus pp ſanguinei humoris bonitatem.

Eſt & humor colere q cōpetit impetuoſus
Hoc genus eſt hoīm cupiens p̄cellere cunctos
Hi leuiter diſcūt multū cōcedūt cito creſcūt
Inde magnamini ſunt larga ſumma petentes
Hirſutus fallax iraſcens prodigus audax
Aſtutus gracilis ſiccus croceiq; coloris

¶ Hic pōit autor q̄dā ſigna per quę cognoſcere poſſu mus hoīem cole- ricę complexiōis. Primū eſt qđ cole ricus eſt impetuo ſus.i.faciens rem cū īpetu: cuius cā eſt: qa ſupfluus ca lor qui eſt in cole-
rico mouet ad impeditū: & ergo etiā uult Aui.li. in doc.iii.c.iii. qđ opa-
tiones exceſſiui motus ſignificant caliditatē. Secundum eſt quod talis eſt
cupidus honoris & appetit eſſe imprimis ſedibus & pręcellere cunctos
alios: cuius cauſa eſt: qa ſuperfluus calor pronificat animā ad arrogātiā
& temeritatē. Tertiū eſt quod iſto cito diſcūt: & hoc propter ſubtilitatē
humoris colerici: & eius caliditatē. Et ergo etiā dicit Auic.loco.p̄al. qđ
intellectus.i. promptitudo & uiuacitas ad intelligentiā ſignificat calidi-
tatem complexionis. Quartū eſt qđ iſti multum comedunt: quia in ipſis
fortior eſt calor digerens & maior reſolutio quam in aliis corporibus.

Quintũ eſt ꝙ iſti cito creſcunt.i.pueniũt ad augmentũ:& hoc ꝓpter for titudinē caloris naturalis in eis q eſt cā augmēti. Sextũ eſt qđ iſti ſunt ma gnanimi.i.non potentes tolerare iniurias:& hoc ꝓpter caliditatē in eis: & ergo dicit Aui.lo.p̄al. quod parũ pati ab unaquaq; re.i.patientem ſe reddere ſercat caliditatē. Septimum eſt ꝙ iſti ſunt largi: & hoc reſpectu illorũ qbus honores accidere poſſunt. Octauũ eſt ꝙ iſti appetũt ſumma .i.ſummas dignitates & officia ꝓpter cām ſecũdi ſigni. Nonũ qđ coleri cus eſt hirſutus.i.piloſus:& habēs multos crines ꝓpter caliditatē apiētē porros:& mouentē materiā piloꝝ ad cutē. Et dr̄ hirſutus quaſi hircos ſe quēs:qa īter oīa aīalia bruta hircus habet lōgiores crines. Decimũ eſt ꝙ ipſe eſt falax.i.deceptorius. Vndecimũ eſt ꝙ ipſe eſt iraſcens.i.de facili iraſcit̄ ꝓpter caliditatē. Et ergo dicit Aui.lo.p̄al.ꝙ ira frequens & a leui cā ſignificat caliditatē: & hoc ē ꝓpter facilitatē cōmotiōis colerę & ebu litōis ſanguīs circa cor. Duodecimũ eſt qđ ipſe eſt ꝓdigus:qa largus eſt in exponēdo ꝓpter honores hñdos. Decimũtertiũ eſt qđ talis ē audax. qa audatia ēt ꝓuenit ꝓpter nimiā caliditatē & maxime cordis. Decimũ quartũ eſt qđ ipſe ſit aſtutus.i.cautus. Decimũqntũ eſt ꝙ talis eſt graci lis i.nō groſſoꝝ mēbrorũ neq; multe carnis pp ſupfluā caliditatem ue hemēter reſoluentē. Decimũſextũ eſt qđ talis eſt ſiccus.i.macer pp ſicci tatē cōplexiōis. Decimũſeptimũ eſt ꝙ talis eſt crocei coloris.i.citrini: & ergo dicit Aui.loco p̄al.ꝙ color ſubruffus ſignificat colerę dominiũ.

Fleũa uires mordicas tribuit:latoſq; breueſq;
Fleuma facit pīgues:ſāguis reddit mediocres
Ocio non ſtudio tradunt: ſed corpora ſomno
Senſus ebes tardus motus pigritia ſomnus
Hic ſomnolētus piger in ſputamine multus.
Eſt huic ſenſus ebes pinguis facit color albus

¶ Hic ponit autor aliq̄ ſigna cōplexiōis fleumatice. Primũ ſignũ eſt paucitas uiriũ fleumatici.n.paucitas uires habēt ꝓpter paucitatē caloris naturalis a quo oīs uis hēt exordiũ. Secũdũ eſt quod fleumatici ſunt ſati & breues:qa ī eis eſt paucus calor naturalis nō ſufficiēs extēdere corpus in lōgũ:extēdit igit̄ corpus ſm latũ. Tertiũ eſt qđ fleumatici ſunt pingues pp eoꝝ frigiditatē & humiditatē:& ergo dicit Aui.lo.p̄al.qđ pinguedo uel adeps ſupflua ſignificat exceſſum fri giditatis & humiditatis & cōplexionē corporũ frigidā:& humidā:quia ſanguinis unctuoſitas q̄ eſt utriuſq; materia cũ reſudat a uenis & obuiat mēbris frigide uel remiſſe calidis coagulatur ab eoꝝ frigiditate uel re miſſa caliditate:& fit pīguedo ut uult Gal.ii.cōplexionũ. Et poſtea ſub

dit hic textus ꝙ ſanguinei ſunt mediocres: ſupple in lõgitudine & breui tate. Quartũ eſt ꝙ fleſmatici magis ad ocia inclinant q̃ ad ſtudia pp frigiditatẽ mouẽtẽ ad ocia & pigritiá. Quintũ eſt ꝙ multũ dormiũt: & hoc ẽ pp multã hũiditatẽ eoꝝ: & ẽt ꝓuẽit multus ſõnus pp frigiditatẽ. ut ĩnuit Aui. lo. p̃al. Sextũ eſt ꝙ fleumatici ſunt duri ingenii: qa ſicut uiuacitas intellectus & pſpicuitas ĩgenii ꝓueniũt pp naturalẽ caliditatẽ: ita ebetudo intellectus & duricies ingenii pp cõtrariũ. ſ. frigiditatẽ. Septimũ eſt qđ fleumatici ſunt tardi motus: & hoc ẽt pp frigiditatẽ q̃ facit motũ tardũ: ſicut caliditas uelocẽ. Octauũ eſt ꝙ ſunt pigri. Nonũ ꝙ ſomnus in eis eſt longus. Quorũ cã eadẽ eſt cũ p̃dicta. Poſtea ponunt duo alii uerſus recolligẽtes ſigna p̃dicta cũ qbuſdã aliis. Primũ eſt fleumaticus eſt ſomnolẽtus. i. ĩclinatus ad multũ ſomnũ. Secũdũ eſt qđ ipſe eſt piger. i. tardus ad oẽm opationẽ. Tertiũ eſt ꝙ eſt multi ſputi ꝓpter humiditatem in eo abũdãtẽ multiplicatiuã ſputi. Quartũ eſt qđ talis eſt obtuſus in ſenſibus: & nedũ in ſenſibus: ĩmo ẽt in intellectu. Quintũ eſt quod talis ẽ pinguis. Sextũ eſt quod talis eſt albus in facie. Albedo enim cutis: & maxĩe faciei ſignum eſt priuationis ſanguinis aut paucitatis eius cum frigiditate, ut dicit Aui. loco pręallegato.

Reſtat adhuc triſtis colere ſubſtantia nigre.
Quę reddit prauos: p triſtes pauca loquentes
Hi uigilãt ſtudiis: nec mens eſt dedita ſomno
Seruant ꝓpoſitũ: ſibi nil reputant fore tutum
Inuidus & triſtis cupidus dextreq; tenacis
Non expis fraudis timidus luteiq; coloris

Hic põit autor aliq̃ ſigna cõplexiõis melãcolię. Primũ eſt prauitas. melãcolia. n. reddit hoĩes prauos & malorum moꝝ: queẽadmodũ ſunt q ſeipſos interficiũt. Secũdũ eſt multa triſtitia: melãcolici. n. multũ triſtes ſunt ut plurimũ ꝓpter ſpũs melãcolicos turbidos & tenebroſos: ſicut hoĩes leti ſũt: pp ſpirituũ claritatẽ. Tertiũ eſt taciturnitas: melãcolici. n. tacidi ſunt: & paucoꝝ uerboꝝ pp frigiditatẽ: ſicut nimia garrulitas ꝓuenit pp caliditatẽ. Quartũ eſt qđ melãcolici ſunt apti ſtudio: qa ſp cupiũt eſſe ſoli. Quintũ eſt quod tales ſunt inſomnolẽti: nec bñ dormiũt pp nimiã ſiccitatẽ cerebri & pp fumos melãcolicos cõmouẽtes in eis ſomnia horribilia: qbus excitant a ſomno. Sextũ eſt qđ tales ſunt tenacis ꝓpoſiti. i. ptinaces: & cũ aliqd in mẽte habẽt diu retinent: & difficulter placabiles ſunt: & hoc pp ſiccitatẽ eoꝝ quę nõ ſinit ꝓpoſitũ cito mutari. Septimũ eſt qđ melãcolici nihil reputãt eis eſſe tutũ: ĩmo ſemper timent: & hoc eſt ꝓpter ſpirituũ tenebroſitatẽ: poſtea in duobus ultimis uerſibus ponunt aliqua ex ſignis p̃dictis

& aliqua addunt. Primū eſt ꝙ melancolicus eſt inuidus. Secundū eſt q̄d eſt triſtis. Tertiū eſt ꝙ eſt auarus. Quartū eſt q̄d eſt tenax. i. nihil uolens exponere & male ſoluens. Quintū eſt qđ eſt frauduloſus: ſimplex: & propterea homines melancolici ſunt deuoti: multū legentes: ieiunantes: & alias multas abſtinentias facientes. Sextum eſt qđ eſt multum timidus. Septimū eſt quod eſt lutei coloris. i. terreſtris ſiue fuſci coloris. Color enim fuſcus & maxime ſi uiriditati approximat: ſignificat dominiū melancoliæ: ſm Raſis. iii. Alman. in princi.

Hii ſunt humores qui preſtant cuiq; colores
Omnibus in rebus ex fleumate fit color albus
Sanguie fit rubeus/colera rubea quoq; ruffus
Si peccet ſanguis: facies rubet: extat ocellus
Inflantur gene corpus nimiumq; grauatur
Eſt pulſuſq; freq̄ns plenus mollis: dolor ingēs
Maxime fit frontis & cōſtipatio uentris
Siccaq; lingua ſitis & ſomnia plena rubore
Dulcor adeſt ſputi ſunt acria dulcia queq;

ℭIn hoc tex. Primo pōit colores cōſequētes cōplexiōes: & dicit qđ fleūaticus eſt albi coloris: ſed colericus ē ruffi coloris & ſanguineus rubei: & de melā colico dicit ī fine p̄cedētiū uerſuū & de iſtis omnib⁹ dictum eſt prius. Scđo ponit. xiii. ſigna ſuperabundātis ſanguis: quoꝝ. Primū eſt q̄d facies eſt rubea ꝑpter aſcēſū ſanguis ad caput & faciē. Secūdū eſt q̄d oculi plus uident exire ſolito ꝑꝑ extēſionē q̄ facit ſanguis multiplicat⁹. Tertiū eſt q̄d gene inflant ꝑꝑ ſilē cām. Quartū eſt qđ corpus totū grauat: q̄a natura ſuppeditat nō ſufficiēs regere humores & ſuſtētare debite corpus. Quītū eſt q̄d pulſus fit freq̄ns ꝑpter caliditatē q̄ inducit ſanguis multiplicatus. Sextū eſt qđ pulſus eſt plenus ꝑꝑ multitudinē uapoꝝ calidoꝝ & humidoꝝ. Septimū eſt ꝙ pulſus eſt mollis ꝑpter humiditatē nimiā mollificātē arteriā. Octauū eſt q̄d dolor fit ī fronte: & hoc propter ſanguinē multiplicatū ī rethi mirabili. Nonū eſt quod uēter cōſtipat. i. durus fit: nec bñ affelant ꝑpter caliditatē nimiā exſiccātē feces. Decimū eſt quod lingua fit ſicca ꝑꝑ. ſimilē cām. Vndecimū eſt quod ſitis eſt magna propter exſiccationē orificii ſtomachi ex nimia caliditate. Duodecimū eſt qđ fiūt ſomnia declinātia ad rubedinē. & iſtud uult Aui. ii. doc. iii. c. vii. dicēs: & ſomnia q̄ illud ſercāt. ſ. abūdātiā ſanguis ſunt ſicut cū hō in ſomnis res uidet rubeas aut ſanguinē multū ex ſuo corpore exire: aut ſe in ſanguine natare: & ſimilia. Decimūtertium eſt quod ſputum eſt dulce propter ſanguinis dulcedinem.

Notādū circa iſtud quod ſicut hæc ponunt ſigna ſupabūdātis ſanguiſ: ita qdā etiā ponūt ſigna ſupabūdātię alioꝝ humoꝝ ſub qbuſdā uerſibus: ſigna qdē ſuperabūdātis colerę ſub iſtis uerſibus. Accuſat colerā dextrę dolor aſpera lingua. Tinnitus uomituſq; frequēs uigilantia multa: Multa ſitis pinguis egeſtio torſio uētris: Nauſea fit: morſus cordis: lāgueſcit orexis: Pulſus adeſt gracilis durus uelox q; caleſcēs: Aret amareſcit incēdia ſomnia fingit. Signa uero ſupabundantis fleumatis ſub iſtis uerſib⁹. Fleuma ſupergrediens proprias in corpore leges: Os facit īſipidū faſtidia cerebra ſaliuas: Coſtarū ſtomachi ſimul occipitiſq; dolores: Pulſus adeſt rarus tard⁹ mollis īnanis: Pręcedit fallax fātaſmata ſōnus aquoſa: Signa uero ſuperabundantis melancolię ſub his uerſibus: Humorū pleno dum fex ī corpore regnat: Nigra cutis durus pulſus tenuis & urina: Sollicitudo timor & triſtia ſomnia tempus: Accreſcet rugitus: ſapor & ſputaminis idem: Leuaq; pręcipue tinnit & ſibilat auris.

Denus ſeptenus uix fleubothomiā petit an(nus
Spūs uberior exit p fleubothomiā
Spiritus ex potu uini mox mnltiplicatur
Humorumq; cibo damnum lente reparat
Lumina clarificat ſincerat fleubothomia
Mētes & cerebrū calidas facit eē medullas
Viſcera purgabit ſtomachū uētrēq; coercet
Puros dat ſenſus dat ſomnum tedia tollit
Auditus uocem uires producit & auget

℄ In hoc textu autor loquit de fleubothomia: & prio oſtēdit ætatē reqſitā ad fleubothomiā dicēs qđ ān⁹.xvii.uix petit fleubotomiā: & p iſto dicit Gal.xi. de ingenio quod pueri nō debent fleubothomari niſi habeāt.xiiii.annos ad minus: & cauſa eſt: qa corpora puerorū ſunt faciliter reſolubilia a calore extraneo: & ideo debilitant multū ex euacuatiōe forti facta p fleubothomiā. Itē qa īdigēt nutrimēto duplici de cauſa. ſ. pp nutrimētū & augmētū: ideo minutio ſanguinis nō cōpetit eis. Itē qa facile diſſoluunt a calore extraneo ſufficit quod ab eis diſſoluit: quare nō indigent fleubothomia. Et circa iſtud ſciendū eſt ꝙ ſicut fleubothomia nō cōuenit pueris pręd ictis: ſed cauēda eſt: ita etiā eſt cauēda in magna ætate. ſ. ſenii. ut uult Gal.ix. megategni qa ſm Gal. & Haly.iii.tegni in cōualeſcētibus & ſenibus eſt paucus ſanguis bonus & multus malus: fleubothomia igitur rapiet bonum & dimittet malum: & īnuit Aui.iiii.in cap.xx.de fleubothomia: & ideo in talibus non cōpetit fleubothomia. Secūdo ponit nocumētum fleubothomiæ: & eſt

UNIVERSITARIA

quod ſpũs uberies exeũt ꝑ fleubothomiã:cuius rõ põt eſſe : qa cũ multa euacuatiõe ſanguis q̃ fit ꝑ fleubothomiã neceſſe eſt ẽt multitudinẽ ſpirituũ euacuari. Tertio tãgit remedia ꝑ q̃ ſpũs emiſſi refocillanẽ:& iterato multiplicanẽ:& dicit q̃d ex potu uini ſubito regeneranẽ ſpũs:quia oĩum ſobito nutriẽtiũ maximũ eſt uinũ:ut prius dictũ ẽ:& ſpũs ẽt regeneranẽ & refocillanẽ ex cibo:ſed hoc ſit lente & non ſubito ſicut ex uino:& cibus q debet dari erit digeſtibilis:& multi ſanguinis gñatiuus:ſicut oua ſorbilia:& ſimilia. Et circa iſtud ſciendũ eſt q̃d licet cibus regeneret ſpũs poſt fleubothomiã:tñ debẽt cauere patiẽtes a multo cibo in pría & ſcđa die. Vnde dicit Iſaac ĩ dietis:cibus ẽ eis minuẽdus & potus augẽdus.ſ.reſpectu cibi:nõ tñ reſpectu ſuę cõſuetudinis:ĩmo minus debẽt bibere q ante fleubothomiã:qa uirtus digeſtiua debilior eſt. Quarto ponit autor.xi. iuuamẽta fleubothomię debitę factę. Primũ eſt q̃d tẽperata fleubothomia cõfortat uiſum:qa minuẽdo humores ẽt minuit effumationẽ ad caput & repletionẽ eius:offuſcantes uiſum. Secũdũ eſt q̃d clarificat:& ſincerat mentẽ & cerebrũ ꝓpter ſimilẽ cauſam. Tertiũ eſt q̃d calefacit medullã:qa minuit ſuꝑfluitates q̃ ad eã ueniẽtes ipãm ĩfrigidãt. Quartũ eſt q̃d purgat uiſcera.i.ĩteriora:qa exonerata natura a ſanguine:humores crudos in ĩterioribus cõtẽtos melius digerit. Quintũ eſt q̃d fleubothomia reſtringit uomitus & fluxũ uẽtris:qa diuertit humores ab interioribus ad exteriora. Et iſtud uult Aui.lo.pa.dicẽs:ãplius fleubothomia ꝓpterea q̃d ad diuerſa trahit:naturã ſm plurimũ retinet. Et iſtud maxĩe uerũ eſt qñ fleubothomia fit de uenis brachii:nã fleubothomia facta de uenis pedũ nõ ſic retinet:poteſt tamẽ per accidẽs cõtingere q̃d ad fleubothomiã ſequaẽ maior fluxũ uẽtris:& hoc dupliciter. Primo qa ex fleubothomia facta tolliẽ onus naturę:tunc.n.uirtus cõfortata aliqñ ꝓuocat alias euacuatiões. Secũdo ſi fluxus uentris fiat ex multa debilitate uirtutis contentiue:tunc.n.qa ex fleubothomia debilitaẽ uirtus:magis augebitur fluxus uentris. Sextum eſt q̃d fleubothomia facit puros ſenſus: qa minuit euaporationẽ ad caput unde turbanẽ ſenſus. Septimũ eſt q̃d ipſa iuuat ſomnũ impeditũ : qa per ipſam euacuanẽ humores plurimi a q̃bus eleuanẽ uapores acuti & diuerſi impediẽtes ſomnũ. Octauũ eſt q̃d ipſa tollit tedia & grauitates nimias:qa per ipſam uirtus exoneraẽ a ſuo grauamine:& ẽt educto per ipſam ſanguinẽ educiẽ ſimul melancolia fex ſanguis q̃ inducit tedia & grauitates. Nonũ eſt q̃d ipſa confert auditui: qa per ipſam diminuunẽ uapores & humores aſcẽdẽtes ad caput impedientes auditũ. Decimũ eſt ꝙ ipſa cõfert uoci:qa per ipſam diminuunẽ ſuperfluitates & humiditates quę poſſent peruenire ad pectus uel cannã pulmonis & ĩpedire uocẽ. Vndecimũ ẽ ꝙ ipſa auget uires : qa per ipãm corpus a ſuo grauamine exoneraẽ:quare uirtus augmentatur.

¶In hoc

¶ In hoc textu autor tria facit. Primo dicit q̄d iſti tres menſes. ſ. maius September Aprilis ſunt mēſes lunares: & ī eis ſunt dies ꝓhibiti a fleubothomia: uidelicet prima dies maii: & ultima Septembris & aprilis: & iſtud cōmunes dicūt: uerum tamen eſt dictum fictū: nec alicuius ualoris: īmo ꝓdicti dies pñt eſſe ita boni & electi ſicut & alii: ſm ꝙ diuerſa conſtellatio in eis poteſt eſſe. Et ſubdit autor ꝙ in talibus diebus nulli ueſci debēt carnibus anſeris: q̄d etiā falſum ē & erroneū: & magis ſortilegio attribuēdū: & forte autor & iſtud habuit a iudeis q iſtū ritū obſeruant. Secūdo dicit ꝙ ſenex ſenectute & nō a ſenio & iuuenis uenas plenas habētes ſanguine minui poſſunt oī mēſe: qa iſti nō faciliter reſolubiles ſunt: nec in eis ſolū paucus eſt ſanguis bonus: īmo multus. Tertio dicit ꝙ inciſio uene ꝓ regimine ſanitatis cuſtodiēdo debet fieri in aliquo iſtoꝝ triū mēſiū: q ſunt maius: ſeptēbris: & aprilis: differēter tñ: qa in aprili & maio debet incidi uena epatis propter multiplicationem ſanguinis eo tempore: cū ſit tempus uernale: & in ſeptembri uena ſplenis propter melancoliam quæ tūc habet multiplicari: cum ſit tempus autunnale.

Tres inſunt iſtis maius ſeptember aprilis
Et ſunt lunares ſunt uelut ydra dies.
Prima dies primi poſtremaq̧ poſteriorum
Nec ſanguis minui nec carnibus āſeris uti
In ſene uel iuuene ſi uene ſanguine plene
Omni menſe dene confert inciſio uene
Hii ſunt tres mēſes maius ſeptember aprilis
In quibus eminuas ut longo tempore uiuas

¶ Hic autor ponit. xii. quę impediunt fleubothomiā. Primum eſt frigiditas cōplexionis. Cū. n. ſm Gal. ī megategni fleubothomia infrigidat: tūc augmentaret frigiditatē: cauſa aūt quare fleubothomia infrigidat eſt: quia ſm Iſaac in urinis: ſanguis eſt fundamētū caloris naturalis. i. illud in quo calor naturalis ſeruat: & qa fleubothomia ſanguinē euacnat: iō & calorē naturalē: & tunc ꝑ cōſequēs infrigidat. Scđm regio frigida uehemēter: ſub qua debet cōprehendi tēpus multū frigū q̄d etiā ꝓhibet fleubotho-

Frigida natura frigens regio: dolor ingens
Poſt lauacrum coitum minor ętas atq̧ ſenilis.
Morbus prolixus repletio potus & eſce
Si fragilis uel ſubtilis ſenſus ſtomachi ſit
Et faſtiditi tibi non ſunt fleubothomandi

miā : quia in regiōe & tpe multū frigidis: ſanguis in frigiditate corpis in cludit: & ille q circa extremitates exiſtit a frigiditate cōdenſat & ineptus fit ad hoc qd fluat. Tertiū eſt intenſus dolor ſub quo ēt pōt cōprehendi nimia corpis inflāmatio: qa ſi in iſtis accidētibus fieret fleubothomia ſequeret motus agitatiuus q eſt cōtrarius naturę: cū ſit difformis & maior inflamatio q etiā eſt naturā magis debilitans: & cā motus agitatiui in dolore intenſo eſt: qa fit tractus ad diuerſas ptes: p fleubothomiā. n. fit tractio ad locū fleubothomatū: & ex dolore forti fieret tractio ad locū doloris: cauſa uero maioris īflamatiōis eſt: qa ex fleubothomia cōmouent humores: q̄re magis infl āmant ex motu: & iſtud uerū eſt qn̄ fleubothomia ſit pua & artificialis: ſi tn̄ fiat uſq; ad ſincopim ꝓdeſti p̄dictis caſibus: qa iſta cū uīcit attractioē doloris nō facit motū agitatiuū: & ſimilr tollit īflāmationē cū nō ſint humores ibi q cōmoueant & calefiant & maiorē inflāmationē inducūt. Et iſtud uoluit Gal. in cō. illius amphoriſmi. i. pti. am pho. quę egerunt: cū dixit: quod nō eſt melior medicina in apoſtemate uehementis inflāmationis: & ſimiliter in febribus & dolore forti q̄ fleubothomia. Quartū eſt balneū & maxime reſolutiuū: tale. n. ꝓhibet fleu bothomiā: qa tale etiā eſt euacuatiuū iā natura nō facile tolerat euacuationē ſup euacuationē. Quintū eſt coitus īmediate p̄cedens: poſt talē. n. non ſtatim debet fieri inciſio uenę: qa ex hoc maxima debilitatio naturę ſequeret: cū p coitū prius natura debilitata ſit. Sextū eſt ętas maior uel minor q̄ reqrit ad fleubothomiā: ſicut ętas infantię & etas ſenii: put declaratū eſt prius. Et iſta impedimēta tāgit Auic. lo. p̄al. dicēs: tibi quoq; cauere debes a minuitione in cōplexiōe uehemētis frigiditatis: & in regionibus fortis frigiditatis: & in hora fortis doloris: & poſt balneū reſolutiuū & poſt coitū: & in ętate q̄ eſt minor. xii. ānis ſenū q̄to magis poteris: niſi in figura cōfiſus fueris: & in ſoliditate muſcoloꝝ & uenaꝝ amplitudine: & eaꝝ repletione & coloris rubedine: & ulterius ſubdit: hos nāq; ex adoleſcentibus: & ſenibus fleubothomare audiebis. Adoleſcentes tamen ſm ordinem ad fleubothomandum paulatim prouehere debes cū pauca minutione. Septimū eſt morbus prolixus: quia tunc ex tali fleubothomia natura dupliciter debilitat: puta a morbo ꝓlixo & a minutione. Et iſtud eſt uerū ſm Aui. lo. p̄al. Niſi ſanguinis affuerit corruptio: quia ſi ſic fleubothomia pōt conuenire. Octauum eſt nimia repletio potus. Nonum eſt nimia repletio cibi: ſub qua etiā cōprehēdit indigeſtio cibi. Et cauſa horū eſt qa ſm Auic. in. i. attrahentia ſunt tria. ſ. uacuū: calidū: & tota ſpeties. Si ergo uene p fleubothomiā a ſanguine euacuarent cibū indigeſtum uel ſupfluū ſiue potum ſupfluū a ſtomacho uel epate attraherent q indigeſtus ueniens ad mēbra non corrigeret: qa tertia digeſtio non corrigit peccatū ſecundę: nec ſecunda primę: ſi peccatū ſit magnū

ꝑpter q̄d in mēbra nō conuerteref: ſed ibi remanens poſſet eſſe cā ęgri tudinis. Decimū eſt fragilitas .i. debilitas uirtutis: fleubothomia .n. eſt fortis euacuatio: ſm Gal. ii. ampho. in cō. illius. In quo morbo: ſed uirtus debilis nō pōt pati motū fortē. Vndecimum eſt ſubtilis ſenſatio orificii ſtomachi: ꝙ ꝑcordiū dicif: q̄a ex fleubothomia in tali ſtatim ſequif ſincopis. Et ſub iſto etiā cōprehendif debilitas ſtomachi: & facilis fluxus colerę ad orificiū eius inducens ad uomitū facilē colerę. Vnde inhabentibus ꝑdicta accidētia nō conuenit fleubothomia. Per fleubothomiā .n. humores cōmoti ad os ſtomachi inducerenf tanq̄ ad locum cōſuetum: & q̄a eſt mēbrū debile & impotēs illi fluxui reſiſtere: ideo illis multa mala ꝑ fleubothomiā accidūt. Et hoc eſt una cauſa: q̄re q̄nq̧ aliq̄ in fleubothomia ſincopant. ſ. q̄a colera ad ſtomachū fluit q̄ mordicando ſtomachū ex cōpaſſione cordis & ſtomachi ſincopim inducit. Duodecimū eſt faſtidium. Si .n. in faſtidio fieret fleubothomia cum uene euacuarent traherent ad ſe materiā malā facientē faſtidium. Et plurima iſtorū ſex ultimoꝝ accidentiū tangit Aui. lo. ꝑal. Et circa iſtud eſt ſciendū ꝙ ꝑter ꝑdicta accidētia ſunt adhuc aliqua alia ēt impediētia fleubothomiā: quoꝝ. Primū eſt alia euacuatio ut q̄ñ eſt fluxus menſtrorū aut emorroydarū: tūc enim debet fieri fleubothomia: & hoc ad euacuationē: licet ad diuertendum fluxum ſeu materiā poſſet fieri. Secundū eſt corpis ſiue compoſitiōis raritas: q̄a corpibus raris multū diſſoluif: & ideo ſufficit iſta reſolutio nec euacuatione indigent. ut uult Gal. ix. magategni. Tertiū eſt humorum cruditas & uiſcoſitas: tunc enim eſt cauenda fleubothomia: q̄a augmentaretur cruditas humorum: & ꝑpter hoc in morbis longis non eſt faciēda fleubothomia: quia cruditas humoꝝ augmentaref: & uirtus debilaref: & morbus ꝓlongaref: & ideo timendū eſſet de caſu uirtutis: & ꝑpter hoc uult Auic. ꝙ in morbis cronicis facienda eſt famarcia ante fleubothomiā & nō fleubothomia ante facienda: licet utroq̧ indigeant patiētes: ſed cruditas humorū pōt accidere duabus de cauſis: una cā eſt ꝑpter abundantiā humorū calorē naturalē ſuffocantiū q̄ debilitatus & ſuffocatus humores crudos generat: & tūc bene cōpetit fleubothomia. Vnde ſm Alexandrū. ii. libro ſuo. ca. de ydropiſi: fleubothomiꝰ in principio ypozarce cōpetit cū ꝓuenit ex multitudine ſanguinis menſtrualis cū ꝓhibeanf fluere menſtrua pp cām aliquā: aut ex multitudine ſanguīs emorrydalis: quia ſicut ignis paruus ſub multa lignorum congerie ſuffocaf: ſimiliter eſt de calore innato ſuffocato ſub humorū multitudine. Secūda cauſa cruditatis humoꝝ eſt caloris innati debilitas ut in illis qui ſunt debilis cōplexiōis & q̄ habuerunt longā ęgritudinem & in ſenibus: & tunc non cōpetit fleubothomia: q̄a per hoc augeref cruditas: q̄a ſanguis in quo calor conſeruaf extraheretur: & ita corpus infrigidaretur: &

humores magis incrudarenť:debet ergo ſanguis dimitti ut humorum cruditatem digerat. Quartũ eſt aeris indebita diſpoſitio & nimia caliditas aut nimia frigiditas: quia per caliditatem multam fortis fit reſolutio:& per frigiditatem multa ineptificatio humorum ad fluxum.

Quid debes facere qñ uis fleubothomari:
Vel qñ minuis fueris uel quando minutus
Vnctio ſiue potus lauachrũ uel facias motus.
Debent non fragili tibi ſingula mente teneri.

¶ In hoc paſſu autor põit quinq; quæ debent fieri circa fleubothomiã: aliqua qdẽ ante fleubothomiã:aliqua ĩ fleubothomia:& aliqua poſt fleubothomiã. Primũ eſt unctio que aliqñ fit in fleubothomia: ſicut ũctio fleubothomi:ut dolor leniať:aliqñ uero poſt fleubothomiã: ut cõſolidatio uulneris retardeť ad hoc ut poſt fleubothomiã humores relicti in uenis aliq̃ poſſint habere reſpirationẽ & fumi aliq mali exalent. Scdm eſt potus & maxĩe uini q ualet in fleubothomia ſi ſincopis accidat: & ẽt ualet poſt fleubothomiã ꝑ regeneratiõe nouoꝝ ſpirituũ & noui ſanguinis:& iſto mõ iã faciunt cões. Tertiũ eſt lauacrũ.i.balneã ꝙ ualet per duos uel ꝑ tres ante:& ꝑ duos uel tres poſt fleubothomiã & nõ eodẽ die: ante qdẽ:ſi qs timeat ꝙ habeat in ſe humores groſſos:qa balneũ humores diſſoluit & cõmouet eos:& ꝑꝑ hãc cãm ẽt cõpetit añ acceptio ſi rupi acetoſi:& mot⁹ ut humores diſſoluãť & ſubtilienť:& ergo qñd ebet fieri fleubothomia dẽt fricari brachiũ:ut humores exiſtẽtes in uenis ꝓpinqs brachio ſubtilenť & ꝑ̃parenť ad exeundũ facilius:poſt fleubothomiã uero ualet ut reliqꝫ humoꝝ & uapoꝝ derelicta reſoluanť:in die uero fleubothomię nõ cõuenit:qa ꝑ balneũ cutis lenis fit q̃ lenificat ꝑcuſſionẽ factã in fleubothomia fugit:& hoc eſt ꝑiculũ. Quartũ eſt faſcia.i.ligatura cũ pãnis lineis q̃ ualet poſt fleubothomiã ĩmediate ad retinẽdũ fluxũ:& ante fleubothomiã ad trahẽdũ humores ad locũ ubi q̃riť fleubothomia ut ex eo etiam uene ingroſſenť & melius uideanť. Quintũ eſt motus ſiue ambulatio moderata q̃ põt fieri ãte ut humores diſſoluanť & ſubtilienť: & poſt:ad reſoluẽdũ reliqas humoꝝ ex fleubothomia derelictas. Circa prędicta ſciẽdũ eſt ꝙ cões faciũt ſe fleubothomare ieiuni:ſed qbuſdam doctoribus melius uideť & cõuenientius:ꝙ ante fleubothomiã: primũ unũ ouũ ſorbeãt molle cũ uino haſtu uini circa nonã uel decimã horam ante prãdiũ & ſtatim poſtea ſe fleubothomari faciant. Et huius cã eſt:qa ſtomacho uacuo natura fortius ſanguinẽ retinet ne deficiat in nutrimẽto:ſed cũ cibus q de ſe multum nutritiuus eſt ſit in ſtomacho cuiuſmodi ſunt oua ſorbilia & uinum:tunc natura melius ſanguine exire permittit.

¶ In hoc paſſu autor ponit tres effectus fleubothomię: Primus eſt qđ fleubothomia exhilarat.i.letificat triſtē hominem: Secūdus ē ꝙ fleubothomia placat

Exhilarat triſtes: irri tos placat amentes
Ne ſint amentes fleubothomia facit.

iratos:& cā:utriuſ eſt:qa in ſanguine qñ multa cōmiſceť melācolia fit triſtitia:& qñ multa colera fit ira:cū melācolia ſit cauſe triſtitię:& colera irę iam uter iſtoꝝ duoꝝ humoꝝ educiť eductiōe ſanguinis:qa ei commiſceť. Tertius eſt ꝙ ꝓhibet amētes ne iſaniāt:qa facit humores fluere ad ꝑtes exteriores: & a capite diuertit:ꝑ maiori declaratiōe ſciendū eſt ꝙ quin ſunt cauſę ꝓpter quas debet fieri fleubothomia:quaꝝ. Prima eſt directa & alię q̄ttuor indirecte. Prima q̄ eſt directa eſt ut abūdātia ſanguinis euacueť:ſiue abūdet ſāguis in q̄litate ſiue q̄titate ſiue utro mō. nā ſm Aui.lo.ꝑal. Duo genera hoīum ſunt fleubothomāda: quoꝝ unū eſt ille modus hominū q iā parati ſunt incidere in ęgritudines:ut q hñt abūdātiā ſanguinis in q̄titate:& reliquū genus eſt genus illorū hominū q iam ęgritudinē inciderūt ꝓpter humorū ſiue ſanguīs malitiā:ſed differt fleubothomia iſta & illa:qa ꝑꝑ ſanguinis abūdātiā debet fieri multa fleubothomia:ſed ſi in qualitate peccet ſiue ſit malicioſus:tūc competit fleubothomia pauca:unde ſm Gal.ix.megategni:ſi ſanguis ſit malus in corpꝛe debet euacuari paulatī:& iō peccāt multū illi q qñ uident ſanguinē malū fleubothomāt ſe quoſ uideāt ſāguinē bonū exire cū forte pri⁹ totus ſanguis exire q̄ bonus exire:ſed debet fieri pauca euacuatio:& tūc ſm Gal.in caſu iſto:priuſq̄ fiat:fleubothomia debet dieta bonū ſanguinē generās exhiberi ut loco mali ſanguīs bonus ſanguīs genereť. Et poſtea debet fieri poſt modicū tēpus fleubothomia pauca:& ſic deinceps: iſta fleubothomia eſt directa:qa fit per ſe ad euacuationē illius ꝙ per ſe debet per fleubothomiā euacuari.ſ.ad euacuationē plenitudinis humorū ſiue ſanguinis:principaliter tamen ſm qđ cum eo ſunt alii humores. Prima cauſā indirecta eſt magnitudo morbi & magnitudo apoſtematis uehemētis inflatiōis:qa ſm Gal.in con.illius ampho. quæ egerunt &c. Nō eſt melior medicina in apoſtemate uehemētis inflamatiōis & in febribus & dolore forti q̄ fleubothomia:ut etiā dictū ē ibi frigida natura. Secūda cauſa indirecta eſt ut attrahať materia ad ptē illā p q̄ debet euacuari materia:unde in retentiōe mēſtruoꝝ & emorroydaꝝ debet apiri ſophena ſm Gal.& Auic.ut trahat materia ſanguīs ad iferius. Tertia cā indirecta eſt ut humores trahanť ad locū cōtrariū illi loco ad quē fluunt humores:& hoc ad diuertendū materiā a loco ad quē fluunt humores: & aliqua adduntur. Primū eſt ꝙ melāçolicus ē inuidioſus. Secūdū eſt ꝙ

unde in nimio fluxu menſtruorũ debet fieri fleubothomia de baſilica ut trahaẽ materia d cõtrariũ locũ ad quem declinat & diuertaẽ a ſuo fluxu & pp hoc in pleureſi ſiniſtre partis: debet fieri fleubothomia in pte dextra ut diuertaẽ materia & attrahaẽ ad locum cõtrariũ loco ad quẽ decli nat: & ſimiliter ſi ſit in pte dextra debet fieri fleubothomia ĩ pte ſiniſtra. Quarta cauſa indirecta eſt ut per fleubothomiá una portio materię euacuetur: & natura potentior ſit ſupra reſiduũ. & ſic cõpetit fleubothomia quãdo repletio eſt in corpe ne fiat apoſtema: qa natura eſt debilis reſpectu regiminis illoꝝ humoꝝ: ideo una portio illius materię eſt euacuãda ne ꝑpter impotentiá naturę in regẽdo illã materia: illa materia fluat ad aliquem locum debilem in quo aggregeẽ & apoſtema generet.

Fac plagam largã mediocriter ut cito fumus
Exeat; uberius liberiuſqꝫ cruor.

¶ In hoc paſſu autor ponit unũ documẽtum de quãtitate ſciſſure ĩ fleubothomia. Et dicit ꝙ ſciſſura debet eſſe larga mediocriter ut fumus & groſſus ſanguis liberius exeant: quia quãdo ſciſſura eſt ſtricta: tunc ſolũ ſubtilis ſanguis exit & groſſus remanet. Circa iſtud eſt ſcindum ꝙ aliquãdo in fleubothomia debet fieri uultus magnum & aliquando paruum: debet aũt fieri uultus magnum tribus de cauſis. Primo quia humores ſunt groſſi: & groſſus ſanguis eſt euacuandus ut per illud uulnus magnum ſanguis facilius poſſit exire: & ergo melancolicis faciẽdum eſt magnum uulnus. Secundo ꝑpter tpis frigiditatẽ ꝙ humores ingroſſat: & ergo in hyeme debet fieri uulnus magnũ. Tertio ꝑpter abundantiá humorũ: qa tunc fit melius euacuatio ꝑ uulnus magnũ q̃ paruum: ſed uulnus paruum fit cum eſt uirtus debilis: ut de ſpiritibus & calore minus euacuetur: & in tẽpore calido eadem de cauſa: & quando eſt ſanguis ſubtilis.

Sanguine ſubtracto ſex horis eſt uigilandũ.
Ne ſomni fumus ledat ſenſibile corpus
Ne neruum ledas non ſit tibi plaga ꝓfunda.
Sanguine purgatus nõ carpas ꝓtinus eſcas.

¶ In hoc paſſu autor tãgit tria cõſiderãda circa fleubothomiam. Primũ eſt ꝙ fleubothomatus nõ debet dormire imediate poſt fleubothomiã: niſi ad minus trãſiuerint ſex horę: & huius ſubdit autor cãm ne fumi: q. ſ. in ſõno cauſanẽ moti ad caput ledãt cerebꝝ: alię tñ pñt aſſignari cauſe: q̃rũ. Pria ẽ ne i ſõno uertat ſe patiẽs ſupra brachiũ fleubothomiaꝝ: & ꝑ hoc ledaẽ. Scd̃a eſt ne humores in ſõno fluant ad mẽbrũ leſũ in quo eſt dolor pp ictũ fleubothomi & fiat apoſtẽa: unde

Gal.ii.ãpho.ſup illo ãpho.in quo morbo:uult ꝙ in ſõno ſi fiat apoſtemã intra corpus aut mẽbrũ ſit leſum ad ipm fluũt humores: Auic.uero aliã aſſignat cãm.ſ.ꝙ p talẽ ſõnũ poſſet accidere cõfractio mẽbroꝝ. Et iſtius cã põt eſſe: qa ſicut ſm Gal.ſup illo ãpho.in quo morbo &c̃.ſõnos in pricipio poxiſmi nõ cõpetit: qa calor naturalr ad iteriora regredit: & exteriora ifrigidant: & fumi remanẽt nõ cõſumpti: pp ꝙ rigor augmẽtat & paroxiſmus ẽt plõgat: ſic ẽt fumi p cõmotionẽ humoꝝ: & in fleubothomia ad neruos & ad lacertos eleuant q nõ cõſumpti remanentes in ſõno infrigidant i exterioribus & igroſſant & iõ faciũt ad neruoꝝ & lacertoꝝ cõfractionẽ ſi fiat ſupdormitio imediate poſt fleubothomiã: alia cã põt cẽ qa materiã eſt ingroſſans eſt faciẽs cõfractionẽ: ſicut in q̃rtana i cuius typo fit ↄfractio pp frigiditatẽ & groſſiciẽ materię ſ3 nerui & lacerti ſũt frigidi: iõ ad ipſos ueniẽs iſte fum⁹ in ſõno in quo fit retractio caloris ad interiora infrigidat & ingroſſat & iſte fumus infrigidatus & ingroſſatus frigiditatẽ & igroſſationẽ inducit in mẽbro ſiue cõfractionẽ: ſiue ad mẽbrũ cõſimile pperãt ęgritudines cõſimiles. Et iſtud ueꝝ eſt de ſõno fleubothomię uicino & nõ de remoto poſtq̃ fumi illi fuerit cõſumpti. Scd̃m ꝙ dicit eſt ꝙ fleubothomãs dẽt cauere ne faciat nimis pfundã apturã i minutiõe: ita ꝙ cũ fleubothomo ledat neruũ uel arteriã uene ſuppoſitũ: nã ex leſiõe nerui ſeqt ſpaſmus: ex quo ulteri⁹ acerbiſſima mors ſeqt uel ad minus pditio mẽbri: puta brachii uel digiti &c. Ex leſiõe arterię ſeqt fluxus ſanguinis arterialis difficilime curabilis. Tertiũ eſt qd̃ fleubothomatus nõ illico.i.imediate poſt fleubothomiã cibũ ſumere dẽt: ſed dẽt expectare quouſq; in eo humores fuerint queti: ne cibus ante eius digeſtionẽ ad ſubueniendũ membro leſo cũ ſanguine ſimul attrahat.

Omnia de lacte uitabis rite minute.
Et uitet potum fleubothomatus homo
Frigida uitabis quia ſunt inimica minutis
Inter dictus erit minutis nubilus aer.
Spiritus exultat minutis luce per auras
Omnibus apta qes: eſt motus ualde nociuus

¶ Hic autor ponit.y.uitanda ab ipſo fleubothomato quorũ. Primũ eſt qd̃ fleubothomatus debet uitare lac & lacticinia: cui⁹ cã eſt: qa ex cõmotione hũorũ p fleubothomiã ſępe fluunt humores aliq ad ſtomachũ: ſi ergo lac ſumeret ex cõmixtiõe illorũ humorũ lac in ſtomacho corrũpet: ex quo de ſe maxime corruptibile eſt: iã & lac pp dulcedine eius poſſet trahi idigeſtũ ad uẽas: & pp cõmotionẽ humoꝝ facile corrũpi. Secũdũ eſt qd̃ fleubothomatus debet cauere a potu nimio: qa pp euacuationem uenarum talis potus

traheret̃ facile ad uenas indigeſtus: ꝑut prius dictũ eſt. Tertiũ eſt ꝙ fleu bothomatus dẽt uitare oĩa frigida tã ĩtus ſũpta q̃ exteri⁹ adhibita: puta cibaria mltũ frigida: aerẽ frigidũ: balneũ frigidũ: tenuitatẽ ueſtiũ: ſeſſio nẽ ſupra petrã: frigiditatẽ capitis uel pedũ: qa cũ calor naturalis ꝑ fleu bothomiã debilitatus eſt: corpus facile ſupflue infrigidaret̃. Quartũ eſt ꝙ fleubothomatus nõ debet ambulare in aere tenebroſo nebuloſo tur bato: qa talis cõtriſtat aĩam: & pigritiã in corꝑibus ĩducit: ut prius dictũ eſt ibi: aer ſit mũdus: nã triſtitia cã eſt ſãguĩs melãcolici: ſed debet ãbula re ĩ aere claro & lucido: qa in tali aere ſpũs uitales naturales & animales recreant̃ & ad extra mouent̃ cũ gaudẽtes ſimili. Quintum eſt ꝙ fleubo thomatus debet querere quietem temperatam: ſimiliter & motum ex ceſſiuum uitare: quia motus exceſſiuus tunc maxime debilitat: & humo res cõmouet: quies uero temperata motum ſedat.

Principio minuas in acutis peracutis
Etatis medię multum de ſanguine tolle
Sed puer atq; ſenex tollet uterq; parum
Ver tollat duplũ reliquũ tẽpus tibi ſimplum.

¶ Hic autor di cit quattuor. Pri mũ eſt ꝙ fleubo thomia facienda eſt ĩ prĩcipio ęgri tudinũ ꝑ acuta rũ. i. maxĩe acuta rũ: q̃. ſ. terminãt̃ in die q̃rta: qa tales ſunt breues: nec dant inducias: & iõ a principio me cãde ſunt. Secundũ eſt ꝙ in ętate media. ſ. q̃ eſt a. 30. ãno uſq; ad. 45. uel. 50. ãnũ plus de ſanguine extrahẽdũ eſt q̃ ĩ aliq̃ aliaꝝ ętatũ: qa in tali ęta te maxĩe multiplicat̃ ſanguis: & eius ſubtractio nõ ĩpedit augmẽtũ: nec diminuitũ uirtus corꝑis: qa corpus in tali ętate non augetũ: neq; diminuitũ ſenſibiliter: ſed ſtare uidetũ. Tertiũ eſt ꝙ ſenes & pueri paꝝ fleubothomã di ſunt: qa in pueris ſanguis multus requiritũ ꝑꝑ nutritionẽ & augmenta tionẽ in eis. Et in ſenibus uirtus incipit debilitari. Quartũ eſt qđ in uere dupla q̃titas ſanguinis abſtrahẽda eſt ꝑ fleubothomiã reſpectu aliorum tꝑoꝝ: cuius rõ eſt: qa uer eſt tꝑs maxime multiplicatiuũ ſanguĩs. ſm oẽs autores medicinę. Circa primũ dictũ ꝑ maiori declaratiõe ponẽdę ſũt aliq̃ regulę circa fleubothomiã: q̃rũ prima eſt ꝙ in principio morbi nõ eſt faciẽda fleubothomia. Medicus. n. ẽ miniſter nature: ſm Gal. in teg. cã illo. Omniũ natura oꝑatrix. Medicus uero miniſter: ſm Gal. iiii. ãph. in cõ. illius ægritudinibus qbuſcũq; incipiẽtibus nulla euacuatio ĩ prĩci pio morbi ẽ naturalis: ſicut ergo natura in principio morbi nõ euacuat: ita nec Medicus. Iſtud tñ ĩ tribus caſibus hẽt inſtãtiã. Primo ĩ materię fu rioſitate: uñ Aui. loco ſæpe alleg. uult ꝙ ĩ prĩcipio morbi fleubothomia nõ debet fieri: qa fleubothomia hũores cõmoueret: & ſubtiliaret: & cur

rere ꝑ

rere p corpus faceret niſi materia ſit furioſa. Scdo hēt īſtātiā in materię multitudine. uñ Gal. ſup illū āpho. Incohātibus morbis: uult φ oportet fieri fleubothomiā aut farmaciā ut natura alleuiet: q̄. ſ. onerata ē pp ma terię multitudinē. Tertio hēt īſtātiā ī morbi magnitudine & acuitate: ut qñ eſt apoſtema magnū & doloroſū: licet nō ſit multa materia. ſ. añcedē tis ī corpe. uñ dicit Gal. xiii. megategni. Si apoſtēa ſit magnū fleubotho met in pricipio: licet nō ſit materię multitudo ne crepet aut apiat apo ſtema añ ſui maturationē. Ergo ut mala ſinthomata uitent minutio ē fa ciēda. Scda regula ē φ nō fiat fleubothomia ī die motus ęgritudis: ſicut in criſi nō eſt faciēda fleubothomia: nec aliq̄ euacuatio: ne materia a lo co ad quē natura mittit ipām diuertat: ſilr neq; ī poxiſmo: uñ ƒm Gal. i. amph. In ſtatu: neq; fleubothomia: neq; farmacia fieri dēt: qa ī eo ſit co ctio morbi: q̄ melius fit ī qete q̄ motu: ſed ſicut ſe hēt ſtatus ad morbū to talē: ita poxiſmus reſpectu dieꝝ īterpolātiōis: ſicut ergo ī ſtatu nō ē eua cuādū: ita nec ī poxiſmo. Tertia regula ē φ fleubothomia nō ē faciēda ī pricipio morbi. cū criſis eſt remota: qa ƒm Iſaac ī urinis: ſanguis eſt fun damētū caloris naturalis ipm. ſ. ſuſtinēs: licet cor ſit fundamētū gñans: & ſpūs fundamētū deportās: ſed ſanguis ē fundamētū caloris naturalis: qa ex eo materialiter gñat calor naturalis: & iō aliqs ſanguinē euacuādo euacuat calorē q materiā morbi hēt digerere: & p cōſequēs morbus p lōgat: & uirtus debilitat: pp φ timēdū eſt ne pp lōgitudinē morbi & de bilitatē uirtutis natura ſuccūbat. Quarta regula eſt φ in corpe hñte fecē in īteſtinis nō dēt fieri fleubothomia: cuius cā ē: qa tria ſunt attrahētia. ſ. calidū: uacuū & tota ſpēs. Quia ergo p fleubothomiā uene euacuant q̄ a mēbris ſibi ppinqs attrahūt: & ita meſeraice a ſtomacho: uēter plus cō ſtipat: & natura ɔtēta in uenis plus inficit: & meſeraice attrahūt humidi tatē ſecū: & feces plus deſiccāt. Debet ergo uēter prio leniri: ut p ſuppo ſitoria aut cliſteria: niſi p ſe laxet. Quīta regula eſt φ nō debet fieri fleu bothomia m̄lta: qa ex hoc malū accidit ī ſenio. ſ. multi morbi mali ſicut epilēſia appoplexia & paraliſis: qa pp remotionē ſanguis: & caloris gene rāt multe ſupfluitates fleumaticę: q̄ ſunt cauſe eaꝝ ęgritudinū. Sexta re gula eſt φ nō dēt fieri fleubothomia ī muliere mēſtruata aut īpregnata. In īpregnata nō dēt fieri: qa p hoc calor digerēs cibū diminueret: & nu trimētū fetus auferret: & marie qñ fetus eſt magnus cū tūc indiget am pliori nutrimēto. Et iſtud dicit Ipo. v. āpho. In mēſtruata uero naturalr . ſ. ƒm reuolutionē mēſis nō dēt fieri fleubothomia: qa ī fluxu nimio mē ſtruoꝝ eēt faciēda ad diuertēdū materiā: ſed qñ eueniūt naturalr: & ƒm debitū curſū naturę: tūc nō dēt fieri fleubothomia: cū materia euacuet ſufficiēter a natura: & natura nō dēt diuerti ab opatiōe. Septima regula eſt φ poſt colericā paſſionē nō dēt fieri fleubothomia. Cū. n. fleubotho mia ɔmoueat humores p hoc poſſet hūor colericus ad ſtomachū fluere

& ipm inflamare:nec dẽt fieri poſt uomitũ ne ſimilr humores fluant ad ſtõachũ:neq; poſt fluxũ uẽtris:neq; poſt uigilias magnas:neq; poſt motũ fortẽ:& breuiter nec poſt ullũ calefaciẽs multũ: aut multũ diſſoluẽs: qa fleubothomia hũores plus cõmoueret:& uirtutẽ magis debilitaret. Deĩde uidẽdũ eſt ĩ qbus hoĩbus cõpetit fleubothomia:& pillo ponẽdę ſunt aliq̃ regule: quaꝝ. Pría eſt ꝙ fleubothomia cõpetit hoĩbus delicatis ocioſis & qeſcẽtibus: multũ carnoſis:& cibus multũ ſanguinẽ gñantibus utẽtibus. Scđa regula eſt ꝙ fleubothomia cõuenit illis in qbus eſt abũdãtia ſanguis:ꝙ cognoſcitꝰ p urinę ſpiſſitudinẽ. Abũdãtia.n.ſanguis facit eã ſpiſſam:ſed colerã ſubtilẽ. Tertia regula eſt ꝙ fleubothomia dẽt fieri in illis in qbus melãcolia abũdat. Vñ cũ ẽ multa melãcolia naturalis currẽs cũ ſanguine p totũ corpus:qa ſanguis in epate ab ea mũdificatꝰ: tũc cõpetit fleubothomia ſiue minutio poſtea farmacia. Vñ duplex eſt melãcolia:naturalis & ĩnaturalis:naturalis eſt fex ſanguis:q̃ qñ abũdat ipã eſt currẽs cũ ſanguine:q̃re cũ ſanguine p fleubothomiã euacuatꝰ:iõ faciẽda eſt fleubothomia ad eius euacuationẽ cũ ſanguine:ab eodẽ.n.calore.ſ. calore tpato fiũt ſanguis:& melãcolia:q̃ eſt eius fex. & poſtea faciẽda eſt farmacia. Quatta regula eſt ꝙ in illis in qbus timetꝰ humorũ ebulitio:cõturbatio: &calefactio:cõpetit fleubothomia:& iſti ſtatim qñ ſentiunt ſe calefieri debẽt fleubothomari cũ ſit timor ebulitiõis:cõturbatiõis:& calefactiõis:pp humoꝝ abũdãtiã. Aliqñ tñ aliq decipiuntꝰ p iſtã regulã:qa ſtatĩ qñ ſentiũt calefactionẽ & timẽt de humoꝝ ebulitione ſtatim fleubothomãt ſe. Et qñ iſtud ẽ ex colere calefactiõe & incẽſiõe. p fleubothomiã nõ ceſſat calefactio nec ebulitio:ĩmo p hoc augmẽtatꝰ:qa fleubothomia humores cõmouet:& p corpus currere facit. Et ergo nõ cõpetit fleubothomia niſi hoc ſit ex abũdãtia humoꝝ qđ cognoſcitꝰ p ſudoris multitudinẽ & maxĩe in mane. Aliq.n.ſunt q nõ ſudãt niſi qñ euacuatiõe ĩdigẽt. Quĩta regula eſt qđ illis debet fieri fleubothomia q habẽt uirtutẽ fortẽ: & q ſunt ſanguinę cõplexiõis nõ frigidę & ſiccę. Vnde Raſis. vii. Almã. Corpora apta ad fleubothomiam & quæ habẽt uenas amplas & manifeſtas & corpora piloſa & bruna & ex colere rubeo & fuſco mixtis ſunt colorata:& iuuenes & adoloſcentes & ſenes nõ decrepiti:ſed pueri:& infirmi non ſunt minuendi niſi magna urgente neceſſitate:& plurime iſtarũ regularum colliguntur ex Aui. iiii. in. c. de fleubothomia.

Eſtas uer dextras:autũnus hyemſq; ſiniſtras
Quattuor hęc mẽbra. cephe. cor. pes. epar. ua
Ver. cor. epar ęſtas. ordo ſeq̃ns reliq̃s. (cuãda

¶ Hic ponit autor aliq̃ cõcernẽtia mẽbra euacuanda fleubothomia:& dicit. Primo ꝙ in uere: & tate debẽt euacuari uenę dextrę:ut dextrę manꝰ uel dextri brachii uel

pedis:ſed in hyeme & autũno debẽt fleubothomari uene ſiniſtrę.ſ.ſiniſtrę manus uel ſiniſtri brachii uel pedis. Et iſtius cā pōt eſſe:q̄a uer ē multiplicatiuũ ſanguis:& iſtas colerę:ergo in uere & ęſtate debent euacuari ille uene in q̄bus magis abũdāt ſāguis & colera:ſed ille ſunt uenę dextrę: q̄a ī pte dextra corpis ſituatũ ē mẽbrũ gn̄atiuũ ſāguis.ſ.epar & receptaculũ colere.ſ.ciſtis fellis. Sed autũnus eſt gn̄atiuus melācolię q̄ ēt coaceruat̃ & nō reſoluit̃ p hyemẽ:ergo in autũno & hyeme debẽt fleubothomari ille uenę ī q̄bus magis dn̄at̃ melācolia q̄ ſunt uenę ſiniſtrę: cũ ī ſiniſtra pte corpis cōtineat̃ ſplen:q̄ eſt receptaculũ melancolię. Scđo dicit ꝙ iſta q̄ttuor mẽbra.ſ.cephe.i.caput.cor.pes.& epar.ſm̄ q̄ttuor ptes anni ſũt euacuādo:cor q̄dē ī uere.epar ī ęſtate:caput ī hyeme:& pedes ī autũno.

Dat ſaluatella tibi plurima dona minuta
Purgat epar.ſplenē.pectus.p̄cordia.uocem
Innaturalem tollit de corde dolorem:

¶ Hic tangit ſex iuuamēta puenientia ex fleubothomia uenę q̄ dicit̃ ſaluatella: & ē uena ī dorſo man⁹ in loco q̄ ē īter auricularē digitũ & medicũ. Primũ ē ꝙ ipſa purgat epar. Secũdũ ē ꝙ ip̄a mũdificat ſplenē. Tertiũ ē ꝙ mũdificat pectus. Quartũ eſt ꝙ p̄ſeruat p̄cordia.i.orificiũ ſtomachi a nocumēto. Quintũ eſt quod aufert nocumēta uocis. Sextũ eſt ꝙ aufert dolorē īnaturalē cordis:& rō oīum iuuamētoꝝ ē:q̄a p̄dicta uena ab oībus iſtis locis ſāguinē euacuat: ut poſtea ēt patebit. ꝓ maiori declaratione p̄dictoꝝ:ſciēdũ eſt ꝙ in fleubothomia aliq̄ñ apiunt̃ uenę & aliq̄ñ arterię. In aptiōe aũt arterię eſt timor:& huius cā potiſſima eſt nimius fluxus ſanguis:q̄ duplici cā hēt fieri in fleubothomia arterię. Vna cauſa eſt caliditas uehemēs ſanguis arterialis:calidũ.n.eſt facile mobile & arteriā dilatans & apiens:& iō iuuat multũ ad euacuationē ſanguis in fleubothomia arterię. Secũda cā eſt arterię mobilitas:& iō tardius in ea uulnus curat̃ cũ uulnera nō ſanant̃ niſi q̄ſcũt: ꝓdeſt tñ iſta fleubothomia tripliciter. Primo cũ eſt in corpe ſanguis ſubtilis abũdantia. Secũdo q̄ñ uaporoſi. Tertio quādo calidiſſimi: ſanguis.n.ſubtilis:ex quo calor naturalis & ſpũs fiũt:habitat in arteria: ſed ſanguis groſſus:ex quo mẽbra nutriunt̃ in uenis:ſimiliter ſanguis uaporoſus in arteria cōtinet̃:& ſanguis ſanguineus in uenis:ſanguis ēt calidiſſimus q̄ a corde efficit̃ & digerit̃:q̄đ eſt calidiſſimũ mẽbrũ ēt cōtinet̃ in arteria:alius aũt ſanguis in uenis. Secũdo ſciendũ ꝙ uenaꝝ aptio eſt in multis mẽbris:aliquādo ī brachio ſiue manu magna:aliq̄ñ in parua: aliquādo in pede:aliquādo in naſo:aliquādo in fronte:aliquādo ī labiis: aliquādo in lingua: ſiue in palato:aliquādo in angulis oculoꝝ uerſus frōtē:in manu maiori q̄ eſt ab aſcellis uſq; ad cubitos ſũt q̄nq; uenę aperiēdę ſm̄ Raſis.vii. Almā.& Aui.loco.p̄al. Vna uocat̃ cephalica q̄ eſt uena

capitis. Secunda baſilica quę eſt uena epatica. Tertia mediana ſiue cor-
diaca ſiue nigra: ſm quod uocatur ab Auic. ſiue matrix: ſicut uocatur a
Raſi. quarta aſceliaris: & quinta funis brachii: in manu minori eſt ſeciles
ſiue ſaluatella: & in brachio ſm qđ continet maiorem manū: & minorē
ſunt aperiēdę ſex uenę: cephalica a ptibus quę ſunt ſupra collū euacuat:
& ideo paſſiōibus capitis ualet: ut in enigranea: mania: & in aliis calidis
paſſiōibus ſiue ex materia calida: unde & iſta incipit ſiue oritur ab hume
ro: & tendit uerſus partem ſiniſtram brachii: baſilica euacuat īmediate
a partibus ſub collo ut a pectore & epate: unde in paſſionibus pectoris
& epatis & ſimiliū ualet: unde ualet in pleureſi: & incipit iſta ab aſcellari:
& tendit ad partem domeſticam brachii: mediana uero eſt media inter
duas predictas in ſitu & in cōpoſitione: quia ex eis cōponiť: eſt. n. ramus
utriuſq;. Et eſt ēt media in euacuatiōe: qa undiq; euacuat: & ab inferiori-
bus ptibus ſub collo: & a collo: & ſupra collū. Vñ eſt uniuerſalis toti cor
pori in euacuādo: nō uniuerſalis ſicut dicunt qdā: qa a corde oritur: ſed
qa ramus eſt cephalice & baſilice. Et ergo cū uolumus fleubothomare
de cephalica: & nō apparet: debemus accipere magis medianā q̄ baſili-
cam: & ſimiliter cū uolumus fleubothomare baſilicā & nō apparet: ma-
gis debemus fleubothomare medianā q̄ cephalicā: qa magis ꝯuenit cū
utraq; q̄ una cum alia: cum ſit ramus iſtaꝝ: & de iſta extrema: ſceiles ſiue
ſaluatella eſt uena q̄ eſt inter auricularē & medium: tendens plus uerſus
medicū digitū: & oritur a baſilica: & iſta aperitur in dextra manu in opi-
latiōe epatis: & in ſiniſtra manu in opilatione ſplenis: & q̄re hoc fit neſciť
ratione: ſicut dicit. Aui. ſed experientia: hāc. n. inuenit Gal. per ſomnū:
ut ipſe dicit: qa habebat quendā in cura habētē opilationē epatis & ſple-
nis: & ſomniabat ſe fleubothomare patientē de illa uena: & ſic fecit & cu
ratus eſt: de iſta fit fleubothomia ponēdo manū in aqua calida: qa ſubti
lis eſt: ideo ut ingroſſetur: & dilateť: & ne uulnus claudať citius debito:
& ut ſanguis groſſus ſubtilietur: aſcellaris eſt illa que poſita eſt ſub baſili
ca: & illa apparet in ligatura brachii: & de iſta idem eſt iudiciū cū baſili-
ca: funis brachii eſt illa q̄ eſt ſupra cephalicam ſiue os ultimū: ſiue altius
brachii uerſus partem ſilueſtrē: & eſt idē iudiciū de iſta & de cephalica:
licet ergo ſm Aui. & Gal in apertiōe uenę fit euacuatio uniuerſalis a toto
corpore: non tamē ab oībus uenis equaliter: ut uiſum eſt: licet etiā uenę
a toto corpore euacuent: nō tamē in eis eſt timor equalis īmo cephalica
ſm Ra. yii. Almā. eſt ſecurior: & baſilica eſt magis timenda: & cardiaca
etiā multū eſt timenda: licet minus q̄ baſilica: cephalica eſt ſecurior: qa
neq; iuxta eā eſt neruus: neq; arteria: neq; ſuper eā: ſed ſub cardiaca eſt
neruus & altius ſupra eā eſt neruus ſubtilis: ideo timendū eſt ne incidať
neruus: baſilica eſt periculoſa ualde: qa eſt ſub ea arteria: & iuxta eam eſt
neruus & maſculus: & ideo eſt timenda ualde: ſceiles ſiue ſaluatella non

eſt pіculoſa:ſed tamen ſubtilis eſt:& ideo ut aperiat:melius eſt ꝙ ponat in aqua calida. In pede ſunt tres uene.ſ.ſciatica:ſophena:& uena poplicis:& hec aperiunt cũ uolumus trahere ſanguinẽ ad partes inferiores: ut in prouocatione menſtruoꝝ:& illa quæ eſt in poplice ſm Aui.magis ualet q̃ ſophena aut ſciatica:qa ꝓpinquior eſt matrici:& ideo melius poteſt ab ea trahere:ſophena uero a uirga teſticulis & a matrice ſãguinem attrahit:ſed ſciatica ab anchis renibus & mẽbris quę ſunt ſituate uerſus partem ſilueſtrem melius trahit:ſophena uero & a matrice a mẽbris poſitis uerſus partem domeſticã:licet ſint rami unius uenę: ĩ medio frõtis eſt uena una que aperienda eſt in antiquatis paſſiõibus faciei:ut in morphea:& impetigine ſcabię:& ĩ paſſionibus oculoꝝ.prius tamẽ debet fieri minutio de cephalica:& ſimilr̃ eſt una uena in naſſo:& in utriuſq; apertione debet collũ ligari:& poſtea aperiri una ante aliã: ꝑ ligationẽ enim colli melius manifeſtat. In aliis etiã ſunt uenę q̃ aperiunt ꝑꝑ apoſtemata exiſtẽtia in ore:aut gingiuis:cephalica tamẽ prius minuta:ĩ palato ſunt quattuor uenę:quę ſi aperiant ualent fluxui reumatis:& ad dentes in eis facientes dolorẽ:& iſte uene ſunt manifeſte:& debẽt aperiri materia digeſta:itẽ q̃dã ſunt uene in angulis oculoꝝ uerſus frontem:& aperiunt in paſſionibus oculoꝝ:cephalica prius minuta:itẽ q̃dã ſunt uene ſub ligna q̃ aperiunt in ſequinantia:cephalica prius minuta:itẽ uene q̃ ſunt in timporibus incidunt ꝓpter emigraneã: & ꝓpter dolorem magnũ capitis & ęgritudinẽ capitis:diuturnã:& iſte ſunt quas uocat Ipo.& Aui.Iuuenales: quarũ inciſio reddit hominẽ impotentẽ gñare:item ĩ collo etiã ſunt uene quę uocant guides quę minuende ſunt in principio lep̃:& maxime quãdo anhelitus anguſtat:unde in ſquinãtia ĩpediẽte anhelit minuunt.

Si dolor eſt capitis ex potu limpha bibat
Ex potu nimio nam febris acuta creatur.
Si uertex capitis uel frons eſtu tribulẽtur
Timpora frõſq; ſimul moderate ſępe fricent
Morella cocta necnon calidaq; lauentur.

¶ In hoc paſſu autor duo notat. Primum ẽ ꝙ ſi dolor capitis accidat ex potu nimio & maxĩe uini uel alicuius alterius potus: quo contingit homines inebriari:tunc ſuperbibi debet aqua frigida quę ſui frigiditate atq; ingroſſatione impedit ne fumi ex tali potu leuati cerebrum ledant uel ad ip̃m eleuentur.Secundum eſt quod ſi ſumitas capitis uel frõs nimio calore uexetur:tunc debent timpora & frons moderate fricari: & poſtea debent ex aqua decoctionis morelle calida lauari: quia morella quę a communibus medicis ſolatrum dicitur habet infrigidare: quia frigida eſt.

¶In hoc paſſu autor plura notat. Primū ē ꝙ ieiunare multū exſiccat cor pa i ęſtate: qa ex quo ęſtas de natura: eſt calida & ſicca: ipa reſoluit humiditates cor pis: q̄ ēt reſoluūt p ſudorē i ęſtate multiplicatos: & ſic ſupueniēte ieiunio corpa plus exſiccant: qa abſente hūido cibali: calor nr̄i corpis agit ī hūiditates ꝓprias ipſas exſiccando: & ergo bn̄ dicit Ipo. .vii. pti. ampho. corpibus hūidas carnes hn̄tibꝰ famē adhibere cōuenit.

Temporis ęſtiui ieiunia corpora ſiccat.
Quolibet ī menſe cōfert uomitus quoq; purgat
Humores nocuos ſtomachi: lauat ābitus oēs
Ver autūnus hyems ęſtas dominat̄ in anno
Tempore uernali calidus fit aer humiduſq;
Et nullum tempus melius fit fleubothomię.
Vſus tū c homini ueneris confert moderatus.
Corporis & motus uentriſq; ſolutio ſudor
Balnea purgent̄: tunc corpora cū medicinis
Eſtas more calet ſicca naſcatur in illa.
Tunc quoq; pręcipue colerā rubeā dominari.
Humida frigida fercula dent̄: ſit uenus extra
Balnea non proſunt: ſint rare fleubothomię.
Vtilis eſt requies: ſit cū moderamine potus

Fames. n. corpa exſiccat. Scđm ē ꝙ uomitꝰ cōfert quolibet mēſe: qa p uomitū euacuant̄ hūores nociui cōtēti in toto ābitu ſtōachi: & iſtud etiā uoluit Aui. iii. i. i. c. xiii. de iuuamētis q̄ affert uomitus: cū dixit. qđ Ipo. p̄cepit uomitū fieri bis in unoquoq; mēſe. ſ. duobꝰ diebꝰ cōtinuis: ut ſcđo die expellat̄ illud ꝙ prīo die nō potuit īpelli; & p hoc ſm Ipo. cōſeruat̄ ſanitas: cū talis uomitus mūdificat ſtōachū euacuādo fleuma & colerā: ſtōachꝰ. n. nō h3 aliqd ꝙ mūdet ipm ſicut īteſtina hn̄t colerā rubeam ipſā mūdificātē: & poſtea Aui. lo. p̄al. pōit plura alia iuuamīta uomitꝰ bn̄ facti: quoꝝ. Primū ē ꝙ cōfert grauitati capitis: & hoc ē ueꝝ qn̄ illa grauitas accidit ex materia humorali uapoſa pueniēte a ſtōacho & mēbris īferioribꝰ ad caput. ſi. n. grauitas corpis fieret a nocumēto ꝓprio ipſiꝰ cerebri: tūc uomitꝰ magis noceret q̄ ꝯferret. Scđm ē ꝙ clarificat uiſū: & hoc qn̄ obſcuratio uiſus ꝓuēit ex materia uapali ꝓueniēte a ſtōacho ad ipſos oculos alias āt nō. Tertiū ē ꝙ aufert faſtidiū. i. nauſeā & abominationē: remouēdo & euacuādo hūorē a ſtōacho q ē cā faſtidii. Quartū eſt ꝙ cōfert ei ad cuiꝰ ſtōachū deſcēdit colera corrūpēs eius cibū. Quītū eſt ꝙ remouet abhominationē q̄ fit pp unctuoſitatē. Sextū ē ꝙ remouet cām deſiderii: & illud ꝙ facit deſiderare acutū ponticū aut acetoſū: qa uomitus remouet cām oīum iſtarū diſpōnū: iā remota cauſat remouet̄ effectus.

Septimū eſt ꝙ cōfert laxitati.i.cathecie q̄ p̄cedit ydropiſim:euacuando materiā talis laxitatis & mūdādo ſtōachū. Octauū eſt qđ cōfert ulcerib⁹ in renib⁹ & ueſica diuertēdo materias currētes ad illa loca ad ptē oppoſitā. Nonū eſt qđ cōfert lep̄ maxie qñ fit cū uomitiuo forti:ſicut elleboro: qa talis uomitus euacuat materias q̄ ſūt i locis remotis & difficilis eradicatiōis.ex qbus fit lepra:ēt uomitus corrigit digeſtionē primā: ex q̄ alie digeſtiōes melius fiūt:uñ lepra peccat i corruptiōe digeſtiue. Decimū ē qđ cōfert malitię coloris i cute ex aliquo humore diuertēdo ip̄m a cute. Vndecimū ē qđ ꝯfert epilēſię ſtōaticę euacuādo hūorē cōtētū i ſtōacho: ex cui⁹ effumatiōe cauſat̄ epilēſia. Duodecimū ē ꝙ cōfert ictericię:& maxie illi q̄ ē ex opilatiōe. Nā pp motū fortē i uomitu:materia opilās mouetur & r̄mouet̄ a loco i quo faciebat opilationē. Silr̄ euacuāt̄ materia fleumatica p uomitū q̄ cōiter ē cā iſtius opilatiōis. Decimūtertiū ē ꝙ cōfert aſmati euacuādo materiā añcedētē ex ſtōacho: q̄ fouebat materiā aſmatis:& ēt calefaciēdo mēbra ſpūalia & pulmonē:ex quoꝗ calefactiōe ſeqt̄ ꝯſūptio ſupfluitatū faciētiū aſma. Decimūqrtū ē ꝙ ꝯfert tremori & paliſi euacuādo materiā iſtaꝝ paſſionū. Decimūqntū ꝙ ꝯfert hñtib⁹ uiſcera nigra magna ſup ptes extrēas:diuertēdo hūores a ptib⁹ extremis. Et licet uomit⁹ debite mīſtratus iſta cōferat iuuamēta:ſupfiue tñ factus multa iducit nocumēta:qa debilitat ſtōachū & reſoluit ip̄m: & facit eū aptū ut materię fluāt ad ip̄m:& obeſt pectori & uiſui & dētibus:& antiqs capitis dolorib⁹ &c. Prout dicit Aui.iiii.i.c.xiiii. Tertiū qđ notat hic tex.ē ꝙ q̄ttuor ſūt tpa āni.ſ.uer eſt autūnus & hyems: put manifeſtū ē:&iter iſta tpa uer eſt calidū & humidū:& hoc reſpectu alioꝝ tpoꝝ: licet in ſe ſit tp̄s tpamēto attinēs:ut uult Gal.i de cōplexiōib⁹. Et ex iſto ſeqt̄ ꝙ iſtud tp̄s magis aptū ē fleubothomię:qa magis ē multiplicatiuū hūoꝝ q̄ alia tpa. Et ergo ēt iſto tpe p̄t ꝯuenire moderatus uſus coitus & motus tēperat⁹. & uētris ſolutio ſiue fluxus:& ſudor tpatus: & ſilr̄ balnea tpata ad diminuēdū repletiōnē. Et ergo ēt iſtud tp̄s aptū ē ad purgatiōnē corporis cū medicis. Quartū ē ꝙ eſtas calefacit & exſiccat:& ergo i ipſa ēt multiplicat̄ colera rubea q̄ calida ē:& ſicca: ppter hoc ēt i ęſtate fercula debēt eē frigida & humida ad remouēdū diſtēperātiā caliditatis & ſiccitais ex cōplexiōe ęſtatis iductā:& debet fieri abſtinētia coitus:cū talia ēt exſiccāt: abſtinētia a multis balneis:ſimili de cā:& rara fleubothomia:eadē de cā: niſi neceſſitas hoiem cōpellat:& debet fieri qes:& paucus motus:qa qes hūectat:& multus motus nimiū exſiccat:& debet hō p̄dicto tpe uti potu cū moderamine & maxie frigido:qa ex ſuperflua ſūptiōe pot⁹ frigidi p pter aptionē portoꝝ aliquādo ſeqt̄ ſubita ifrigidatio corporis uel paraliſis: ſiue laxitas mēbroꝝ:uel mors ſubita. A qua nos defendat q eternaliter uiuit:& regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Impreſſum Venetiis per Bernadinū Venetū de Vitalibus.

Tractado contra pestilencia ne fecho p

Tractatus Contra pestem

Authore D.re Enrrique de Ribera

Medico Imperatoris Caroli Quinti

muy m [illegible]

Vallisoleti

ma

MA

Cum Privilegio Imperiali

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

9

amen, Caritatis

Nº